

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 1 Δεκεμβρίου 2024 • Έτος 16° • Αρ. φύλλου 849

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Αφέλεια τα περί ένταξης στο ΝΑΤΟ πριν από τη λύση

«Δεν τίθεται θέμα ένταξης της Κύπρου στο ΝΑΤΟ πριν διευθετηθεί το κεφάλαιο της ασφάλειας στο πλαίσιο επίλυσης του Κυπριακού. Θα ήταν αφέλεια να πιστεύει κάποιος κάτι τέτοιο», λέει ο Νικόλας Παπαδόπουλος. **Σελ. 7**

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Αντιδήμαρχοι άνευ αντικειμένου εργασίας

Ο προβληματικός θεσμός του αντιδημάρχου αναδεικνύει στρεβλώσεις με τις οποίες συνεχίζει να λειτουργεί μετά από πέντε μήνες η μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δρομολογούνται νομοθετικές αλλαγές. **Σελ. 9**

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

Στόχος διατήρηση της νηνεμίας

Η Αθήνα επιθυμεί τη διατήρηση ανοικτών διαύλων επικοινωνίας και ανταλλαγών με την Αγκυρα. Εμπόδια, ωστόσο, υπάρχουν, όπως οι έρευνες του πλοίου «Ievoli Relume». **Σελ. 16**

ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ

Τι όπλα ζητάμε από τις ΗΠΑ

Ο εξοπλισμός που ενδιαφέρει ΥΠΑΜ-ΓΕΕΦ και οι αλλαγές που αναμένονται

Με δεδομένη την ενίσχυση της σχέσης ΗΠΑ-Κύπρου και τη δεδηλωμένη πρόθεση της κυβέρνησης για αίτηση ένταξης στο ΝΑΤΟ με τη λύση του Κυπριακού, ανοίγει προς το παρόν το κεφάλαιο των εξοπλιστικών. Τα αμερικανικά αντιαεροπορικά συστήματα μπορούν να διαφοροποιήσουν

τη δομή της κυπριακής αεράμυνας, η ρακοκαλία της οποίας αποτελείται από ρωσικά αντιαεροπορικά συστήματα (TOR M1 - BUK). Όπως εκτιμάται από έγκυρες πηγές, η αμερικανική αγορά θα μπορούσε να καλύψει τα όπλα κενά υπάρχουν στην αεράμυνα για τα μη επανδρωμένα αερο-

σκάφη (UAV) με ένα σύστημα ηλεκτρονικού πολέμου. Θα πρέπει να σημειωθεί παράλληλα πως η φερόμενη αποδοχή των Ηνωμένων Πολιτειών να αναβαθμίσουν αεροπορική και ναυτική βάση είναι βέβαιο πως θα ενισχύσει την ασφάλεια των δύο υποδομών της Εθνικής Φρουράς με επι-

πρόσθετα αμερικανικά αντιαεροπορικά μέσα προστασίας υποδομών, μέσων και προσωπικού. **Σελ. 4**

■ **Δύση ή αντιιμπεριαλισμός;** Η συζήτηση για την ιδεολογική κατεύθυνση της κυπριακής εξωτερικής πολιτικής. **Σελ. 5**

ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΤΑΠΑΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ ΣΤΟΝ ΛΙΒΑΝΟ

Οι 60 μέρες που θα κρίνουν συνέχιση ή μη του πολέμου

Η συμφωνία κατάπαυσης πυρός στον Λίβανο, σε συνδυασμό με την αποδυνάμωση της Χεζμπολάχ που οδηγεί στην απομόνωση της Χαμάς, προσφέρει χώρο για διπλωματία ανάμεσα στα συντρίμια του πολέμου. Υπό μία προϋπόθεση: να τηρηθεί μέσα σε 60 μέρες. Μέχρι τότε, τα στοιχεία «δίνουν και παίρνουν» για την πλατφόρμα που θα κατεβάσει στη Μέση Ανατολή η νέα ηγεσία του Στέιτ Ντιπάρτμεντ. **Σελ. 21**

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΟΙΚΤΑ ΜΕΤΩΠΑ

Ενα δύσκολο παζλ η εσωτερική διακυβέρνηση

Το φθινόπωρο ήταν πλήρες εξελίξεων στέλνοντας το μήνυμα πως ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης πάει πολύ καλά έξω. Οι διπλωματικές νίκες του προέδρου της Δν-

μοκρατίας δεν φάνηκε να αποτυπώνονται σε δημοσκοπήσεις, ενώ την ίδια στιγμή στο εσωτερικό έχει να διαχειριστεί μία σειρά ανοικτών μετώπων που τον κρατούν

πίσω. Το ερώτημα που τίθεται είναι πως σε αυτό το περιβάλλον θα επανακάμψει και κυρίως πως θα χειριστεί τους εν δυνάμει συμμάχους του. **Σελ. 3**

ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΕΛΕΓΧΩΝ

Μόνη η Κύπρος εκτός Σένγκεν

Μόνη εκτός Σένγκεν ενδεχομένως να είναι από τις 12 Δεκεμβρίου η Κύπρος. Εντός του 2026, ίσως να βρεθεί προ του διλήμματος ένταξης, κάτι που δεν αποτελεί εύκολη απόφαση με άλυτο το Κυπριακό, καθώς σε μια τέτοια περίπτωση, η Πράσινη Γραμμή αναμένεται να καταστεί σκληρό σύνορο της Ε.Ε. **Σελ. 8**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Αρρύθμιστη Μεταρρύθμιση

Η μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υποσχόταν να φέρει στις τοπικές κοινωνίες και στις διοικήσεις τους μεγαλύτερη ευελιξία και λύση πολλών χρονιζόντων προβλημάτων. Στη δε Πολιτεία θα έφερνε εξοικονόμηση πόρων και ανακαίτιση της γραφειοκρατίας. Μάλιστα, για την ψήφισή της είχαν αναβληθεί και οι δημοτικές εκλογές του 2021. Απ' ό,τι φαίνεται, πάντως, η μεταρρύθμιση δεν έχει πετύχει πολλούς από τους αρχικούς στόχους της. Οι υπεράριθμοι αντιδήμαρχοι, οι παγιωμένες αντιλήψεις των τοπικών αρχόντων και κυρίως η έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδίου εφαρμογής της μεταρρύθμισης είναι από τα κυριότερα εμπόδια που καλείται η κυβέρνηση να αντιμετωπίσει. Οφείλει, όμως, να βρει άμεσα αποτελεσματικές λύσεις.

ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

Η Κύπρος πλήρωσε ανεκπλήρωτα ορόσημα

Η καθυστέρηση στην έναρξη της ισχύος της νομοθεσίας για την αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, ήταν ο βασικός λόγος για το πάγωμα των 37 εκα-

τομμυρίων ευρώ, στο πλαίσιο της εκταμίευσης της δεύτερης και της τρίτης δόσης για την Κύπρο από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. **Οικονομική σελ. 3**

ΠΕΤΡΟΣ ΜΟΛΥΒΙΑΤΗΣ

Η Βέρνη, ο Καραμανλής και οι Τούρκοι

Σε μία αδημοσίευτη μέχρι σήμερα συζήτηση, ο Πέτρος Μολυβιάτης ανατρέπει στους σταθμούς των σχέσεων με την Τουρκία και περιγράφει τις μύχιες σκέψεις του Καραμανλή. **Σελ. 10-11**

ΘΕΑΤΡΟ

Τρεις ηθοποιοί μιλούν για το Nachtland

Για το έργο του φον Μάγενμπουργκ, που ανεβαίνει στη Νέα Σκηνή του ΘΟΚ σε σκηνοθεσία Αθηνάς Ξενίδου, μιλούν οι ηθοποιοί Ελένα Καλλινίκου, Κρίστη Παπαδοπούλου και Χριστίνα Παυλίδου. **Τέχνες, σελ. 4**

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος.

Αυτή που μας φέρνει πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

CHRONOMASTER SPORT

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ZENITH

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Να παίζει το τρανζίστορ τ' αμερικάνικα

Έτυχε; Δεν νομίζω. Πέτυχε; Αν ο στόχος ήταν να γίνουν τα νεύρα της αριστερής πτέρυγας του καρέ κουρέλια, απολύτως! Σε κάθε περίπτωση, η κίνηση της Ευγενίας της Καλαμαρούς να σερβίρει τη μπλόπιτα επάνω στην αμερικάνικη σημαία δεν ήταν αθώα. Η δεξιά πτέρυγα υποστηρίζει ότι αποτελούσε απάντηση στο tweet της αριστερής (με την κακή έννοια) Ανδριάνας Ζιβάνα Βλαδιμήρου: «Yankees go home». Όταν ακούστηκε δε από το πικάπ το ξεχασμένο σουζέ «να παίζει το τρανζίστορ τ' αμερικάνικα» δημιουργήθηκε στα καλά των καθουμένων ένα πρωτοφανές ψυχροπολεμικό κλίμα.

Αιτία για τη χαρτοπαικτική σύρραξη ήταν η πορεία διαμαρτυρίας του Παγκύπριου Συμβουλίου Ειρήνης «για τον τερματισμό της στρατιωτικής συνεργασίας ΗΠΑ - Κύπρου». Ένα θέμα που υπό νορμάλ συνθήκες ουδώς θα απασχολούσε την αστική Λευκωσία. Αλλά να που η Ανδριάνα Ζιβάνα Βλαδιμήρου θυμήθηκε τα νιάτα της ξεσάλωνοντας στο μετερίζι των social media: «Οχι στις ΗΠΑ, όχι στο ΝΑΤΟ, η Κύπρος δεν είναι προτεκτοράτο», έγραψε στη μαχητική λεζάντα κάτω από μια παλαιολιθική φωτογραφία σε πανηγύρι της ΠΟΓΟ (επί προεδρίας Ευγενούλας Κατσουριδη).

«Δεν θα έχουμε μούτρα ν' αντικρίσουμε την Julie» ψέλλισε σκαρλισμένη η Ιουλία κι όλες βεβαίως κατάλαβαν ότι εννοούσε τη συνονοματί της πρέσβειρα των ΗΠΑ. Δεν πρόλαβε να τελειώσει τη φράση της κι είδε μια Ανδριάνα εν εξόλλω καταστάσει να ανοίγει το παράθυρο και να ωρύεται: «Φονιάδες των λαών Αμερικάνοι!». Ακολούθησαν σκηνές πανικού! Η Καλαμαρού έκλεινε έντρομη τα παντζούρια, η Ρενέ Κυπαρίσσι έβαλε τα κλάματα και η Ιουλία σκέπασε το πρόσωπό της με το μάλλινο σάλι της ψιθυρίζοντας: «Αχ τι ντροπή, τέτοια ντροπή, μάνα μου και πώς βγαίνει...».

«Εσύ γιατί δεν μιλάς;» προκάλεσε η αριστερή (με την κακή έννοια) Ανδριάνα Ζιβάνα Βλαδιμήρου, την αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού που την κοιτούσε σαν χαμένη. «Έλεος! Ας τη σταματήσει κάποια επιτέλους!» εξεμάνη η Καλαμαρού. «Γιατί δεν μιλάς;» επέμνε η κόκκινη τιμωρός. «Γιατί η Κουλλίτσα είναι Μπόμπο!» απάντησε η Ιουλία, καταφέροντας να αποσπάσει το ενδιαφέρον τού αποσβολωμένου καρέ.

«Τουτέστιν;» αναρωτήθηκε -και δικαίως αυτή τη φορά- η μονίμως απορριπτική Θεοπίστη Θεοδούλου. «Τουτέστιν, Μπόμπο θα πει μπουρ-

ζουά - μποέμ. Δηλαδή, πολύ πλουσία, αλλά υπέρμαχος σοσιαλιστικών και αριστερών ιδεών». «Καλά, έτσι δέχομαι να είμαι και εγώ Μπόμπο» σάρκασε η Φώφη Κούταλου. Μεσολάβησε μια φορτισμένη σιωπή μερικίων βασιανιστικών δευτερολέπτων. Όσπου σκώθηκε από την καρέκλα της η αριστερή (με την κακή έννοια) Ανδριάνα Ζιβάνα Βλαδιμήρου, πλησίασε την αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού και είπε περιφρονητικά: «Ντροπή σου». Κι έπειτα αποχώρησε επιδεικτικά από το μέτωπο των συγκρούσεων.

Ήταν τέτοια η αμνηστία των κυριών που έπεσαν με τα μούτρα στη μπλόπιτα και δεν άφησαν ούτε για δείγ-

μα. Η Καλαμαρού μάζεψε τη σημαία-τραπεζομάντηλο και σε μια προσπάθεια επιστροφής στην κανονικότητα είπε τάχαμου ανέμελα: «Ας μιλήσουμε γι' αυτά που μας ενώνουν, κοπέλες». «Τουτέστιν;» ρώτησε η συνταξιούχος θεολόγος. «Έλεος, Θεοπίστη!» ξέσπασαν εν χορώ οι υπόλοιπες κι ύστερα πέρασαν στα τρέχοντα.

«Κατ' αρχάς, προτού κλείσουμε την πλούσια αριστερή ατζέντα, να σημειώσουμε ότι η Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή δήλωσε πως την ενδιαφέρει η προεδρία το 2028 νοομένου ότι θα τη στηρίξει το ΑΚΕΛ», είπε η Ιουλία. «Το ΑΚΕΛ το ξέρει;» ρώτησε η σιεροκουτάλα η Κούταλου. «Το μαθαίνει τώρα». «Υπ' αυ-

τήν την έννοια, ό,τι μαθαίνει κανείς για καλό είναι», έκλεισε την αριστερή παρένθεση η συντετριμμένη Κουλλίτσα.

«Σε άλλα νέα, ο ιστορικός του μέλλοντος θα ανακαλύψει στις υποσημειώσεις της πολιτικής μας Ιστορίας ότι ο δισεκατομμυριούχος Έλον Μασκ πρόκρινε τον Youtuber Φειδία Ιδανικό για ν' αναλάβει την προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης!». «Αν κρίνουμε από την υποστήριξη στον Τραμπ, ο Έλον δεν πρέπει να ψηφίζεται για το γούστο του... Αργότερα, τι κάνει αυτή η ψυχή ο Φειδίας;». «Διοργανώνει επισκέψεις μαθητών στο ευρωκοινοβούλιο... Κάτι σαν εκπαιδευτικές εκδρομές». «Τσάκαλος ο Φειδίας!..»

Η ευρωπαϊκή ατάκα της χρονιάς δεν ανήκει πάντως στον Φειδία, αλλά στον ευρωβουλευτή του ΔΗ-ΣΥ Μιχάλη Χατζηπαντέλα, ο οποίος, στη συζήτηση για την καταδίκη του ψευδοκράτους, ξεστόμισε το αμίμητο: «Πριν από 50 χρόνια, στην τουρκική εισβολή, ήμουν ένα εκποτισμένο βρέφος 40 ημερών». Η αποκάλυψη προκάλεσε ευφορία στο καρέ, σε σημείο που κι αυτή ακόμα η ξενέρωτη Θεοπίστη χαριτολόγησε λέγοντας: «Θεούλης!». «Τα καλά νέα, για να σας καθυσπώ, είναι ότι μέσα στην αίθουσα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκτός από τους δικούς μας και τους εξ Ελλάδος αδελφούς, ήταν μόνο ελάχιστοι ξέμπαρκοι ξένοι ευρωβουλευτές» σχολίασε η Ιουλία, ενώ σήκωνε το ποτήρι της για να πει στην υγεία του Εκποτισμένου Βρέφους.

Τα νέα από το εκκλησιαστικό ρεπορτάζ βρήκαν τις κυρίες σε πολύ πιο βελτιωμένη διάθεση. Η καθ' ύλην αρμόδια Θεοπίστη Θεοδούλου τις ενημέρωσε ότι οι καθαιρεμένοι μοναχοί της Μονής Αββακούμ αρνούνται να χωριστούν σε διαφορετικές μονές -«καθότι besties»- εξ ου και σχεδιάζουν τη δημιουργία του δικού τους μοναστηριού. Επιπλέον, αποκάλυψαν και την πικάντικη είδηση: ότι ο Άγιος Μόρφου είχε τη φαινή ιδέα ο Άγιος (λέμε τώρα) Κίτιου, ο οποίος κατηγορήθηκε για άσεμνη επίθεση σε πιστή, να σταλεί στην Αφρική όπου να ξεχαστεί το σκάνδαλο. Άλλα τα χείλη των χαρτοπαικτριών...

Η σεμνή τελετή ολοκληρώθηκε με την ανάγνωση από την Ιουλία της κουλής είδησης της ημέρας: «Τουτέστιν, αγαπητή Θεοπίστη, τη διάσωση νεογνού μεσογενιακής ηλικίας η οποία ονομάστηκε... Παναής, ένεκα της γιορτής της Παναγίας. Έπος!».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

1.12.1934

ουδείς τον ανέμενε. Εδώσε δε εις εν ταίη την διεύθυνσιν του ξενοδοχείου εις το οποίον θα κατέλυε.

Εβεβαίωσε: Αμερικανοί ανταποκριτάι τηλεγραφούν εκ Γενεύης ότι ο αντιπρόσωπος της Ουγγαρίας κ. Εκαρτ εβεβαίωσεν αυτούς ότι θα ζητήσει επείγουσαν συζήτησιν επί του γιουγκοσλαβικού υπομνήματος κατά την έκτακτον σύνοδον του Συμβουλίου, ήτις θ' αρχίση την προσεχή Τετάρτην. Πιστεύεται ότι των συζητήσεων θα προεδρεύσῃ ο κ. Βασκονσέλος, αντιπρόσωπος της Πορτογαλίας. Οι Αμερικανοί ανταποκριτάι τηλεγραφούν ότι η Ιταλία εξέφρασεν ήδη την γνώμην ότι το γιουγκοσλαβικόν υπόμνημα «ουδέν περιέχει το δυνάμενον να συνδέσῃ το ἐγκλήμα της Μασσαλίας με την ουγγρικὴν Κυβέρνησιν». Κατὰ τους ιδίους ανταποκριτάς, η Γαλλία επιθυμεί ὅπως ευρυνθῇ η ἔρευνα ἐπὶ της υποθέσεως, η δε αγγλικὴ Κοινὴ Γνώμη φαίνεται ὅτι υποστηρίζει την ιδεάν της λήψεως γενικῶν μέτρων πρὸς περιστολὴν της τρομοκρατίας. Ο Εκαρτ εβεβαίωσε τους Αμερικανούς δημοσιογράφους ότι ο δολοφόνος του βασιλέως Αλεξάνδρου ἦτο ἄγνωστος ἐν Ουγγαρία. «Ἀν πράγματι υπάρχουν συνέννοχοι ἐν Ουγγαρία», εἶπεν, «υπάρχουν τοιοῦτοι και εις ἄλλας χώρας».

Δυσφορία: Η αναγγελία του προσδιορισμού της δίκης της αποπείρας κατὰ του κ. Βενιζέλου εις το Κακουργιοδικεῖον Πειραιώς την 22 Δεκεμβρίου, ἡτο κατὰ τας παραμονάς και την διάρκειαν των εορτῶν προκάλεσε την δυσφορίαν του Πειραιϊκοῦ κόσμου. Εντονώτερον δε ἐξεδήλουν την δυσφορίαν οι εκ των ἐνδρῶν ἐμπορευόμενοι οἰτινες επιθυμούν κατὰ τας παραμονάς των ἁγίων εορτῶν, να μὴν ευρεθῶσι μακράν των εργασιῶν των.

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΩΡΑΣ

Οι ινφλουένσερ, οι γιατροί και η κωλοτούμπα

Θα διενεργηθεί έρευνα της Υπηρεσίας Προστασίας Καταναλωτή για το περιεχόμενο αναρτήσεων Κύπριων ινφλουένσερ. Άραγε, εκτός από την Καραντάνη, την Αριστοτέλους -και βέβαια τον Φειδία- θα ερευνήσουν τον νεαρό μας συνταξιούχο και την ξανθιά αγαπημένη Παναγιά; Σε κάθε περίπτωση, ινφλουένσερ ενωμένοι, ποτέ νικημένοι.

Κάποιοι διάσημοι σκέφτονται λέει να εγκαταλείψουν την Αμερική μετά την εκλογή Τραμπ. Εμείς πάντως, ευτυχώς, τέτοιο πρόβλημα δεν είχαμε. Κανένας διάσημος δεν εγκατέλειψε την Κύπρο επειδή είχαμε εκλογή Χριστοδουλίδη.

Βέβαια, ο πιο διάσημος που έχουμε είναι ο Φειδίας (αγκάλιασε μέχρι και τον Έλον Μασκ) και αυτός έφυγε και πήγε στις Βρυξέλλες. Η γνωστή ξαδέλφη Σουλβάνα επίσης σκεφτόταν να φύγει, αλλά την καθυσάχασε ο νεαρός μας Νίκος και έμεινε.

Ήξερα πως ο Τσίπρας μιλούσε πολύ καλά αγγλικά, γράφει στα απομνημονεύματά της η Άγγελα Μέρκελ. Oh my God. Τι να της πω τώρα; Are you serious my Angela, Αντζέλισσα μου; Σκέφτομαι να αγοράσω το βιβλίο και να το βάλω iv δε βιτρίν.

Το πρώτο βραβείο για την κωλοτούμπα της χρονιάς απονέμεται παμφιφρεί στον βουλευτή του ΔΗΣΥ Κυριάκο Χατζηγιάννη, ο οποίος το τελευταίο διάστημα με αναρτήσεις

Ινφλουένσερ ενωμένοι, ποτέ νικημένοι.

του τα έβαλε με τον συνονομάτο του Κυριάκο Μητσότακν -άλλως Κούλη- σε θέμα όπως το υποθαλάσσιο καλώδιο και χειρισμούς για περιοχές του Αιγαίου. Το τελευταίο προφανώς ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι, με αποτέλεσμα η Αννίτα να του τραβήξει το αφτί και αυτός με νέα ανάρτηση να γράψει περίπου «μα εγώ εν τζιαι!...».

Σκοτώθηκαν στη Βουλή για τα πρόσθετα κίνητρα των γιατρών. Πάλι καλά που δεν πλακώθηκαν στις μπουνιές, γιατί αν χρειαζόντουσαν περίθαλψη είναι πιθανό πως όσοι

βουλευτές εκφράστηκαν αρνητικά για τους γιατρούς δεν θα είχαν και την καλύτερη θεραπεία. Οι γιατροί βέβαια ισχυρίζονται πως «ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα» αλλά η Πόλυ Πάνου -προφανώς πιο ειλικρινής- τραγούδησε «Πανάθεμά τα τα λεφτά, αυτά είν' η αιτία, που 'χει φουρτούνες και καμηούς, φαρμάκια και αναστεναγμούς, η παλιοκοινωνία».

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση του γνωστού Γιαννάκη. Ο λόγος; Η αίτησή του ήταν ο αριθμός 19 twelve. Jesus.

77 χρυσά διαβατήρια έχουν ήδη ανακληθεί και με τη φόρα που πήραμε σύντομα θα τα κατοστήσουμε. Το επόμενο βήμα είναι να αρχίσουν να ανακαλούν και τα δικά μας διαβατήρια, των ταλαίπωρων ιθαγενών. Ωσάν να μην μας έφτανε η τιμωρία πως γεννηθήκαμε εδώ!

Για πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρότεινε τον Φειδία ο Έλον Μασκ. Αναμένεται η αντίδραση του Χριστόφορου Νέβερ Σαρντέρν Τορνάριτν τώρα που ο πλουσιότερος και ισχυρότερος άνδρας της Αμερικής (σκιώδη πρόεδρο χαρακτηρίζουν μερικοί τον Μασκ) εκδιμάζει δημόσια τον πρώην φίλο και νυν άσπονδο εχθρό του. Θα έχουμε νέο μπιφ.

Φήμες πάντως λένε πως ο Φειδίας θα καλέσει τον Έλον Μασκ στον γάμο του, που θα είναι παραδοσιακός και με πλούσιωμα της νύφης. Να μην ξεχνάμε πως μέχρι τότε το ζευγάρι θα απέχει από το σεξ. Μας πηδῆξε εμάς ο Φειδίας με κάποιες αναρτήσεις, ψέλλισε μετανιωμένα πρώην ακόλουθος ψηφοφόρος του.

Ο νθοποιός Κώστας Κόκλας δήλωσε πως δεν πιστεύει στον Θεό αλλά του αρέσει να επισκέπτεται και να μένει σε μοναστήρια. Μου ακούγεται λίγο σαν ένας ταγκούνης άθεος που θέλει να γλιτώσει λεφτά από ξενοδοχεία.

Σε κάθε περίπτωση μπορούμε να του κάνουμε και πρόταση να αναλάβει τη Μονή των Αββακούμ.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Το πολύπλοκο παζλ ενός Προέδρου

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης επιχειρεί να κερδίσει πόντους στο εξωτερικό, την ώρα που τα εσωτερικά προβλήματα ενισχύονται

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την ώρα που η θέση για ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ ενισχύονταν από τον Νίκο Χριστοδουλίδη και στη Λευκωσία εξελισσόταν η διακυβερνητική σύνοδος Ελλάδας-Κύπρου, η κυβέρνηση είχε να αντιμετωπίσει στο εσωτερικό διάφορα ανοικτά μέτωπα. Τα τρία από αυτά ήταν εξόχως πολιτικά, καθώς περίπου τρεις διαφορετικοί εργασιακοί τομείς έρχονταν σε σύγκρουση με την κυβέρνηση. Οι γιατροί της ΠΑΣΥΚΙ προχωρούσαν σε 48ωρη απεργία αφήνοντας για μέρες ανοικτό το ενδεχόμενο επιπλέον μέτρων, ο κλάδος του έτοιμου σκυροδέματος βρισκόταν σε ευθεία σύγκρουση με τους εργοδότες, η σύμβαση στην ξενοδοχειακή βιομηχανία έχει ακόμα ανοικτά ζητήματα και πλέον ανοίγει ένα νέο μέτωπο της υπουργού Παιδείας με την ΟΕΛΜΕΚ για την αξιολόγηση των καθηγητών. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, η κυβέρνηση έχει να διαχειριστεί και την εικόνα της, καθώς η δημοσκοπήηση που διενήργησε η εταιρεία RAI για λογαριασμό του τηλεοπτικού σταθμού ΑΛΦΑ, παρουσίαζε το υπάρχον πολιτικό σύστημα να διολισθαίνει, εμπέδωσε την εμφανή πτώση της δημοτικότητας και αποδοχής του Νίκου Χριστοδουλίδη, αλλά και το σοβαρό πλέον πρόβλημα που αντιμετωπίζει το κομματικό σύστημα οριζοντίως. Τα χαμηλά ποσοστά, η ενισχυμένη απαξίωση στους θεσμούς και το κλίμα οργής που επικρατεί εγείρει ερωτήματα για το ποια θα είναι η επόμενη μέρα εν γένει του πολιτικού συστήματος και κυρίως του Νίκου Χριστοδουλίδη, ο οποίος ολοκληρώνει μόλις τον δεύτερο χρόνο διακυβέρνησής του.

Οι διπλωματικές νίκες

Στο Προεδρικό ήλπιζαν πως η κινητικότητα στην εξωτερική πολιτική θα μπορούσε να ανατρέπει κάπως την υπάρχουσα αρνητική εικόνα. Πράγματι το φθινόπωρο ήταν πλήρες εξελιξέων, καθώς είχαμε την πρόθεση διευρυμένης συνάντησης –πιθανότατα στις αρχές του νέου χρόνου– για το Κυπριακό, τη συνάντηση του Προέδρου με τον Τζο Μπάιντεν, ακόμα και τον περιβόητο καφέ που προέκυψε στη Βουδαπέστη με τον Τούρκο πρόεδρο. Όπως λοιπόν φρόντισε πολλές φορές να επαναλάβει το Προεδρικό, ο Νίκος Χριστοδουλίδης ήταν ο πρώτος πρόεδρος μετά από το 1996 που συναντήθηκε με πρόεδρο των ΗΠΑ στον Λευκό Οίκο, με τη συνάντηση να κλειδώνει τον δυτικό προσανατολισμό της Κύπρου τον οποίο απέφυγαν προκατόχοι του, αλλά και να στέλνει παράλληλα το μήνυμα –ασχέτως των αμερικανικών προθέσεων και της μετέπειτα ήττας των Δημοκρατικών– πως η Κυπριακή Δημοκρατία έχει έναν αξιόπιστο εταίρο στον οποίο μπορεί να βασιστεί. Αποκορύφωμα όλων αυτών υπήρξε το επιβεβαιωτικό ρεπορτάζ της «Κ» ότι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης έχει ως στρατηγικό στόχο με τη λύση του Κυπριακού την ένταξη στο ΝΑΤΟ. Όλο αυτό που προηγήθηκε συνεπώς στην εξωτερική πολιτική θεωρήθηκε ότι θα βελτίωνε την κατάσταση στο εσωτερικό. Δεν είναι τυχαίο ότι το Προεδρικό φρόντισε να αξιοποιήσει επικοινωνιακά πλήρως τις εξελίξεις, μέσω αναρτήσεων, σωρείας δηλώσεων και συνεντεύξεων. Το ερώτημα, ωστόσο, είναι πως αν έξω πήμα καλά, για ποιο λόγο αυτές οι κινήσεις δεν αποτυπώνονται σε μετρήσεις;

Χάνοντας στο εσωτερικό

Η επιτυχία στην εξωτερική πολιτική ουδέποτε ήταν μετρήσιμη, εκτός από την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Ακόμη και τότε, όμως, αυτό δεν ήταν αρκετό για να επανεκλεχθεί τον Γλαύκο Κληρίδη για τρίτη θητεία. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης σίγουρα δεν έχει ένα τέτοιο χαρτί στο μανίκι του. Άλλωστε στην κυπριακή

κοινωνία επικράτησε με την πάροδο των χρόνων μία μεγάλη δυσπιστία γύρω από τις πιθανές συμμαχίες. Όχι μόνο γιατί πολλοί πολιτικοί –περιλαμβανομένου του Νίκου Χριστοδουλίδη– αύξησαν κατά πολύ τις προσδοκίες με δηλώσεις τους που στόχο είχαν την εσωτερική κατανάλωση χωρίς αποτέλεσμα, αλλά κυρίως εξαιτίας του κουρέματος που εμπέδωσε σε ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας πως τα μεγάλα συμφέροντα συνήθως δεν ευνοούν την Κύπρο. Αυτό που διαπιστώνεται είναι πως αν στο εσωτερικό παρουσιάζονται προβλήματα που επηρεάζουν άμεσα τον πολίτη, τότε οι όποιες διπλωματικές νίκες δεν είναι αρκετές να αλλάζουν την άποψη του ψηφοφόρου και την εικόνα του ηγέτη. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει αυτή τη στιγμή να διαχειριστεί πολλαπλά μέτωπα σε ουσιαστικά ζητήματα. Είναι το προφανές ζήτημα της ακρίβειας–πληθωρισμού που ενισχύει και τη δυσφορία αλλά και την οργή των πολιτών. Είναι όμως και άλλα που στέλνουν το μήνυμα ανεπάρκειας στην εξεύρεση λύσης. Οι δημόσιες συμβάσεις για παράδειγμα, όντως έγιναν επί της προηγούμενης διακυβέρνησης και η κακή τους πορεία βαραίνει κυρίως τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη. Το ερώτημα όμως είναι αν πέραν του επικοινωνιακού κομματιού, όπου το Προεδρικό φρόντισε να καταστήσει σαφές πως το ναυάγιο οφείλεται στην κακή διαχείριση της προηγούμενης κυβέρνησης, πόσο επωφελής θα είναι τελικώς για την οικονομία η απόφαση της υφιστάμενης κυβέρνησης να διακόψει τις συμφωνίες που έχουν γίνει, από το να προσπαθήσει να βρει τελικώς μια λύση; Και κυρίως, πόσο περισσότερο θα στοιχίσει στον φορολογούμενο; Η αίσθηση είναι πως αυτή η κυβέρνηση αδυνατεί να λάβει τολμηρές αποφάσεις και από τα ανοικτά μέτωπα που υπήρξαν σε εργασιακούς τομείς της κοινωνίας. Το πώς βεβαίως έφτασε η κυβέρνηση να έχει αυτούς τους ανοικτούς

Ο Πρόεδρος με τις δηλώσεις του περί ετοιμότητας για το Κυπριακό, ένταξης στο ΝΑΤΟ, θέλει μεταξύ άλλων να δεσμεύσει κοντά του τον ΔΗΣΥ για την υπόλοιπη θητεία του.

λογαριασμούς είναι ένα ζήτημα που συζητείται ποικιλοτρόπως. Κάποιοι οικονομικοί κύκλοι εκτιμούν ότι είναι αποτέλεσμα κακής διαχείρισης και απουσίας σωστής διαπραγματευτικής ικανότητας. Άλλοι σημειώνουν πως η απουσία οικονομικής κρίσης, σε συνδυασμό με τα γενναιόδωρα ωφελήματα που έδωσε η κυβέρνηση στους δημόσιους υπαλλήλους άνοιξε το κουτί της Πανδώρας για διεκδικήσεις. Από πλευράς πάντως της κυβέρνησης, θεωρείται ότι οι κρίσεις θα εκτονωθούν σύντομα, ενώ στο παρασκήνιο υπαινίσσονται πως συγκεκριμένοι πολιτικοί κύκλοι υπονομεύουν την εργασιακή ειρήνη. Καθόλου τυχαία και η πολλών αντιδράσεων έκκληση του υπουργού Εργασίας προτού καταθέσει νέα πρόταση, προς τους βουλευτές να απευθυνθούν σε όσους έχουν επιρροή για να συνδράμουν στην εξεύρεση λύσης.

Αντισύστημα μέσω συστήματος

Στον Λόφο, η κύρια απάντηση είναι πως η κριτική που δέχεται η κυβέρνηση είναι ισοπεδωτική σε τέτοιο σημείο που δεν εκμηνδίζονται και τα καλά. Δεν είναι τυχαίο ότι συχνά στελέχη της, αλλά και συγκεκριμένα troll accounts στην πλατφόρμα X, μιλούν για έναν πόλεμο

που δέχεται από το «σύστημα» βάζοντας μέσα σε αυτό το σύστημα, ΜΜΕ, δημοσκοπήσεις, οικονομικούς κύκλους και πολιτικούς φορείς. Πόσο δόκιμο είναι όμως να παρουσιάζεται πλέον ως απέναντι από το σύστημα; Ο Νίκος Χριστοδουλίδης ανεκλήθηκε απότομα εξαιτίας και της καλής σχέσης που είχε με μερίδα των δημοσιογράφων και των ΜΜΕ, είχε από την αρχή τη στήριξη μεγάλων επιχειρηματικών κύκλων, ενώ προεκλογικά οι δημοσκοπήσεις αποτελούσαν το μεγάλο του ατού. Παραδόξως είχε επεδωθεί ευρέως ως ο υποψήφιος που βρίσκειται απέναντι από το κατεστημένο προεκλογικά, ασχέτως και πως ήταν πρωταγωνιστής κατά τη δεκαετή διακυβέρνηση Αναστασιάδη. Αυτός ήταν και ένας λόγος για τον οποίο ψηφοφόροι εγκατέλειψαν τα παραδοσιακά τους κόμματα και τον στήριξαν. Το αν ήταν αντισυστημικός στο παρελθόν ως υποψήφιος είναι ένα άλλο θέμα, το σίγουρο είναι πως ένας Πρόεδρος με τις εξουσίες μάλιστα που έχει βάσει συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, δεν μπορεί να παίζει το χαρτί του αντισυστημικού.

Τα τρία λάθη

Μπορεί ο ίδιος να μην εμπλέκεται σε σκάνδαλα διαφθοράς, να μην υπάρχουν σκιές για επαγγελματικές δραστηριότητές του όπως υπήρξε σε περίπτωση άλλων πολιτικών αρχηγών και προέδρων, ωστόσο θεωρείται πως έχει εκμεταλλευθεί πλήρως το σύστημα και μέσα σε αυτό έχει αφομοιωθεί με διαφορετικούς τρόπους.

Το φάντασμα του νεποτισμού

Πολλά έχουν λεχθεί για τον στενό συγγενικό περίγυρο του που βρίσκεται στο Προεδρικό, από την πρώτη μέρα του σχηματισμού της κυβέρνησης. Κίνηση που ενίσχυσε

την αίσθηση της ημετεροκρατίας και του κυνικού ρουσφετιού όλο αυτό το διάστημα. Όμως, πέραν των όσων συζητούνται για τον νεποτισμό στο Προεδρικό για τον οποίο κάποιοι μπορούν να πουν ότι θέλει κοντά του πρόσωπα πλήρους εμπιστοσύνης λόγω της ανασφάλειας που τον διακατέχει μετά τη δημοσιοποίηση των προσωπικών του μηνυμάτων στον «Π» από πρώην στενό συνεργάτη του, η αλήθεια είναι πως στη συνέχεια κατάφερε να διευρύνει την ημετεροκρατία, βάζοντας σε θέσεις-κλειδιά δικά του πρόσωπα. Για παράδειγμα, στο πηδάλιο της Κεντρικής Τράπεζας έβαλε τον Χρίστο Πατσαλίδη, ο οποίος ήταν στο επιτελείο του, τον Κώστα Καδής στο γεμάτο κύρος πόστο της Κομισιόν, την Πόλυ Παπαναστασίου στη Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης του υπουργείου Οικονομικών, ακόμα και στη θέση του γενικού ελεγκτή επέλεξε τον Ανδρέα Παπακωνσταντίνου, ο οποίος έκλεισε συνοπτικά το ζήτημα των ωφελημάτων και για κάποιους θεωρείται δικός του αν ληφθεί υπόψη ότι δούλεψε στο προεκλογικό του πρόγραμμα. Την ίδια στιγμή, ξήλωσε το σύστημα του Αβέρωφ Νεοφύτου που υπήρχε σε θέσεις-κλειδιά, ή έστω επικριτών του όπως για παράδειγμα τον Γιώργο Παντελή από τη γενική διεύθυνση του υπουργείου Οικονομικών, τον ισχυρό στους επιχειρηματικούς κύκλους και καθαρά αβερωφικό Άγγελο Γρηγοριάδη από το Δ.Σ. της Κεντρικής Τράπεζας και βεβαίως τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη.

Αποαβερωφοποίηση

Ελέγχοντας συνεπώς πλήρως το σύστημα, πώς μπορεί ο ίδιος να δολώνει αντισυστημικός; Σε αυτό το περιβάλλον, το προφίλ του αξιόκραντο και πολιτικού που θα φέρει το νέο, έπληξε η προφανής συνδιαλλαγή που υπήρξε με τη Νομική Υπηρεσία. Ο ίδιος ο Πρόεδρος έχει

πει πως η Γενική Εισαγγελία του ζήτησε να υπογράψει την παύση του Οδυσσέα Μιχαηλίδη και ο ίδιος δεν το έκανε για να μην επηρεάσει τη Δικαιοσύνη. Η αλήθεια είναι, όμως, ότι με τον τρόπο που χειρίστηκε την περίπτωση του ελεγκτή σε συνδυασμό με τη σύγκρουση που είχαν εξαιτίας του ότι ο κ. Μιχαηλίδης είχε αποκαλύψει ζητήματα για τα επιδόματα, τη σύνταξη και τη μεταφορά των θυγατέρων του, εμπέδωσε σε ένα μεγάλο μερίδιο της κοινωνίας την αίσθηση πως επεδίωκε το φάγωμα του Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Ένα φάγωμα το οποίο δεν τόλμισε ούτε ο Νίκος Αναστασιάδης. Η στήριξη που είχε παράλληλα από τη Νομική Υπηρεσία με την αθωωτική γνωμάτευση των ωφελημάτων του, αλλά και από πλευράς του η αναφορά στο Άνωτατο του νόμου για το πόθεν έσχες της Γενικής Εισαγγελίας και κατ'επέκταση της συγκάλυψης γύρω από τα περιουσιακά τους στοιχεία, ενέτεινε την αίσθηση πως οι δύο θεσμοί βρίσκονται σε πλήρη συνεργασία και συνεννόηση.

Σε πλήρη συνεργασία με τον θεσμό, που σύμφωνα με όλες τις δημοσκοπήσεις δέχεται την περισσότερη αμφισβήτηση. Όμως, οι φερόμενες σχέσεις συνεργασίας Χριστοδουλίδη με τη Γενική Εισαγγελία δεν αποτελούν το μόνο στοιχείο αφομοίωσης του Προέδρου με το κατεστημένο που άλλοτε έλεγε πως πολέμους. Οι αρχικές του εξαγγελίες για τη δημιουργία μιας νέας κουλτούρας στην πολιτική, φαίνεται να αναίρεθηκαν πλήρως με τη δημοσιοποίηση επιδομάτων, ωφελημάτων και διπλών συντάξεων.

Το ΝΑΤΟ και το comeback

Το μεγάλο ερώτημα είναι αν η κατάσταση μπορεί να ανατραπεί προς όφελος της κυβέρνησης. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει ακόμη τρία χρόνια διακυβέρνησης και σίγουρα υπάρχει το ενδεχόμενο αλλαγής κλίματος. Σε αυτό θα παίξουν ρόλο πολλά. Πρώτο και κύριο είναι να αποδείξει στους απογοητευμένους ψηφοφόρους του ότι παρά το κακό ξεκίνημά του είναι έτοιμος για μία επανεκκίνηση αποτινάσσοντας την ημετεροκρατία και επιβάλλοντας τη διαφάνεια. Ίσως και το ενδεχόμενο ενός ανασχηματισμού, αν ληφθεί υπόψη πως λίγα μέλη του υπουργικού είναι αποδεχτά. Σημαντικό βεβαίως είναι και το να βρει συμμάχους σε αυτή τη διαδρομή.

Αν κάτι κατέδειξε η διαφοροποίηση Χριστοδουλίδη από τις προεκλογικές του θέσεις στο ζήτημα ΝΑΤΟ, δεν είναι μόνο η σαφής δυτική πορεία αλλά και οι βλέςψεις που έχει για συμμαχίες. Ο ίδιος αντιλαμβάνεται πως το αριστερό ακροατήριο –σε αντίθεση με το 2023– δεν αποτελεί πρόσφορο έδαφος για τον ίδιο. Παράλληλα, όμως, όπως γνωρίζει η «Κ», οι συγκυβερνήτες δεν ήταν ενθάρρυν πριν από το δημοσίευμα της «Κ» για τις επιδιώξεις του Προέδρου. Φρόντισε στη συνέχεια να διαβεβαιώσει πως κάτι τέτοιο θα γίνει μετά τη λύση του Κυπριακού. Όμως, ακόμα και αυτή η διαχείριση καταδεικνύει την απόσταση που υπάρχει μεταξύ των δύο μερών. Μία απόσταση που δεν φαίνεται διατεθειμένος να επιλύσει μέσω κινήσεων του. Αντιθέτως, δείχνει για ακόμη μία φορά πως το βλέμμα του είναι στραμμένο στον ΔΗΣΥ. Όχι μόνο με τις δηλώσεις του ότι με την Αννίτα Δημητρίου έχουν μία πολύ καλή συνεργασία, αλλά και εξαιτίας του ότι μπαίνουν σε καίριες θέσεις κυρίως Συναγερμικοί και ικανοποιούνται όλα τα συναγερμικά αιτήματα μέσω υπουργών όπως οι Ιωάννου και Πάλλας, οι οποίοι χειρίζονται κρίσιμα –για τους ψηφοφόρους– πόστα. Κυρίως, όμως, οι δηλώσεις περί ένταξης στο ΝΑΤΟ, οι δηλώσεις ετοιμότητάς του για εξελίξεις στο Κυπριακό, δείχνουν πως ο ίδιος θέλει να δεσμεύσει κοντά του τον ΔΗΣΥ, έστω και μέσω μίας άτυπης–σιωπηρής συγκυβέρνησης για το υπόλοιπο της θητείας του.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Οι **δομικές** αλλαγές στην Εθνική Φρουρά, σε συνδυασμό με τον δυτικό προσανατολισμό στα εξοπλιστικά της προγράμματα, έτσι όπως τέθηκαν στο Οβάλ Γραφείο, στο πλαίσιο της ειδικής προσέγγισης της Κυπριακής Δημοκρατίας με τη Βορειοατλαντική Συμμαχία (ΝΑΤΟ), δεν μπορεί να θεωρηθούν αποκομμένες από την αλλαγή φιλοσοφίας και προσέγγισης, σε διπλωματικό και στρατιωτικό επίπεδο, που αναπτύσσεται τα τελευταία δέκα χρόνια. Τουναντίον, η τακτική που ξεδιπλώνει η Λευκωσία έχει στον πυρήνα της την ξεκάθαρη αναβάθμιση και ενδυνάμωση της γεωπολιτικής αξίας της Κύπρου στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου με ταυτόχρονη ενίσχυση της στρατιωτικής αποτροπής της Ε.Φ., ακόμα και χωρίς ολική ενσωμάτωση στον Βορειοατλαντικό μηχανισμό.

Λαμβάνοντας υπόψη το ρευστό γεωπολιτικό σκηνικό, η Λευκωσία επιδιώκει να κεφαλαιοποιήσει το θετικό πρόσημο που έχει αποκομίσει τα τελευταία 10 με 15 χρόνια ως ένας από τους λιγοστούς πυλώνες σταθερότητας του δυτικού κόσμου

Σε πρώτη φάση το κυπριακό ενδιαφέρον για την αμερικανική στρατιωτική αγορά επικεντρώνεται στο σύνολο των ρωσικών οπλικών συστημάτων της Εθνικής Φρουράς τα οποία χρήζουν άμεσης αντικατάστασης.

στην περιοχή. Μια πραγματικότητα που της επιτρέπει να θέσει χωρίς φοβικά σύνδρομα ζητήματα που στο παρελθόν αποτελούσαν ταμπού, έχοντας σοβαρές προοπτικές επιτυχίας των στόχων που έχουν τεθεί. Η ιδιαίτερη προσοχή που δίδεται σε ζητήματα στρατιωτικής συνεργασίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αναβάθμιση του αμυντικού στρατιωτικού υλικού της Ε.Φ. που ξεδιπλώνεται τα τελευταία 10 χρόνια και που έχει εισέλθει σε καθοριστική φάση. Μέσα από τη συζήτηση με τους Αμερικανούς για τη μελλοντική σχέση με το ΝΑΤΟ, η Κύπρος προσπαθεί να εξαιρεί και τα τελευταία εμπόδια που δεν της επιτρέπουν την απεριόριστη πρόσβαση σε αμερικανικό αμυντικό υλικό. Μια προσπάθεια που, όπως τόνιζαν στην «Κ» έμπειρες διπλωματικές και στρατιωτικές πηγές, απαιτεί υπομονή και κυρίως συνέπεια. Πέρα από τις τρέχουσες αλλά ιδιαίτερα σημαντικές ανάγκες στην αναγέννηση του οπλοστασίου της, η Ε.Φ. έχει μια χρυσή ευκαιρία να προχωρήσει σε δομικές αλλαγές διορθώνοντας ορ-

ΦΩΤΟ ΑΡΧΕΙΟΥ

Η σύσφιγξη των κυπρο-αμερικανικών σχέσεων αλλά και η πρόθεση της Λευκωσίας για συμμετοχή της Κύπρου στο ΝΑΤΟ δημιουργούν τις προϋποθέσεις εκείνες που μπορούν να δώσουν λύσεις στα εξοπλιστικά προγράμματα της Εθνικής Φρουράς.

Η αμερικανική λίστα Ε.Φ. με νατοϊκό μανδύα

Τα οπικά συστήματα που ενδιαφέρουν ΥΠΙΑΜ και ΓΕΕΦ και οι ριζικές αλλαγές σε δομές όπως η Πολεμική Αεροπορία

γανωτικές στρεβλώσεις, οι οποίες την έχουν μετατρέψει σε ένα στρατό ξηράς μιας νησιωτικής χώρας.

Τα θέλω της Ε.Φ.

Από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας η Ε.Φ. άφησε πίσω της μια δεκάχρονη, περίπου, πέτρινη περίοδο σε ό,τι αφορά τις εξοπλιστικές της ανάγκες. Μέχρι σήμερα τα κενά που έκλεισαν δεν είναι αμε-

λητέα, ωστόσο οι αυξημένες ανάγκες για εκσυγχρονισμό οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια σε μια νέα αγορά του αιώνα, ίσως μεγαλύτερη και από αυτήν της δεκαετίας του 1990 επί διακυβέρνησης Κληρίδη. Στην Ουάσινγκτον ο Νίκος Χριστοδουλίδης έδωσε το μήνυμα πως η Δύση και κατά συνέπεια οι ΗΠΑ μπορούν να υπολογίζουν στην Κύπρο. Μια τέτοια περίπτωση ήταν το ενδιαφέρον

των Αμερικανών για την αεροπορική βάση Ανδρέας Παπανδρέου στην Πάφο και τη ναυτική βάση στο Μαρί και η θετική αντίδραση της κυπριακής πλευράς. Υποδομές που ωστόσο χρειάζονται αναβάθμιση προκειμένου να είναι συμβατές με τα στρατιωτικά μέσα των Αμερικανών, οι οποίοι εμφανίσθηκαν διατεθειμένοι να αναλάβουν το οικονομικό κόστος αναβάθμισης. Στον αντίποδα, η

αμερικανική στρατιωτική αγορά θεωρείται μια αρκετά ικανοποιητική περίπτωση προκειμένου η Ε.Φ. να αντεπεξέλθει στις ανάγκες που υπάρχουν για αρκετά οπικά της συστήματα, ο κύκλος ζωής των οποίων βρίσκεται στη δύση τους. Αν και εξετάζονται και άλλες επιλογές, την Ε.Φ. θα την ενδιέφερε να είχε ως εναλλακτική επιλογή μια αγορά του μεγέθους των ΗΠΑ που μπορεί να καλύψει το σύνολο των αναγκών της, μειώνοντας σημαντικά το οικονομικό κόστος μέσω της μεθόδου παραχώρησης πλεονάζοντος αμυντικού υλικού, κάτι που εφαρμόζεται και σε άλλες χώρες όπως η Ελλάδα.

Η «λίστα»

Όπως σημείωναν στρατιωτικές πηγές στην «Κ», ως άμεση προτεραιότητα από κυπριακής πλευράς τίθεται το σύνολο του ρωσικού υλικού της Ε.Φ., ένα μέρος του οποίου λόγω του ρωσικού εμπάργκο αντιμετωπίζει επιχειρησιακά προβλήματα. Χωρίς να αποκλείονται άλλες αγορές δυτικών χωρών, κυρίως ευρωπαϊκών, τα αμερικανικά αντιαεροπορικά συστήματα μπορούν να διαφοροποιήσουν τη δομή της κυπριακής αεράμυνας, η ραχοκοκαλιά της οποίας αποτελείται από ρωσικά αντιαεροπορικά συστήματα (TOR M1 – BUK). Από την τροπή που έχουν πάρει οι κυπρο-αμερικανικές σχέσεις, θεωρητικά, δεν μπορεί να θεωρείται ανέφικτος στόχος η Κύπρος να είναι μέσα στις χώρες εκείνες όπου οι ΗΠΑ έχουν δώσει προηγμένα αντιαεροπορικά συστήματα. Οι ίδιες πηγές σημείωναν πως η αμερικανική αγορά θα μπορούσε να καλύψει τα όποια κενά υπάρχουν στην αεράμυνα για τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη (UAV) με ένα σύστημα ηλεκτρονικού πολέμου. Επιπλέον, η φερόμενη αποδοχή εκ μέρους των ΗΠΑ να αναβαθμίσουν αεροπορική και ναυτική βάση είναι βέβαιο πως θα ενισχύσει την ασφάλεια των δύο υποδομών της Ε.Φ. με επιπρόσθετα αμερικανικά αντιαεροπορικά μέσα προστασίας υποδομών, μέσων και προσωπικού. Από εκεί και πέρα ψηλά στις άμεσες ανάγκες βρίσκεται ο στόλος των ρωσικών αρμάτων μάχης T80U τα οποία αντιμετωπίζουν ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα από το ρωσικό εμπάργκο. Η περίπτωση απόκτησης αμερικανικών αρμάτων μάχης, όπως M1 ABRAMS, πρέπει να θεωρείται απομακρυσμένη για δυο λόγους. Πρώτον, δεν υπάρχει προηγούμενο παραχώρησης σε κάποια άλλη χώρα μέλος του ΝΑΤΟ, πλην της Πολωνίας που έδωσε στην Ουκρανία ρωσικά άρματα μάχης, και δεύτερον το κόστος συντήρησής του θεωρείται ιδιαίτερα υψηλό. Με τα τεθωρακισμένα οχήματα μάχης (TOMA) BMP-3, επίσης ρωσικά, υπάρχει γκάμα αντίστοιχων αμερικανικών τα οποία έχουν παραχωρηθεί σε χώρες ως πλεονάζον αποθέμα και θα μπορούσαν να καλύψουν το κενό.

Αναδιοργάνωση πολεμικής αεροπορίας

Στα όσα ενδεχομένως έχει να αναμένει η Ε.Φ. από την πλευρά των Αμερικανών συγκαταλέγονται και πτητικά μέσα. Ήδη, μετά τη συνάντηση στο Οβάλ Γραφείο έγινε γνωστό το ενδεχόμενο παραχώρησης πτητικών μέσων (2 ελικόπτερα για έρευνα και διάσωση και δασοπυρόσβεση) από τα διαθέσιμα αποθέματα του αμερικανικού στρατού. Πολύ πριν ανοίξει και δημόσια θέμα ΝΑΤΟ, στο ΥΠΑΜ και το ΓΕΕΦ γίνονταν αντιληπτό πως έπρεπε να ριχθεί ιδιαίτερο βάρος σε αεροπορία και ναυτικό. Η απόφαση για πώληση των ρωσικών επιθετικών ελικοπτέρων πέρα από το υψηλό κόστος συντήρησης αποσκοπούσε στην αναδιοργάνωση του όπλου και δεν ήταν η μοναδική. Ο εκσυγχρονισμός του Κέντρου Ελέγχου Αεροπορίας ήταν προς αυτή την κατεύθυνση, ωστόσο υπάρχουν και άλλες κινήσεις οι οποίες έγιναν στο παρασκήνιο. Μια από αυτές αφορούσε τη σημερινή δομή της Πολεμικής Αεροπορίας η οποία από πλευράς μέσων είναι μονοδιάστατη (ελικόπτερα). Η προοπτική αλλαγής της σημερινής δομής από πλευράς οπλικών συστημάτων έχει απασχολήσει πολιτική και στρατιωτική ηγεσία από τη δεκαετία του '90. Ωστόσο, ο όποιος προβληματισμός υπήρχε τότε δεν μετουσιώθηκε σε πράξεις για πολιτικούς λόγους. Τελευταία περίπτωση κατά την οποία υπήρξε έντονο παρασκήνιο για αλλαγές στην Πολεμική Αεροπορία ήταν την εποχή που η Ελλάδα υπέγραψε τη σύμβαση αγοράς των γαλλικών Rafale. Οι πληροφορίες αναφέρουν πως άμεσα υπήρχε παρασκήνιο διεργασία για το ενδεχόμενο κάποια από τα υπό απόσυρση Μιράζ 2000 να κατέληγαν στην Κύπρο, κάτι που προκάλεσε την έντονη αντίδραση του Νίκου Αναστασιάδη ο οποίος φέρεται να μην είχε ενημερωθεί. Στη συνέχεια οι όποιες σκέψεις για αλλαγές στην Πολεμική Υπηρεσία περιορίστηκαν σε επίπεδο ΓΕΕΦΑ με ΓΕΕΦ, με το ελληνικό πεντάγωνο μάλιστα να εκπονεί και σχετική μελέτη για το οικονομικό κόστος ενίσχυσης της Πολεμικής Αεροπορίας της Κύπρου το οποίο κρίθηκε ως ασύμφορο. Έκτοτε το θέμα αναβάθμισης της Πολεμικής Αεροπορίας υπάρχει ως θέμα στην ατζέντα επαφών με την Ελληνική Πολεμική Αεροπορία με τη μόνιμη στάθμευση αριθμού μαχητικών στην Κύπρο.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΒΕΡΩΦ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Αίτηση στο ΝΑΤΟ τώρα. Όμως Λύση και Ενταξη πάνε μαζί!

Η μυθική πλέον φράση «ανήκομεν εις την Δύσην» ίσχυε, ίσχυει και θα συνεχίσει να ισχύει και για την Κύπρο. Αυτός ο γεωπολιτικός—αλλά και πολιτισμικός—μας προσανατολισμός, που απέκτησε θεσμικό βάρος και πολιτική εμβέλεια με την ένταξη μας στην Ε.Ε., αποτελεί για τη χώρα μας πυξίδα στα ταραγμένα νερά της περιπλοκής διεθνούς πραγματικότητας και ταυτόχρονα ασπίδα απέναντι στους κινδύνους στους οποίους ανέκαθεν ήταν εκτεθειμένη η γειτονιά μας.

Πρόκειται για εθνική επιλογή που θεμελίωσε τον σημαντικό γεωστρατηγικό μας ρόλο, ο οποίος όμως μπορεί να ενισχυθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, με την ενδεχόμενη ένταξη στο ΝΑΤΟ και την επίλυση του Κυπριακού. Δεν πρέπει ασφαλώς να παραβλέπουμε ότι το ΝΑΤΟ είναι κατ' ουσίαν παρόν στο έδαφός μας εδώ και 60 χρόνια. Ούτε λίγο ούτε πολύ, «φιλοξενούμε» τρεις νατοϊκούς στρατούς, την ΕΛΔΥΚ, την ΤΟΥΡΔΥΚ αλλά και τις βρετανικές στρατιωτικές βάσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται και από τους Αμερικανούς, με τη γνώση ή και με την ανοχή μας, κάθε φορά που

υπάρχει κρίση στην περιοχή. Αυτά συμβαίνουν όμως χωρίς τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα της επίσημης ιδιότητας του κράτους-μέλους!

Όλοι γνωρίζουν ότι, διαχρονικά, έχω προσπαθήσει να αναδείξω τη σπουδαιότητα του να γίνει η Κύπρος μέλος του ΝΑΤΟ. Και, παρότι στο πρόσφατο παρελθόν ο Νίκος Χριστοδουλίδης είχε διαφορετική άποψη στις μεταξύ μας πολιτικές συζητήσεις, δεν έχω καμία πρόθεση να εμπλακώ σε κοκορομαχίες για το «ποιος το είπε πρώτος». Αυτά θα τα αξιολογήσουν οι πολίτες και θα τα κρίνει ο ιστορικός του μέλλοντος. Σημασία έχει ότι πλέον ο ΠτΔ, με εντυπωσιακή ομολογούμενης κυβίστησης, συντάσσεται με αυτή την, κατά τη γνώμη μου εθνικά επωφελή, άποψη.

Όμως προσοχή: Η δική μου θέση περί ΝΑΤΟ εντάσσεται με συνεκτικό τρόπο σε μια συνολική στρατηγική για την ασφάλεια της Κύπρου και τη θέση της στη διεθνή κοινότητα. Η επιλογή ένταξης στη Βορειοατλαντική Συμμαχία δεν είναι μόνο η επιτομή του δυτικού προσανατολισμού της χώρας: είναι θεμελιώδης παράμετρος για τη λύση του Κυπριακού και η τελική έκ-

βαση της—θετική ή αρνητική—εξαρτάται από την ίδια τη λύση. Η εκδήλωση της πρόθεσης για ένταξη τώρα, πριν δηλαδή από τη σύγκληση της άτυπης διευρυμένης διάσκεψης για το Κυπριακό από τα Ηνωμένα Έθνη, θα ενισχύσει τη διαπραγματευτική θέση της χώρας. Μόνο, όμως, με λύση του Κυ-

Να επιδιώξουμε διμερή αμυντική συμφωνία με τις ΗΠΑ, που επίσημα πλέον θα προβλέπει την αμερικανική στρατιωτική παρουσία στη βάση «Ανδρέας Παπανδρέου».

πριακού η αίτηση της Κύπρου δεν θα συναντήσει το τουρκικό βέτο.

Ήδη η Τουρκία, όπως εκδηλώθηκε μόλις την Πέμπτη, έβαλε στο κάδρο την ομοφωνία των μελών της Συμμαχίας για τη διευρυσή της, δηλαδή το βέτο. Την ώρα μάλιστα που γράφονται αυτές οι γραμμές, το τουρκικό υπουργείο Εξω-

τερικών χαρακτήρισε μια πιθανή ένταξή μας στο ΝΑΤΟ ως «απαράδεκτη εξέλιξη». Στην ουσία η Τουρκία θέλει να βγάλει από το τραπέζι του Κυπριακού αυτό το ενδεχόμενο. Αυτή η αντίδραση αποδεικνύει και πόσο σοφά είναι η θέση για αίτηση για ένταξη στο ΝΑΤΟ. Αν ο ΠτΔ ενστερνίζεται, έστω και καθυστερημένα, την προοπτική του ΝΑΤΟ ως στρατηγική επιλογή και όχι ως ευκαιριακή αναφορά, τότε θα κληθεί να επιδείξει με τόλμη τη μέγιστη αποφασιστικότητα για τη λύση. Χωρίς τόλμη και αποφασιστικότητα για τη λύση δεν θα είναι τόσο πειστική η όποια βούλησή μας για ένταξη στο ΝΑΤΟ.

Ανάλογη βέβαια είναι και η συνάρτηση με τη λύση του Κυπριακού άλλων ζωτικών θεμάτων, όπως η ανάδειξη μας σε ενεργειακό κόμβο υδρογονανθράκων Ευρώπης-Μέσης Ανατολής και η ηλεκτρική διασύνδεση μέσω Ελλάδας με την ευρωπαϊκή αγορά. Όταν έθεσα, προ μηνός, αυτή τη διάσταση, τον συσχετισμό δηλαδή της λύσης με την ενεργειακή, ορισμένοι έσπευσαν να με κατηγορήσουν. Εκτιμώ ότι η πρόσφατη τοποθέτηση του Τούρκου υπουργού Άμυνας, πέραν των

συνήθων αστήρικτων επικρίσεων προς Κύπρο και Ελλάδα, δείχνει τη βασιμότητα της θέσης μου.

Και επειδή, πιστός στην κληρική παράδοση, επιδιώκω πάντα να είμαι χρήσιμος, καταθέτω δημόσια την άποψή μου για τα βήματα που πρέπει να κάνουμε, αν πραγματικά εννοούμε αυτά που λέμε σε σχέση με το ΝΑΤΟ:

- **Πρώτα**, να ενταχθούμε στο ειδικό καθεστώς των «Κύριων Μη-Νατοϊκών Συμμάχων» (Major Non-Nato Allies – MNNA). Αυτό το status, το οποίο εξαρτάται αποκλειστικά και μόνον από τη βούληση των ΗΠΑ, σηματοδοτεί μια προνομιακή συμμαχική σχέση με πολλαπλά οφέλη και αποτελεί προβάλλιο για την πλήρη ένταξη στο ΝΑΤΟ.

- **Έπειτα**, να επιδιώξουμε διμερή αμυντική συμφωνία με τις ΗΠΑ, που επίσημα πλέον θα προβλέπει την αμερικανική στρατιωτική παρουσία στη βάση «Ανδρέας Παπανδρέου».

- **Παράλληλα**, να διατυπώσουμε επίσημα το αίτημά μας για ένταξη στην Συμμαχία.

Εκτιμώ ότι, εν όψει της άτυπης διεθνούς διάσκεψης για το Κυπρια-

κό, αυτές οι κινήσεις θα δημιουργήσουν νέα δυναμική, δεδομένου ότι η προοπτική μιας Κύπρου-μέλους του ΝΑΤΟ θα διασκεδάσει σε μεγάλο βαθμό τις ανησυχίες αμφοτέρων των κοινοτήτων γύρω από το ακανθώδες ζήτημα της ασφάλειας. Ενωμένη Κύπρος, ενταγμένη στο ΝΑΤΟ δεν χρειάζεται ούτε εγγυήτριες δυνάμεις ούτε στρατιωτικά αποσπάσματα από τρίτες χώρες.

Ελπίζω ειλικρινά η πολιτική μας ηγεσία αυτή τη φορά να υπερβεί τη συνήθη επιφανειακή και ευκαιριακή αντιμετώπιση της πραγματικότητας και να αντιληφθεί το εύρος και το βάθος του συγκεκριμένου ζητήματος. Γιατί, στη διπλωματία, στην πολιτική και γενικά στον κόρφο των ιδεών, το κρίσιμο δεν είναι η παρόρρηση, η «παινία» μιας θέσης. Το κρίσιμο είναι η ένταξη κάθε πολιτικής επιλογής σε μια συνολική, συνεκτική εθνική στρατηγική. Εδώ εντοπίζεται η διαφορά ανάμεσα στο πρωτότυπο και στο αντίγραφο.

Ο κ. Αβέρωφ Νεοφύτου είναι τώως πρόεδρος του ΔΗΣΥ και βουλευτής Λευκωσίας ΔΗΣΥ.

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Η συζήτηση για την ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ επανήλθε έντονα στο πλαίσιο του προεκλογικού για τις προεδρικές εκλογές του 2023 και με αφορμή το άρθρο της «Κ», που επιβεβαίωσε και ο ίδιος ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, για τον σχεδιασμό της Κυπριακής Δημοκρατίας αναφορικά με τον ευρωατλαντικό της προσανατολισμό, επανέρχεται στον δημόσιο διάλογο με αντιπαράθεση στον άξονα ΔΗΣΥ-ΑΚΕΛ. Από τον Μάρτιο του 2023 μεσολάβησαν βέβαια η σημαντική εμφάνιση των σχέσεων ΗΠΑ-Κ.Δ. με αποτύπωμα που έφτασε μέχρι την ιστορική επίσκεψη του προέδρου Χριστοδουλίδη στις ΗΠΑ αλλά και ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή, εγγύτερα της Κύπρου γεωγραφικά σε σχέση με το Ουκρανικό, ο οποίος αποτέλεσε ευκαιρία για να χτίσει το ΑΚΕΛ το αφήγημα της εμπλοκής της Κύπρου, που μετά τον Οκτώβριο του 2023 μετουσιώθηκε σε πολιτικές παρεμβάσεων και διαμαρτυρίας στη βάση του παλιού, ψυχροπολεμικού, ιδεολογικού πλαισίου της αντιδυτικής/αντιμπεριαλιστικής ουδετερότητας.

Πέραν της ανάλυσης για το αν η Κύπρος θα κατορθώσει τα επόμενα χρόνια να ενταχθεί όντως στο ΝΑΤΟ, ως πλήρες μέλος, ή αν θα επιτύχει μια πλήρη εναρμόνιση με το δυτικό, ευρωατλαντικό, σύστημα διεθνούς ασφάλειας, η συζήτηση

Η συζήτηση για το ΝΑΤΟ και για την ιδεολογική κατεύθυνση της κυπριακής εξωτερικής πολιτικής επανέρχεται στη δημόσια σφαίρα, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, εξυπηρετώντας το εσωτερικό πολιτικό ακροατήριο.

για το ΝΑΤΟ και η συζήτηση για την ιδεολογική κατεύθυνση της κυπριακής εξωτερικής πολιτικής («φιλοδυτική» Vs «ανεξάρτητη») επανέρχεται στη δημόσια σφαίρα, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, εξυπηρετώντας και το εσωτερικό πολιτικό ακροατήριο για σκοπούς ιδεολογικής πόλωσης, πολιτικής συσπείρωσης στη βάση των κομματικών μηχανισμών και τέλος ως εργαλείο πολιτικής ατζέντας, ενόψει και των μετασχηματισμών για τις βουλευτικές εκλογές του 2026 και τις πρώιμες δυναμικές ισχύος για τις προεδρικές του 2028.

Χτίζει το ΑΚΕΛ

Το ΑΚΕΛ μπορεί το 2022, όταν η Ρωσία εισέβαλε στην Ουκρανία, να έδειξε προσαρμοστικότητα δεδομένης τόσο της στάσης αρχών της Ε.Ε., με την οποία εναρμονίστηκε πλήρως η Λευκωσία, όσο και της συνολικής καταδίκης της ρωσικής επιθετικότητας διεθνώς, ωστόσο ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή, μετά την τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς της 7ης Οκτωβρίου, όπως και η σειρά εγκλημάτων πολέμου του ΙДФ στη Γάζα αποτέλεσαν ένα τελειώς διαφορετικό πεδίο προκειμένου να χτίσει, εκ νέου, πάνω στο παλιό ψυχροπολεμικό αφήγημα της

Κύπρου «ως ορμητηρίου της Δύσης και του ΝΑΤΟ» στη Μέση Ανατολή, δεδομένης και της εμφάνισης των σχέσεων Ισραήλ-Κυπριακής Δημοκρατίας, επί Νετανιάχου, κατά τη διάρκεια των δύο θητειών Αναστασάδην. Το ΑΚΕΛ ενεργοποίησε εκ νέου τον μηχανισμό αντιπολεμικών διαδηλώσεων, με έμφαση στην εμπλοκή των Βρετανικών Βάσεων,

την ύπαρξη του αμερικανικού Cyclops στη Λάρνακα και την κριτική στην πρωτοβουλία «Αμάλθεια» για ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα, τόσο σε κομματικό επίπεδο, μέσω του Παγκύπριου Συμβουλίου Ειρήνης αλλά και στα ΜΚΔ, ενεργοποιώντας έτσι η συσπείρωση του κομματικού του ακροατηρίου, δεδομένων και των απωλειών στα ποσοστά

του τα τελευταία χρόνια, προσπάθεια επαναπατρισμού ψήφων αλλά και αναζήτησης ψηφοφόρων που συμμετέχουν στην ευρύτερη εξωκοινοβουλευτική Αριστερά στην Κύπρο και εργαλείο άσκησης αντιπολίτευσης στην εξωτερική πολιτική Χριστοδουλίδη, που κινείται σε φουλ φιλοδυτικούς ρυθμούς, παρότι η «συγκράτηση» που έδειξε σε

Η περαιτέρω εμφάνιση των σχέσεων ΗΠΑ-Κυπριακής Δημοκρατίας και η επανεμφάνιση του ΝΑΤΟ ως στόχου της κυβέρνησης του Νίκου Χριστοδουλίδη, δείχνει να δημιουργεί ξεχωριστές δυναμικές σε σχέση με τη συζήτηση για την ένταξη στη Βορειοατλαντική Συμμαχία.

σχέση με το ΝΑΤΟ, όταν αυτό τέθηκε στο πλαίσιο του προεκλογικού του 2023. Αν εν λόγω προσέγγιση θα «κάνει ταμείο» για το ΑΚΕΛ θα διαφανεί σίγουρα στις βουλευτικές του 2026, δεδομένου ότι η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή και η επόμενη ημέρα στη Γάζα θα έχουν «ανθεκτικότητα» σε σχέση με τον χρόνο, δεδομένης της αλλαγής παραδείγματος σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή.

Αμήχανη Δεξιά

Η συζήτηση για τον δυτικό προσανατολισμό της Κ.Δ., την ένταξη στο ΝΑΤΟ και την επόμενη ημέρα της ιδεολογικής κατεύθυνσης της κυπριακής εξωτερικής πολιτικής είναι γνώριμη για την κυπριακή Δεξιά (εντός κι εκτός κυβέρνησης Χριστοδουλίδη) και τον ΔΗΣΥ, ωστόσο, παράλληλα, δημιουργεί και μια επιμέρους αμηχανία. Στον προεκλογικό του 2013 η τότε υποψηφιότητα Νίκου Αναστασιάδη είχε καταστήσει την ένταξη της Κύπρου στον Συνεταιρισμό για την Ειρήνη ως σημαία του προεκλογικού προγράμματος, με την ιδέα ένταξης στον προθάλαμο του ΝΑΤΟ να μην απασχολεί τις προεδρικές του 2018 και να χάνεται, ακολούθως, από τον δημόσιο διάλογο. Στον προεκλογικό του 2023 το ΝΑΤΟ μπήκε στη συζήτηση από την κάπως «άτολη» πρόταση της υποψηφιότητας του τέως προέδρου Κωνσταντίνου Χριστοφίδη, εργαλειοποιήθηκε πλήρως από την υποψηφιότητα του Αβέρωφ Νεοφύτου και απασχολούσε τα προεδρικά ντιμπέιτ, με τον Νίκο Χριστοδουλίδη να κινείται πιο «κεντρώα», στη λογική της αντικειμενικής δυσκολίας ένταξης στη Βορειοατλαντική Συμμαχία λόγω του (προφανούς) βέτο της Τουρκίας. Η περαιτέρω εμφάνιση των σχέσεων ΗΠΑ-Κυπριακής Δημοκρατίας υπό τον Χριστοδουλίδη και η επανεμφάνιση του ΝΑΤΟ ως στόχου της κυβέρνησής του δείχνει να δημιουργεί ξεχωριστές –και αντιφατικές– δυναμικές σε σχέση με τη συζήτηση για το ΝΑΤΟ:

- Δεν επιτρέπει στον ΔΗΣΥ να ασκήσει «υπεύθυνη αντιπολίτευση» στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, καθώς δεν μπορεί να διαφοροποιηθεί, ιδεολογικά, από τις ευρωατλαντικές φιλοδοξίες της κυβέρνησης.
- Αφαιρεί, ως απηχαιωμένη πλέον, τη συζήτηση του προεκλογικού που η υποψηφιότητα Νεοφύτου είχε χτίσει πάνω στην προοπτική του ΝΑΤΟ ως εργαλείου με καταλυτικό ρόλο στο δύσκολο κομμάτι των εγγυήσεων του Κυπριακού έναντι του «απορριπτικού Χριστοδουλίδη».
- Ενισχύει την εικόνα του προέδρου Χριστοδουλίδη ως φιλοδυτικού ηγέτη, ο οποίος την περασμένη εβδομάδα αναφέρθηκε σε αξιοποίηση κάθε ευκαιρίας για το ΝΑΤΟ, αναβάθμιση της Ε.Φ. (στο πλαίσιο της εναρμόνισης με τις ΗΠΑ/ευρωατλαντικό σύστημα ασφάλειας) και έριξε τους τόνους με την προσέγγιση «όσο πιο λίγα λέμε γι' αυτό, τόσο εγγύτερα φτάνουμε στον στόχο», επιβεβαιώνοντας μεταξύ άλλων και το ρεπορτάζ της Λένας Αργύρη, της «Κ», αλλά και διαφοροποιούμενος, αισθητά, από το πώς απαντούσε προεκλογικά στη συζήτηση για το ΝΑΤΟ

Πόλεμος χαρακωμάτων

Το ρεπορτάζ της «Κ» σε συνδυασμό με τη διαδήλωση στο Cyclops της περασμένης Κυριακής παρουσία της ηγεσίας του ΑΚΕΛ προκάλεσε την περασμένη εβδομάδα ένα «πόλεμο χαρακωμάτων» σε επίπεδο Βουλής μεταξύ του βουλευτή του ΔΗΣΥ, Χάρη Γεωργιάδη και του βουλευτή του ΑΚΕΛ, Γιώργου Κουκουμά, με αφορμή και την παρουσία του κ. Βύρα στη διαδήλωση του Παγκύπριου Συμβουλίου Ειρήνης, ο οποίος είχε παρσσει ως δήμαρχος στα εγκαίνια του αμερικανικού κέντρου στη Λάρνακα. Παρέμβαση έκανε και τέως πρόεδρος της Βουλής, Γιαννάκης Ομήρου, καθώς και ο βουλευτής του ΑΚΕΛ, Χρίστος Χριστοφίδης. Όσο πλησιάζουμε στις βουλευτικές εκλογές του 2026, ωστόσο, η επάνοδος του ζητήματος του ΝΑΤΟ και της εμφάνισης των σχέσεων ΗΠΑ-Κ.Δ. με αφορμή και τη φιλοξενία αμερικανικών στρατευμάτων στην Κύπρο για σκοπούς ανθρωπιστικών αποστολών, θα δημιουργεί τέτοιες δυναμικές εσωτερικής πολιτικής αντιπαράθεσης με τρόπο που η πραγματικά μεγάλη εικόνα της ένταξης της Κ.Δ. στο ΝΑΤΟ θα περνάει σε δεύτερη μοίρα. Έναντι, μάλιστα, της μικροπολιτικής συζήτησης για σκοπούς πόλωσης και συσπείρωσης των κομματικών ακροατηρίων στο δίπολο Αριστερά-Δεξιά. Η πραγματικότητα αυτή δεν είναι μόνο συνώνυμη της πολιτικής κουλτούρας της Κύπρου, αλλά και βαθιά ριζωμένη λόγω της ιστορικής εμπειρίας των δεκαετιών του '60 και του '70, όταν το ζήτημα του ΝΑΤΟ τέθηκε σε σχέδια λύσης του Κυπριακού αλλά και που η αμερικανική εμπλοκή στα γεγονότα του '74 δημιούργησε μια σειρά ιστορικών, σε συλλογικό επίπεδο, τραυμάτων, καθώς και τη δεκαετία του '90 με την κάταρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου (άρα και εξορισμού, της συμμάχιας των Αδεσμεύτων, όπως σε αυτή εντάχθηκε η Κ.Δ. λόγω Μακαρίου). Το τέλος του δρόμου, ωστόσο, σε σχέση με την εναρμόνιση της Κύπρου με το ΝΑΤΟ και την τελική ένταξη ή μη σε αυτό περνάει αναμφίβολα από το πώς θα κινηθεί η προσπάθεια για άρση του αδιεξόδου στο Κυπριακό, περιλαμβάνει πάντα την Τουρκία (μέλος του ΝΑΤΟ) και, τελικά, αφορά την έκβαση του Κυπριακού είτε μέσω μιας συμφωνημένης λύσης είτε μέσω μιας ιστορικής αλλαγής παραδείγματος, που το κυπριακό πολιτικό σύστημα, ενδεχομένως, να βιώσει καθ' οδόν για τις Προεδρικές του 2028 νωρίτερα από όσο δύναται, ακόμη, και να αντληφθεί.

ΑΡΘΡΟ / Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΣΑΒΒΑ

Η Κύπρος τι κερδίζει, κύριε Πρόεδρε;

Στα διάφορα δημοσιεύματα που κυκλοφόρησαν για το σχέδιο του προέδρου Χριστοδουλίδη για ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στο ΝΑΤΟ, έγινε αναφορά σε «στρατηγική επιλογή» στη βάση της οποίας ετοιμάστηκε ένα «λεπτομερές καλά μελετημένο σχέδιο μακροπρόθεσμου προσανατολισμού».

Το πρώτο, αυθόρμητο ερώτημα που προκύπτει είναι αν αυτό το σχέδιο υπάρχει, γιατί δεν ενημερώθηκε κανένας γι' αυτό. Γιατί για ένα τόσο σημαντικό θέμα που θα καθορίσει την πορεία, τις διεθνείς σχέσεις και την τύχη της Κύπρου, δεν ενημερώθηκε το Εθνικό Συμβούλιο. Το δεύτερο και ουσιαστικότερο ερώτημα που προκύπτει, είναι τι κερδίζει η Κύπρος από αυτή τη στρατηγική; Στην περίπτωση που η λέξη «στρατηγική» δεν χρη-

σιμοποιείται για χάριν των εντυπώσεων από το Προεδρικό και όντως έγινε στρατηγική ανάλυση, αξίζει τον κόπο πρώτα ν' αναφερθούμε σε αυτή τη βασική έννοια. Στρατηγική, αυτό που ονομάστηκε σε περασμένους αιώνες *raison d'etat*, σημαίνει ότι η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη προσδιόρισε τα ζωτικά συμφέροντα της Κύπρου, τα συνέδεσε με τα σημαντικά θέματα ασφάλειας και τις σχέσεις που έχει ή θέλει να έχει με άλλα σημαντικά κράτη και τις προτεραιότητες που θέτει και αποφάσισε ότι αυτό είναι το καλύτερο για την Κύπρο. Και μια και ξεμύτισαν από διάφορες πλευρές «καθυγνέτες» του ρεαλισμού για να εξηγήσουν στους «θαγνεύς» πόσο ωφέλιμη θα είναι αυτή η στρατηγική επιλογή για την Κύπρο, αξίζει να βάλουμε κάτω στοιχεία και στόχους για να δούμε αν εκπληρώνονται.

Το «κόλλημα» είναι η κοντόφθαλμη και δογματική εξωτερική πολιτική που αγνοεί τα πραγματικά συμφέροντα του τόπου.

Από τους Ιδρυτικούς Πατέρες των ΗΠΑ, στα υπομνήματα του Βισμαρκ και στη στρατηγική των ΗΠΑ τα πρώτα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όλες οι σχολές στρατηγικής σκέψης διακρίνονται από ορισμένα κοινά στοιχεία: ορθολογισμός, ρεαλιστική εκτίμηση του διεθνούς πλαισίου, σύνδεση των στρατηγικών και στρατιωτικών επιλογών με τη βεβαιότητα ότι υπάρχουν τα πολιτικά πλεονεκτήματα.

Να τα πάρουμε ένα προς ένα λοιπόν, να δούμε αν το σχέδιο του προέδρου Χριστοδουλίδη βασίζεται σε μια στρατηγική που εκπληρώνει τα κριτήρια. Ορθολογισμός. Στη βάση ποιας λογικής η Κύπρος που διαχρονικά κατάφερε, έστω και με σκαμπανεβάσματα στο πέρασμα της Ιστορίας, ν' αναπτύξει σχέσεις με τα κράτη της ευρύτερης περιοχής αποφασίζει τώρα να κάνει ένα βήμα που θ' ανατρέψει ισορροπίες; Τι θα κερδίσει σε μια τόσο κρίσιμη συγκυρία από αυτή την κίνηση;

Ρεαλιστική εκτίμηση του διεθνούς πλαισίου. Την ώρα που οι μεγάλοι διεθνείς παίκτες μετρούν τις δυνάμεις τους στο πλαίσιο συγκρούσεων που κανένας δεν μπορεί να προβλέψει την τροπή που θα πάρουν, τι ακριβώς κερδίζει η Κύπρος με την εμπλοκή της σε πολεμικές επιχειρήσεις, παραχωρώντας

γη και αέρα σε ξένους στρατούς; Τι ακριβώς κερδίζει με την επιλογή αυτή μια χώρα ημικατεχόμενη και τρομακτικά κοντά στην εστία της σύγκρουσης, με ανοικτό το ενδεχόμενο γενικής ανάφλεξης;

Πολιτικά πλεονεκτήματα. Αντί η Κύπρος ν' αξιοποιήσει τη θέση της για να γίνει γέφυρα ειρήνης και συνεργασίας, επιλέγει να μην είναι παίκτης για τον εαυτό της, αλλά πόνι για τους άλλους. Αρκεί μόνο να θυμίσουμε ότι για τα μάτια της «στρατηγικής επιλογής» της υποταγής στις ΗΠΑ και στο ΝΑΤΟ, η Κύπρος καλείται να θυσιάσει τις σχέσεις της με τη Ρωσία και την Κίνα, δύο μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, στα οποία διαχρονικά υπολογίζει η Κυπριακή Δημοκρατία, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις προσπάθειες λύσης του Κυπριακού. Ο μόνιμος κίνδυνος της τουρ-

κικής κατοχής και της διχοτόμησης πώς ακριβώς αποσοβείται αν η Κύπρος παίξει με τη φωτιά της στρατιωτικοποίησης για συμφέροντα άλλων;

Σε αυτά τα κρίσιμα ερωτήματα οφείλει ν' απαντήσει το Προεδρικό με στέρεα, αν υπάρχουν, επιχειρήματα. Γιατί το «ανάθεμα» του «μεινате κολλημένοι στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου» εύκολα αντιστρέφεται. Σε μια εποχή που τα δεδομένα επιβάλλουν εξωστρεφή και πολυεπίπεδη εξωτερική επιλογή το «κόλλημα» είναι η κοντόφθαλμη και δογματική εξωτερική πολιτική που αγνοεί τα πραγματικά συμφέροντα του τόπου για να ικανοποιήσει, χωρίς κανένα κέρδος, τα συμφέροντα άλλων.

Η κα Μαρίνα Σάββα είναι μέλος Κ.Ε. ΑΚΕΛ.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Το γεγονός ότι για ένα σχεδόν χρόνο η μία εκ των τριών θέσεων αντιπροέδρων του ΔΗΣΥ παραμένει κενή, μετά και την παραίτηση του Μάριου Πελεκάνου στις 12 Φεβρουαρίου του 2024, δείχνει τον φόβο που επικρατεί στην Πινδάρου μπροστά στο ενδεχόμενο ενός νέου κύματος εσωστρέφειας. Η εκλογική διαδικασία ορίστηκε για τις 25 Ιανουαρίου, με στόχο τα μέλη του Ανώτατου Συμβουλίου να εκλέξουν τον νέο αντιπρόεδρο που θα συμβάλει και αυτός με τη σειρά του στην προσπάθεια του κόμματος για αύξηση των ποσοστών του ενόψει των βουλευτικών εκλογών του 2026. Άλλωστε, το ότι οι δύο εκλογικές αναμετρήσεις κατέληξαν να είναι με μικρότερη διαφορά από ό,τι υπολογιζόταν αρχικά, οδήγησε κάποιους ενδιαφερόμενους να κάνουν δεύτερες σκέψεις μιας και τα ποσοστά που θα λάβουν πιθανώς να επηρεάσουν και τη μετέπειτα πορεία τους για μία θέση στο κοινοβούλιο.

Αν και υπάρχει χρόνος μέχρι τις 8 Ιανουαρίου για να κατατεθούν οι υποψηφιότητες, ο πρώην υπουργός Συγκοινωνιών και πρόεδρος ΕΟΑ Αιμοχωστού Γιάννης Καρούσος έχει ήδη εξαγγείλει τη δική του, επισημαίνοντας μεταξύ άλλων ότι «οι βουλευτικές εκλογές του 2026 είναι κρίσιμες για την παράταξή μας και τον τόπο μας και οφείλουμε όλοι μας να ενώσουμε δυνάμεις, να σπρώξουμε μανίκια και να καταβάλουμε σκληρή δουλειά». Ο κ. Καρούσος είχε εκδηλώσει ενδιαφέρον, με ανάρτησή του στο Facebook, να διεκδικήσει μία θέση στην ηγεσία της παράταξης και τον Μάρτιο του 2023, ωστόσο επέλεξε τελικώς να μείνει εκτός ώστε να αποφευχθεί περαιτέρω εσωστρέφεια. Αυτή την ώρα όμως φέρεται να είναι στοχοποιημένος, μιας και πιστεύει πως έχει τις γνώσεις αλλά και την όρεξη ώστε να εργαστεί για έναν δυνατό ΔΗΣΥ στις βουλευτικές που θα καθορίσουν και τη μετέπειτα πορεία ενόψει προεδρικών.

Πριν από την επίσημη εξαγγελία ο πρώην υπουργός επικοινωνήσε με την πρόεδρο του κόμματος Αννίτα Δημητρίου ενημερώνοντάς την για τις προθέσεις του, όπως και με άλλα στελέχη του κόμματος ανάμεσά τους και ο τέως πρόεδρος Αβέρωφ Νεοφύτου, αλλά και ο βουλευτής Αιμοχωστού Νίκος Γεωργίου, που ενώ αρχικά υπήρχαν σκέψεις να διεκδικήσει τη θέση, στην πορεία φέρεται ο ίδιος να έθεσε άλλες προτεραιότητες.

Πάντως, την υποψηφιότητα Γιάννη Καρούσου φαίνεται να βλέπει θετικά η πλειονότητα των μελών της ηγεσίας που αναφέρουν πως μπορεί να βρεθεί κοντά στη βάση του κόμματος και να δημιουργήσει σχέση εμπιστοσύνης. Βέβαια η συγκεκριμένη υποψηφιότητα δεν

φέρεται να βάζει σε δεύτερη επιλογή την υποψηφιότητα της Φωτεινής Τσιρίδου, σε περίπτωση που τελικά η ίδια επιλέξει να διεκδικήσει τη θέση.

Κάποιοι αναφέρουν ότι η θέση δικαιωματικά της ανήκει, μιας και στις εκλογές του περασμένου Μαρτίου κατετάγη τέταρτη με μόλις 50 ψήφους διαφορά από τον τρίτο που ήταν ο Γιώργος Κάρουλας. Πάντως, μέχρι αυτή την ώρα η κα Τσιρίδου κρατά κλειστά τα χαρτιά της, επαναλαμβάνοντας ότι θα τοποθετηθεί όταν θα είναι η ώρα, αφού πιστεύει πως υπάρχουν πολλά και καίρια ζητήματα που αφορούν το κόμμα πέρα και πάνω από τις εσωκομματικές εκλογές.

Υπάρχουν βέβαια και αυτοί που αναφέρουν πως όταν επιθυμείς να προσφέρεις από το συγκεκριμένο πόστο θα πρέπει να το δηλώσεις από την αρχή και να μπει δυναμικά στη μάχη. Αν, ωστόσο, τελικώς η

Η Αννίτα Δημητρίου δεν προτίθεται να πάρει θέση υπέρ κάποιου υποψηφίου, σημειώνοντας ότι στόχος είναι να βρίσκονται σε θέσεις-κλειδιά ικανά πρόσωπα.

κα Τσιρίδου αποφασίσει να θέσει υποψηφιότητα, αναμένεται οι τόνοι της προεκλογικής εσωκομματικής περιόδου να κρατηθούν χαμηλοί, αφού Καρούσος και Τσιρίδου δεν έχουν τίποτα να χωρίσουν ενώ και οι δύο στις τελευταίες προεδρικές εκλογές εργάστηκαν από το ίδιο μετερίζι.

Εξακολουθείται πάντως ότι ο Γιάννης Καρούσος μπαίνει σε αυτή την προσπάθεια χωρίς να

Στον ΔΗΣΥ γνωρίζουν καλά ότι η επιστροφή στην εσωστρέφεια κρέμεται από μία λεπτή κλωστή και πως αν επαναληφθούν αντιπαραθέσεις του πρόσφατου παρελθόντος πιθανώς να τους στοιχίσουν σε ψήφους ενόψει βουλευτικών και αυτό θα δυσχεράνει περισσότερο τα πράγματα.

Στην κάλπη ο ΔΗΣΥ για την αντιπροεδρία

Στη σκιά της εσωστρέφειας και των βουλευτικών βρίσκεται η εκλογική διαδικασία στο Ανώτατο Συμβούλιο του κόμματος

έχει το βαρίδιο των βουλευτικών μιας και δεν προτίθεται να διεκδικήσει θέση στο κοινοβούλιο, σε αντίθεση με τη Φωτεινή Τσιρίδου, η οποία, αν επιλέξει να διεκδικήσει, στην πορεία έχει μπροστά της και έναν προσωπικό προεκλογικό αγώνα, αν και θεωρείται από τα φαβορί στην επαρχία Δεμεσού όπως διαμορφώνεται σήμερα το σκηνικό.

Βέβαια, μπορεί η κα Τσιρίδου να μην έχει πει ακόμη την τελευταία της κουβέντα, ωστόσο μετά την εξαγγελία Γιάννη Καρούσου είχαμε την ανακοίνωση και μιας δεύτερης υποψηφιότητας για τη θέση του αντιπροέδρου, αυτή του νομικού Σωτήρη Φλουρέντζου. Σε μήνυμά του στον προσωπικό του λογαριασμό στο «Χ», αναφέρει μεταξύ άλλων ότι η απόφασή του βασίζεται στην ακλόνητη πίστη ότι το κόμμα χρειάζεται επειγόντως μια ξεκά-

θαρη και ισχυρή πολιτική κατεύθυνση και πως ο ίδιος δεσμεύεται να εργαστεί με αφοσίωση και διαφάνεια. Όπως σημειώνεται, το όνομα του κ. Φλουρέντζου είχε τεθεί και για συμμετοχή του στο συμβούλιο παρακολούθησης, ωστόσο λόγω διαφωνιών δεν συμπεριελήφθη. Ο ίδιος, φέρεται να επικοινωνήσε με την Αννίτα Δημητρίου για να την ενημερώσει σε σχέση με τις προθέσεις του, όπως και με τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Υποψηφιότητες για τη θέση του αντιπροέδρου πιθανώς να υπάρξουν και από άλλα πρόσωπα, με τους γνώστες των καταστάσεων να μιλούν για τέσσερις συνολικά υποψηφιότητες. Πάντως, η πρόεδρος του κόμματος Αννίτα Δημητρίου δεν προτίθεται να πάρει θέση υπέρ κάποιου υποψηφίου, σημειώνοντας ότι στόχος είναι να βρίσκονται σε θέσεις-κλειδιά ικανά πρόσωπα που μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και τις υποχρεώσεις του ΔΗΣΥ.

Άλλωστε, αυτή η περίοδος θεωρείται ιδιαίτερα κρίσιμη μιας και θα πρέπει να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες για διαμόρφωση των ψηφοδελτίων, ενώ εκκρεμεί και το καταστατικό συνέδριο στις 15 Φεβρουαρίου του 2025. Μάλιστα, από μερίδα των στελεχών του κόμματος σημειώνεται πως παρατηρείται ήδη καθυστέρηση σε σχέση με τον καταρτισμό των ψηφοδελτίων, αν και άρτισαν οι πρώτες επαφές και έπασαν ονόματα κυρίως για τους αριστίνδην που είναι καθαρά επιλογή της προέδρου του κόμματος.

Όπως συχνά αναφέρεται, εκτός κοινοβουλευτικής ομάδας του ΔΗΣΥ θα μείνουν, λόγω ορίου θητειών όπως και προσωπικών επιλογών, ικανά και παλιά στελέχη και αυτό επιφέρει επιπλέον βάρος στην ηγεσία ώστε να βρεθούν εκείνοι οι υποψήφιοι που θα μπορούν επάξια να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους και την ίδια ώρα να κερδίσουν την εμπιστοσύνη και κατ' επέκταση την ψήφο των πολιτών.

Στόχος, όπως διαμνύεται, είναι σταδιακά με τον νέο χρόνο να αρχίσει η διαδικασία κατάρτισης των ψηφοδελτίων και να ολοκληρωθεί μέχρι και τις αρχές του καλοκαιριού, μέσα από μία προσπάθεια που θα φέρει όσο το δυνατό λιγότερες προστριβές. Στον ΔΗΣΥ γνωρίζουν καλά ότι η επιστροφή στην εσωστρέφεια κρέμεται από μία λεπτή κλωστή και πως αν επαναληφθούν αντιπαραθέσεις του πρόσφατου παρελθόντος πιθανώς να τους στοιχίσουν σε ψήφους ενόψει βουλευτικών και αυτό θα δυσχεράνει ακόμη περισσότερο τα πράγματα. Σε αυτή την προσπάθεια δεν θα μείνουν εκτός και πρόσωπα που μέχρι σήμερα δεν είδαμε να πρωταστατούν στα κομματικά δρώμενα, ωστόσο έχουν θέσεις και λόγο στην κυπριακή κοινωνία, ενώ δεν αποκλείεται σε αυτούς να περιλαμβάνονται και μέλη της σκιώδους κυβέρνησης.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ**

Η αφύπνιση χρειάζεται. Ο αφυπνισμός όχι

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα «αφύπνισης» (woke) στην Ελλάδα, σήμερα, είναι το γεγονός ότι ενώ ο πρώην αρχηγός της πρώην αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι ανοιχτά γκέι, αυτό δεν θεωρήθηκε μειονέκτημα, ούτε αποτέλεσε αντικείμενο κριτικής. Η ετερότητα, όλο και περισσότερο, γίνεται αποδεκτή.

Δεν είναι όλοι ευτυχώς με αυτή την εξέλιξη. Ο πρωθυπουργός της χρεοκοπίας μίλησε για τις «πατροπαράδοτες αξίες» που απειλούνται από τους «άκρατους δικαιωματιστές» (απειλούνταν και το 2001, γι' αυτό είχε συνυπογράψει υπερχρυσά τον αίτημα να μην καταργηθεί η αναγραφή του θρησκευματος στις αστυνομικές ταυτότητες). Το ίδιο έκανε και ο πρωθυπουργός της επιτηδευμένης εθνικοφοροσύνης, καταδικάζοντας τη «woke agenda» και θυμίζοντάς μας, σερνά εννοείται, ότι «για την πατριδα θυσίασα τα πάντα» (Οι με πόνο καρδιάς διορισμοί ημετέρων στο Δημόσιο και η ολιγόμηνη στρατιωτική θητεία του μπορούν να εκπληφθούν ως «θυσία» από έναν γόνο της ελίτ). Οι ηγέτες της συντηρητικής Δεξιάς έχουν ανάγκη από ιδεολογικό αντίπαλο. Τον βρή-

καν, σήμερα, στον «αφυπνισμό» (wokeism). Δεν είναι οι μόνοι, ούτε οι πιο худαίοι, ούτε οι πιο φανατικοί. Η διανοητική νωθρότητα τους υποχρεώνει να καταφεύγουν σε ρητορικό δανεισμό από το εξωτερικό, κυρίως τις ΗΠΑ.

«Ξέρετε τι σημαίνει woke; Σημαίνει ότι είσαι χαμένος. Οτιδήποτε woke είναι σκατά», είπε όσο πιο ευγενικά μπορούσε ο Τραμπ. «Δεν θα παραδοθούμε ποτέ στον woke όχλο», διακήρυξε με στομφώδες ψευδο-τσωρτιστικό ύφος ο κυβερνήτης της Φλόριντα ΝτεΣάντις, κραδαινώντας το νομοθετικό πολυβόλο. Ο ψευδώνυμος «Νόμος Περί Ατομικής Ελευθερίας» της πολιτείας της Φλόριντα (2022), ο οποίος εν μέρει ακυρώθηκε από τη Δικαιοσύνη, απαγορεύει σε εκπαιδευτικούς και επιχειρηματικούς οργανισμούς να «στρεβλώνουν ιστορικά γεγονότα», όταν λ.χ. αναφέρουν ότι «ο ρατσισμός είναι εμπειδωμένος στην αμερικανική κοινωνία». Τα σχολεία και οι επιχειρήσεις δεν πρέπει να αναφέρονται σε οτιδήποτε επιφέρει «ψυχολογική δυσφορία εξαιτίας της φυλής [των εκπαιδευόμενων]».

Οι άκραια συντηρητικοί θέλουν να μείνουν τα πράγματα ως έχουν

– να μην αμφισβητούνται οι «πατροπαράδοτες» ιεραρχίες και η ηγεμονία του κατεστημένου λόγου. Στη φιλελεύθερη δημοκρατία αυτό είναι αδύνατον. Έχουμε επιλέξει να ζούμε με σοκρατικό τρόπο: «ο ανεξέταστος βίος ου βιωτός ανθρώνει». Δεν θεωρούμε ότι η αλήθεια είναι δεδομένη – την αναζητούμε, σε συνθήκες ελευθερίας και πολυφωνίας.

Το έθεσαν έξοχα οι δικαστές που εκδίκασαν την προσφυγή κατά του αντι-woke νόμου στη Φλόριντα. Η πολιτική προσπάθει «να δημιουργήσει το δικό της Υπουργείο Αλήθειας, επισημαίνοντας ποιες απόψεις θα είναι ορθόδοξες και ποιες θα απαγορεύονται στις πανεπιστημιακές αίθουσες», είπε ο δικαστής Γουόκερ. Και η δικαστής Γκραντ έγραψε: «ο νόμος στοχοποιεί την ομιλία με βάση το περιεχόμενό της. [...] Τιμωρεί ορισμένες απόψεις – το μεγαλύτερο αμάρτημα της Πρώτης Τροποποίησης [του Συντάγματος]».

Αν και στη διαπάλη των ιδεών ο «αφυπνισμός» έχει αποκτήσει αρνητικό πρόσημο σήμερα, η διεργασία της αφύπνισης παραμένει ενεργός στις φιλελεύθερες δημοκρατίες, διεισδύοντας στις βιωμένες

καθημερινές αντιλήψεις –στον βίο-καθημέριο των ατόμων. Διανοητικές αναζητήσεις, καινοφανείς πρακτικές, και κινηματικές αμφισβητήσεις, σε περιβάλλον συντεταγμένης ελευθερίας, κατέστησαν βαθμιαία τη νομοθεσία, τους θεσμούς, τις ατομικές στάσεις και το λεξιλόγιο πιο συμπεριληπτικά.

Έχουμε αποκτήσει μια πιο εκλεπτυσμένη αντίληψη των έμφυλων ανισοτήτων. Είμαστε πιο ευαίσθητοι στον εντοπισμό προκαταλήψεων που βασίζονται στο φύλο, τη φυλή, τη θρησκεία και τη σεξουαλικότητα. Αντιλαμβάνομαστε ότι έννοιες που παραδοσιακά θεωρούσαμε αυταπόδεκτα στέρρες, όπως λ.χ. το φύλο, είναι πιο ρευστές απ' ό,τι νομίζαμε. Η αφυπνιστική στάση δικαιώνεται όταν ο προκατειλημμένος νιώθει την άτυπη υποχρέωση να απαρνηθεί, έστω ρητορικά, την προκατάληψή του («δεν είμαι ρατσιστής, αλλά...»). Η πρόοδος αυτή τρομάζει, σε ποικίλους βαθμούς, όσους προτιμούν τη θαλαπωρή των παραδοσιακών σχημάτων, ιδιαίτερα σε συνθήκες οικονομικής πίεσης, ενδυνάμυνοντας τη θελκτικότητα των δημαγωγών πολιτικών.

Η πολιτική αντιπαράθεση αναγκαστικά μορφοποιεί τις αντίπαλες

απόψεις σε δόγματα, τα οποία ανταγωνίζονται για τη νοσηματοδότηση του βίοκοσμου (Πώς αυτοκατανοούμεστε; Τι είναι σωστό και λάθος; Πώς μιλάμε;). Στην πολιτική αρένα, συντηρητικοί και αφυπνιστές τείνουν να ιδεολογικοποιούν τον λόγο τους, ο οποίος, σε συνθήκες πολιτικής σύγκρουσης, σκληραίνει και οξύνεται. Οι αντίπαλοι αναπτύσσουν διακριτή ταυτότητα και οργανώνουν ρόλους για την υπεράσπισή της. Σε τελική ανάλυση, αλληλοεπινοούνται, σε έναν αγώνα ισχύος. Η ευαισθησία των αφυπνιστών μετατρέπεται σε ακτιβιστική αστυνόμευση της σκέψης και της γλώσσας. Εμπειδωμένες συνήθειες και εύλογοι δισταγμοί καταγγέλλονται υπεροπτικά και αυτοδικαιωτικά ως «φοβίες». Οι συντηρητικοί, από την άλλη, παίζουν το δικό τους βιολί. Θεωρώντας την κρατούσα τάξη πραγμάτων αυτονόητη αποδεκτή, απορρίπτουν προσπάθειες έλλογης αμφισβήτησής της. Μιμούμενοι ολοκληρωτικές πρακτικές, επιδιώκουν την απαγόρευση κριτικών απόψεων.

Στον αγώνα για κατάρτιση, αμφοτέροι χάνουν την ισορροπία, υπερτονίζοντας είτε την ατομική επιλογή, είτε την παράδοση. Πα-

ραβλέπουν ότι, ως μέλη μιας αυτοκαθοριζόμενης κοινότητας, πρώτα υπάγονται τον εαυτό μας στην παράδοση και μετά την αναθεωρούμε – προοδεύουμε στο μέτρο που αμφισβητούμε τις παραδοσιακές ισχύουσες αντιλήψεις – «ξινός (κοινός) λόγος» και αμφιβολία συνυπάρχουν. Ισοκράτης συντηρητικός και αφυπνιστές πάσχουν από ανιστορικότητα: η ιδέα ότι μπορούμε να επανεφεύρουμε τον εαυτό μας εν κενώ, χωρίς κληροδοτημένο υπόβαθρο, συνιστά ολοκληρωτική φαντασίωση – από την άλλη, η αντίληψη ότι ο εαυτός μας είναι δεδομένος, εμποδίζει την αυτογνωσία και την πρόοδο.

Χρειαζόμαστε σύνθετη στοχαστικότητα, όχι ιδεολογικές απλουστεύσεις. Ισορροπία, όχι μονομέρεια. Χωρίς κληροδοτημένες αξίες δεν υπάρχουν ως κοινότητα. Χωρίς, όμως, την αμφισβήτηση των κληροδοτημένων αξιών δεν ζούμε στοχαστικά. Η αφύπνιση χρειάζεται. Ο αφυπνισμός όχι.

Ο κ. Χαρίδημος Τσοούκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και αντεπιστέλλον μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών. www.htsoukas.com

Συνέντευξη στον
ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

«Δεν τίθεται θέμα ένταξης της Κύπρου στο ΝΑΤΟ πριν διευθετηθεί το κεφάλαιο της ασφάλειας στο πλαίσιο επίλυσης του Κυπριακού. Θα ήταν αφέλεια να πιστεύει κάποιος κάτι τέτοιο», δηλώνει ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος σε συνέντευξη στην «Κ» στο πλαίσιο της συζήτησης που διεξάγεται για το θέμα. Σημειώνει ότι η Τουρκία θα παρεμποδίσει με κάθε τρόπο μια τέτοια προσπάθεια. Επισημαίνει, όμως, ότι αυτό δεν σημαίνει πως δεν πρέπει να επιδιώκουμε να έχουμε μια ισχυρή συνεργασία με τις ΗΠΑ σε κάθε επίπεδο. Ο κ. Παπαδόπουλος τονίζει ότι ο προσανατολισμός της εξωτερικής πολιτικής της Κύπρου είναι δυτικός και ότι αυτό καθορίστηκε με την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Δηλώνει, επίσης, ότι θεωρεί πως είναι στις σκέψεις και τον σχεδιασμό της κυβέρνησης η υποβολή αίτησης για ένταξη της Κύπρου στον Συνεταιρισμό για την Ειρήνη. —Το ΔΗΚΟ αποφάσισε να προχωρήσει σε πολιτικό και καταστατικό συνέδριο τέλη Μαρτίου. Ποιος είναι ο στόχος;

—Να ξανακερδίσουμε την εμπιστοσύνη της κοινωνίας. Γι' αυτό θα παρουσιάσουμε προτάσεις για όλα τα θέματα που απασχολούν σήμερα τον κόσμο, την ακρίβεια, το κόστος ενέργειας, την πάταξη της διαφθοράς και τη διαχείριση του μεταναστευτικού. Με αυτές τις προτάσεις που θα παρουσιαστούν στο συνέδριο θα οδεύσουμε προς τις βουλευτικές εκλογές. Σχετικά με τις καταστατικές αλλαγές, αυτό που θα έλεγα ότι ξεχωρίζει είναι η εισήγηση για εισαγωγή ορίου τριών ηπτιών.

—Αν τελικά περάσει, θα ισχύσει από τις βουλευτικές εκλογές ή από τη μεθεπόμενη εκλογική αναμέτρηση;

—Αυτό θα αποφασιστεί από την Κεντρική Επιτροπή και το καταστατικό συνέδριο, δηλαδή, εάν θα έχει αναδρομική ισχύ το όριο ή αν θα αρχίσει η καταμέτρηση ηπτιών από τις επόμενες εκλογές.

—Άρχισε λοιπόν ο σχεδιασμός για τις βουλευτικές;

—Ο σχεδιασμός έχει ξεκινήσει και πρώτος σταθμός είναι το συνέδριο του κόμματος.

—Ποιος είναι ο στόχος του ΔΗΚΟ;

—Να διευρύνουμε την επιρροή που θα έχει το κόμμα στην κοινωνία και να συνεχίσουμε να διαδραματίζουμε έναν πρωταγωνιστικό και ρυθμιστικό ρόλο στη Βουλή.

—Ποιο ποσοστό εξυπηρετεί αυτό τον στόχο;

—Δεν μπορούμε να μιλάμε για ποσοστά ενάμιση χρόνο πριν από τις εκλογές. Εμείς ζητούμε από τον κόσμο να μας δώσει τη δύναμη για να μπορούμε να προωθήσουμε πολιτικές επωφελείς για τον τόπο.

—Πόσο σημαντικές είναι οι επικείμενες βουλευτικές εκλογές;

—Οι επόμενες βουλευτικές εκλογές θα καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό το αν η χώρα θα συνεχίσει σε μια πορεία σταθερότητας και ανάπτυξης με ευρωπαϊκό προσανατολισμό ή αν θα οδηγηθούμε πίσω στις περιπέτειες που μας οδήγησαν σε χρεοκοπία το 2013.

—Ποιες δυνάμεις πρέπει να ενισχυθούν για να οδηγηθούμε πίσω στο 2013;

—Εάν κερδίσουν οι πολιτικές της ανευθυνότητας και του λαϊκισμού, τότε με μαθηματική ακρίβεια θα οδηγηθεί η χώρα σε επικίνδυνες ατραπούς.

—Αναφέρεστε στο ΑΚΕΛ;

—Αναφέρομαι σε πολιτικές. Εξάλλου, έχουμε κόμματα που διαφωνούν ριζικά στην ιδεολογία τους, όπως για παράδειγμα το ΑΚΕΛ και το ΕΛΑΜ, όμως στη Βουλή στα ζητήματα της οικονομίας συμβαδίζουν. Ψηφίζουν σχεδόν πάντα το ίδιο. Εμείς επιμένουμε πως ο κόσμος πρέπει να γνωρίζει ότι οι εύκολες, εύπες και λαϊκίστικες λύσεις μπορούν να οδηγήσουν τη χώρα ξανά σε χρεοκοπία.

—Αυτή η δόλωσή σας δείχνει ότι είστε πιο κοντά στον ΔΗΣΥ παρά στο ΑΚΕΛ;

ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, πρόεδρος ΔΗΚΟ

Αφέλεια τα περί ένταξης στο ΝΑΤΟ πριν από τη λύση του Κυπριακού

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να επιδιώκουμε να έχουμε μια ισχυρή συνεργασία με τις ΗΠΑ σε κάθε επίπεδο

Το ΔΗΚΟ στηρίζει Χριστοδουλίδη και η όποια συζήτηση για προεδρικές είναι πρόωρη. Το τι θα γίνει το 2028 θα το αποφασίσουμε όταν θα έρθει η κατάλληλη στιγμή, δηλώνει στην «Κ» ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος.

“
ΑΚΕΛ και ΕΛΑΜ συμβαδίζουν στη Βουλή σε ζητήματα οικονομίας. Ο κόσμος πρέπει να γνωρίζει ότι οι εύκολες, εύπες και λαϊκίστικες λύσεις μπορούν να οδηγήσουν τη χώρα ξανά σε χρεοκοπία.

—Το ΔΗΚΟ είναι κόμμα του Κέντρου που πιστεύει στην ελεύθερη οικονομία αλλά και σε ένα ισχυρό κοινωνικό κράτος. Πιστεύουμε στον δυτικό προσανατολισμό της χώρας μας που καθόρισε η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., αλλά και σε μία διεκδικητική πολιτική στο Κυπριακό. Ας κρίνουν άλλοι ποιοι είναι πιο κοντά σε εμάς.

—Το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών θα είναι μήνυμα για την παραμονή του ΔΗΚΟ στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη;

—Οι βουλευτικές εκλογές δεν είναι προεδρικές. Επομένως, δεν είναι κριτήριο για την παραμονή μας ή όχι στην κυβέρνηση. Στηρίζουμε την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη και θέλουμε να υλοποιήσουμε πολιτικές που μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των πολιτών.

—Θα είναι κριτήριο για τη δική σας

παρουσία στην ηγεσία του κόμματος;

—Τα μηνύματα των εκλογών θα τα δούμε το βράδυ των εκλογών. Μέχρι τις εκλογές αυτό που μπορούμε να κάνουμε είναι να καταθέτουμε προτάσεις και να βοηθήσουμε στην υλοποίηση του κυβερνητικού έργου.

—Η προεδρία της Βουλής σας ενδιαφέρει;

—Όλα αυτά θα τα συζητήσουμε την επομένη των εκλογών.

—Το ΕΛΑΜ ξεπέρασε το ΔΗΚΟ στις ευρωεκλογές και δημοσκοπήσεις το δείχνουν να παγιώνεται στην τρίτη θέση.

—Οι δημοσκοπήσεις είναι χρήσιμο εργαλείο και τις αξιολογούμε. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να μεταφέρουμε στην κοινωνία τις προτάσεις μας και να προβάλλουμε το έργο της κυβέρνησης για να μπορέσουμε να ξανακερδίσουμε

την εμπιστοσύνη του κόσμου.

—Είστε σε επαφές με πρόσωπα για τα ψηφοδέλτια;

—Ναι, βρισκόμαστε σε επαφές και θα ενταθούν το αμέσως επόμενο διάστημα.

—Αντισυγκρίνετε για αποχωρήσεις από το κόμμα;

—Όχι δεν είναι κάτι που μας απασχολεί.

—Σας ανησυχεί ενδεχόμενη καθόδος του Οδυσσέα Μιχαηλίδη με δικό του συνδυασμό από το 2026;

—Δεν σχολιάζουμε πολιτικές προθέσεις. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ακολουθήσει τη δική του πολιτική πορεία και τις δικές του επιλογές.

—Θα μπορούσε να αποτελέσει επιλογή για το ΔΗΚΟ για τις προεδρικές;

—Δεν θα μπω σε συζήτηση για τους πιθανούς υποψηφίους του ΔΗΚΟ για τις προεδρικές. Αυτά θα τα αποφασίσουμε ως κόμμα την κατάλληλη στιγμή.

—Διεξάγεται πάντως δημόσια μια συζήτηση για τις προεδρικές εκλογές. Το ΔΗΚΟ απουσιάζει. Δεν έχετε άποψη;

—Είναι πολύ πρόωρη η οποιαδήποτε συζήτηση για τις προεδρικές. Το ΔΗΚΟ στηρίζει τον Νίκο Χριστοδουλίδη και οι προεδρικές εκλογές είναι πάρα πολύ μακριά. Στην παρούσα χρονική συγκυρία επικεντρωνόμαστε στο συνέδριο του κόμματος και στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές.

—Θα στηρίξετε ξανά τον Νίκο Χριστοδουλίδη αν επαναδιεκδικήσει;

—Δεν μπαίνουμε σε καμία συζήτηση για τις προεδρικές εκλογές. Υπάρχουν σημαντικότερα θέματα που απασχολούν τους πολίτες και σε αυτά επιδιώκουμε να επικεντρωθούμε. Το τι θα γίνει το 2028 θα το αποφασίσουμε όταν θα έρθει η κατάλληλη στιγμή.

—Πώς απαντάτε στα μηνύματα του ΑΚΕΛ για συνεργασία στη βάση κοινού προγράμματος ενόψει 2028;

—Όπως σας είπα δεν θεωρώ ότι είναι η χρονική στιγμή για να μιλούμε σε συζήτηση για τις προεδρικές εκλογές. Είναι πολύ πρόωρο.

—Συναντηθήκατε με τον κ. Στεφάνου;

—Όχι.

—Με τον ΔΗΣΥ συζητάτε αυτό το θέμα;

—Όχι.

—Συναντηθήκατε με την κα Δημητρίου;

—Όχι.

—Δόθηκε πάντως πολιτική κριτική στην παρουσία της Αναστασίας σε πρόσφατη εκδήλωση του ΔΗΣΥ για τον Γλαύκο Κληρίδη. Στέλνει κάποιο πολιτικό μήνυμα;

—Το πολιτικό μήνυμα το έχει εκφράσει η ίδια η Αναστασία μέσα από την ομιλία της. Ότι, δηλαδή, πρέπει να υπάρχει πολιτικός πολιτισμός και πολιτική ηθική ανεξαρτήτως αν βρισκόμαστε σε διαφορετικά κόμματα. Θεωρώ ότι ήταν μια πολύ όμορφη εκδήλωση που αναδεικνύει μια ιστορική πτυχή μιας ιστορικής φυσιολογίας και συγκεκριμένα τη συμμετοχή του Γλαύκου Κληρίδη στον Β' Π.Π. Η αδελφή μου ως φοιτήτρια Ιστορίας είχε την τιμή και την ευκαιρία να πάρει μια σημαντική συνέντευξη από τον Γλαύκο Κληρίδη για τον ρόλο του στον Β' Π.Π. την οποία και πρόβαλε το Ίδρυμα Γλαύκου Κληρίδη.

Όσοι ισχυρίζονται ότι υπάρχει ένα έγγραφο έξι σημείων, δεν λένε την αλήθεια στον λαό

—Στην Κεντρική Επιτροπή εκφράστηκαν προβληματισμοί για τους χειρισμούς του προέδρου Χριστοδουλίδη στο Κυπριακό και για τη στάση που του παρέχει το ΔΗΚΟ.

—Εκφράστηκαν προβληματισμοί για το ότι ο γ.γ. του ΟΗΕ διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει κοινό έδαφος μεταξύ των δύο πλευρών. Εμείς πιστεύουμε ότι το κοινό έδαφος είναι τα ψηφίσματα των Η.Ε., ενώ η θέση της άλλης πλευράς είναι η λύση δύο κρατών. Συνεπώς, εγείρονται ερωτηματικά για το πώς θα «τετραγωνίσουμε τον κύκλο» και αν στην πολυμερή διάσκεψη θα τεθεί ενώπιόν μας ο εκβιασμός να προβούμε σε υποχωρήσεις ουσίας για να ξεκινήσει η διαδικασία. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι τα Η.Ε. θα παραμείνουν πιστά στις αρχές που διέπουν το Κυπριακό για την επανένωση των διαπραγματευσεων πάνω στη συμφωνημένη βάση. Όλοι ελπίζουμε ότι θα επαναρχίσουν οι διαπραγματεύσεις το συντομότερο δυνατό και θεωρούμε ότι πρέπει να στηρίζουμε τον πρόεδρο Χριστοδου-

λίδη σε αυτή την προσπάθεια.

—Στελέχη του ΔΗΚΟ εκφράζουν προβληματισμό για τη θέση του προέδρου Χριστοδουλίδη σχετικά με τα έξι σημεία Γκουτέρες, διότι τώρα υποστηρίζει ότι είναι κεκτεμένο των διαπραγματεύσεων χωρίς να λέει ότι θέλει να επαναδιαπραγματευτεί κάποια από αυτά και διερωτώνται αν το ΔΗΚΟ μετακινήθηκε σε αυτό το θέμα.

—Μα δεν υπάρχουν έξι σημεία. Το πλαίσιο Γκουτέρες είναι η έκθεση του γ.γ. του Σεπτεμβρίου του 2017 και δεν είναι μόνο έξι σημεία. Είναι ένα πολυσέλιδο έγγραφο που περιλαμβάνει σωρεία διαπιστώσεων για τα μεγάλα ζητήματα του Κυπριακού. Πολλά από αυτά (ασφάλεια, εγγυήσεις, στρατός, εδαφικό) δεν έχουν επιλυθεί και είναι υπό διαπραγμάτευση. Όσοι ισχυρίζονται ότι υπάρχει ένα έγγραφο έξι σημείων απλώς δεν λένε την αλήθεια στον λαό.

—Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης συμφωνεί με αυτό που λέτε;

—Φυσικά. Κατανοεί ότι το πλαίσιο

Γκουτέρες όπως περιλαμβάνεται στην έκθεση του γ.γ. του Σεπτεμβρίου του 2017 θα είναι στο τραπέζι, όμως υπάρχει μια ειδοποιός διαφορά μεταξύ της θέσης Χριστοδουλίδη και των θέσεων που εξέφρασαν οι υποψήφιοι του ΔΗΣΥ και του ΑΚΕΛ. Στις τελευταίες προεδρικές εκλογές. Οι κύριοι Αβέρωφ Νεοφύτου και

Το πλαίσιο Γκουτέρες είναι η έκθεση του γ.γ. του Σεπτεμβρίου του 2017 και δεν είναι μόνο έξι σημεία.

Ανδρέας Μαυρογιάννης είχαν πει τότε ότι είναι διατεθειμένοι να υπογράψουν το πλαίσιο Γκουτέρες ως «ενδιάμεση συμφωνία» ως έχει. Αντίθετα, ο Νίκος Χριστοδουλίδης ήταν ξεκάθαρος ότι το πλαίσιο Γκουτέρες έχει και θετικά και αρνητικά, τα οποία πρέπει να διαπραγματευ-

τούμε και άρα δεν μπορούμε να το αποδεχούμε ως ενδιάμεση συμφωνία. Το ΔΗΚΟ συμφωνεί με αυτή τη θέση και γι' αυτό τον στηρίζουμε. Όμως δεν είμαστε στο σημείο όπου έχουν ξεκινήσει οι διαπραγματεύσεις. Ελπίζουμε να επαναρχίσουν. Εμείς δεν υποτιμούμε τον κίνδυνο που υπάρχει να πάμε σε μια πολυμερή διάσκεψη και να καταλήξουμε σε ένα νέο αδιέξοδο. Αν γίνει κάτι τέτοιο, η Τουρκία θα αφεθεί ελεύθερη να διακηρύσσει ότι η μόνη επιλογή πλέον είναι η λύση των δύο κρατών. Είναι ένα σενάριο που πρέπει να αποφύγουμε πάση θυσία, χωρίς βέβαια να υπαναχωρούμε σε θέσεις αρχών απλώς και μόνο για να συνεχίσει η διαδικασία.

—Σύμφωνα με ρεπορτάζ της Καθημερινής και της δημοσιογράφου Λένας Αργύρη, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης παρουσίασε στη συνάντησή του με τον Τζο Μπρίντεν σχέδιο με τελικό στόχο την ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ, όταν οι πολιτικές συνθήκες το επιτρέψουν. Συμφωνείτε με αυτή την προσέγγιση;

—Δεν έχουμε υπόψη μας να έχει παρουσιαστεί οποιοδήποτε σχέδιο για την ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ. Δεν τίθεται τέτοιο θέμα πριν διευθετηθεί το κεφάλαιο της ασφάλειας στο πλαίσιο επίλυσης του Κυπριακού. Θα ήταν αφέλεια να πιστεύει κάποιος κάτι τέτοιο. Η Τουρκία θα παρεμποδίσει με κάθε τρόπο μια τέτοια προσπάθεια. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να επιδιώκουμε να έχουμε μια ισχυρή συνεργασία με τις ΗΠΑ σε κάθε επίπεδο. Εξάλλου, ο προσανατολισμός της εξωτερικής πολιτικής της χώρας μας είναι δυτικός, είμαστε κράτος-μέλος της Ε.Ε. και αναγνωρίζουμε τη σημασία τέτοιων δυναμικών στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

—Θα μπορούσε να αποτελέσει τη λύση στο κεφάλαιο της ασφάλειας η ένταξη της επανενωμένης Κύπρου στο ΝΑΤΟ;

—Δεν τέθηκε τέτοιο σενάριο ενώπιόν μας στις προηγούμενες διαπραγματεύσεις και δεν εκτιμούμε ότι θα γίνει κάτι τέτοιο στις επερ-

χόμενες, αν και εφόσον επαναρχίσουν. Σε κάθε περίπτωση, η καλύτερη εγγύηση για την ασφάλειά μας είναι η συνέχιση της Κυπριακής Δημοκρατίας και ένα λειτουργικό κράτος.

—Θα μπορούσε να γίνει αίτηση για ένταξη της Κύπρου στον Συνεταιρισμό για την Ειρήνη;

—Ναι, θα μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο και ως ΔΗΚΟ συμφωνούμε γιατί πιστεύουμε ότι αυτό θα αναβαθμίσει τη γεωστρατηγική σημασία της χώρας μας. Πολλές χώρες της Ε.Ε. είναι μέλη του Συνεταιρισμού για την Ειρήνη. Ήταν και η Ρωσία πριν από την κατάληψη της Κριμαίας.

—Θα το κάνει η κυβέρνηση;

—Θεωρώ πως είναι στις σκέψεις και τον σχεδιασμό της κυβέρνησης η υποβολή αίτησης για ένταξη της Κύπρου στον Συνεταιρισμό για την Ειρήνη.

—Χαρακτηρίζεται πάντως και ως προθάλαμος του ΝΑΤΟ.

—Δεν είναι, αλλά κατανοώ γιατί γίνονται αυτοί οι συλλογισμοί.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Από τις 12 Δεκεμβρίου, η Κύπρος ενδέχεται να είναι το μοναδικό κράτος-μέλος της Ε.Ε., το οποίο θα έχει νομική υποχρέωση να καταστεί μέρος της Συνθήκης του Σένγκεν, αλλά θα εξακολουθεί να βρίσκεται εκτός της ελεύθερης ζώνης διακίνησης της Ε.Ε. Δεδομένου και του άλυτου κυπριακού προβλήματος και της ντε φάκτο κατάστασης που έχει δημιουργηθεί επί του εδάφους, συνεπεία της συνεχιζόμενης κατοχής τμήματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Όπως πληροφορούμαστε, οι υπουργοί Εσωτερικών της Ε.Ε. βρίσκονται πολύ κοντά στην έγκριση της πλήρους ένταξης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στη Συνθήκη Σένγκεν, καθώς οι ενστάσεις κυρίως από την Αυστρία και δευτερευόντως από την Ολλανδία, φέρονται να έχουν καμφθεί. Όπως ανέφερε στην «Κ» ξένη διπλωματική πηγή, «εκτός συγκλονιστικού απρόοπτου, στις 12 Δεκεμβρίου θα έχουμε θετική απόφαση», κάτι που όπως είπε, είναι απόρροια «τετραμερούς συμφωνίας», μεταξύ Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας, προκειμένου να δεσμεύσει τη Σόφια και το Βουκου-

Όπως αναφέρουν επισήμως οι Βρυξέλλες, «η σύνδεση της Κύπρου με το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) επιτρέπει στις αρχές επιβολής του νόμου να λαμβάνουν και να ανταλλάσσουν με όλους τους συμμετέχοντες στο SIS πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο.

ρέστι ότι, μεταξύ άλλων, θα κάνουν ό,τι είναι δυνατόν για αναخαιτίση ροών παράτυπης μετανάστευσης.

Οι προδιαγραφόμενες εξελίξεις για πλήρη ένταξη στη Συνθήκη Σένγκεν της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, «κλείνουν» ουσιαστικά τη λίστα όλων των κρατών-μελών που είναι υποχρεωμένα να καταστούν μέλη της ελεύθερης ζώνης διακίνησης της Ε.Ε., αφήνοντας σε εκκρεμότητα μόνο την Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία θα βρεθεί πολύ σύντομα, πιθανότατα εντός του 2026, προ του διλήμματος ένταξης στη Συνθήκη Σένγκεν, κάτι που δεν αποτελεί εύκολη απόφαση με άλυτο το Κυπριακό, καθώς σε μια τέτοια περίπτωση, η Πράσινη Γραμμή αναμένεται να καταστεί σκληρό σύνορο της Ε.Ε., με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Το ΥΠΕΕ, με γραπτή δέλωση στην «Κ», ανέφερε ότι: «Στόχος είναι εντός του 2025 να έχουμε εφαρμόσει τα εναπομείναντα κριτήρια αξιολόγησης για ολοκλήρωση της προεργασίας πλήρους ένταξης στο Σένγκεν». Τότε λοιπόν, η Λευκωσία θα φτάσει και τυπικά στο σημείο που θα πρέπει να αποφασίσει είτε να δρομολογήσει την πλήρη ένταξη της στην ελεύθερη ζώνη διακίνησης της Ε.Ε., κάτι που κοινοτική πηγή εκτιμά ότι «θα μπορούσε να λάβει χώρα το 2026», έτος κατά το οποίο η Κυπριακή Δημοκρατία θα ασκήσει και την εκ περιτροπής προεδρία της Ε.Ε. (πρώτο εξάμηνο). Είτε, να επιδιώξει την εξασφάλιση μιας άτυπης, νέας παράστασης, από τις Βρυξέλλες, κάτι που προϋποθέτει την «κατανόηση»

τόσο της Κομισιόν, όσο και κρατών-μελών.

Η ίδια κοινοτική πηγή, με άριστη γνώση του θέματος, ανέφερε στην «Κ» ότι «ο εύκολος δρόμος για να δρομολογηθεί η πλήρης ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Συνθήκη Σένγκεν, προϋποθέτει τη λύση του Κυπριακού. Εάν το Κυπριακό δεν επιλυθεί και προσεγγίσουμε το χρονικό σημείο πλήρους ένταξης της Κύπρου στην ελεύθερη ζώνη διακίνησης της Ε.Ε., τότε θα πρέπει να γίνουν τέτοιες προσαρ-

μογές που εκ των πραγμάτων να αγγίζουν και το καθεστώς του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής, πέραν από την οποία, η Κυπριακή Δημοκρατία δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο και κατά συνέπεια, δεν θα είναι σε θέση να εφαρμόζεται η Συνθήκη Σένγκεν». Η ίδια πηγή φρόντισε να επισημάνει ότι όλη αυτή η συζήτηση, «αναδεικνύει για ακόμη μία φορά, πόσο σημαντική είναι η εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό και για τις δύο κοινότητες της Κύπρου».

Τετραμερής συμφωνία

Στις 22 Νοεμβρίου, στη Βουδαπέστη, οι ΥΠΕΣ της Ουγγαρίας, της Αυστρίας, της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, κατέληξαν σε τετραμερή συμφωνία. Συμφωνία, η οποία επέτρεψε στην επιτροπή (τέως σήμερα) Ίλβα Γιόχανσον, να εκφράσει την ελπίδα για μια πολιτική συμφωνία πλήρους ένταξης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στη Συνθήκη Σένγκεν, στις 12 Δεκεμβρίου, προκειμένου να ενεργοποιηθεί την 1η Ιανουαρίου 2025. Στη δήλωση των «4» σημειώνεται, μεταξύ άλλων, ότι οι συνοριακοί έλεγχοι μεταξύ Ουγγαρίας και Ρουμανίας και μεταξύ Ρουμανίας και Βουλγαρίας θα συνεχιστούν για τουλάχιστον έξι μήνες, «για να αποτρέψουν οποιαδήποτε σοβαρή απειλή για τη δημόσια πολιτική ή την εσωτερική ασφάλεια», κάτι που εκτιμάται ότι θα σφραγίσει τα διαβατήρια της Σόφιας και του Βουκουρεστίου για πλήρη ένταξη στη Συνθήκη Σένγκεν. Η τετραμερής συμφωνία καταλήγει τονίζοντας ότι με την

Κύκλοι της Ε.Ε. εκτιμούν ότι εάν η Λευκωσία αποφασίσει την ένταξη της Κύπρου στη Συνθήκη Σένγκεν με άλυτο το Κυπριακό, τότε η Πράσινη Γραμμή θα καταστεί σκληρό σύνορο της Ε.Ε.

Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα

Στην περίπτωση, λοιπόν, κατά την οποία το Κυπριακό παραμένει ως έχει, άλυτο, η Λευκωσία θα κληθεί κάποια στιγμή, να κινηθεί είτε προς τη δρομολόγηση της πλήρους ένταξης της, στη Συνθήκη Σένγκεν, είτε στην επιστράτευση όλων των πολιτικών μέσων για καθυστέρηση υλοποίησης της εν λόγω δεσμευτικής της υποχρέωσης. Πηγή στη Λευκωσία με άριστη γνώση του θέ-

ματος ανέφερε ότι «όταν ολοκληρωθεί η εκπλήρωση των κριτηρίων, σε έξι τομείς, περιλαμβανομένων της εφαρμογής του λογισμικού, τότε θα αξιολογήσουμε τα πολιτικά δεδομένα. Στόχος μας είναι η πλήρης ένταξη στη Συνθήκη Σένγκεν», διαβεβαίωσε η ίδια πηγή, θεωρώντας ότι ακόμη και στην περίπτωση που το Κυπριακό δεν θα έχει λυθεί, «θα μπορούσαν να συζητηθούν ad hoc ρυθμίσεις», παραπέμποντας στο 2026.

Σε κάθε πάντως περίπτωση, κύ-

κλοι της Ε.Ε. εκτιμούν ότι η όποια απόφαση, με άλυτο το Κυπριακό και με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα, «θα έχει σημαντικές συνέπειες» και μόνο εύκολη δεν είναι:

• Εάν, όπως προαναφέραμε, η Λευκωσία αποφασίσει την ένταξη της Κύπρου στη Συνθήκη Σένγκεν με άλυτο το Κυπριακό, τότε η Πράσινη Γραμμή θα καταστεί σκληρό σύνορο της Ε.Ε. Πρακτικά, τα οδοφράγματα θα προσλάβουν διαφορετικό καθεστώς, συνοριακό, όπου αναγκαστικά θα γίνονται έλεγχοι διαβατηρίων, όπως σε κάθε «συνοριακή διάβαση», με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την εικόνα που θα δημιουργηθεί. Όλα αυτά, σύμφωνα με τους ίδιους κοινοτικούς κύκλους, εκτιμάται ότι θα οδηγήσουν σε τροποποιήσεις του Κανονισμού της Ε.Ε. για την Πράσινη Γραμμή.

• Εάν για τους πιο πάνω λόγους, η Λευκωσία επιχειρήσει να καθυστερήσει την ένταξη στη Συνθήκη Σένγκεν και εξασφαλίσει την κατανόηση των εταίρων της και της Κομισιόν, τότε μοιραία θα εισέλθει σε μια πορεία αυτοπεριορισμού της υπόστασής της σε κράτος δεύτερης κατηγορίας στην Ε.Ε. Είναι άλλωστε κοινώς παραδεκτό, ότι η συμμετοχή ενός κράτους στον σκληρό πυρήνα της Ε.Ε., προϋποθέτει την ένταξη του τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στη Συνθήκη Σένγκεν. Άρα, η Κύπρος θα υπο-

Κοινοτική πηγή, με άριστη γνώση του θέματος, ανέφερε στην «Κ» ότι «ο εύκολος δρόμος για να δρομολογηθεί η πλήρης ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Συνθήκη Σένγκεν, προϋποθέτει τη λύση του Κυπριακού.

λείπεται του δεύτερου στοιχείου, έχοντας κάνει μόνο το ένα βήμα, ενώ το δεύτερο θα παραμένει μέτωπο. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για ένα μικρό κράτος, το οποίο θα εξακολουθεί να έχει άλυτο το κυπριακό πρόβλημα και να εξαντλεί τις όποιες πολιτικές του στοχεύσεις στην εξασφάλιση φραστικής στήριξης των θέσεων του και αντίστοιχα φραστικής καταδίκης της Άγκυρας, χωρίς όμως κανένα ουσιαστικό κέρδος.

Σημειώνεται ότι η Κύπρος έχει ήδη προσχωρήσει στο Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS), το οποίο θεωρείται «το μεγαλύτερο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών για την ασφάλεια και τη διαχείριση των συνόρων στην Ευρώπη». Όπως αναφέρουν επισήμως οι Βρυξέλλες, «η σύνδεση της Κύπρου με το SIS επιτρέπει στις αρχές επιβολής του νόμου να λαμβάνουν και να ανταλλάσσουν με όλους τους συμμετέχοντες στο SIS πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο σχετικά με καταζητούμενα ή αγνοούμενα πρόσωπα, υπηκόους τρίτων χωρών που δεν έχουν νόμιμο δικαίωμα παραμονής στην Ε.Ε. και απολεσθέντα ή κλαπέντα αντικείμενα». Σύμφωνα με την Κομισιόν, από τις 7 Μαρτίου 2023, το ανανεωμένο σύστημα πληροφοριών SIS έχει ενισχυθεί με νέες κατηγορίες συναγερμών, βιομετρικά στοιχεία όπως αποτυπώματα παλάμης, δακτυλικά αποτυπώματα και αρχεία DNA για πρόσωπα που αγνοούνται, καθώς και πρόσθετα εργαλεία για την καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

MPC MEDOCHEMIE

Ξέχνα τον πόνο γρήγορα

με το ULTIMAX ALTER

ΑΝΑΛΓΗΤΙΚΟ - ΑΝΤΙΦΛΕΓΜΟΝΩΔΕΣ

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Στρεβλώσεις, με τις οποίες συνεχίζει να λειτουργεί μετά από πέντε μήνες η μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, έχουν φωτιστεί αυτές τις μέρες, αφορώντας αυτή τη φορά το πεδίο των δήμων. Χρονικά συνέπεσαν την ίδια μέρα, την περασμένη Δευτέρα, η συζήτηση του προϋπολογισμού του υπουργείου Εσωτερικών στη Βουλή και η 44η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση της Ένωσης Δήμων. Τότε η κυβερνητική πλευρά είδε ένα παράθυρο ευκαιρίας για να γνωστοποιήσει ευθέως απέναντι σε όλα τα μέλη, προτεραιότητες σε σχέση με νομοθετικές αλλαγές που επιθυμεί να δρομολογήσει το προσεχές διάστημα, με αποτέλεσμα να πυροδοτηθούν αντιδράσεις, αλλά και να γίνει αντιληπτό ότι για την περίοδο «θεραπείας» επιφυλάσσονται σκληρές μάχες. Προφανώς, κάτι που απαιτούσε έντονα είναι ο προβληματικός θεσμός του αντιδημάρχου, με τον αριθμό 93 στο σύνολό του να τρομάζει και να προκαλεί. Σύμφωνα με στοιχεία που παραθέτει σε σχετικό πίνακα η «Κ», στοιχίζουν στο κράτος 2,6 εκατ. ευρώ τον χρόνο και συνιστούν το 39,88% της ετήσιας δαπάνης για μισθούς αρετών των τοπικών αρχών. Όπως είναι γνωστό, προέκυψαν στο παρά πέντε της ψηφίσις των νομοσχεδίων της μεταρρύθμισης, μετά από τα «παζάρια» των κομμάτων στη Βουλή. Μάλιστα, μέχρι σήμερα δεν έχουν καθοριστεί καθήκοντα, καθώς λόγω κενών στη νομοθεσία επαφίεται στους δημάρχους η εκκώρυσή τους, με αποτέλεσμα να μην εκλείπουν τα «αλληλοφαγώματα» στις τάξεις των δήμων. Συγχρόνως, η συγκεκριμένη παράβλεψη των βουλευτών που ψηφισαν το σχετικό νομοσχέδιο, συνιστά προσβολή για τον μέσο πολίτη, που κλήθηκε στις περασμένες εκλογές να ψηφίσει άτομα για τις αντίστοιχες θέσεις.

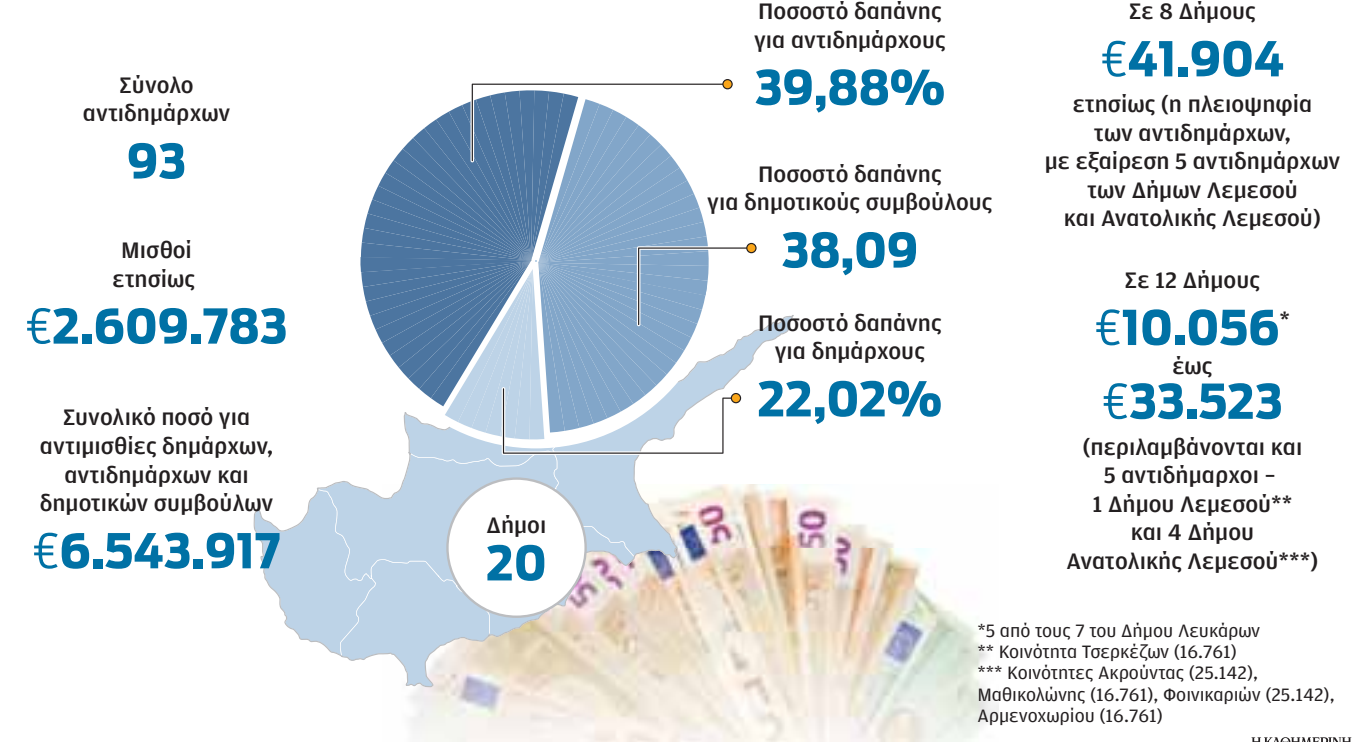
«Στα μαχαίρια»

Πέντε μήνες μετά την εφαρμογή της μεταρρύθμισης, είναι ξεκάθαρο ότι ο μη καθορισμός από τους νομοθέτες των αρμοδιοτήτων, αποτρέπει πηγή σοβαρών προβλημάτων στην πλειονότητα των δήμων, δεδομένου ότι σε ελάχιστους έχουν εκχωρηθεί εξουσίες από τους δημάρχους στους αντιδημάρχους. Σε δήμους, όπως αυτούς της Πόλεως Χρυσοχούς, όπου παραδόξως οι αντιδήμαρχοι είναι 14 και οι δημοτικοί σύμβουλοι 2, δεν έχουν οριστεί καθήκοντα και οι αιρετοί βρίσκονται από την 1η Ιουλίου «στα μαχαίρια», όπως και στον Δήμο Λευκωσίας, με τη διαφορά ότι σε αυτή την περίπτωση οι συνεχείς διαμαρτυρίες για παραγκωνισμό του, από τον αντιδήμαρχο Αγλαντζιάς, Αντρέα Κωνσταντίνου, εκφράζονται σε χαμηλούς τόνους, ωστόσο επικρατεί, σύμφωνα με πηγή από τους κύκλους της τοπικής αυτοδιοίκησης, μια... «ανήσυχη ηρεμία». Παράλληλα, τόνισε ότι οι δήμοι Πόλεως Χρυσοχούς και Νότιας Λευκωσίας-Ιδαλίου είναι τα δύο ακραία παραδείγματα σε επίπεδο αγροτικών δήμων, καθώς στην πρώτη περίπτωση δήμαρχοι και αντιδήμαρχοι «βρίσκονται στα μαχαίρια» και στη δεύτερη συνεργάζονται και αποδίδουν. Επίσης, καταγράφεται ότι αρκετοί αντιδήμαρχοι που εδρεύουν σε μικρές κοινότητες ακόμη δεν έχουν αποβάλει την ιδιότητα του κοινοτάρχη, ώστε απομακρυνόμενοι από τα «σύννορα» του χωριού να δράσουν ως οντότητα του δήμου.

Πλαίσιο συμφωνίας

Η γενική εικόνα, όπως έχει πλέον σχηματιστεί στο υπουργείο Εσωτερικών, είναι ότι μπορεί οι δήμαρχοι

Κόστος αντιμισθιών αντιδημάρχων

«Υποφέρουν» από απραξία 93 αντιδημάρχων οι δήμοι

Το συμφωνημένο πλαίσιο παραχώρησης καθηκόντων και το ζημιογόνο κλίμα «καραωμάτων» εντός των δημοτικών συμβουλίων

Σε δήμους, όπως της Πόλεως Χρυσοχούς, όπου οι αντιδήμαρχοι είναι 14 και οι σύμβουλοι 2, βρίσκονται από την 1η Ιουλίου «στα μαχαίρια». Στον Δήμο Λευκωσίας επικρατεί «ανήσυχη ηρεμία».

και επίσημα να περικαρακώνουν τον θεσμό του αντιδημάρχου –την Τρίτη σε ανακοίνωση της Ένωσης Δήμων έγινε λόγος για υποβάθμιση του θεσμού του αντιδημάρχου από πλευράς κυβέρνησης– ωστόσο στην πράξη η πλειοψηφία των δημάρχων επιθυμεί να συγκεντρώνουν τις εξουσίες γύρω από το άτομό τους. Γι’ αυτό τον λόγο έχει ήδη ετοιμαστεί κυβερνητικό τροποποιητικό νομοσχέδιο, το οποίο αυτή την περίοδο βρίσκεται στη Νομική Υπηρεσία για νομοτεχνικό έλεγχο, ώστε, μετά από συζήτηση στη Βουλή, να γίνουν το συντομότερο δυνατό υποχρεωτικές ορισμένες εξουσίες των αντιδημάρχων, για επιτεύξη συγχρόνως μίας γόνιμης ηρεμίας. Πρόκειται για προϊόν διαβουλευσεων μεταξύ του υπουργείου Εσωτερικών και της Ένωσης Δήμων. Το νέο συμφωνημένο πλαίσιο αρμοδιοτήτων, το οποίο εξασφάλισε

η «Κ», αφαιρεί για μία σειρά ζητημάτων ως προαπαιτούμενο την απόφαση του δημάρχου. Συγχρόνως αφαιρούνται αρμοδιότητες από αντιδημάρχους, οι οποίες υπάρχουν σήμερα στον Νόμο, γεγονός που ήδη άρχισε να δημιουργεί αντιδράσεις, κυρίως από φωνές στα κόμματα τις αντιπολιτεύσεις.

Καθολογότητα - επιτροπές

Σύμφωνα με το τροποποιητικό νομοσχέδιο, στους αντιδημάρχους παραχωρείται υποχρεωτικά και χωρίς την απόφαση του δημάρχου «η αρμοδιότητα της παρακολούθησης ζητημάτων καθαριότητας και καλής κατάστασης των υποδομών και ενημέρωση της δημοτικής υπηρεσίας». Το ζήτημα ρυθμίζεται μετά από παράπονα αντιδημάρχων ότι επικοινωνούν με την αρμόδια υπηρεσία του δήμου, για να ενημερώσουν γι’ αυτά τα ζητήματα και να ζητήσουν την επέμβασή της, όπως για καθαρισμούς οικοπέδων, ακαθαρσίες και ακλάδευτα δέντρα, όμως η απάντηση που τους δίνεται από τους υπαλλήλους είναι ότι λαμβάνουν οδηγίες μόνο από τη δημοτική γραμματεία. Πλέον, οι αντιδήμαρχοι θα έχουν το δικαίωμα να παρακολουθούν αυτά τα ζητήματα και να επικοινωνούν με τη δημοτική γραμματεία, για να ζητούν ενέργειες.

«Χειραφέτηση» των αντιδημάρχων από τους δημάρχους θα ισχύει και για τις εξής αρμοδιότητες:

- **Η συνεργασία** με τους συμβούλους του οικείου δημοτικού διαμερίσματος για την επίλυση των τοπικών προβλημάτων, στο πλαίσιο της επιτροπής του δημοτικού διαμερίσματος τους.
- **Η συμμετοχή** στη Διαχειριστική Επιτροπή.
- **Η εκπροσώπηση** του δήμου κατ’ εντολή του δημάρχου.
- **Η συμμετοχή** στις συνεδριάσεις όλων των επιτροπών του δήμου, όταν συζητούνται θέματα του οικείου δημοτικού διαμερίσματος.
- **Παράλληλα** ρυθμίζεται μία στρέβλωση στον Νόμο, που αφορά τη μη συμμετοχή των αντιδημάρχων στις επιτροπές των δήμων. Οι αντιδήμαρχοι πλέον είναι πρώτοι στην επιλογή για τις επιτροπές και μετά ακολουθούν οι δημοτικοί σύμβουλοι.
- **Επίσης**, προστίθεται και η εξής επιφύλαξη: «Νοείται ότι στις αρμοδιότητες αντιδημάρχων δύναται να προστεθεί η άσκηση κάθε άλλης αρμοδιότητας που δυνατό να τους μεταβιβάζει με απόφαση του ο δήμαρχος».

Αντιδράσεις

Την ίδια ώρα αφαιρούνται καθήκοντα, κάτι που έχει προκαλέσει προβληματισμό σε κύκλους αντιδημάρχων από τον χώρο της αντιπολίτευσης, καθώς, όπως υποστηρίζουν, σήμερα η ανάγκη είναι να τους δοθούν αρμοδιότητες και όχι να τους αφαιρεθούν. Συγκεκριμένα,

Η Ένωση Δήμων δεν είναι αρνητική με τον εξορθολογισμό του θεσμού του αντιδημάρχου, όμως δεν συμφωνεί με την κυβερνητική εισήγηση για έναν σε κάθε δήμο.

- **Η λειτουργία** των δημοτικών υπηρεσιών που είναι εγκατεστημένες στο δημοτικό διαμέρισμά τους.
 - **Η παρακολούθηση** της εξέλιξης των έργων και των εργασιών που εκτελούνται στο δημοτικό διαμέρισμά τους.
 - **Η μέριμνα** για την καλή κατάσταση και λειτουργία του δημοτικού εξοπλισμού που βρίσκεται στο δημοτικό διαμέρισμά τους.
 - **Η υπογραφή**, με εξουσιοδότηση του δημάρχου, βεβαιώσεων, πιστοποιητικών και λοιπών διοικητικών εγγράφων που εκδίδονται από τις δημοτικές υπηρεσίες που λειτουργούν στο δημοτικό διαμέρισμά τους.
- Η απάντηση από πλευράς Υπουργείου στις αντιδράσεις είναι

ότι για την πρώτη περίπτωση αποφεύγεται η κοστοβόρα κατάτμηση υπηρεσιών στα διαμερίσματα ενός δήμου, η οποία συγχρόνως καταργεί τη φιλοσοφία της μεταρρύθμισης, που είναι η ενοποίηση των υπηρεσιών σε έναν δήμο. Το ίδιο σκεπτικό ισχύει και για την αφαίρεση της μέριμνας για την καλή κατάσταση και λειτουργία του δημοτικού εξοπλισμού. Επίσης, τονίζεται ότι η παρακολούθηση των έργων και των εργασιών ανήκουν στην αρμοδιότητα των Τεχνικών Υπηρεσιών των δήμων, χωρίς η παρουσία ενός αντιδημάρχου, ο οποίος ενδεχομένως και να μην είναι γνώστης του αντικειμένου, να έχει ουσιαστικό λόγο. Το ζητούμενο, σημειώνεται, είναι να υπάρχουν απτές αρμοδιότητες. Η υπογραφή, με εξουσιοδότηση του δημάρχου, βεβαιώσεων, πιστοποιητικών και λοιπών διοικητικών εγγράφων, θεωρείται από το Υπουργείο ότι κακώς εντάχθηκε στον Νόμο του 2022, καθώς ούτε καν ο ίδιος ο δήμαρχος το κάνει, αλλά ο υπάλληλος της δημοτικής υπηρεσίας.

Κόστος €2,6 εκατ.

Κλιμακωτές, ανάλογα με πληθυσμιακά κριτήρια, είναι οι αντιμισθίες για τους 93 αντιδημάρχους των 20 δήμων. Με βάση σχετικό πίνακα που έχει στη διάθεσή της η «Κ», η συντριπτική πλειονότητα των αντιδημάρχων των δήμων Λευκωσίας, Λακατάμειας, Στροβόλου, Λεμεσού, Ανατολικής Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου και Παραλινίου-Δερύνειας λαμβάνει ετησίως €41.904,04. Από εκεί και πέρα άλλος αριθμός αντιδημάρχων λαμβάνει αντιμισθία από €10.056,97 (5 από τους 7 αντιδημάρχους του Δήμου Λευκάρων) έως €33.523,23. Συνολικά €2.609.783,72 κοστίζει στο κράτος ετησίως η μισθοδοσία των 93 αντιδημάρχων από το συνολικό ποσό των €6.543.917,53 που είναι το ετήσιο σύνολο αντιμισθίας δημάρχων (€1.441.499,03), αντιδημάρχων και συμβούλων (€2.492.634,78). Το ετήσιο ποσοστό δαπάνης για τους αντιδημάρχους είναι 39,88%, ενώ για τους δημάρχους 22,02% και για τους συμβούλους 38,09%.

«Διαφέρει ο αιρετός»

«Δεν είμαστε αρνητικοί με τον εξορθολογισμό του θεσμού του αντιδημάρχου, όμως δεν συμφωνούμε με την εισήγηση να μείνει ένας σε κάθε δήμο. Από την προσωπική μου εμπειρία θεωρώ ότι στον Δήμο Λάρνακας η κατάργηση των αντιδημάρχων (σ.σ. τρεις) θα είναι εις βάρος της μεταρρύθμισης», δήλωσε την Τρίτη στον ΣΠΟΡ FM ο πρόεδρος της Ένωσης Δήμων και δήμαρχος Λάρνακας, Ανδρέας Βύρας. Όπως εξήγησε, ο αντιδήμαρχος από το πρώι μέχρι το βράδυ είναι παρών στην κοινότητα, οι πολίτες νιώθουν ότι υπάρχει ένας εκλεγμένος με τον οποίο μπορούν να μιλήσουν. «Τους έχω εκχωρήσει τις εξουσίες της καθαριότητας και των συντηρήσεων, λαμβάνοντας γρήγορα κάποιες αποφάσεις, γιατί διαφέρει ένας αιρετός από έναν επιστάτη», πρόσθεσε. Σύμφωνα με τον κ. Βύρα, δεν είναι το πρόβλημα της μεταρρύθμισης οι αντιδήμαρχοι, υπάρχουν πολύ πιο σοβαρά θέματα, οικονομικής φύσεως. Επίσης, θέλησε να τονίσει ότι οι μισθοί αυτών που εκλέγονται στην τοπική αυτοδιοίκηση έχουν μειωθεί σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς, ενώ τέθηκαν από την κυβέρνηση πληθυσμιακά κριτήρια. Για τη μείωση των δήμων είπε ότι η Ένωση ούτε πριν την ψηφοφορία στη Βουλή για τη μεταρρύθμιση διαφωνούσε με τους 12 δήμους, που ήταν το αρχικό πλάνο αλλά άλλοι φέρουν την ευθύνη για το πώς προέκυψαν 20, ούτε και τώρα.

SMART FORWARD.

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΑΣ

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΑΤΔ

Καντάρας 54, Καϊμακλί, 1037 Λευκωσία - Κύπρος

sales@chrkapodistrias.com, Τ. 22348600

Ο ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

Η Τουρκία έχει, δυστυχώς, έναν σταθερό και αμετάκλητο στόχο και αυτός είναι η αναθεώρηση του καθεστώτος στο Αιγαίο. Αυτό το πράγμα είναι αδύνατο να το δεχθεί μια ελληνική κυβέρνηση. Γι' αυτό και αποδείχθηκε αδύνατη μέχρι στιγμής η εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων...

Πέτρος Μολυβιάτης

Πρώην υπουργός Εξωτερικών

Ο Καραμανλής ήθελε να τα βρούμε με τους Τούρκους

Η μεγαλύτερη απογοήτευσή του, οι χειρισμοί του το 1974, όταν ο πόλεμος ήταν επικείμενος, οι διάλογοί του με τον Ντεμιρέλ και τον Ετσεβίτ και το αληθινό νόημα του Πρωτοκόλλου της Βέρνης

Το «βάπτισμα του πυρός»

Τον Απρίλιο του '54 άρχισε η δράση της ΕΟΚΑ και από εκεί ξεκίνησε και όλη η περιπέτεια με το Κυπριακό. Εγώ μπήκα στο ΥΠΕΞ το '56 και ήταν τότε υπουργός Εξωτερικών ο Αβέρωφ, με τον οποίο αποκτήσαμε αμέσως μια ζεστή συνεργασία, θα έλεγα αμέσως και φιλία. Και από τότε άρχισαν και οι επαφές μου με τους Τούρκους.

– Ηθελα να σας ρωτήσω πότε εσείς είχατε ως νεαρός διπλωμάτης την πρώτη σας επαφή με τους Τούρκους και ποια ήταν η εντύπωση που υπήρχε τότε σε σχέση με την Τουρκία; Ήταν πρόβλημα η Τουρκία τη δεκαετία του '50;

– Η Τουρκία ήταν πάντα πράγματι πρόβλημα τη δεκαετία του '50, κυρίως με την έναρξη του Κυπριακού. Θυμάστε τον Απρίλιο του '54 άρχισε η δράση της ΕΟΚΑ και από εκεί ξεκίνησε και όλη η περιπέτεια με το Κυπριακό. Εγώ μπήκα στο ΥΠΕΞ το '56 και ήταν τότε υπουργός Εξωτερικών ο Αβέρωφ, με τον οποίο αποκτήσαμε αμέσως μια ζεστή συνεργασία, θα έλεγα αμέσως και φιλία. Και από τότε άρχισαν και οι επαφές μου με τους Τούρκους.

– Ποια ήταν η αίσθηση που είχατε; Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής εμπιστευόταν τους Τούρκους εκείνη την περίοδο ενώ το Κυπριακό βρισκόταν σε εξέλιξη;

– Κοιτάζετε, ο Κ. Καραμανλής από τότε, το '56, πίστευε στην ανάγκη της εξομάλυνσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Ήταν στόχος της ζωής του, θα έλεγα, όχι μόνον της καριέρας του, να επιτύχει την εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Πίστευε ίσως, όπως και ο Βίσμαρκ, ότι η μόνη σταθερή παράμετρος της Ιστορίας είναι η γεωγραφία. Εβλεπε, λοιπόν, με τον ρεαλισμό που τον διέκρινε, ότι έπρεπε η Ελλάς και η Τουρκία για το συμφέρον και των δύο χωρών και για τα γενικότερα συμφέροντα να έχουν καλές και αρμονικές σχέσεις. Και αυτό ήταν η μόνιμη επιδίωξή του. Και προσπαθούσε να το επιτύχει με τον διάλογο. Ο Καραμανλής συναντήθηκε με όλους, από τον Μεντερές και τον Ντεμιρέλ μέχρι τον Ετσεβίτ. Και δεν κατάφερε τίποτα. Πρέπει να σας πω ότι ήταν μία από τις μεγάλες απογοητεύσεις της ζωής του ότι δεν κατόρθωσε να επιτύχει την εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Και δεν το πέτυχε διότι γι' αυτή τη δουλειά χρειάζονται δύο. Και φοβάμαι ότι από την πλευρά της Τουρκίας δεν υπήρχε ανταπόκριση, όπως δεν υπάρχει και τώρα. Ούτε τότε υπήρχε ανταπόκριση, ούτε και τώρα. Και αυτό νομίζω ότι δεν συμβαίνει διότι η Τουρκία έχει, δυστυχώς, έναν σταθερό και αμετάκλητο στόχο και αυτός είναι η αναθεώρηση του καθεστώτος στο Αιγαίο. Αυτό το πράγμα είναι αδύνατο να το δεχθεί μια ελληνική κυβέρνηση. Γι' αυτό και αποδείχθηκε αδύνα-

τη μέχρι στιγμής η εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων... Ελπίζω κάποτε να υπάρξει η φωνή της λογικής και να καταστεί φανερό εις την Τουρκία ότι δεν είναι δυνατή η αναδόμηση του καθεστώτος στο Αιγαίο. Και έτσι, αν μεταβάλουν τη νοστοροπία και τις επιδιώξεις τους στο Αιγαίο, τότε πιστεύω ότι θα είναι εφικτή και η εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

– Εχουμε ακούσει επίσης ότι η περίοδος 1958-1960 «σφράγισε» τον Καραμανλή. Η εμπειρία που είχε και η δυσκολία του να «πουλήσει» αυτή τη συμφωνία. Εσείς έχετε ζήσει από κοντά αυτή την ιστορία. Ήταν όντως δύσκολο ιστορικό επεισόδιο για τον Καραμανλή;

– Ήταν πάρα πολύ δύσκολο, κ.

Παπαχελά, και η απόδειξη είναι η εξής: Ο Καραμανλής ήταν ο μόνος πολιτικός ο οποίος έλυσε το Κυπριακό. Αν θέλετε, να συζητήσουμε αν ήταν καλή ή κακή λύση. Εγώ πιστεύω ότι ήταν η μόνη δυνατή. Ούτε πριν ούτε μετά τον Καραμανλή μπόρεσε κανείς να λύσει το Κυπριακό, το οποίο ήταν και μένει ανοικτό. Μόνο εκείνος το έλυσε. Είχε το θάρρος, το πολιτικό δηλαδή, και τη βούληση και την ικανότητα να λύσει το Κυπριακό με τη Συνθήκη της Ζυρίχης και με τη συμφωνία του Μακαρίου, ο οποίος ήταν και ο εκλεγμένος αντιπρόσωπος του κυπριακού λαού. Λοιπόν, πέτυχε τη λύση του Κυπριακού που ήταν πολύ δύσκολο πράγμα, και με τη συνεργασία του μακαρίτη του Αβέρωφ βεβαίως. Δυστυχώς, η συμφωνία αυτή ανετράπη. Και

ήταν σφάλμα που ανετράπη η συμφωνία αυτή. Διότι αν υπήρχε σήμερα η συμφωνία αυτή, θα ήταν ένας παράδεισος σε σχέση με αυτό που είναι σήμερα.

– Επιστρέφοντας ο Καραμανλής το 1974, πόσο φοβόταν έναν ελληνοτουρκικό πόλεμο; Πόσο ρεαλιστικό ενδεχόμενο ήταν αυτό;

– Ήταν ο ελληνοτουρκικός πόλεμος την εποχή εκείνη επικείμενος. Δεν ήταν φανταστικός κίνδυνος. Ήταν μια πολύ ρεαλιστική προοπτική να υπάρξει μια σύγκρουση ελληνοτουρκική. Διότι είχε γίνει η επιτυχής επιχείρηση των Τούρκων στην Κύπρο και είχε αποδειχθεί ότι η στρατιωτική προετοιμασία στην Ελλάδα ήταν ανύπαρκτη. Γιατί ένα στρατιωτικό καθεστώς, δεν ξέρω πού αλλού απέτυχε, παντού

απέτυχε, αλλά απέτυχε και στη στρατιωτική προετοιμασία της χώρας, το οποίο είναι εξωφρενικό. Απαράδεκτο. Θυμάστε, η επιστράτευση που επιχειρήθηκε, απέτυχε πλήρως. Λοιπόν, η Ελλάδα σε κατάσταση πλήρους στρατιωτικής αδυναμίας και προ της αφίξεως του Καραμανλή σε πλήρη διπλωματική απομόνωση, ήταν ένας ιδεώδης στόχος για την Τουρκία. Γι' αυτό θεωρώ ότι ήταν επικείμενος ο πόλεμος. Ήταν εύκολο για την Τουρκία. Και όταν λέω πόλεμος, εννοώ την κατάληψη μερικών νησιών. Πράγμα που θα οδηγούσε σε πόλεμο. Απεφεύχθη χάρις στον Καραμανλή, με τη σύνεση, με τη σταθερότητά του, με το κύρος, με τις επαφές του με τους συμμάχους, τους φίλους και με τους Ανατολικούς. Απεφεύχθη τότε η σύρραξις η ελληνοτουρκική γιατί αποκατεστάθη αμέσως το κύρος και το γόπτρο της Ελλάδος με την άφιξη του Καραμανλή. Πράγμα που αποδείχθηκε λίγο αργότερα με την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε.

– Τον Ιανουάριο του 1975 έχουμε μια πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης για να πάνε όλες οι ελληνοτουρκικές εκκρεμότητες στη Χάγη. Θυμάστε πώς διατυπώθηκε αυτή η πρόταση και ποια ήταν η τουρκική αντίδραση;

– Έγινε στο πλαίσιο μιας συνάντησης του ΝΑΤΟ, η συνάντηση Καραμανλή - Ντεμιρέλ, τον Μάιο του 1975, όπου συμφωνήθηκε και κατεγράφη σε ανακοινωθέν που υπέγραψαν και οι δύο ότι συμφωνούν και τα δύο μέρη να λύσουν με ειρηνικό τρόπο τις όποιες διαφορές τους. Οι διαφορές, όμως, δεν ήταν όπως σήμερα. Οι διαφορές για τις οποίες μιλάμε ήταν η υφαλοκρηπίδα και ο εναέριος χώρος. Δεν υπήρχαν άλλες διαφορές στο τραπέζι για συζήτηση. Λοιπόν, αυτές τις δύο διαφορές συμφωνήθηκε μεταξύ των δύο πρωθυπουργών να τις συζητήσουν και να τις λύσουν κατά τρόπο ειρηνικό. Στο θέμα της υφαλοκρηπίδας συμφωνήθηκε, εφόσον οι διαπραγματεύσεις δεν καταλήξουν, να παραπεμφθεί στο δικαστήριο της Χάγης, το οποίο και θα έκανε την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.

– Υπάρχει κάποιο ανέκδοτο, όπως ξέρω, γύρω από αυτή τη συνάντηση για το πώς συντάχθηκε αυτή η συμφωνία.

– Αν θέλετε, θα σας το πω. Το μεσημέρι που διακόπηκαν οι συνομιλίες είχε εκεί μια καφετέρια και ήμουν εγώ με τον Τούρκο ομόλογό μου. Πήραμε μαζί το μεσημεριανό μας –ελαφρότατο φαγητό– και κουβεντιάζαμε πώς πρέπει να είναι το ανακοινωθέν. Ξέρετε, τα ανακοινωθέντα τα προετοιμάζουν οι συνεργάτες και τα εγκρίνουν και τα αλλάζουν οι نگέτες. Μέσα λοιπόν στο πλαίσιο της δουλειάς μας, το κουβεντισάσαμε, περίπου συμφωνήσαμε, αλλά δεν είχαμε χαρτί να γράψουμε το ανακοινωθέν. Και πήραμε μια χαρτοπετσέτα άσπρη από την καφετέρια του ΝΑΤΟ και το έγραψα εγώ. Συμφώνησε και ο Τούρκος ομόλογός μου και εν συνεχεία το δακτυλογραφήσαμε και το παρουσιάσαμε στους πρωθυπουργούς και το ενέκριναν σχεδόν χωρίς καμία αλλαγή.

– Από ό,τι θυμάμαι η Τουρκία έκανε πίσω σε αυτή τη συμφωνία, έτσι δεν είναι;

– Ο Ντεμιρέλ υπαναχώρησε τελείως. Όταν γύρισε έπειτα από 10-15 μέρες στην Τουρκία, υπαναχώρησε από τη συμφωνία της παραπομπής της οριοθετήσεως της υφαλοκρηπίδας στη Χάγη και με κάτι δικαιολογίες ότι δεν είχε διαβάσει προσεκτικά το ανακοινωθέν. Κάποια πράγματα καθόλου σοβαρά.

Η συμφωνία για τη Χάγη

Δεν είχαμε χαρτί να γράψουμε το ανακοινωθέν. Και πήραμε μια χαρτοπετσέτα άσπρη από την καφετέρια του ΝΑΤΟ και το έγραψα εγώ. Συμφώνησε και ο Τούρκος ομόλογός μου και εν συνεχεία το δακτυλογραφήσαμε και το παρουσιάσαμε στους πρωθυπουργούς και το ενέκριναν σχεδόν χωρίς καμία αλλαγή.

1959

Κωνσταντίνος Καραμανλής και Αντνάν Μεντερές στη Ζυρίχη. «Ο Καραμανλής συναντήθηκε με όλους, από τον Μεντερές και τον Ντεμιρέλ μέχρι τον Ετσεβίτ. Και δεν κατάφερε τίποτα. Ήταν μία από τις μεγάλες απογοητεύσεις της ζωής του ότι δεν κατόρθωσε να επιτύχει την εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Και δεν το πέτυχε διότι γι' αυτή τη δουλειά χρειάζονται δύο», λέει ο Πέτρος Μολυβιάτης.

Α.Ρ. ΦΩΤΟ

– Έδωσε ποτέ ο Ντεμιρέλ στον ίδιο τον Καραμανλή κάποια πιο πιστευτή εξήγηση;

– Νομίζω ναι, στις κατ’ ιδίαν συνομιλίες τους (τόρα βεβαίως έχουν περάσει χρόνια και μπορούν αυτά να βγουν στη δημοσιότητα). Στις κατ’ ιδίαν συζητήσεις τους νομίζω ότι ο Ντεμιρέλ είπε τότε ότι ήταν στην αντιπολίτευση ο Ετσεβίτ, ο οποίος του ασκούσε εντονότατη κριτική μέσα στη Βουλή και γενικότερα στην Τουρκία. Ενώπιον αυτής της πίεσως της αντιπολίτευσης, δεν μπορούσε να προχωρήσει σε αυτή τη συμφωνία.

– Εσείς είχατε τότε πληροφορίες αν υπήρχε πετρέλαιο στο Αιγαίο; Διότι αυτό, βεβαίως, είναι ένα σημαντικό θέμα, το οποίο κατά καιρούς συζητάμε.

– Είναι μια πολύ μεγάλη ερώτηση, κ. Παπαχελά. Εγώ προσωπικά δεν ξέρω την απάντηση. Υπάρχει, βεβαίως, λίγο πετρέλαιο στη Θάσο, είναι αποδεδειγμένο. Δεν ξέρω αν υπάρχει πετρέλαιο σε τέτοιες ποσότητες που να δικαιολογεί αυτόν τον καβγά μεταξύ της Τουρκίας και της Ελλάδας. Αλλά δεν είμαι βέβαιος εγώ ότι οι επιδιώξεις της Τουρκίας είναι μόνο οικονομικές και αναφέρονται στο πετρέλαιο. Υπάρχουν πιστεύω και στρατηγικές επιδιώξεις στο Αιγαίο. Λοιπόν, ανεξάρτητα από το αν υπάρχει πετρέλαιο, τι ποσότητες είναι και αν είναι εκμεταλλεύσιμο και σε σχέση με ποια τιμή του πετρελαίου είναι συμφέρουσα η εξόρυξη ή όχι – γιατί όλα αυτά είναι τα πολύπλοκα θέματα του πετρελαίου. Νομίζω όμως ότι, πέραν αυτών, υπάρχει και στρατηγική επιδίωξη της Τουρκίας στο Αιγαίο, η οποία είναι προφανής.

– Έχουμε τον Απρίλιο του 1976 ένα σύμφωνο μη επιθέσεως. Ποια ήταν η ιδέα και ποια η τουρκική αντίδραση;

– Το σκεπτικό ήταν το ίδιο με το ανακοινωθέν των Βρυξελλών, δηλαδή της ειρηνικής επιλύσεως των διαφορών. Σας είπα, όμως, τότε ποιες ήταν οι διαφορές. Και μέσα σε αυτό το πλαίσιο της ειρηνικής διευθετήσεως, ο Καραμανλής, για να επιτύχει μια ύφεση του κλίματος, μια σιγουριά, μια ηρεμία, μια σταθερότητα στην περιοχή, έκανε αυτή την πρόταση. Και ήταν μια ολοκληρωμένη και εμπειριστική πρόταση που κάναμε στην Τουρκία το σύμφωνο το οποίο απέρριψαν. Το απέρριψαν οι Τούρκοι λέγοντας ότι «θα το υπογράψουμε το σύμφωνο μη επιθέσεως όταν θα έχουμε λύσει τις διαφορές μας». Το οποίο, βεβαίως, τότε δεν θα χρειαζόταν. Ήταν προφανές ότι η Τουρκία ήθελε να διαρκέσει η πίεση επί της Ελλάδος, η απειλή του πολέμου. Αυτήν την πίεση τη δέχεται και τώρα η Ελλάδα και υπό μορφή πολύ πιο επίσημη και σαφή με την απόφαση της Τουρκικής Εθνοσυνελεύσεως περί casus belli. Δηλαδή αν επεκτείνουμε τα χωρικά μας ύδατα στο Αιγαίο, θα μας κηρύξουν τον πόλεμο. Βλέπετε ότι υπάρχει, δυστυχώς, μια συνέπεια και μια σταθερότητα στην τουρκική πολιτική. Από το 1976 απέρριψαν την πρόταση για το σύμφωνο μη επιθέσεως και το 1995 αποφάσισαν να διακηρύξουν επισήμως ότι θα μας κάνουν πόλεμο αν ασκήσουμε τα

1974

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής υποδέχεται τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο στο Ελληνικό, στις 29 Νοεμβρίου, λίγους μήνες μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. «Είχε το θάρρος, το πολιτικό δηλαδή, και τη βούληση και την ικανότητα να λύσει το Κυπριακό με τη Συνθήκη της Ζυρίχης και με τη συμφωνία του Μακαρίου. Δυστυχώς, η συμφωνία αυτή ανετράπη. Και ήταν σφάμα», σχολιάζει ο κ. Μολυβιάτης.

Τι συμφωνήθηκε με το Πρωτόκολλο της Βέρνης

δικαιώματά μας. Γιατί την επέκταση των χωρικών υδάτων την προβλέπει πλέον το δικαίο της θαλάσσης. Λοιπόν, η Τουρκία μας λέει ότι αν εσείς ασκήσετε τα δικαιώματά σας τα νόμιμα, εμείς θα σας κάνουμε πόλεμο.

– Το καλοκαίρι του 1976 είχαμε την κρίση με τις γεωτρήσεις και το τουρκικό εκείνο σκάφος. Πόσο κοντά φτάσαμε στον πόλεμο εκείνο το καλοκαίρι;

– Τον Αύγουστο του 1976 βγήκε το «Σισμίκ». Και τότε πράγματι μπήκαμε σε μια πάρα πολύ μεγάλη κρίση. Διότι το «Σισμίκ» έκανε σεισμικές έρευνες που απαγορεύονται. Άλλο η επιστημονική έρευνα στη θάλασσα και άλλο η σεισμική έρευνα στον βυθό, σε υφαλοκρηπίδα μιας άλλης χώρας. Αυτό απαγορεύεται και από το διεθνές δικαίο και της εποχής εκείνης το δικαίο. Και μπήκαμε σε μια σοβαρότατη κρίση. Θυμάμαι ότι τότε ενημερώσαμε. Ενημέρωσα και εγώ τον Γ. Μαύρο και τον Α. Παπανδρέου που βρισκόταν σε περιοδεία στη Θράκη και τον αναζητούσα όλη την ημέρα – διότι δεν υπήρχαν

και κινητά τηλέφωνα εκείνη την εποχή και είχα βάλει τη χωροφυλακή να τον βρει. Και τον βρήκε το βράδυ και τον ενημέρωσα τον Παπανδρέου για την έναρξη αυτής της κρίσης. Πράγματι, είχαμε φτάσει κοντά σε μία κρίση ένοπλη, η οποία θα μπορούσε να είχε συμβεί αν τα πολεμικά τουρκικά πλοία που συνόδευαν το «Σισμίκ» έκαναν ενέργειες, είτε σχεδιασμένες είτε μη σχεδιασμένες. Αποφεύχθηκε, όμως, η κρίση αυτή με την παραπομπή του θέματος εκ μέρους της Ελλάδος στο Δικαστήριο της Χάγης και στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

– Έχουμε επίσης σε αυτό το επεισόδιο τον Παπανδρέου να δηλώνει: «Βυθίσατε το “Χόρα”». Εκ των υστέρων κάποιοι είπαν ότι αυτό ήταν σε συνεννόηση με τον Καραμανλή. Υπήρξε τέτοια συνεννόηση;

– Επ’ αυτού μπορώ να είμαι πολύ σαφής και κατηγορηματικός, γιατί έχω προσωπική γνώση του θέματος. Διότι, όπως σας είπα, εγώ ήρθα σε τηλεφωνική επαφή με τον Παπανδρέου και του είπα ότι το «Σισμίκ» άρχι-

σε τις έρευνες και μπαίνουμε σε κρίση. Μου λέει: «Να γυρίσω στην Αθήνα αμέσως». Ήταν Παρασκευή. Του λέω: «Αυτό από εσάς εξαρτάται. Θα σας ενημερώσει προσωπικά και ο ίδιος ο πρόεδρος». Δεν υπήρξε άλλη επαφή και συνεννόηση μεταξύ Παπανδρέου και Καραμανλή τις ημέρες αυτές. Τη δόλωση την έκανε ο Παπανδρέου χωρίς καμία συνεννόηση με τον Καραμανλή.

– Η αντίδραση του Καραμανλή όταν είδε τη δήλωση;

– Ήταν μια δήλωση, η οποία μπορούσε να αποβεί και επικίνδυνη. Διότι αν ήταν κυβέρνηση ο Παπανδρέου και βύθιζε το «Χόρα», θα πηγαίναμε κατευθείαν σε πόλεμο με την Τουρκία. Βεβαίως, όταν είναι κανείς αντιπολίτευση έχει την ευχέρεια να λέει πράγματα τα οποία δεν θα έκανε αν ήταν κυβέρνηση. Αλλά παρ’ όλα αυτά ήταν επιδεινωση της κατάστασης, όταν η αντιπολίτευση λέει στην κυβέρνηση βυθίστε το πλοίο και κάντε πόλεμο. Ήταν μια πολιτική απερίσκεπτη.

– Πώς πήγαμε από την κρίση αυτή στο Πρωτόκολλο της Βέρνης;

– Η Βέρνη έγινε το 1976. Επιδώκαμε τότε την ηρεμία, την αποφυγή εντάσεων και προκλήσεων ώστε να λυθεί το θέμα αυτό διά διαπραγματεύσεων στο δικαστήριο κ.τ.λ., πάντα για τη διευθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Τότε, λοιπόν, ο κ. Τσουνης που ήταν πρόεδρος συναντήθηκε με τον ομόλογό του στη Βέρνη. Αυτό που αποφασίστηκε στη Βέρνη ήταν μια διαδικασία ρυθμίσεως του προβλήματος της υφαλοκρηπίδας, η οποία προέβλεπε και τους κανόνες βάσει των οποίων θα επιχειρείτο και η διευθέτηση του θέματος του διεθνούς δικαίου – ήταν ένα σημείο το οποίο το επιδίωκαμε πάντοτε και το αποδέχτηκε η τουρκική πλευρά. Η Βέρνη έχει παρεξηγηθεί πάρα πολύ. Διότι ισχυρίστηκε εν συνεχεία η αντιπολίτευση ότι αυτό αποτέλεσε ένα είδος παγώματος της ασκήσεως των δικαιωμάτων μας στην υφαλοκρηπίδα. Αυτή όμως είναι μια αυθαίρετη ερμηνεία της Βέρνης. Το κείμενο της Βέρνης λέει, στην παράγραφο 6, ότι εφόσον υπάρχει η διαπραγμάτευση, δεν θα γίνουν ενέργειες ή πρωτοβουλίες που να βλάπτουν τη διαπραγμάτευση. Επομένως, είναι σαφέστατο ότι η αποχή από προκλητικές ενέργειες αφορά αποκλειστικώς και μόνον την περίοδο που διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις. Δεν ήταν καμία δεσμευση μόνιμη της Ελλάδος ότι δεν θα κάνει γεωτρήσεις π.χ. στη Θάσο επειδή υπάρχει το κείμενο της Βέρνης. Αυτήν την ερμηνεία την έδωσε το ΠΑΣΟΚ όταν έγινε κυβέρνηση. Και νομίζω κακώς την έδωσε. Ίσως να ήθελε μια κάλυψη το ΠΑΣΟΚ για το ότι δεν έκανε εκείνη πλέον η κυβέρνηση έρευνες στην υφαλοκρηπίδα. Αλλά έδωσε μια ερμηνεία που έβλαψε τα εθνικά μας συμφέροντα.

– Απ’ ό,τι καταλαβαίνω, η Τουρκία παραβίασε αυτό το πρωτόκολλο κάνοντας ασκήσεις. Υπήρχε κάποια απογοήτευση από τη δική σας πλευρά;

– Μα, κοιτάξτε, η Τουρκία έχει παραβιάσει όλες σχεδόν τις συμφωνίες που έχουμε κάνει, από τη Συνθήκη της Λωζάννης το 1923 μέχρι σήμερα. Ακόμη και τη συμφωνία Παπούλια - Γιλμάζ το 1988, και αυτήν την παραβίασε. Λοιπόν, δεν εξεπλάγημεν όταν είδαμε την Τουρκία να παραβιάζει αυτή τη συμφωνία.

– Έχουμε μάθει να συμπυκνώνουμε την πολιτική του Καραμανλή μερικές φορές με αποφθέγματα. Υπήρχε κάποιο απόφθεγμα που είχε σχέση με τους Τούρκους;

– Ο Καραμανλής ήθελε να τα βρει με τους Τούρκους. Πίστευε ότι αυτό είναι το συμφέρον της χώρας μας. Τώρα μου ζητάτε κάτι το οποίο δεν μου έρχεται στον νου αυτή τη στιγμή. Αλλά σας λέω ότι το πάθος του ήταν, πριν τελειώσει τη ζωή του και την καριέρα του, να αποκαταστήσει μια σχέση συνεργασίας και ομαλής επαφής με την Τουρκία. Και μέχρι το τέλος της ζωής του λυπόταν που δεν το πέτυχε.

Αυθαίρετη ερμηνεία

Αυτό που αποφασίστηκε στη Βέρνη ήταν μια διαδικασία ρυθμίσεως του προβλήματος της υφαλοκρηπίδας [...] Η Βέρνη έχει παρεξηγηθεί πάρα πολύ. Διότι ισχυρίστηκε εν συνεχεία η αντιπολίτευση ότι αυτό αποτέλεσε ένα είδος παγώματος της ασκήσεως των δικαιωμάτων μας στην υφαλοκρηπίδα. Αυτή όμως είναι μια αυθαίρετη ερμηνεία.

1975

Καραμανλής και Ντεμιρέλ στη Σύνοδο του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες, στις 31 Μαΐου. Λίγο αργότερα, ο Τούρκος πρωθυπουργός υπαναχώρησε από τη συμφωνία για παραπομπή της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας στη Χάγη.

1978

Ο Πέτρος Μολυβιάτης (δεύτερος από αριστερά) με τον Κωνσταντίνο Καραμανλή σε συνάντηση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπό τον πρόεδρό της Ροί Τζένκινς (δεξιά), στις αρχές του έτους. Στις 21 Δεκεμβρίου επετεύχθη η συμφωνία για την ενταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ.

1983

Κωνσταντίνος Καραμανλής και Ανδρέας Παπανδρέου κατά τη δεξίωση για την επέτειο αποκατάστασης της Δημοκρατίας, τον Ιούλιο. Οι διαφορές τους ήταν μεγάλες. Ο διάυλος μεταξύ τους όμως έμενε πάντα ανοικτός.

Η ευθύνη βαραίνει την Πολιτεία

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Μπορούμε να προσεγγίσουμε την κρίση στον τομέα της δημόσιας υγείας με τον εύκολο ή με τον δύσκολο τρόπο. Ο εύκολος και συνάμα βολικός τρόπος είναι να επικεντρωθούμε σ’ αυτά που θυμώνουν τον μέσο πολίτη, όπως π.χ. είναι οι εξισώσεις για την ψηλή μισθοδοσία των γιατρών, η ανεπάρκεια των ΤΑΕΠ σε μια αξιοπρεπή περίθαλψη, η επιβάρυνση της τρέψης του προκειμένου να υπάρξει επιτέλους ένα σύστημα υγείας που να τον σέβεται, η έκθεση του γενικού ελεγκτή και τα νούμερα που αποκαλύπτει κ.ο.κ. Δεν ισχυρίζομαι πως αυτά είναι δευτερευούσης σημασίας κεφάλαια, όταν όμως τα προτάσσουμε αποκομμένα από τις βαθύτερες διαστάσεις του προβλήματος, τότε αδυνατούμε να δούμε τη μεγάλη εικόνα και παραμένουμε –όπως συμφέρει σε πολλούς– στην ασφυκτικά μικρή.

Ας μιλήσουμε όμως πιο καθαρά. Γιατί αφήθηκαν τα πράγματα να φτάσουν μέχρι εδώ; Γιατί δεν λήφθηκαν πρόνοιες από την Πολιτεία, ώστε τα ζητήματα τα οποία προκάλεσαν την κρίση να τεθούν εγκαίρως σε μια διατίπσια; Αν η Πολιτεία δεν είναι σε θέση να προλαβαίνει τόσο σοβαρές κρίσεις που θέτουν σε κίνδυνο την υγεία των πολιτών της και αφήνει να εκτροχιάζονται θέματα που όφειλε να έχει ρυθμίσει, τότε πώς προστατεύεται ο πολίτης που πληρώνει ακριβά αυτή την πολιτική ανεπάρκεια; Γιατί δεν έγινε η αυτονόμηση του ΟΚΥΠΥ και γιατί δεν υπάρχει ακόμα και τώρα η πολιτική απόφαση να επιβληθεί και να προαχθεί αυτή η αυτονόμηση και πόσο αυτό υπήρξε καθοριστικό για τον εν λόγω εκτροχιασμό; Ποιους είναι τελικά που συμφέρει να μην προωθηθεί η αυτονόμηση; Γιατί οι ηγεσίες των συνεχωνών επαναλαμβάνουν ότι είναι λάθος το μοντέλο του ΟΚΥΠΥ και ότι πρέπει να πάμε πίσω;

Μήπως έχει δικαίο ο κ. Παμπορίδης όταν έλεγε τις προάλλες στην κα Βρεττού πως τα πολιτικά κόμματα, κυβερνώντας και μν, προτιμούν αυτή τη λύση γιατί αρέσκονται να χρησιμοποιούν τα δημόσια νοσπλευτήρια ως επέκταση του πελατειακού συστήματος; Μήπως έχει δικαίο όταν επιμένει πως το διακύβευμα είναι πολύ μεγαλύτερο από τα ποσά που ακούγονται και έχει να κάνει με το γεγονός ότι υπάρχουν άτομα που επιθυμούν «να βάλουν χέρι στη μεταρρύθμιση»; Κι αν όντως ισχύει κάτι τέτοιο, ποιος είναι αυτός ο πολιτικός ηγέτης που θα πάρει τα πράγματα στα χέρια του, ώστε ο κάθε κατεργάρης που θέτει εμπόδια να καθίσει στον πάγκο του; Πότε θα συνειδητοποιήσουν οι κυβερνώντες ότι είναι χρέος τους να προστατεύσουν τα δημόσια νοσπλευτήρια και ως εκ τούτου να προτάξουν άμεσα ως πολιτικό στόχο την αυτονόμηση; Αντ’ αυτού, εκείνο που παρακολουθεί ο σκεπτόμενος πολίτης να συμβαίνει είναι μια Πολιτεία που εξωθεί, με την τακτική που ακολουθεί ή δεν ακολουθεί, τα πράγματα στα άκρα ώστε να έρθει εκ των υστέρων και να επικαλεστεί την κοινωνία και την κοινή γνώμη για να βγάλει τα κάστανά από τη φωτιά, καλύπτοντας μ’ αυτό τον τρόπο την αδυναμία της να ανταποκριθεί επαρκώς στον ρόλο της. Και σ’ αυτό το σημείο ευλόγως προκύπτει το ερώτημα αν σε αυτό χρησίμευσε τελικά και η αυτοκλήτη παρέμβαση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας μεσούσης της κρίσης, η οποία το μόνο που πέτυχε ήταν να ρίξει λάδι στη φωτιά. Καταλήγοντας: Αν επιμένουμε να παραμελίνουμε εστιασμένοι στη μικρή εικόνα, η ευθύνη για την εν λόγω κρίση βαραίνει τις συνεχνίες, τον ΟΚΥΠΥ, τους γιατρούς κ.ο.κ. Αν θέλουμε, όμως, να συλλάβουμε τη μεγάλη εικόνα, τότε η ευθύνη βαραίνει αυτόν που έχει αναλάβει την προστασία της μεταρρύθμισης της υγείας κι αυτή είναι η κυβέρνηση. Και δεδομένης της έλλειψης νομοθετικού πλαισίου που να ρυθμίζει το δικαίωμα στην απεργία, η ευθύνη της γίνεται ακόμη πιο βαριά. Στο διά ταύτα: Αν η κυβέρνηση πράγματι εννοεί την προσήλωσή της στη μεταρρύθμιση, τότε μετά από αυτήν τη μεγαλύτερη κρίση οφείλει άμεσα να επιταχύνει την αυτονόμηση του ΟΚΥΠΥ και να προωθήσει τη θέσπιση νόμου που να ρυθμίζει το δικαίωμα στην απεργία. Τίποτα λιγότερο.

elenixenou11@gmail.com

Ο βωμός που σχεδίασε ο Γάλλος καλλιτέχνης και σχεδιαστής Guillaume Bardet στο κέντρο του καθεδρικού ναού Notre-Dame στο Παρίσι. Το ανακαινισμένο εσωτερικό του καθεδρικού ναού επισκέφθηκε ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν. Τα επίσημα εγκαινία θα γίνουν στις 7 Δεκεμβρίου.

Γιατί χάνουν τα κόμματα

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την ώρα που οι δημοσκοπήσεις έδειχναν τον πρόεδρο της Δημοκρατίας να βρίσκεται σε πτωτική πορεία, τα παραδοσιακά κόμματα να φθίνουν και τις λαϊκίστικες φωνές να ενισχύονται επικίνδυνα στο πολιτικό σκηνικό, το ακροδεξιό κόμμα ΕΛΑΜ προχωρούσε στην κατάθεση δύο προτάσεων. Η πρώτη θα έβαζε φρένο, όπως μας ενημέρωνε, «στον παραλογισμό που επιθυμούν να επιβάλουν όσοι προωθούν τη woke agenda», τροποποιώντας τον περί Αρχαίου Πληθυσμού Νόμο. Σκοπός τους να διαγραφεί η δυνατότητα αλλαγής φύλου με μία απλή αίτηση, καθώς όπως εξηγούσε τα φύλα είναι δύο που προσδιορίζονται από τη φυσιολογία του ανθρωπίνου σώματος και δεν αποτελούν στοιχείο επιλογής. Κατά την ίδια περίοδο εξέφραζε άποψη και για τον τρόπο που θα πρέπει να εφαρμοστεί η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Για να αποφευχθεί, όπως εξηγούσε το ΕΛΑΜ, η προτροπή για πρώιμο αναντισμό, πρότεινε να αντικατασταθεί το μάθημα στο σχολείο, με σεμινάρια και διαλέξεις προς τους ίδιους τους γονείς. Προκάλεσε μάλιστα κυβέρνηση και κόμματα να τοποθετηθούν, καθώς τώρα είναι η ώρα να αποδείξουν αν εννοούν όσα μέχρι τώρα έλεγαν. Υπονοώντας πως πολλοί εξ αυτών συμφωνούσαν μαζί του σε αυτή τη διαμάχη. Σε μία μάχη, όπως εξήγησαν, «απέναντι σε στιδήποτε ξένο για την Παράδοση της Κύπρου, της Ορθόδοξης Πίστης μας και την προσπάθεια αποξένωσης της σχέσης Γονέων και Παιδιών».

Η αέναη μάχη ιδεολογιών μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς, μετατοπίστηκε πλέον σε μία μάχη της σκοταδιστικής συντήρησης εναντίον των φιλελευθέρων ιδεών, της προόδου και της κατοχύρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μία μάχη από την οποία η κοινή λογική αποτελεί τον μεγαλύτερο πττημένο. Το ΕΛΑΜ πολύ μεθοδικά λοιπόν έχει αποφασίσει να εισαγάγει στην Κύπρο τη ρητορική Τραμπ. Να κατακεραυνώνει περί wokeness όσους αντιδρούν στον σκοταδισμό. Και να καταχράται –μία ξένη για την Κύπρο ορολογία– με τέτοιο παραπλανητικό τρόπο που τελικώς να ενισχύει τη μισαλλοδοξία, τον λαϊκισμό και να εμπεδώνει τις ακρότητες.

Αυτή η επικίνδυνη φαιδρότητα των προτάσεων της Ακροδεξιάς, όμως, δεν επιβεβαιώνει

απλώς την παρακμή της πολιτικής ζωής του τόπου. Αλλά εμπεδώνει και την απουσία σοβαρού αντίβαρου μπροστά στον παραλογισμό που εντέχνως καλλιεργείται. Γιατί απέναντι από τη μισαλλοδοξία της Ακροδεξιάς, δεν διαπιστώθηκε να υπάρχει ανάχωμα. Είτε πολιτικό είτε και ηθικό. Δεν υπήρξε για παράδειγμα κάποιο κόμμα –πλην κάποιων πολιτικών κινήσεων από το ΑΚΕΛ– που να επιχειρεί την αποδόμηση της φοβίας που επιβάλλουν στην κοινωνία. Μία αποδόμηση με λογικά επιχειρήματα και πρωτίστως με νηφαλιότητα. Αντιθέτως, μέρος της Δεξιάς φάνηκε να βλέπει θετική ατζέντα στον προεκλογικό του Ντόναλντ Τραμπ. Αυτού δηλαδή που απειλούσε με κλεισίμο όσα ΜΜΕ των επέκριναν, αυτού που μιλούσε για μαζικές απελάσεις και καταδίωξη των αντιπάλων του. Όμως και στο ευρύτερο πολιτικό σκηνικό, μέρος των πολιτικών σχηματισμών όλο αυτό το διάστημα υιοθετούσε ακραίες θέσεις, φλέτταρε με την Ακροδεξιά, θώπευε την επικίνδυνη άγνοια του Φειδία Παναγιώτου, για καθαρά ψυχοθηρηικούς λόγους.

Τα παραδοσιακά κόμματα βρίσκονται αυτή τη στιγμή μπροστά σε ένα σταυροδρόμι. Ένα σταυροδρόμι που θα κρίνει την παρουσία τους αλλά κυρίως την επιβίωσή τους στην πολιτική σκηνή. Σε αυτή τη μάχη όφειλαν να σταθούν ανάχωμα σε όλο αυτό που εξελίσσεται. Να εξηγήσουν με νηφαλιότητα, πως η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το να είσαι δηλαδή ευαίσθητοποιημένος, όταν δικαιώματα μειονοτήτων καταστρατηγούνται, δεν αποτελεί ούτε δικτατορία ούτε υπονόμευση της κοινωνίας που ζούμε. Ούτε βεβαίως ακυρώνει τις αξίες μας. Σήμερα, που ο λαϊκισμός ενισχύεται, η απαξίωση είναι οριζόντια και οι θεσμοί αμφισβητούνται, τα παραδοσιακά κόμματα δυστυχώς παρακολουθούν αμήχανα την κατάρρευσή τους. Αδύναμα να εκφέρουν λόγο και να παρουσιάσουν προτάσεις που θα θέσουν τέρμα στον λαϊκισμό και στις ακρότητες. Ενισχύοντας την αίσθηση πως η δική τους καθοδική πορεία δεν τερματίστηκε στις πρόσφατες εκλογές. Και εμπεδώνοντας πως η ηθική κατάρπτωση θα κατακλύσει το επόμενο διάστημα, όχι μόνο το πολιτικό σύστημα, αλλά κυρίως την ίδια την κοινωνία.

economidoum@kathimerini.com.cy

36 λεπτά στο κενό

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Ο Παύλος Ξανθούλης δεν έχει μόνο καλό ρεπορτάζ, το γράφει και καλά. Γεγονός διόλου αυτονόητο καθώς ζούμε στον αστερισμό του «λεξιλογίου των 300 λέξεων» (όχι κατ’ ανάγκην στην κοινή ελληνική), ένα συμπύκνωμα του καιρού μας που δεν άφησε δυστυχώς τη δημοσιογραφία ανεπηρέαστη. Ένα τέτοιο δείγμα καλού (και καλογραμμένου) ρεπορτάζ ήταν και το κείμενο που δημοσιεύτηκε στη διαδικτυακή Καθημερινή με τίτλο: «Κενά αέρος στην καταδίκη του ψευδοκράτους». Αφορούσε τη συζήτηση που διεξήχθη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με αφορμή την 41η επέτειο του ψευδοκράτους και στόχο την καταδίκη του. Μία συζήτηση η οποία αποδεικνύεται πολύ χρήσιμη – σαν να στρέφει κανείς προς το μέρος του τον καθρέφτη κι αντικρίζει το αληθινό του πρόσωπο.

Δεν θα υποκύψω στον πειρασμό να σχολιάσω τις γραφικότητες, όπως π.χ. την αναφορά στην ομιλία του Μιχάλη Χατζηπαντέλα ο οποίος αυτοσυστήθηκε ως «Ελληνοκύπριος ευρωβουλευτής» και ανάμεσα σε άλλα ανέφερε: «... πριν από 50 χρόνια στην τουρκική εισβολή ήμουν ένα εκτοπισμένο βρέφος 40 ημερών». Το γελοίο του πράγματος άλλωστε είναι αυταπόδεικτο, οπότε ας παραμείνουμε καλύτερα στη μεγάλη εικόνα. Ξεκινώντας από την απουσία ακροατηρίου...

Το θέμα που μας καίει όσο στιδήποτε άλλο, συζητήθηκε σε μια άδεια αίθουσα παρουσία μόνο των δικών μας ευρωβουλευτών, των Ελλήνων συναδέλφων τους και ελαχίστων ξένων. Ξεκινάμε λοιπόν από την παγερή αδιαφορία, η οποία υπογραμμίστηκε με την απουσία ψηφίσματος. Ακόμα και αυτός ο Μαργαρίτης Σχοινάς (απερχόμενος, πλην όμως εξαιρετικά προσεκτικός ως προς τις διατυπώσεις του) απέφυγε επιμελώς να αναφερθεί ονομαστικά στην Τουρκία. Λες και το ψευδοκράτος φύτρωσε από το πουθενά. Λες και δεν πρόκειται για ένα θέμα εισβολής και κατοχής για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία φαίνεται να εξαντλεί τις ευαισθησίες της στην εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Εν όψει των πιο πάνω, ήταν περίπου νομοτέλεια να προκύψει μια συζήτηση εσωτερικού ενδιαφέροντος και κατανάλωσης. Με τη διαφορά όμως ότι το κοινό στο εσωτερικό ούτε ενδιαφέρον επέδειξε και ούτε καμία επιθυμία για να καταναλώσει τα όσα λέχθηκαν από τους Κύπριους ευρωβουλευτές.

Το δίδαγμα από αυτή την άχαρη ιστορία είναι πως δεν πρέπει να αισθανόμαστε μεγαλύτεροι από τη σκιά μας. Να έχουμε δηλαδή επίγνωση των μεγεθών. Δεν είναι η πρώτη φορά που η επισημαίνουμε σε αυτήν εδώ τη στήλη και φοβάμαι πως δεν θα είναι ούτε η τελευταία. Ο λόγος είναι απλός και αφορά στην άρνηση του πολιτικού μας δυναμικού να εμπεδώσει την πραγματικότητα. Το γεγονός δηλαδή ότι για την Ευρώπη αποτελούμε αμελητέα ποσότητα και το Κυπριακό είναι ένα «παγωμένο» θέμα που κανείς δεν βιάζεται να ξαναεστιάσει. Το δύσκολο ερώτημα είναι τι κάνουμε. Πάντως όχι μια συζήτηση μπροστά σε άδεια έδρανα, είναι η απάντηση. Μία ανούσια συζήτηση, χωρίς στόχευση, η οποία κράτησε κάτι παραπάνω από μισή ώρα. 36 λεπτά στο κενό, σαν επιμνημόσυνο λόγος για το Κυπριακό μεταξύ στενών συγγενών και φίλων.

Υγ. 1 Κάποια στιγμή πρέπει να κάνουμε την επίσης άχαρη συζήτηση ποιους επιλέγουμε και με ποια κριτήρια τους ψηφίζουμε για να μας εκπροσωπήσουν στο Ευρωκοινοβούλιο. Ο μικρός αριθμός των ευρωβουλευτών μας έπρεπε να είναι ένας επιπλέον λόγος για να εκλέγονται άνθρωποι με λόγο και πολιτικό περιεχόμενο. Δεν αναφερόμαι στην περίπτωση του νεαρού Φειδία, ο οποίος αντιμετωπίζει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σαν μια Disneyland, διάσπαρτη με ευκαιρίες για βιντεάκια εκπαιδευτικού, ιστορικού ή ψυχολογικού περιεχομένου. Ο προβληματισμός αφορά και άλλους, «παραδοσιακούς» πολιτικούς κι όχι μόνο της τελευταίας φουριάς. **Υγ. 2** Παραμένοντας σε ευρωπαϊκό κλίμα, η Στέλλα Κυριακίδου κλείνει τον κύκλο της ως Ευρωπαία Επίτροπος και επιστρέφει στα πάτρια εδάφη. Με θετικό πρόσχημο εκτίμη, καθώς ολοκλήρωσε μια δύσκολη θητεία η οποία σηματοδεύτηκε από την πρωτοφανή πανδημία, διαχειριζόμενη μάλιστα το πολύ κρίσιμο χαρτοφυλάκιο της Υγείας. Θεωρώ ότι δεν πρέπει να ταιγχομενώνουμε τα καλά λόγια, ιδιαίτερα στους ζωφερούς καιρούς που ζούμε όπου η πολιτική δεν περνά τις καλύτερες μέρες της. Σε μια εποχή μάλιστα όπου ο λαϊκισμός σαρώνει το κομματικό τοπίο ορίζοντα, το πολιτικό ύψος και ήθος της Στέλλας Κυριακίδου καταγράφεται με αίσθημα ανακούφισης.

stavros.christodoulou@gmail.com

Δυσδιάκριτες γραμμές

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ενα σοβαρό κράτος, όταν προβάλει διεκδικήσεις που άπτονται της ίδιας της υπόστασής του, είθισται να κινείται συντεταγμένα και στοχευμένα για την υλοποίησή τους. Το ίδιο και οι ευρωβουλευτές του. Την περασμένη Δευτέρα, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποδείχθηκε με τον πλέον τραγικό τρόπο η πολιτική γύμνια της Κυπριακής Δημοκρατίας, για ένα ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας, αυτό της υπόστασης του ψευδοκράτους. Η πρωτοβουλία ανήκε στο ΕΛΑΜ, ενώ τα υπόλοιπα πολιτικά κόμματα αναγκάστηκαν να συρθούν προς την κατεύθυνση που ήθελε το ακροδεξιό κόμμα, χωρίς μάλιστα καμιά δικαιολογία.

Και επίσης χωρίς καμιά προετοιμασία. Ως αποτέλεσμα, με τη σύμφωνο γνώμη όλων, εγγράφηκε στην ατζέντα της Ευρωβουλής θέμα συζήτησης για την αποσιώχηση οντότητας του κατεχόμενου ψευδοκράτους στην Κύπρο. Ωστόσο, τα κενά ήταν μεγαλύτερα από την επικεφαλίδα και τους στό-

χους που τέθηκαν (σ.σ. εάν τέθηκαν):

- Αφενός, από τον τίτλο του θέματος απουσίαζε η Τουρκία. Δηλαδή, οι ευρωβουλευτές μας δεν διασφάλισαν, αν μη τι άλλο, ότι ο τίτλος του θέματος που οι ίδιοι ενέγραψαν, θα παρέπεμπε με κάποιον τρόπο και στην αναντίλεκτη ευθύνη της Άγκυρας για την ανακήρυξη του ψευδοκράτους. Ευθύνη, η οποία παραγράφηκε και στη συζήτηση, από την ίδια την Κομισιόν, καθώς ο εκπρόσωπός της, αντιπρόεδρος (τέως από σήμερα) Μαργαρίτης Σχοινάς, «έχασε» να αναφέρει την Τουρκία. Πόσο μάλλον να την επικρίνει.

- Και αφετέρου, οι φωστήρες μας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν τόλμησαν να ζητήσουν την έκδοση ψηφίσματος, που είθισται να συνοδεύει την όποια συζήτηση για θέματα κεφαλαιώδους σημασίας. Κατά συνέπεια, περιόρισαν τη συζήτηση στη λογική μιας «κουβέντας», χωρίς καμιά πολιτική βαρύτητα. Άρα, θέμα πολιτικής κεφαλαιοποίησης δεν υφίστατο ποτέ, καθώς ούτε καν επιδιώχθηκε.

Η «κουβέντα», λοιπόν, έγινε με αυτά τα δύο τεράστια κενά, παραπέμποντας σε εύλογους συνειρμούς ότι ο στόχος ήταν απλώς η έκδοση ανακοινώσεων από ευρωβουλευτές μας, για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης. Στα 36 συνολικά λεπτά της κουβέντας, ο Μαργαρίτης Σχοινάς, όχι μόνο δεν έθεσε την Τουρκία προ των ευθυνών της, αλλά προσγείωσε και αυτούς που βλέπουν κυρώσεις, αλλά και όσους βλέπουν διασύνδεση των ευρωκρατικών ντοσιέ με τη λύση του Κυπριακού, περιλαμβανομένης της Λευκωσίας. Ούτε λέξη!

Την παράσταση όμως έκλεψαν οι «δικοί μας». Ο επικεφαλής του ΔΗΣΥ Λουκάς Φουρλάς τα έψαλε στην Ε.Ε., λέγοντας ότι «η Ευρώπη έχει αποτύχει να σταθεί στο ύψος της ιστορίας της», στο Κυπριακό. Η Ε.Ε., όμως, είναι και ο κ. Φουρλάς και κυρίως η ομάδα στην οποία συμμετέχει: Το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα που έχει τη συντριπτική πλειοψηφία των ηγετών στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ελέγχει απόλυτα την Κομισιόν, αλλά και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Άρα, το εκ

του ασφαλούς μαστίγωμα Φουρλά προς την Ε.Ε., προλαμβάνει έννοια αυτομαστιγώματος και το εισπράττει και ο ΔΗΣΥ. Ο έτερος ευρωβουλευτής του κόμματος, Μιχάλης Χατζηπαντέλα, πήγε να καταδικάσει το ψευδοκράτος, αλλά αυτοπαρουσιάστηκε ως «Ελληνοκύπριος ευρωβουλευτής», από γραπτό μάλιστα κείμενο! Τέτοια γνώση! Πρόσθεσε δε ότι είναι «επιζών πολέμου» και ότι «πριν από 50 χρόνια, ήμουν ένα εκτοπισμένο βρέφος 40 ημερών», τοποθέτηση που θυμίζει Αντιγόνη (όχι του Σοφοκλέους). Ο δε ανεξάρτητος Φειδίας Παναγιώτου υποστήριξε ότι το Κυπριακό είναι λυμένο κατά 95%, κάτι που δεν εξήγησε και πολύ πιθανόν να είναι συνέπεια «γκουγκλισμού». Και έτσι φτάσαμε στο σημείο όπου ο Γεώργιος Γεώργιος ευχαρίστησε όλες τις πολιτικές ομάδες που στήριξαν την πρωτοβουλία του ΕΛΑΜ, για να γίνει πραγματικότητα η καταδίκη του ψευδοκράτους. Στην οποία, η Τουρκία έμεινε εκτός κάδρου και συνεπώς, πήγαμε για μαλλί, αλλά φύγαμε κουρεμένοι. Με γενικό συμπέρασμα ότι η

γραμμή της απόστασης κράτους και τσίρκου, καθορίζεται από τους ηγέτες και τους πολιτικούς μας εκπροσώπους. Γι’ αυτό και είναι μερικές φορές δυσδιάκριτη.

Υγ. Η Ερατώ Κοζίκου Μαρκουλλή είπε στο Legal Matters ότι εάν δεν λυθεί το Κυπριακό μέχρι τις προεδρικές εκλογές και εάν το ΑΚΕΛ την επιλέξει ως υποψήφια πρόεδρος, τότε «θα το σκεφτεί», διότι οι θέσεις της «συνταυτίζονται» στο Κυπριακό. Εάν λοιπόν τα δύο «αν» ευδοκιμήσουν, η Ερατώ Κοζίκου Μαρκουλλή, που όπως είναι τοις πάσι γνωστό δεν σκίζει τα ιμάτια της και δεν κάζεται εδώ και 10 τουλάχιστον χρόνια να είναι υποψήφια του ΑΚΕΛ... «θα το σκεφτεί»! Όπως πληροφορούμαι, στην ίδια ακριβώς κατάσταση με την κα Μαρκουλλή, βρίσκεται και ο κ. Ανδρέας Μαυρογιάννης. Εάν λοιπόν το ΑΚΕΛ τον επιλέξει ως υποψήφιο το 2028, τότε θα το σκεφτεί κι αυτός. Τυχερά, Νίκο Χριστοδουλίδη (και στις δύο περιπτώσεις)!

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Πρωθυπουργικές προθέσεις στα ελληνοτουρκικά

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Οι περισσότεροι πρωθυπουργοί της Μεταπολίτευσης ήθελαν να καταλήξουν σε μία συμφωνία με την Τουρκία. Σίγουρα το ήθελε πολύ ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, το προσπάθησε ο Ανδρέας Παπανδρέου στο Νταβός, ήταν πάντοτε στο μυαλό του Κωνσταντίνου Μπιστοτάκη το επεδίωξε συστηματικά ο Κώστας Σημίτης. Από την επόμενη γενιά ήταν κάτι που είχε στο μυαλό του ο Κώστας Καραμανλής, ενώ Παπανδρέου και Σαμαράς εγκλωβίστηκαν μονοθεματικά στον χειρισμό της οικονομικής κρίσης. Ο Αλέξης Τσίπρας και ο Νίκος Κοτζιάς το ήθελαν, αλλά προέταξαν τη συμφωνία των Πρεσπών, η οποία δεν τους άφησε ίχνος πολιτικού κεφαλαίου για το... Αιγαίο. Ο σημερινός πρωθυπουργός ήλθε στην εξουσία με ξεκάθαρο στόχο την επίλυση των ελληνοτουρκικών διαφορών, θεωρώντας μάλιστα ότι θα μπορούσε να είναι σημαντικό κομμάτι της υποεμφωνίας του.

Εχουν περάσει 51 χρόνια από τότε που γεννήθηκαν αυτά τα ζητήματα και κανείς δεν έχει καταφέρει να τα λύσει. Γιατί; Πρώτα απ' όλα γιατί με το πέρασμα του χρόνου έχει αλλάξει η ατζέντα της διαπραγματεύσεως. Το μεγάλο «αγκάθι», για παράδειγμα, των γκρίζων ζωνών δεν είχε μπει ποτέ στο τραπέζι έως το 1996. Το έβαλε η Αγκυρα για πρώτη φορά μετά τα Ιμια. Η Τουρκία σκληραίνει τη στάση της και ανεβάζει τον πήχυ. Το διαπιστώνουν ακόμη και οι πιο μετριοπαθείς, έμπειροι διπλωμάτες που είναι υπέρμαχοι της λύσης, αλλά βλέπουν ότι με δεδομένες τις τουρκικές διεκδικήσεις δεν μπορεί να επιτευχθεί.

Ηνωμένες Πολιτείες και Ευρωπαϊκή Ένωση

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Ουδέποτε από την ίδρυση του ΝΑΤΟ, στις 4 Απριλίου 1949, η εκλογή Αμερικανού προέδρου προκάλεσε τόσο ανασφάλεια στους Ευρωπαίους εταίρους της Ουάσιγκτον, περί του τρόπου ενεργείας και συνεργασίας με τον νέο ηγέτη του ελεύθερου κόσμου. Αυτό ακριβώς συμβαίνει στις ημέρες μας μετά τη σαρωτική νίκη του κ. Ντόναλντ Τραμπ.

Εκόντες άκοντες βεβαίως οι Ευρωπαίοι τάχιστα θα προσαρμοθούν στη νέα κατάσταση πραγμάτων και θα υιοθετήσουν τις επιλογές του κ. Τραμπ, όταν αυτές θα ανακοινωθούν, μετά την ορκωμοσία του. Λίγη υπομονή, λοιπόν, δεν απομένουν παρά μόνο πενήντα μέρες έως τότε.

Ευκαίριο θα ήταν φυσικά εάν συνευθετοποιούσαν κάποιοι ότι η Ε.Ε. και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν συγκροτούν αδιάσπαστη οργανική ενότητα, ότι ο ρόλος της Ουάσιγκτον είναι ηγεμονικός και ότι εκτός της αμερικανικής «ομπρέλας» δεν υπάρχει «ένας άλλος κόσμος», στον οποίο να καταφύγει η Ευρώπη. Τα είδαμε όλα αυτά στον σαϊνιερικό «Κοριοιανό», δεν είναι ανάγκη και να τα ζήσουμε.

Κάπου εκεί ανάμεσα στο 1912-13 ο Εζρά Πάουντ έγραφε τα εξής για την Αμερική σε ένα ολιγοσέλιδο βιβλίο που εκδόθηκε μετά μερικές δεκαετίες: «Τα πάντα είναι ρευστά. Διάρκεια η αλλαγή των συνθηκών. Ο τόπος αλλάζει φυσιογνωμία κάθε δεκαετία. Κανένas θεσμός ή σχέση επιχειρηματική δεν παραμένει σταθερός».

Όσο για τους κατοίκους αυτής της μεγάλης χώρας, τόνιζε: «Νομάδες συγκρότησαν τον πληθυσμό της Αμερικής. Το πρωταρχικό αγγλοσαξονικό μεταναστευτικό στοιχείο καταποντίστηκε μέχρις σημείου εξαφανισιώς του στη δεξαμενή των φυλών, που στη συνέχεια

Ταυτόχρονα, όμως, έχει δημιουργηθεί ένα κλίμα στην κοινή γνώμη που θα καθιστούσε ακόμη και μία έντιμη και λογική λύση, σαν αυτή που θα μπορούσε να έχει πετύχει ο Καραμανλής το 1976, πολιτικά τοξική. Στην εποχή, μάλιστα, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι εξαιρετικά δύσκολο να διεξαχθεί μια ψυχραιμη και σοβαρή συζήτηση για το τι συμφέρει και τι όχι τα εθνικά μας συμφέροντα. Εχουμε διαπιστώσει στο παρελθόν, στο Κυπριακό κυρίως αλλά και στο θέμα των Σκοπίων, πόσο αόρθητα δύσκολος γίνεται ο χειρισμός της εξωτερικής πολιτικής όταν σύρεται από πάθη και κραυγές.

Και βέβαια, η Ιστορία έχει δείξει ότι αν θέλει ένας πρωθυπουργός να καταλήξει σε μία συμφωνία με την Αγκυρα το κάνει στην αρχή της θητείας του, όταν η κλεψύδρα του πολύτιμου πολιτικού χρόνου έχει αρχίσει μόλις να αδειάζει. Παπανδρέου και Σημίτης το επιχείρησαν όταν η κλεψύδρα ήταν σχεδόν άδεια και δεν άντεχαν πολιτικά να πάνε στο επόμενο βήμα.

Κάπως έτσι φτάσαμε και στο σήμερα. Η σκληρήνση της τουρκικής στάσης στα ζητήματα που αποτελούν ελληνικές κόκκινες γραμμές δεν αφήνει κανένα περιθώριο για την επίλυσή τους. Κουβέντες και συναντήσεις θα γίνονται, τα γνωστά κλισέ του τύπου «δεν συζητάμε θέματα κυριαρχίας» θα επαναλαμβάνονται και θα ελπίζουμε όλοι να μην επιστρέψουμε στις εποχές της έντασης. Αλλιώς και οι δύο χρειάζομαστε χρόνο. Η Τουρκία γιατί έχει άλλα μέτωπα και προτεραιότητες. Και εμείς για να ισοφαρίσουμε τα μεγάλα κενά που άφησε στη θωράκιση της χώρας η μεγάλη οικονομική κρίση.

μετανάστευσε». Αυτά έγραφε ο πλέον εμβληματικός ποιητής του περασμένου αιώνα και ισχύουν μέχρι σήμερα.

Εξυπακούεται βεβαίως ότι η Ευρώπη δεν έμεινε ανεπηρέαστη από την εμφάνιση της αντιμοναρχικής, ρεπουμπλικανικής Αμερικής, όπου για πρώτη φορά επχειρήθηκε η δημιουργία νέας τάξεως πολιτικών πραγμάτων και σχέσεων κοινωνικών με βάση τις αρχές του Διαφωτισμού.

Το πρότυπο δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Ενώσεως αντλείται ενδεχομένως από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Και ίσως δεν είναι σύμπτωση ότι στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο Ζαν Μονέ βρισκόταν στην Ουάσιγκτον, όπου συνέλαβε την ιδέα μιας Ενώσεως της Ευρώπης, που θα απέκλειε έναν νέο ευρωπαϊκό πόλεμο, γράφει ο Μπόρις Τζόνσον στα Απομνημονεύματά του.

Η μεϊζων διαφορά, ωστόσο, είναι ότι οι ΗΠΑ είναι μια δύναμη ηγεμονική που εξορισμού λαμβάνει μπ' όψιν της ευρύτερες παραμέτρους. Ο απερκόμενος πρόεδρος Μπάιντεν ήγειρε παραπέτασμα στις ενεργειακές και οικονομικές σχέσεις της Ευρώπης με τη Ρωσία. Ο κ. Τραμπ, που θα τον διαδεχθεί στην προεδρία, έχει ως διακεκριμένο στόχο να ανακόψει την οικονομική γιγάντωση της Κίνας, με ό,τι θα σμάνει αυτό για την οικονομία των ευρωπαϊκών κρατών.

Και επειδή η αντιπαράθεση της Δύσεως με τη Ρωσία του κ. Πούτιν κλιμακώνεται, δίχως να αποκλείεται ακόμη και η χρήση όπλων πυρηνικών, η ανασφάλεια των Ευρωπαίων ηγέτων «έχει κτυπήσει κόκκινο». Αναποτρήτως συνεπώς η Ένωση θα καταστεί παρακολούθημα των αμερικανικών επιλογών. Κάποιοι έχουν αρχίσει ήδη να καταγγέλλουν τους ηγέτες μας για εθελοδουλία. Εύκολοι όμως οι πάσης φύσεως χαρακτηρισμοί.

Αναγνώστης, μάλλον μπορούχτισμένος από τις απόψεις μου –αναγνώστης παρ' όλα αυτά– μου έγραψε ότι μιλώ συνέχεια για τα όσα συμβαίνουν στη Μέση Ανατολή και την Ουκρανία, αλλά δεν έχω να προτείνω κάποιες λύσεις. Κατ' αρχάς να τον ευχαριστήσω για την εμπιστοσύνη που μου δείχνει. Αν πιστεύει ότι, αν και ταπεινός αρθρογράφος μιας εφημερίδας, μπορώ να προτείνω λύσεις για προβλήματα που δεν μπορεί να λύσει η παγκόσμια κοινότητα, οφείλω να υποκλιθώ. Επιτέλους, ανακάλυψα κάποιον που αναγνωρίζει την πραγματική μου αξία. Κάποιος που πιστεύει ότι οι απόψεις μου για τα δύο μέτωπα μπορεί να βαρύνουν στη λύση τους. Αρκεί να λογκευτούν ο Πούτιν, η Χαμάς, ο Νετανιάχου, ο Μπάιντεν ή ο Τραμπ, το Ιράν, η Χεζμπολάχ, ο Σι και ο Κιμ Γιονγκ Ουν. Δύσκολο, διότι φοβούμαι ότι δεν γνωρίζουν την ελληνική και δεν διαβάζουν τα άρθρα μου. Εννοείται, παρ' όλα αυτά, ότι δεν θέλω να αγνοήσω την επιθυμία του αναγνώστη ούτε να τον απογοητεύω. Γι' αυτό αποφάσισα σήμερα να προτείνω μόνον λύσεις στα δύο μέτωπα. Αν δεν εισακουσθώ, πρόβλημά μου.

Στη Μέση Ανατολή η λύση του προβλήματος είναι απλή. Πρώτο

Δύο μέτωπα, καμία λύση

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

βήμα η ίδρυση παλαιστινιακού κράτους. Για να το δεχθεί αυτό το Ισραήλ θα πρέπει η παλαιστινιακή κοινότητα να απαλλαγεί από την επικυριαρχία της Χαμάς, η οποία έχει στο σύνταγμά της τον αφαρισμό του κράτους του Ισραήλ. Φαίνεται δύσκολο αλλά είναι απλό. Ένα ελεύθερο δημοψήφισμα των Παλαιστινίων θα μπορούσε να δώσει τη λύση. Αν το ελεύθερο δημοψήφισμα των Παλαιστινίων δεν είναι δυνατόν να διεξαχθεί όσο υπάρχει η Χαμάς, είναι πρόβλημα της διεθνούς κοινότητας. Μια παρέμβαση του ΟΗΕ θα μπορούσε να το διευθετήσει, όπως έχει διευθετήσει τόσες άλλες συγκρούσεις, μεταξύ αυτών και το Κυπριακό. Δεν βλέπω ποιο άλλο ζήτημα εμποδίζει την ειρήνη στη Μέση Ανατολή. Μήπως το Ιράν και οι αντιπρόσωποί του, όπως η Χεζμπολάχ ή οι Χούθι; Ελάτε τώρα. Το Ιράν είναι μια φιλειρηνική δύναμη που είναι αναγκασμένη να εξοπλίζεται για να αντιμετωπίσει την επιθετικότητα του Ισραήλ. Τελικό συμπέρασμα: αν δεν υπήρχε το Ισραήλ, η Μέση Ανατολή θα ήταν ένα πάρκο αναψυχής. Λογικό συμπέρασμα: αν δεν υπήρχαν οι Εβραίοι, οι ναζί δεν θα υποχρεώνονταν να τους εξοντώσουν με το Ολοκαύτωμα.

Ας πάμε τώρα στο δεύτερο μέτωπο, στην Ουκρανία. Κι εδώ οι λύσεις που έχω να προτείνω είναι απλές. Απλούστερες ακόμη, αφού οι Ρώσοι έχουν εισβάλει σε ένα κράτος το οποίο, κατά την άποψή τους, δεν υπάρχει. Επειτα από χίλιες ημέρες πολέμου η Ουκρανία έχει χάσει το 20% της επικρατείας της και έχει χάσει 500.000 μαχητές, πέρα από τις καταστροφές υποδομών και πόλεων. Άρα και οι Ρώσοι είναι αναγκασμένοι να παραδεχθούν ότι κάτι υπάρχει εκεί. Προτείνω την απλούστερη λύση: απόδοση των κατειλημμένων εδαφών από τη Ρωσία στην Ουκρανία και ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ και την Ε.Ε. Γιατί γελάτε παρακαλώ; Γιατί γελάς κι εσύ, φίλε αναγνώστη, που με κατηγόρησες ότι όλο σχολιάζω και δεν προτείνω λύσεις; Φταίω εγώ αν οι λύσεις που προτείνω δεν έχουν κανένα αντίκρισμα;

Φταίω εγώ αν, έτσι όπως παρουσιάζονται τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας, λύσεις δεν υπάρχουν; Μπαλώματα ενδεχομένως, ανακωχές ενδεχομένως, όμως όχι λύσεις. Ο ρωσικός επεκτατισμός δεν πρόκειται να ανασταλεί ακόμη κι αν υπάρξει μια συμφωνία ειρήνης ή εκκευρίας στην Ουκρανία. Ποιος θα είναι ο επόμενος στόχος του; Ο

ισλαμικός επεκτατισμός δεν θα σταματήσει στη σύγκρουση με το κράτος του Ισραήλ. Ας μη γελιόμαστε. Η Δύση βρίσκεται αντιμέτωπη με δύο επεκτατισμούς. Από τη μια τον ρωσικό, από την άλλη τον ισλαμικό. Και δεν είναι μόνον τα ανοικτά μέτωπα που την απειλούν. Είναι η διείσδυσή τους στις δυτικές κοινωνίες που υπονομεύουν τις πολιτισμικές τους άμυνες. Διότι η σύγκρουση δεν είναι μόνον γεωστρατηγική ή οικονομική. Είναι και πολιτισμική.

Και για να επανέλθω στον φίλο αναγνώστη. Ξέρω –δεν τα έχω χάσει τελείως– ότι δεν μπορώ να επηρεάσω ούτε τη γεωστρατηγική ούτε την οικονομική πλευρά της σύγκρουσης. Ελπίζω όμως ότι μπορώ να συγκρουσθώ με την πολιτισμική της πλευρά. Κυρίως με όσους επικαλούνται τις κατακτήσεις του δυτικού πολιτισμού για να τις ακυρώσουν. Η πολιτισμική ανοχή έχει μεταφρασθεί σε αποδοχή του Ισλάμ. Η δυσπιστία απέναντι στις δυτικές δημοκρατίες έχει μεταφρασθεί σε αποδοχή του απολυταρχισμού του Πούτιν.

Λύσεις μπορεί να μην υπάρχουν. Ας διατηρήσουμε όμως το δικαίωμα και την υποχρέωση στην αμφιβολία, τη μεγαλύτερη κατάκτηση του πολιτισμού μας.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗΣ. imakris@kathimerini.gr

«Εσύ είσαι τώρα τα ΜΜΕ»: Η νέα πραγματικότητα της ενημέρωσης

Του **ΝΙΚΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ**

Αν ξεχωρίσει ένα tweet/μήνυμα μετά τις αμερικανικές προεδρικές εκλογές, αυτό θα ήταν το «You are the media now» του Ελον Μασκ, που υπογραμμίζει το νέο κεφάλαιο στον κόσμο της πληροφορίας και των ειδήσεων. Το μήνυμα αυτό, που αγκαλιάστηκε από influencers όπως ο Τζέιμς Ο' Κιφ, λειτουργεί ως σύνθημα για την υποβάθμιση των επαγγελματιών ΜΜΕ και την ανάδειξη ενός νέου, «εξατομικευμένου μοντέλου» ενημέρωσης. Η φράση αποτυπώνει μια βαθύτερη πραγματικότητα: Η παραδοσιακή δημοσιογραφία βρίσκεται σε κρίση. Η έννοια της δημόσιας σφαίρας έχει κατακερματιστεί σε μια απροσδιόριστη «πραγματικότητα» όπου ο καθένας μπορεί να δημιουργήσει τη δική του αφήγηση.

Μια τάση που από προφανές έγινε ιδιαίτερα εμφανής στις αμερικανικές προεδρικές εκλογές του 2024. Το Fox News προσέλκυσε 9,8 εκατ. τηλεθεατές κατά τη διάρκεια της prime time ζώνης, το CNN συγκέντρωσε περίπου 4,7 εκατ. τηλεθεατές, σημειώνοντας το χαμηλότερο ποσοστό σε σχέση με τα 9,1 εκατ. τηλεθεατές του 2020. Η συνολική τηλεθέαση, σύμφωνα με τη Nielsen, σε 18 δίκτυα μεταξύ 7 μ.μ. και 11 μ.μ., μειώθηκε κατά 25% σε σχέση με το 2020, με 42,29 εκατ. θεατές. Αντίθετα το YouTube, σύμφωνα με στοιχεία της Google,

παρακολούθησαν 45 εκατ. άτομα στις ΗΠΑ, που αντιστοιχεί σε περισσότερες από 67 εκατ. ώρες εκλογικού περιεχομένου, ενώ η Rumble, πλατφόρμα που είναι ιδιαίτερα δημοφιλής ανάμεσα στους κύκλους των alt right δημιουργών περιεχομένου, κατέγραψε περίπου το 13,1% της διαδικτυακής θέαςης, μεταφραζόμενο σε περίπου 11 εκατ. ώρες με 1.791.052 θεατές.

Αυτή η τάση αναδεικνύει μια σημαντική αλλαγή στη συμπεριφορά του κοινού, με την αυξανόμενη προτίμηση προς τις διαδικτυακές πλατφόρμες έναντι της τηλεόρασης για την κάλυψη των εκλογών. Υπογραμμίζει την εξελισσόμενη φύση της κατανάλωσης μέσωσ στην ψηφιακή εποχή και ειδικά την κατάρρευση της κοινής πραγματικότητας και την αποδιαμεσολάβηση της επικοινωνίας.

Η έννοια της «κοινής πραγματικότητας», που παραδοσιακά διαμορφωνόταν μέσα από τις ειδήσεις και τα ΜΜΕ, έχει διαλυθεί. Οι αλγόριθμοι των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προωθούν εξατομικευμένο περιεχόμενο, δημιουργώντας περικλειστα πληροφοριακά περιβάλλοντα (bubbles). Αυτή η ατομική/περικλειστή επιλογή αντικατοπτρίζει μια τάση που έγινε ιδιαίτερα αισθητή στις πρόσφατες εκλογές στις ΗΠΑ.

Οι συνεντεύξεις του κ. Τραμπ και της κ. Χάρις σε podcasts, η

επένδυση σε influencers όπως ο Τζο Ρόγκαν, δείχνουν ότι τα παραδοσιακά ΜΜΕ πασχίζουν να διατηρήσουν τη δύναμή τους. Αντί να καθοδηγούν τη δημόσια συζήτηση, συχνά καταλήγουν να είναι ένας ακόμα παίκτης σε μια κατακερματισμένη αγορά.

Η κρίση των παραδοσιακών ΜΜΕ δεν είναι αποτέλεσμα μόνο της πολιτικής πόλωσης. Είναι μια αργή, πολυδιάστατη διαδικασία που περιλαμβάνει:

- Μείωση της εμπιστοσύνης: Ο ρόλος των ΜΜΕ αμφισβητείται.
- Οικονομική πίεση: Οι συνδρομές και τα διαφημιστικά έσοδα μειώνονται, ενώ οι επενδύσεις σε ποιοτική δημοσιογραφία περιορίζονται.
- Ανταγωνισμός από influencers: Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν δημιουργήσει μια νέα γενιά δημιουργών περιεχομένου που προσεγγίζουν το κοινό με πιο προσωπικό και αυθεντικό τρόπο.

Σε αυτό το νέο περιβάλλον, τα επαγγελματικά ΜΜΕ πρέπει να επαναπροσδιορίσουν τη στρατηγική τους. Η αλλαγή δεν είναι απλώς αναγκαία – είναι απαραίτηκη. Ορισμένες κατευθύνσεις που μπορούν να ακολουθήσουν περιλαμβάνουν:

1. Επένδυση στην ποιότητα: Η ανάλυση, η δεοντολογία και η διασταυρωμένη πληροφορία μπορούν να λειτουργήσουν ως αντίβαρο στον καταγλισμό της πληροφορίας

που προωθείται/πλασφάρεται ως είδηση.

2. Δημιουργία προσωπικής σύνδεσης: Τα ΜΜΕ μπορούν και πρέπει να δημιουργήσουν πιο συμμετοχικές και προσωπικές εμπειρίες για το κοινό.

3. Σύνδεση με τις νεότερες γενιές: Νέα ψηφιακά πρότυπα περιεχομένου μπορεί να ανανεώσουν τη σύνδεση με νεότερες γενιές.

4. Αναγνώριση των νέων δυναμικών: Τα ΜΜΕ πρέπει να αποδεχθούν ότι δεν μονοπωλούν τη δημόσια συζήτηση, αλλά μπορούν και πρέπει να αποτελέσουν αξιόπιστο σημείο αναφοράς σε έναν κατακερματισμένο κόσμο.

Το «You are the media now» δεν είναι απλώς ένα σύνθημα: είναι η αντανάκλαση μιας πραγματικότητας όπου η δημόσια σφαίρα έχει αλλάξει ριζικά. Τα παραδοσιακά ΜΜΕ, αν και αντιμετωπίζουν υπαρκτάς προκλήσεις, έχουν ακόμη τη δυνατότητα να διαμορφώσουν τη δημόσια συζήτηση, επενδύοντας στην αξιοπιστία, στην ανάλυση και στη σύνδεση με το κοινό. Αν καταφέρουν να ενσωματώσουν αυτές τις αλλαγές, ίσως όχι μόνο να επιβιώσουν, αλλά και να αναδειχθούν σε πυλώνες εμπιστοσύνης και ενημέρωσης.

Ο κ. Νίκος Παναγιώτου είναι καθηγητής στο Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του ΑΠΘ.

Ο βραχύσωμος γίγαντας Λεξ

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ο **Λεξ** (καλλιτεχνικό ψευδώνυμο του Αλέξη Λανραρά) από τη Θεσσαλονίκη δημιούργησε ένα τεράστιο θόρυβο γύρω από την κυκλοφορία του τέταρτου προσωπικού του δίσκου, «Γ.Κ.Τ.» (αναγραμματισμός του ντεμπούτου του, προ δεκαετίας, «Τ.Γ.Κ.», που σημαίνει «Τέχνη για Κολλημένους» και, που αισίως, μετατράπηκε «Για την Κουλτούρα»). Κι όχι άδικα δεδομένου ότι ο εκπρόσωπος της hip-hop μουσικής, περί ράπερ πρόκειται, τα τελευταία χρόνια δημιούργησε μια τεράστια επιτυχία, εκτός mainstream ήχου, που γιγαντώθηκε όταν προ διετίας γέμισε ολόκληρα στάδια (το «Καυτατζόγλειο» στη Βόρεια Ελλάδα και το γήπεδο του Πανιωνίου στη Νέα Σμύρνη) δημιουργώντας σε ΜΚΔ και παραδοσιακά ΜΜΕ μια ολόκληρη συζήτηση για το είδος της μουσικής που εκπροσωπεί, του πού κινείται η νεολαία στην Ελλάδα καθώς και το ιδεολογικό συγκείμενο των στίχων του.

Ο δίσκος του Λεξ είναι καλός. Πολύ καλός, για την ακρίβεια, για έναν καλλιτέχνη που το 2014 και το 2018 (η δεύτερη κυκλοφορία του «2XXΧ») παρέδωσε δύο κλασικούς δίσκους δίπλα από το είδος «ελληνόφωνο hip hop», συνεργάστηκε με τον πολυβραβευμένο (Κύπριο στην καταγωγή) Γιάννη Οικονομίδη και εμφανίστηκε στην τελευταία δισκογραφική δουλειά της Χάρης Αλεξίου. Θυμάμαι ένα καλοκαίρι που εμφανίστηκε στο θεατράκι, στα Λύμπα, πόσο πολύ τον αγαπάει και η κυπριακή νεολαία, κάθε ηλικίας.

Δεν θα μιλήσω ούτε για το, μουσικό είδος, hip hop, στην Κύπρο ανέκαθεν μια μικρογραφία του ελληνικού, με αξιόλογους ωστόσο εκπρόσωπους, ούτε θα αναλύσω, κομμάτι προς κομμάτι τη νέα δισκογραφική δουλειά του Λεξ. Εξάλλου η δισκοκριτική, η αισθητική δηλαδή αποτίμηση ενός μουσικού έργου, είναι κάτι που έχω αφήσει εδώ και πολλά χρόνια – ξεκινώντας την καριέρα μου ως «γραφιάς» από τον περιοδικό, μουσικό, Τύπο και τα μουσικά σάιτς στην Ελλάδα – για μια ολόκληρη δεκαετία. Θα μιλήσω όμως, μιας και τίθεται ένα ζήτημα «περί κουλτούρας» στο νέο δίσκο του Λεξ για την κουλτούρα του hip-hop, το οποίο ακολουθώ από τα προφητικά μου χρόνια, τρεις δεκαετίες τώρα.

Ο Λεξ είναι ο ορισμός της ελληνικής hip-hop κουλτούρας. Με πολιτιστικούς όρους. Πέτυχε όχι μόνο ως καλλιτέχνης αλλά και ως κοινωνός της κουλτούρας αυτής, ως «hip-hop head», όπως ορίζουμε. Για τους όμοιους του, σαν εμένα, αυτό δεν είναι μόνο μια δικαίωση για το είδος αλλά και μια δικαίωση, για τη γενιά μας.

Κι ενώ η επιτυχία τον κάνει να αναζητεί πολιτιστικές αναφορές της ηλικίας του (σαραντάρισε) όπως το πρόμο του νέου του δίσκου σε σκηνοθεσία Βούλγαρη (The Boy) με τις γνωστές κουκλές της οικογένειας Σοφριανού που είδε η γενιά μας στη «Φρουτοπία» και στο «Κουτιού τα Παράμυθα», να παίζει καλλιτεχνικά με τη νοσταλγία και την coming-of-age ευαισθησία στην τελική κάνει ταμείο με τη συνέπεια του. Και τιμά το είδος που τον έκανε αυτό που είναι πλέον. Ένας βραχύσωμος μεν... αλλά γίγαντας, στο είδος του και στην ελληνική μουσική, για να παραφράσουμε και μια παλιά κριτική της «Καθημερινής» αλλά και τον ίδιο του τον στίχο.

Τον Λεξ τον διεκδικούν πολλοί. Ιδεολογικά και ταξικά. Από σκοπιάς άσκησης κριτικής, επίσης, όταν το πώς τον έχει πλασμένο ο καθένας στο μυαλό του καταρρίπτεται δι-υποκειμενικά από τις δουλειές του. Ή από προεγγιώσεις που μηδενίζουν το έργο του ή τον αποθεώνουν από «viral επισκεψιμότητα». Αυτό συμβαίνει με όλους τους μεγάλους. Υπό αυτό το πρίσμα, ο Λεξ είναι και «ντιλαντικός» με τον δικό του τρόπο. Κυριότερα όμως στην τέταρτη δισκογραφική του δουλειά το έκανε όντως «για την κουλτούρα», ωριμάζοντας, αποκτώντας, χωρίς καμιά επιστροφή, το δικό του ερμηνευτικό ύφος και κυριότερα με πολύ μεγάλη αξιοπρέπεια.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Συνδικάτα εργαζομένων διαδηλώνουν κατά τη διάρκεια της πανεθνικής απεργίας στην Ιταλία, κατά του προϋπολογισμού της κυβέρνησης Μελόνι, στο Τορίνο. Τα συνδικάτα ζητούν αύξηση μισθών και συντάξεων, χρηματοδότηση της υγείας, της εκπαίδευσης και των δημόσιων υπηρεσιών και επενδύσεις σε βιομηχανικές πολιτικές.

Μνημεία «υποκρισίας»

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Συνθήθεια ανίκητη, εμείς δεν έχουμε καμιά ευθύνη και για τίποτε. Εξ ορισμού, οι άλλοι να κάνουν το ένα, ή το άλλο και αφού είναι έτσι, τους καταγγέλλουμε για να μάθουν. Αν δεν μαθαίνουν, κακό του κεφαλιού τους – δικό τους είναι το πρόβλημα;

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κυπριακό, με αφορμή τα 41 έτη από την ανακήρυξη του ψευδοκράτους, 25/11, ρεπορτάζ, ΚΥΠΕ.

• **ΚΥΠΕ:** «Ο ευρωβουλευτής του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (ΕΛΚ), Λουκάς Φουρλάς, ανέφερε ότι «η στάση της Ε.Ε. απέναντι στο Κυπριακό είναι ένα μνημείο υποκρισίας. Η Ευρώπη δείχνει καθημερινά ότι εφαρμόζει δύο μέτρα και δύο σταθμά» και «κλείνει τα μάτια στη συνεχιζόμενη τουρκική κατοχή».

Μάλιστα, το γεγονός ότι η Ε.Ε. είπε στην Κύπρο ότι στηρίζει το σχέδιο λύσης των Η.Ε. για λύση του Κυπριακού το 2004 δεν μετρά, κατά Φουρλά. Το ότι ο Επίτροπος για τη Διεύρυνση Γ. Φερχόινγκεν μίλησε για «εξαπάτηση», ή ακόμα και το γεγονός ότι η ηγεσία της παράταξης της οποίας ο Λουκάς Φουρλάς είναι ευρωβουλευτής στηρίζει το σχέδιο, προφανώς δεν έχουν καμιά αξία. Επίσης, Η Ε.Ε. υποστήριξε τις συνόδους κορυφής για την Κύπρο σε Γενεύη με τον πρόεδρο Γιούνκερ και Κραν Μοντάνα με την αντιπρόεδρο Μογκερίνι. Το ότι ο Γιούνκερ ανακρίνωσε στηρίξη της λύσης με 3,2 δισ.

(Γενεύη, 1/17) προφανώς δεν έχει καμιά αξία. Το ότι ο Ν. Αναστασιάδης πέταξε τις συνομιλίες στον γκρεμό, το ότι μίλησε στον Μ. Τσαβούσογλου για «δύο κράτη», δεν μετρούν. Κατά συνέπεια, εύστοχη η φράση Φουρλά: «μνημείο υποκρισίας». Ή όχι;

«Στην εποχή Ε.Ε.», δύο φορές (2004/2017), η ε/κ ηγεσία εττούμπαρεν τη λύση. Άρα το να μιλάς «για δύο μέτρα και δύο σταθμά» παραγνώριζοντας τα πασιφανή, τότε έχει εξήγηση γιατί οι εταίροι μας απορούν για το τι ακριβώς θέλουμε – και αν πράγματι θέλουμε. Αυτός είναι ο λόγος που ευρωπαίοι προοδευτικοί πολιτικοί, οι στυλοβάτες της στρατηγικής «η Κύπρος στην Ε.Ε. ως ο καταλύτης της λύσης» εξαφανίστηκαν μετά τη μεγάλη εξαπάτηση – Μ. Ρότε, Π. Γκριν, Ζ. Πόος, Μ.Α. Μορατίνο, Γ. Φισερ, Ρ. Κουκ.

ΚΥΠΕ: «Ο ευρωβουλευτής των Σοσιαλιστών-Δημοκρατών, Κώστας Μαυρίδης, απευθυνόμενος στον Μαργαρίτη Σχοινά, ανέφερε ότι από τον τίτλο της συζήτησης στην Ολομέλεια απουσιάζει η λέξη «Τουρκία», η οποία «δημιούργησε το ψευδοκράτος, το χρηματοδοτεί και το στηρίζει».

Η αλλοίωση των ονομάτων είναι ο καλύτερος τρόπος για να αποφύγεις να μιλήσεις για την ταμπακέρα. Η Τουρκία είναι παρούσα σε κάθε συζήτηση – αλλά πώς; Με λεκτικές αναφορές ή με πραγματικές πολιτικές; Για παράδειγμα, ο γ.γ. των Η.Ε. (30/6/17) μιλά για σταδιακή αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων («δραστική μεί-

ωση από την πρώτη ημέρα, ώστε να φτάσουμε στο επίπεδο των στρατευμάτων του '60»). Η επίλυση χρειάζεται μεταβατικές ρυθμίσεις, στάδια, χρονοδιαγράμματα, καταληκτικές ημερομηνίες, αλλιώς η αντίληψη ότι όλα υποκινούνται στη διαμόρφωση μιας επιπόνησης, δεν μάς οδηγεί πουθενά. Η ιστορία των τριγωνικών σχέσεων Ε.Ε.-Κύπρου-Τουρκίας λέει ότι χωρίς διασύνδεση Κυπριακού με ευρωτουρκικές σχέσεις όλα θα μείνουν ακίνητα.

Συνολικά, ο κυπριακός τρόπος άσκησης πολιτικής –με λεκτική κατατροπωση των εχθρών– δεν έχει αποδώσει κάτι αξιόλογο, συνήθως απευθύνεται στο εκλογικό ακροατήριο. Όμως, όταν οι όροι άσκησης πολιτικής οργανώθηκαν με βάση τον κοινοτικό τρόπο διεκδίκησης, ήρθαν οι επιτυχίες διά χειρός Κρανιδιώτη – η Ελλάδα πήρε έναρξη ενταξιακών για την Κύπρο και έδωσε Τελωνειακή Ένωση Τουρκίας-Ε.Ε., 1995. Η Ελλάδα πήρε απρόσκοπτη ένταξη για την Κύπρο και η Τουρκία πήρε έναρξη ενταξιακών (1999). Αν αυτά ήταν με χειρισμούς «τύπου Φουρλά», θα ήμασταν ακόμα ως το «1995».

Σε γενικότερο επίπεδο, η τάση να καλλιεργούμε ψευδοισθήσεις, οδηγεί τα θέματα στο άγνωστο με βάρκα την ελπίδα. Γι' αυτό, κατά κανόνα, παίζουμε και κινούμε:

• **Γιατί** αγνοούμε το δάσος (λύσεις) και παίζουμε συνοικιακά παίγνια με το δέντρο (καταγγελίες).

• **Γιατί** αγνοούμε τα συμφέροντα των άλλων και ζητούμε η εξωτερική

πολιτική των κρατών-μελών να γίνει ουραγός μιας πολιτικής που πληττει ευθέως το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον.

• **Γιατί** αγνοούμε τις ικανότητες των άλλων να χρησιμοποιούν τα δικά τους μέσα, ή επιχειρήματα, για να πείσουν για τη δική τους θέση.

• **Γιατί** δεν αξιοποιούμε τις γνώσεις εκείνων που πέτυχαν μεγάλες επιτυχίες με την πλήρη ένταξη της νήσου στην Ε.Ε. Αξιοποίηση με πρωτοβουλίες για μια μεγάλη γεωπολιτική αλλαγή, ώστε ΟΗΕ-Ε.Ε. μαζί να έχουν κεντρικό ρόλο στη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού – ασφάλεια, μηχανισμός εφαρμογής, πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας, ανασυγκρότηση των υποδομών.

• **Γιατί** ζητάμε ρυθμίσεις που αφήνουν αδιάφορους τους υπόλοιπους, αλλά θα ήταν με ανοικτά αφτιά να ακούσουν τον Κύπριο πρόεδρο να λέει: «αξιοποιώ το Πλαίσιο του γ.γ. Α. Γκουτέρες γιατί ικανοποιεί τις εύλογες ανησυχίες των δύο πλευρών. Εφόσον οριστικοποιηθεί συμφωνία πάνω στο Πλαίσιο Γκουτέρες, σημείο 1 (κατάργηση επεμβατικών δικαιωμάτων) και σημείο 2 (αποχώρηση τουρκικών στρατευμάτων), είμαι έτοιμος να αποδεχθώ στην ολότητα του το σημείο 6 του Πλαισίου του γ.γ. για τη διακυβέρνηση όπως συμφωνήθηκε στο Κραν Μοντάνα. Ταυτόχρονα, είμαι έτοιμος να άρω το veto που έχουν ασκήσει προκάτοχοί μου σε σχέση με τα 14 ενταξιακά κεφάλαια της Τουρκίας».

www.larkoslarkou.org.cy

Μεταρρύθμιση τώρα

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Η **έκκληση** για αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στην Ε.Ε. θυμίζει τα μηνύματα που λαμβάνει η ελληνο-κυπριακή πολιτική τάξη κάθε μερικά χρόνια σε βουλευτικές και προεδρικές εκλογές. Επανέρχεται στη δημόσια συζήτηση αμέσως μετά το σοκ που προκαλείται, και ξεκινάει αρκετά γρήγορα. Το πολιτικό προσωπικό πρέπει να περιμένει μόνο να εμφανιστεί στον ορίζοντα η επόμενη κρίση που θα θεωρηθεί φλέγουσα από ΜΜΕ και δημοσιολογούντες, ώστε να ξεχάσει (εκούσια ή ακούσια) την προηγούμενη.

Αυτά δεν συμβαίνουν μόνο στην Κύπρο. Συμβαίνουν και εις Παρισίους, και στας Αθήνας, και σε άλλες ευρωπαϊκές (και παγκόσμιες) πρωτεύουσες γιατί αυτή είναι η φύση της κοινής γνώμης. Αυτό είναι και το μοτίβο που οδηγεί τις

δημοκρατικές χώρες που έχουν χτίσει τις κοινωνίες τους πάνω σε συγκεκριμένες αρχές. Θυμούνται το Μεσανατολικό μετά από μια σύγκρουση, αλλά το άφηναν να κακοφορμίζει τις περιόδους της φαινομενικής ησυχίας.

Στην Ευρώπη, και σε ένα λιγότερο βίαιο πλαίσιο, το μοτίβο επαναλήφθηκε αυτή την εβδομάδα, αυτή τη φορά όχι σε πρωτεύουσα, αλλά στο Στρασβούργο, όπου συνήλθε η Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την έγκριση της νέας σύνθεσης του Κολεγίου των Επιτρόπων. Η συμφωνία μεταξύ των τριών κύριων πολιτικών ομάδων, της κεντροδεξιάς, των σοσιαλδημοκρατών και των φιλελευθέρων, η άτυπη ευκαιριακή συμμαχία της κεντροδεξιάς (όπου εντάσσεται ο ΔΗΣΥ) με την ομάδα των συντηρητικών που εσχάτως κανονικοποιεί και την άκρα δεξιά (όπου εντάσσεται το ΕΛΑΜ), και η

ανοχή των πρασίνων για χάρη της σταθερότητας, διασφάλισαν πως η νέα κυβέρνηση της Ε.Ε. θα προφέρει να αναλάβει καθήκοντα σήμερα 1η Δεκεμβρίου, για να ξαναχίσουν με καθυστέρηση να τρέχουν οι νομοθετικές μηχανές.

Οι συμφωνίες αυτές θα έρθουν να στοιχειώσουν τον ηγέτη του κεντροδεξιού Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, Μάνφρεντ Βέμπερ, που κήρυξε πολιτικούς εχθρούς την «πιο άκρα δεξιά» των Λεπέν, Ορμπάν και Σαλβίνι που δεν έχει μπει στον κλαμπ του σεβάσιμου συντηρητισμού και της σκληρής δεξιάς του ECR, της ομάδας που δημιούργησαν κάποτε οι Συντηρητικοί του Ηνωμένου Βασιλείου, για να στοιχειώσουν και την Ιράτσε Γκαρσία, την ηγέτιδα του S&D, καθώς οι σοσιαλδημοκράτες ανέχτηκαν τους ακροβατισμούς Βέμπερ, αλλά έταξαν στην κ. Φον ντερ Λάιεν πως η στηρίξη τους δεν θα είναι λευκή επι-

ταγή. Και θα στοιχειώσουν και την κ. Φον ντερ Λάιεν που θέλει τις ευέλκτες πλειοψηφίες που της προσφέρει ο αρχηγός της ομάδας στην οποία ανήκει. Όπως και κατά την έναρξη της πρώτης της πενταετίας, η Ούρσουλα Φον ντερ Λάιεν ανέφερε ενώπιον της Ολομέλειας πως χρειάζονται αλλαγές στις Συνθήκες που διέπουν τη λειτουργία της Ε.Ε. «εκεί που μπορεί να βελτιώσει την Ένωση», χωρίς να δίνει υποσχέσεις και χωρίς να μπαίνει σε λεπτομέρειες. Ενδεχομένως σκεφτόταν πολλά από τα αιτήματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, όπως συζητήθηκαν και στη Διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης μετά από προτάσεις και πολιτών: νομοθετική πρωτοβουλία για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (σήμερα μπορεί μόνο να τροποποιεί, να εγκρίνει και να απορρίπτει νομοσχέδια που φέρνει η Κομισιόν), ενιαία πανευρωπαϊκή εκλογική λίστα, ή κατάργηση του

βέτο των κρατών-μελών σε ορισμένα έστω ζητήματα (κάτι που ήδη κάποιες πρωτεύουσες και η Κομισιόν βλέπουν θετικά όσον αφορά τις εξωτερικές υποθέσεις).

Η μόνη απτή υπόσχεση που έδωσε η κα Φον ντερ Λάιεν για κλείσιμο των δημοκρατικών κενών στην Ε.Ε., ήταν η πιο συχνή παρουσία και επικοινωνία των επιτρόπων της στις κοινοβουλευτικές επιτροπές, ώστε το νομοθετικό έργο να προχωρεί συντονισμένα. Είναι μια καλή αρχή, αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ειδικά η κα Φον ντερ Λάιεν, γνωστή για το συγκεντρωτικό της στυλ στη διοίκηση της Κομισιόν, αλλά και ευρύτερα κάθε εκτελεστική εξουσία, δεν καίγεται ιδιαίτερα να κλείσει κενά στη δημοκρατική λειτουργία όταν αυτά κάνουν τη δουλειά της πιο εύκολη. Αυτό ισχύει και για τα κράτη-μέλη τα οποία θέλουν να κρατούν την Κομισιόν και το Κοινοβούλιο δέσμια

των εθνικών συμφερόντων.

Οι αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής είναι σταδιακές και χρειάζονται πολλή δουλειά για να προχωρούν στις κρίσιμες στιγμές – που δεν είναι, παραδόξως, οι στιγμές κρίσης, αλλά η ώρα που η ανάγκη για αλλαγές δεν βρίσκεται στο προσκήνιο. Την ώρα δηλαδή που μπαίνουν οι βάσεις, ασκείται πειθώ, προβάλλονται και αναπτύσσονται επιχειρήματα, και γίνονται οι μικρές αλλαγές που μπορούν να οδηγήσουν στις μεγάλες.

Υπάρχουν πολλοί που παίζουν σε αυτή τη διαδικασία στις Βρυξέλλες και στις μεγάλες πρωτεύουσες. Τι γίνεται όμως στις μικρές χώρες με εξαντλημένη κοινωνία των πολιτών και ένα κατεστημένο πολιτικό σύστημα που νιώθει ασφαλέστερο στη δική του φούσκα μέχρι αυτή να σπάσει;

ykakouris@gmail.com

Ο άλλος δρόμος για τις γεννήσεις

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Σπουδαίος και φοβερός άντρας της κοινωνίας μας, μεγάλος σε ηλικία σήμερα, σε στιγμές χαλάρωσης, με δάκρυα στα μάτια, μιλούσε για τους παιδικούς του εφιάλτες, οι οποίοι τον βασανίζουν μέχρι και σήμερα. Οι πλούσιοι και καθωσπρέπει γονείς του, ακολουθώντας τη μόδα της εποχής τους, έστελναν τον μονακριβό γιο τους, εσώκλειστο σε ξεκουστό Δημοτικό Σχολείο άλλης πόλης, μακριά από το σπίτι και τη γειτονιά του. Το αποτέλεσμα ήταν το παιδί να κλείει συνεχώς, να αντιμετωπίζει τα «βασανιστήρια» των άλλων παιδιών και την αδιαφορία των δασκάλων του. Βίωσε και την απόρριψη των γονιών του, οι οποίοι επέμεναν ότι τάχα το παιδί τους θα συνθησίσει το καλό και ακριβό σχολείο. Οι «καλοί» γονιοί, τότε διασκεδάζαν με ταξιδάκια στη Βηρυτό, στην Αθήνα, στο Λονδίνο και άλλους εξωτικούς προορισμούς. Μέχρι που έγινε η τραγική επανάσταση του παιδιού και γλίτωσε προσωρινά από τα βασανιστήρια του ακριβού σχολείου.

Σε καφετέρια της Λευκωσίας, γεροντοπαλλήκαρο, μιλούσε με νοσταλγία για τα παιδικά του χρόνια, τα οποία ήταν μέσα στη φτώχεια, λόγω και της προσφυγιάς. Ωστόσο, τα αναπολούσε με χαρά, λέγοντας ότι ήταν πολύ τυχερός. Μίλησε για τη μεγάλη αγκαλιά των γονιών και των παππούδων του, για τα παιχνίδια με τα αδέρφια και τους φίλους του, για τα πειράγματα και τα αστεία, για την ανεμελιά στα χωράφια και κυρίως για την ισότητα στη φτώχεια.

Όλοι είμαστε με ξένα ρούχα και όλοι διαβάζαμε μαζί χωρίς φροντιστήρια. Όλοι διασκεδάζαμε, χωρίς καφετέριες και κέντρα αναψυχής, όλοι είμαστε μια μεγάλη αγκαλιά. Από παιδιά, ριχθήκαμε στη βιοπάλη, δουλεύοντας τα Σαββατοκύριακα, τις αργίες και τα καλοκαίρια, για το δικό μας «γλυκό» χαρτζιλίκι. Τότε οι περισσότερες οικογένειες ήταν πολύτεκνες, έστω και μέσω στη φτώχεια.

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης ανακοίνωσε σειρά επιδομάτων για να στηρίξει τις γεννήσεις και να αναστραφεί η υπογεννητικότητα. Είναι μια χαράμπαδα ελπίδας για νέους γονείς, αλλά λίγοι πιστεύουν ότι θα μπορέσουν τα επιδόματα να οδηγήσουν σε αύξηση των γεννήσεων. Πολλοί είναι και αυτοί οι οποίοι πιστεύουν ότι με τα ολοήμερα σχολεία και τη δημιουργία σταθμών για παιδιά, το μόνο το οποίο θα πετύχουμε ως κοινωνία, είναι να αυξηθούν να ψυχικά προβλήματα και η εγκληματικότητα. Ήδη, οι φοβερές παρεκτροπές, σεξουαλικές και όχι μό-

νο, μέσω διαδικτύου, διαλύουν παιδιά και γονείς. Μακριά από την οικογενειακή θαλπωρή τα παιδιά και χωρίς τον κοινωνικό έλεγχο, βυθίζονται στη διαβολική μοναξιά της εικονικής διαδικτυακής ανυπαρξίας.

Στην καφετέρια της Λευκωσίας, μεταξύ καφέ και τακινόπιπτας, ο πρεσβύτερος στην ηλικία, ανέφερε ότι ο καλύτερος τρόπος για να αυξηθούν οι γεννήσεις, είναι να μειωθεί σταδιακά το όριο συνταξιοδότησης, ώστε να κενωθούν χιλιάδες θέσεις εργασίας, για να μπορέσουν να εργαστούν οι νέοι. Με τα χρήματα τα οποία θα εξοικονομηθούν, κυρίως στο Δημόσιο, θα μπορούσαν να στηριχθούν ουσιαστικά τα νέα παιδιά, για να αποκτήσουν δικό τους σπίτι και γιατί όχι να ανοίξουν δικές τους επιχειρήσεις.

Την ίδια ώρα, οι 60άρηδες παππούδες, οι οποίοι θα έχουν τις φυσικές δυνάμεις, θα μπορούν να φροντίσουν με τον καλύτερο τρόπο τα εγγόνια τους, τα οποία είναι δύο φορές παιδιά τους. Τα παιδιά έχουν ανάγκη, σήμερα όσο ποτέ άλλοτε, από αγάπη και όχι από κανόνες και αστυνομικά μέτρα.

Στην παρέα και γιατρός, ο οποίος μίλησε εμπειρικά για τις φυσικές δυνατότητες των ανθρώπων, οι οποίοι φθάνουν στα 50 και αρχίζουν να τρέχουν σε γιατρούς για φάρμακα και εξετάσεις. Μετά τα 60 η κατάσταση είναι πιο δύσκολη και οι δυνάμεις αρχίζουν να εγκαταλείπουν πολλούς ανθρώπους. Δεν είναι τυχαίο και το γεγονός ότι οι μισοί συνταξιούχοι επιλέγουν να πάρουν σύνταξη στα 63 τους, παρά το «πέναλτι» με την αποκοπή του 12%. Εκτός και αν είναι δημόσιοι υπάλληλοι και κυρίως εκπαιδευτικοί. Ο γιατρός αναφέρθηκε και στην παντοδύναμη φύση. Οι γυναίκες μετά τα 30, κάθε χρόνο κάνουν την αναπαραγωγική τους ικανότητα κατά 10%. Αντίστοιχη είναι και η δυνατότητα στους άντρες, παρόλο που δεν καταγράφεται.

Πρώην διευθυντής του Δημοσίου, επιβεβαίωσε ότι μετά τα 60, ελάχιστοι μπορούν να δικαιολογήσουν τη δουλειά τους, με τον υψηλό μισθό τον οποίο λαμβάνουν. Στον ιδιωτικό τομέα, συχνές είναι οι απολύσεις μετά τα 50, όταν ανεβαίνουν κλείνει γύρω από τις Δυτικές Δημοκρατίες καθώς είναι φανερό ότι Κίνα, Ρωσία, Ιράν και Βόρεια Κορέα έχουν ήδη ενεργό εμπλοκή στον ευρωπαϊκό πόλεμο της Ουκρανίας. Η δε Τουρκία παραμένει πιστή στην αμφίσημη στάση της, κάτι που ενισχύεται ακόμα περισσότερο από τον πόλεμο Ισραήλ-Ιράν. Ο πρόεδρος Ερντογάν δεν κρύβει πλέον τις διαθέσεις του εναντίον του Ισραήλ και το βέβαιο είναι ότι ακόμη και αν δεν στείλει στρατό να προστατεύσει τους Παλαιστίνιους, εμπλέκεται ήδη στο δίκτυο των χωρών που υποστηρίζουν τρομοκρατικές οργανώσεις όπως η Χεσμπολάχ και η Χαμάς, οι οποίες διεξάγουν τον πόλεμο κατά του Ισραήλ για το καθεστώς του Ιράν. Στην παρούσα φάση, η Τουρκία δεν φαίνεται να επιθυμεί

Τα πράγματα δεν πήγαιναν καλά στη χώρα. Ένα μεγάλο κομμάτι του λαού ένιωθε αποξενωμένο από το πολιτικό σύστημα, αισθανόταν ότι κανείς δεν τους άκουγε. Ήθελαν αλλαγή, κάτι διαφορετικό, κάποιον που να έρθει και να ανατρέψει ένα status quo που δεν τους συμπεριλαμβάνει. Οπότε ψήφισαν αυτόν. Έναν αγοραίο λαϊκιστή, έναν καταδικασμένο εγκληματία με αλλοπρόσβολο ύφος και στυλ, κάποιον που έβγαυε και μίλαγε ακατάλλητα και που τα ΜΜΕ, οι μορφωμένοι, όλοι οι εκπρόσωποι του «συστήματος» τον κορόιδευαν για την αποκρουστική αισθητική του και τον διχαστικό του λόγο. Και αυτοί, οι καταφρονεμένοι και οι αποκλεισμένοι, τα κατάφεραν. Ο καταδικασμένος, ο λαϊκιστής, ο ακατάλληπος, εξελήν.

Αναφέρομαι, φυσικά, στις εκλογές του Ιανουαρίου του 1933 στη Γερμανία. Η λέξη «φασισμός» έχει ξεχειλώσει στο σημείο που, πλέον, στον πολιτικό διάλογο περιγράφει λίγο-πολύ ό,τι δεν μας αρέσει. Οπότε πάντα πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί με την αλόγιστη χρήση της. Είναι φασισμός το καθεστώς που θα προπαθήσει να επιβάλει ο Τραμπ στις ΗΠΑ;

Ασφαλώς, οι ομοιότητες ανάμεσα στην κατάσταση που επικρατούσε στη Γερμανία το 1933 και σε όσα βλέπουμε στις ΗΠΑ σήμερα δεν είναι λίγες, ούτε ανούσιες. Ένας λαϊκιστής ηγέτης που αμφισβητεί όλους τους δημοκρα-

τικούς θεσμούς και υπόσχεται να τους ανατρέψει; Τσεκ. Που αποκαλεί τους «ξένους» και τα ΜΜΕ «εσωτερικούς εκθρούς», και υπόσχεται να αμολήσει τον στρατό για να τους κατανικήσει; Ασφαλώς. Ο Ρόμπερτ Κέιγκαν των Brookings είχε γράψει την τάκα: «Έτσι έρχεται ο φασισμός στην Αμερική. Όχι με μπότες και στρατιωτικούς χαιρετισμούς, αλλά με έναν απατεώνα της τηλεόρασης».

Είναι, όμως, έτσι; Μία από τις αβαντίες περί φασισμού παγκοσμίως, ο ιστορικός Τζον Πάξον, που σήμερα είναι 92 ετών, είχε εκφράσει επιφυλάξεις για την κατάληξη της πρώτης τετραετίας Τραμπ, όταν ρωτήθηκε. Μετά, όμως, κάτι συνέβη. Ο Τραμπ αρνήθηκε να αποδεχτεί το αποτέλεσμα των εκλογών του 2020 και τον Ιανουάριο του 2021 ενθάρρυνε τον όχλο να εισβάλει στο Καπιτώλιο για να ανατρέψει το αποτέλεσμα. Ο Πάξον έγραψε λίγες ημέρες αργότερα: «Ανακαλώ τις αντιρρήσεις μου στη χρήση της λέξης “φασισμός” σε αυτή την περίπτωση. Η ανοικτή ενθάρρυνση στη βία για την ανατροπή ενός εκλογικού αποτελέσματος, ξεπερνάει το όριο. Ο χαρακτηρισμός πλέον δεν είναι απλά αποδεκτός, αλλά απαραίτητος».

Αλλά τι είναι «φασισμός»; Με την ευρεία έννοια, ο όρος αναφέρεται σε πολιτικά κινήματα που έχουν καθαρά εθνικιστικό χαρακτήρα και στρατιωτική οργάνωση, και τα οποία θέτουν το έθνος πάνω

από το άτομο. Πέρα από αυτό το γενικό πλαίσιο, δεν πρόκειται για κανονική ιδεολογία. Δεν πατάει σε κάποιο συνεκτικό φιλοσοφικό σύστημα και δεν νοηματοδοτείται τόσο από ιδέες, όσο από συναισθήματα. Τα φασιστικά καθεστώτα είναι επαναστατικά καθεστώτα. Υπόσχονται ανατροπή του προϋπάρχοντος συστήματος και την παραδειγματική τιμωρία των πολιτικών τους εχθρών. Πάντα υποστηρίζουν συντηρητικές, παρασπαστικές αξίες, την ανωτερότητα του Έθνους, και πάντα αυτοτοποθετούνται στο πλευρό των φτωχών, των αδύναμων και των κατατρεγμένων, που είναι «ο αληθινός λαός» (μολονότι στην πραγματικότητα συνεργάζονται άψογα με τα οικονομικά συμφέροντα και τους πλούσιους). Αλλά δεν έχουν πάντα μια συγκεκριμένη ιδεολογική ταυτότητα ως προς τα βασικά πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά θέματα. Τα κοινά χαρακτηριστικά τους είναι σχεδόν όλα καλογολικά, περιφερειακά. Ας πούμε, σχεδόν πάντα τα φασιστικά κόμματα είναι προσωποκεντρικά στον βαθμό της ειδωλολατρίας. Ο αλάνθαστος ηγέτης ενσαρκώνει την υπόσχεση της επανάστασης και με κάποιο μαγικό τρόπο σαγηνεύει τη πύλη, ακόμα και όταν πρόκειται για φαιδρές προσωπικότητες που δεν μπορούν καλά καλά να μιλήσουν, όπως ο Μουσολίνι ή ο Τραμπ. Και είναι άλλο κοινό χαρακτηριστικό είναι το πώς γεννιούνται. Ο φασισμός, λέει ο Πάξον, εμφανίζεται

μόνο όταν «υπάρχει ένα κενό στο πολιτικό σύστημα, όταν τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα δεν μπορούν να το καλύψουν». Καλή ώρα.

Ασφαλώς μπορεί κανείς να επιχειρηματολογήσει ότι τα πράγματα σήμερα είναι διαφορετικά. Ότι οι ΗΠΑ δεν είναι μια διαλυμένη, πτημένη χώρα όπως ήταν η Γερμανία. Πώς μπορεί και ο πυρίνας και η διαλεκτική των MAGA και των ναζί –ειδικά ως προς το πώς μιλάνε για τους «ξένους»– να είναι παρόμοια, αλλά στις ΗΠΑ η κουλτούρα της ατομικότητας είναι πολύ πιο δύσκολο να ισοπεδωθεί στην υπηρέσια του καθεστώτος, όπως προϋποθέτει ο φασισμός. Ότι μπορεί στο περιβάλλον του Τραμπ –και στο υπουργικό συμβούλιο– να βρίσκονται κανονικοί νεοναζί, άτομα τόσο ακραία που αν ήταν στη Γερμανία ο Χίτλερ θα τους εξόντωνε στη «Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών», αλλά ότι ο ίδιος ο Τραμπ οπωσδήποτε δεν είναι φασίστας, πέραν όλων των άλλων επειδή δεν διαβάζει βιβλία, δεν έχει ιδέα για πολιτικά ή άλλα κινήματα, και δεν υποστηρίζει καμία άλλη αξία πέρα από την προσωπική του επιτυχία και προβολή – και τα φράγκα.

Μάλλον έχουν αυτοί δίκιο, και όχι ο Τζον Πάξον ή ο Ρόμπερτ Κέιγκαν. Μάλλον είναι πιθανότερο ο Τραμπ να οραματίζεται μια μαφιόζικη κλειπτοκρατία τύπου Πούτιν, παρά ένα παραδοσιακό τύπου φασιστικό καθεστώς.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Το NATO και το Κυπριακό

Οι πρόσφατες ενέργειες της Κυπριακής Δημοκρατίας δείχνουν μια σταθερή προσπάθεια προς τη Βορειοατλαντική Συμμαχία. Οι δημόσιες τοποθετήσεις πολιτικών προσώπων από όλο το κομματικό φάσμα, το συνεχές ενδιαφέρον των ΗΠΑ για στρατιωτική αναβάθμιση του ρόλου της Κύπρου στη νοτιοανατολική Μεσόγειο, η σταθερή συμμαχία με το Ισραήλ σε μια ταραγμένη περίοδο έντονων διενέξεων στην περιοχή και τέλος το τέλμα στο οποίο βρίσκεται η πορεία προς την επανένωση των δύο κοινοτήτων της Νήσου αποτελούν αδιάψευστα στοιχεία προς αυτή την κατεύθυνση. Μπορεί άραγε το NATO να λειτουργήσει ως από μηχανής θεός όταν όλοι οι άλλοι μηχανισμοί έχουν αποτύχει; Η Τουρκία πλέον δεν έχει κανένα ενδιαφέρον για αλλαγή στο στάτους κβό της Κύπρου. Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν αποτύχει να φέρουν τις διαπραγματεύσεις σε αίσιο τέλος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι εντελώς αδύναμη και πλέον μόνο ηθική στήριξη μπορεί να προσφέρει στην Κυπρια-

κή Δημοκρατία. Η είσοδος των Αμερικανών στη δύσκολη εξίσωση του Κυπριακού αποτελεί αδιαμφισβήτητα στοιχείο αλλαγής παιχνιδιού (game changer). Η στιγμή γι' αυτή την αλλαγή είναι μοναδική.

Το σημαντικότερο γεγονός αυτής της συγκυρίας είναι ότι η Δύση βρίσκεται σε πόλεμο, τον οποίο φοβάται ότι θα χάσει. Το ολοκληρωτικό τόξο κλείνει γύρω από τις Δυτικές Δημοκρατίες καθώς είναι φανερό ότι Κίνα, Ρωσία, Ιράν και Βόρεια Κορέα έχουν ήδη ενεργό εμπλοκή στον ευρωπαϊκό πόλεμο της Ουκρανίας. Η δε Τουρκία παραμένει πιστή στην αμφίσημη στάση της, κάτι που ενισχύεται ακόμα περισσότερο από τον πόλεμο Ισραήλ-Ιράν. Ο πρόεδρος Ερντογάν δεν κρύβει πλέον τις διαθέσεις του εναντίον του Ισραήλ και το βέβαιο είναι ότι ακόμη και αν δεν στείλει στρατό να προστατεύσει τους Παλαιστίνιους, εμπλέκεται ήδη στο δίκτυο των χωρών που υποστηρίζουν τρομοκρατικές οργανώσεις όπως η Χεσμπολάχ και η Χαμάς, οι οποίες διεξάγουν τον πόλεμο κατά του Ισραήλ για το καθεστώς του Ιράν. Στην παρούσα φάση, η Τουρκία δεν φαίνεται να επιθυμεί

επαναπροσέγγιση με τις ΗΠΑ, ιδιαίτερα μετά την εκλογή του Τραμπ στην αμερικανική προεδρία. Ο πρόεδρος Τραμπ έχει ήδη στείλει μηνύματα σκληρύνσης της στάσης του κατά τις Τουρκίας και υπέρ του Ισραήλ, κάτι που δεν διαφαίνεται να αλλάξει τα προσεχή χρόνια με δεδομένες τη σθεναρή υποστήριξη του Τούρκου προέδρου στις φιλοπαλαιστινιακές τρομοκρατικές ορ-

Η Ε.Ε. είναι εντελώς αδύναμη και πλέον μόνο ηθική στήριξη μπορεί να προσφέρει στην Κυπριακή Δημοκρατία.

γανώσεις και την επίσης σθεναρή υποστήριξη του Ντόναλντ Τραμπ στις πολιτικές δυνάμεις που κυβερνούν το Ισραήλ αυτή τη στιγμή. Η απώλεια της Τουρκίας και η ενδεχόμενη συμμαχία της με τον άξονη στα δυτικά διπλωματικά κέντρα και επιφέρει αναγκαίες επανοποθετήσεις ως προς την εξωτερική πο-

λιτική και άμυνα που θα χαράξει η νέα διακυβέρνηση Τραμπ. Η Τουρκία έχει ήδη ανακοινώσει την πρόθεσή της να δημιουργήσει στρατιωτική βάση στη Βόρεια Κύπρο. Τίνος τα συμφέροντα θα υπερεί όμως η στρατιωτική δύναμη της Τουρκίας απέναντι από το Ισραήλ; Τα οφέλη από την ενδεχόμενη είσοδο της Κύπρου στο NATO είναι πολλά. Το σημαντικότερο είναι η μόνιμη ασφάλεια που θα παρέχει το NATO στην Κυπριακή Δημοκρατία καθώς τα μέλη του είναι υποχρεωμένα να αλληλοϋποστηρίζονται σε περίπτωση επίθεσης. Τα μέλη του NATO δεν δύνανται να εμπλακούν σε εμπόλεμη κατάσταση. Πολλοί είναι μάλιστα οι ιστορικοί και οι αναλυτές, οι οποίοι πιστεύουν ότι εάν η Κύπρος είχε ενταχθεί στο NATO κατά τη δεκαετία του 1960 αυτή τη στιγμή θα ήταν ενωμένη και ελεύθερη από κατοχικές δυνάμεις. Η συγκυρία της δεκαετίας του 1970 που έφερε τη Δύση και τις ΗΠΑ ευάλωτες απέναντι στους Σοβιετικούς ανάγκασε την αμερικανική εξωτερική πολιτική να ακολουθήσει φιλοτουρκική πολιτική στο θέμα της Κύπρου. Σε

αυτό συνέβαλαν τόσο η προσκόλληση της Τουρκίας στη Δύση την εποχή εκείνη όσο και η αντίστοιχη αμφισβησία της Κύπρου σε σχέση με τη Σοβιετική Ένωση. Η σημερινή συγκυρία είναι η εντελής αντίστροφη. Στην «αποκαρτετιστήρια επιστολή» του προς το αμερικανικό έθνος, ο Τζορτζ Ουάσιγκτον καλούσε τους συμπατριώτες του να μην έχουν σταθερές φιλίες με συγκεκριμένα έθνη, αλλά να τις αναθεωρούν διαρκώς σε σχέση με τα συμφέροντα των ΗΠΑ και τις διαθέσεις των διαφόρων χωρών απέναντι στις ΗΠΑ. Αυτό είναι και το κλειδί της σημερινής ευκαιρίας για την Κύπρο που την ωθεί να δοκιμάσει το μόνο χαρτί που δεν έχει παίξει ακόμη για την ποθουμένη επανένωση των δύο κοινοτήτων.

Είναι βέβαιο πως η Τουρκία θα αντιδράσει σθεναρά σε μια ενδεχόμενη αίτηση της Κυπριακής Δημοκρατίας για είσοδό της στο NATO. Αλλά μια ενδεχόμενη άρνησή της θα αποβεί καταστροφική για αυτήν εφόσον θα αποκαλύψει πέραν πάσης αμφιβολίας τη φιλοαυταρχική πολιτική ατζέντα του Ερντογάν. Μια ακραία αντιπαράθεση με τον

Ντόναλντ Τραμπ ίσως αποτελέσει και το κύκνειο άσμα του Τούρκου προέδρου. Οι στιγμές που βιώνουμε αποτελούν μια εξαιρετική κατάσταση, η οποία απαιτεί τη χρήση εξαιρετικών μέσων. Ας μην ξεχνάμε ότι η μόνη φορά που οι Άγγλοι προθυμοποιήθηκαν να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα ήταν στις αρχές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Ο δρόμος προς μια είσοδο της Κύπρου στο NATO θα βρει αντιστάσεις τόσο στο εσωτερικό πολιτικό παιχνίδι όσο και στην εξωτερική διπλωματική αρένα. Είναι άραγε η Κυπριακή Δημοκρατία έτοιμη να παλέψει για αυτή την ευκαιρία;

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Επιστροφή στη Βέρνη μεσω Κάσου

Στόχος πλέον μόνο η διατήρηση της νηνεμίας, καθώς Αθήνα και Αγκυρα αναγνωρίζουν αδυναμία προόδου

2-3
Δεκεμβρίου

Συναντήσεις σε επίπεδο υφυπουργών Εξωτερικών για τον πολιτικό διάλογο (Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου και Μεμέτ Κεμάλ Μποζάι) και τη θετική ατζέντα (Κώστας Φραγκογιάννης και Μεμέτ Κεμάλ Μποζάι).

2
Δεκεμβρίου

Επίσκεψη του αρχηγού της Τακτικής Αεροπορίας Παναγιώτη Γεωργακόπουλου στη βάση της τουρκικής αεροπορίας στο Εσκι Σεχίρ (Δορύλαιο).

Των **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ, ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

Τη διατήρηση ανοικτών διαύλων επικοινωνίας και ανταλλαγών με την Αγκυρα θέτει στην παρούσα φάση ως προτεραιότητα η Αθήνα, παρά τα προφανή προσκόμματα να προχωρήσουν οι συζητήσεις στις αντικειμενικά δύσκολες ελληνοτουρκικές διαφορές. Τις περασμένες εβδομάδες κατέστη σαφές ότι υπάρχουν ορισμένα πολύ σοβαρά εμπόδια, όπως για παράδειγμα η αντιπαράθεση που πραγματοποιείται δημόσια και αφορά τις έρευνες του ιταλικού πλοίου «Ievoli Relume», λόγω της τεράστιας πίεσης η οποία ασκείται από τους χρηματοδότες του έργου της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κύπρου (2-GSI). Το ιταλικό πλοίο κινείται τις τελευταίες δύο εβδομάδες σε περιοχές εντός εθνικών χωρικών υδάτων τόσο βόρεια της Κρήτης όσο -πλέον- και νότια της Κάσου, ενώ σύντομα θα πρέπει να προχωρήσει στο υπόλοιπο τμήμα του σχεδιασμού. Υπενθυμίζεται ότι πριν από λίγες ημέρες τέσσερις τουρκικές φρεγάτες έσπευσαν στα νότια της Κάσου και της Καρπάθου προκειμένου να «προβάλουν» την τουρκική σημαία, λόγω πληροφοριών ότι το «Ievoli Relume» επρόκειτο να επιστρέψει. Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για ένα ζήτημα που φέρνει στην επιφάνεια την άκαμπτη στάση της Τουρκίας σε ό,τι αφορά την Ανατολική Μεσόγειο, ακόμη και σε μια περιοχή όπου το τουρκολιβυκό μνημόνιο επαυλύνεται από την τμηματική οριοθέτηση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) ανάμεσα σε Ελλάδα και Αίγυπτο.

Πυκνές επαφές

Η εβδομάδα που ακολουθεί είναι, πάντως, γεμάτη από ελληνοτουρκικές επαφές. Αύριο και μεθαύριο θα πραγματοποιηθούν οι συναντήσεις σε επίπεδο υφυπουργών Εξωτερικών για τον πολιτικό διάλογο (Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου και Μεμέτ Κεμάλ Μποζάι) και τη θετική ατζέντα (Κώστας Φραγκογιάννης και Μεμέτ Κεμάλ Μποζάι). Προφανώς η συνάντηση Παπαδοπούλου - Μποζάι αποτελεί τον πιο σημαντικό διάλογο, καθώς θα δώσει την ευκαιρία στους δύο διπλωμάτες να συζητήσουν επί των πιο σημαντικών ζητημάτων της ατζέντας, με την παραδοχή, βέβαια, ότι οι δυσκολίες να προχωρήσουν είναι πρακτικά ανυπέρβλητες. Περιττό να τονιστεί ότι πέρα από το διπλωματικό και τεχνικό σκέλος, οι ελληνοτουρκικές διαπραγματεύσεις έχουν ουσιαστικά επιβα-

ρυνθεί και από την τρέχουσα πολιτική συζήτηση στο εσωτερικό της χώρας, όπως αυτή εξελίχθηκε πριν, αλλά και μετά τη διαγραφή του πρώην πρωθυπουργού Αντώνη Σαμαρά.

Στα τέλη της εβδομάδας είναι πιθανό να πραγματοποιηθεί και διπλό τετ α τετ ανάμεσα στους υπουργούς Εξωτερικών Γιώργο Γεραπετρίτη και Χακάν Φιντάν, τόσο στο περιθώριο της υπουργικής συνόδου του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες (3-4 Δεκεμβρίου) όσο και σε αυτή του Οργανισμού για την Ανασυγκρότηση και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) στη Μάλτα (4-6 Δεκεμβρίου). Όπως είναι γνωστό, Αθήνα και Αγκυρα έχουν συγκροτήσει ένα είδος κοινής διπλής υποψηφιότητας, καθώς η Ελλάδα στηρίζει τον Τούρκο διπλωμάτη Φερντίναντ Σινιρλίογλου για τη θέση του γ.γ. του ΟΑΣΕ, ενώ η Τουρκία την υποψηφιότη-

Στιγμιότυπο από την άσκηση του ΝΑΤΟ «Gordian Knot 2024», που διεξήχθη 22-29 Νοεμβρίου στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης. Το τελευταίο διάστημα, η Αγκυρα επιχειρεί να «αναστήσει» το Πρακτικό της Βέρνης, υποστηρίζοντας ότι η Αθήνα το παραβιάζει, καθώς επιχειρεί έρευνες για πόντιση καλωδίων στο Αιγαίο σε περιοχές κοντά στις τουρκικές ακτές, που ήδη απαντήθηκαν με αντι-NAVTEX.

Η τουρκική αντιπολίτευση κατηγορεί το ΑΚΡ πως «θα παραχωρήσει δικαιώματα στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο», ενώ και στην Αθήνα η συζήτηση γύρω από τα ελληνοτουρκικά έχει επιβαρυνθεί με τη διαγραφή Σαμαρά.

τα της έγκρισης νομικού Μάνιας Τελαλιάν για τη θέση της επικεφαλής του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Στη σύνοδο του ΟΑΣΕ δεν γίνεται κάποια διαδι-

κασία ανάδειξης των προσώπων που διεκδικούν αυτή τη θέση, αλλά απαιτείται οι εκπρόσωποι των 57 κρατών-μελών να καταλήξουν σε συναίνεση (consensus).

Στην Αθήνα θεωρούν ότι οι υποψηφιότητες του κ. Σινιρλίογλου και της κ. Τελαλιάν περιέχουν κατ' αρχάς ένα υψηλό πολιτικό συμβολισμό ενώ, παράλληλα, συνδυασμένες πληρούν και το κριτήριο της ισότητας των φύλων. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, οι υποψηφιότητες και στον -μάλλον ανενεργό- ΟΑΣΕ, δεν αποφασίζονται με τέτοια κριτήρια, αλλά με βάση τις σκληρές γεωπολιτικές ισορροπίες εντός ενός διχασμένου οργανισμού. Κι αν η κ. Τελαλιάν είναι γενικά αποδεκτή, ο κ. Σινιρλίογλου αποτελεί πρόσωπο που δικάζει. Αυτή την εβδομάδα θα πραγματοποιηθούν επίσης και κάποιες ανταλλαγές επισκέψεων σε στρατιωτικό επίπεδο, με πλέ-

ον σημαντική εκείνη που πραγματοποιεί αύριο ο αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας Παναγιώτης Γεωργακόπουλος στη βάση της τουρκικής αεροπορίας στο Εσκι Σεχίρ (Δορύλαιο).

Μορατόριουμ

Στην τουρκική πλευρά όλα αυτά αντιμετωπίζονται υπό το πρίσμα της διατήρησης μιας κατάστασης που θα λειτουργεί στην πράξη ως ένα μορατόριουμ για όλα - πτήσεις, ασκήσεις, έρευνες. Αυτό άλλωστε προκύπτει και από την επαναφορά του «νεκρού» γράμματος, που αποτελεί το Πρακτικό της Βέρνης του 1976. Υποστηρίζουν, μάλιστα, ότι ενώ τηρείται ο κανόνας της αποφυγής παραβιάσεων στους αιθέρες, καθώς επίσης επικρατεί ηρεμία στη θάλασσα, τους τελευταίους μήνες η Αθήνα επιχειρεί έρευνες για πόντιση καλωδίων μέσα στο Αιγαίο σε περιοχές κοντά στις τουρκικές ακτές και αυτές ήδη απαντήθηκαν με αντι-NAVTEX. Επιπλέον, τα θαλάσσια πάρκα, το σκέδιο πόντισης καλωδίου Κρήτης - Κύπρου στην ανατολική Μεσόγειο, η συνέχιση στρατιωτικοποιήσεων νησιών και η ένταξη και του αντιαεροπορικού θόλου στα εξοπλιστικά της Αθήνας δημιουργούν ένα κλίμα έντασης σε ορισμένους αξιωματούχους της γειτονικής χώρας. Παράλληλα, με αφορμή όλα αυτά, όπως τουλάχιστον παρουσιάζονται από τα τουρκικά ΜΜΕ, η κυβέρνηση αντιμετωπίζει πίεση από την αντιπολίτευση, που κατηγορεί το ΑΚΡ πως «θα παραχωρήσει δικαιώματα στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο».

Πάντως, παρά τους προβληματισμούς είναι ξεκάθαρο ότι η εντολή του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν για διάλογο και επαφές εξακολουθεί να ισχύει. Δημοσιογράφοι της γειτονικής χώρας σχολίαζαν στην «Κ» ότι δεν είναι μόνο οι δηλώσεις των Τούρκων αξιωματούχων που δείχνουν ότι υπάρχουν δυσκολίες. Οι δηλώσεις του Κυριάκου Μητσοτάκη πως δεν υπάρχει περιθώριο συζήτησης σε μεγαλύτερο βάθος και πως η Ελλάδα διατηρεί το δικαίωμα της επέκτασης των χωρικών υδάτων στο Αιγαίο στα 12 μίλια και του Γιώργου Γεραπετρίτη που ουσιαστικά τονίζει ότι δεν ισχύει το Πρακτικό της Βέρνης, δεν θα αγνοηθούν το επόμενο διάστημα από τους αρμόδιους αξιωματούχους της γειτονικής χώρας και ίσως αυτά τα μηνύματα ήδη να έχουν δοθεί από την Αθήνα στην Αγκυρα και γι' αυτό να ξεκίνησαν να εκφράζονται οι θέσεις της Τουρκίας με πιο έντονο τρόπο.

ΑΠΟΨΗ

Αναζητώντας νομιμοφάνεια σε γράμμα νεκρό

Του **ΑΓΓΕΛΟΥ Μ. ΣΥΡΙΓΟΥ**

Πάγια τακτική της Αγκυρας είναι να αναζητεί νομιμοφάνεια στις διεκδικήσεις έναντι της Ελλάδας. Το τελευταίο νομιμοφανές σχήμα που έχει δημιουργήσει βασίζεται στο Πρακτικό της Βέρνης του 1976 και στο τουρκολιβυκό μνημόνιο του 2019. Επικαλούμενη το πρώτο λέει ότι η Ελλάδα δεν έχει δικαίωμα να προβαίνει σε οποιαδήποτε ενέργεια σε ολόκληρο το Αιγαίο. Βασίζόμενη στο δεύτερο, δημιούργησε το επεισόδιο στην Κάσο και θεωρεί ότι η περιοχή της ανατολικής Μεσογείου που συμφωνήσε με τους Λίβυους ότι της ανήκει, πρέπει να γίνεται σεβαστή από τη χώρα μας. Αυτά ανέφερε τη Δευτέρα στο τουρκικό κοινοβούλιο και ο Τούρκος υπουργός Αμυνας Γιασάρ Γκιουλέρ.

Η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική. Το «Πρακτικόν επί της ακολουθητέας διαδικασίας διά την οριοθέτησιν της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας», που έμεινε γνωστό ως το «Πρακτικό της Βέρνης», υπεγρά-

φη τον Νοέμβριο του 1976. Καθιέρωνε κανόνες συμπεριφοράς των δύο χωρών ενόψει των συμφωνιών για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Στην πορεία του χρόνου προέκυψαν δύο προβλήματα ως προς την ερμηνεία της παραγράφου 6 του Πρακτικού, που όριζε ότι: «Τα δύο Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση, όπως απόσχουν πάσης πρωτοβουλίας ή πράξεως σχετικής προς την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου η οποία θα λυδύνατο να παρενοχλήσει την διαπραγμάτευση».

Η πρώτη διαφωνία αφορούσε τη γεωγραφική περιοχή που καλύπτει το πρακτικό. Η Τουρκία άρχισε να λέει ότι το πρακτικό δεν περιόριζαν μόνον στις περιοχές που διεκδικούσε το 1973 και 1974, αλλά περιελάμβανε όλη την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου που βρίσκεται πέραν των χωρικών υδάτων των δύο μερών. Σύμφωνα όμως με την καλή πίστη, όπως ορίζεται στο διεθνές δίκαιο, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι περιοχές της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου (π.χ. έξω από την Πελοπόννησο ή στον

Ο διάλογος Ελλάδος - Τουρκίας μετά την υπογραφή του Πρακτικού της Βέρνης για το θέμα της οριοθετήσεως της υφαλοκρηπίδας ξεκίνησε το 1977. Διεκόπη το 1980. Τότε έπαψε η ανάγκη υπάρξεως του modus vivendi.

Θερμαϊκό Κόλπο) παρενοχλούν τη διαπραγμάτευση. Προφανώς, το Πρακτικό της Βέρνης αναφερόταν σε περιοχές της υφαλοκρηπίδας επί των οποίων υπάρχουν επικαλυπτόμενες διεκδικήσεις των δύο χωρών.

Η δεύτερη και συνεχιζόμενη εδώ και τέσσερις δεκαετίες διαφωνία αφορά το χρονικό όριο αποχής από τις έρευνες. Το Πρακτικό της Βέρνης δεν ανέφερε ρητώς τη χρονική διάρκεια που οι δύο

χώρες θα έπρεπε να απέχουν από τις έρευνες επί της υφαλοκρηπίδας. Ούτε υπήρχε πρόβλεψη για καταγγελία του. Βασισμένη σε αυτά τα δύο σημεία, η Τουρκία ισχυρίζεται ότι το πρακτικό παραμένει ισχυρό μέχρι σήμερα. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ακόμη κι αν δεν υπάρχει ρητή διάταξη που να προβλέπει την καταγγελία της συμφωνίας, αυτό το δικαίωμα υπάρχει εάν «συνάγεται εκ της φύσεως της συνθήκης».

Το Πρακτικό της Βέρνης είναι τυπικό παράδειγμα συνθήκης που δημιουργεί ένα «modus vivendi - τρόπο ζωής» που έπρεπε να ακολουθήσουν οι δύο πλευρές κατά τη διάρκεια των μεταξύ τους διαπραγματεύσεων για τη δημιουργία θετικού κλίματος. Ο διάλογος μεταξύ Ελλάδος - Τουρκίας μετά την υπογραφή του Πρακτικού της Βέρνης για το θέμα της οριοθετήσεως της υφαλοκρηπίδας ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1977. Διεκόπη το 1980. Τότε έπαψε η ανάγκη υπάρξεως του modus vivendi. Η Ελλάδα ρητώς με ρηματική διακοίνωση το 1986 είπε

ότι το Πρακτικό δεν έχει πλέον ισχύ. Τα ίδια δήλωσε ρητώς ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας τον Μάρτιο του 1987, αναφέροντας ότι το Πρακτικό της Βέρνης είναι παρωχημένο και ανενεργό (obsolete and inoperative). Επομένως, το Πρακτικό της Βέρνης έχει παύσει να ισχύει από τη δεκαετία του 1980.

Η ίδια έωλη επιχειρηματολογία υπάρχει και στο τουρκολιβυκό μνημόνιο. Για να υπογραφεί μία συμφωνία οριοθετήσεως πρέπει τα κράτη να έχουν συγκεκριμένη γεωγραφική σχέση είτε οι ακτές τους να αντικρίζουν η μία την άλλη είτε να είναι παρακείμενες. Ψιλά γράμματα για την Τουρκία. Αφ' ης στιγμής κατόρθωσε υπό την πίεση της ανάγκης να πείσει τη λιβυκή κυβέρνηση να υπογράψει το μνημόνιο, θα το επικαλείται διαρκώς. Όπως άλλωστε και το Πρακτικό της Βέρνης, που έχει λήξει εδώ και 44 χρόνια...

Ο κ. Αγγελος Μ. Συρίγος είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής, βουλευτής Ν.Δ. Α' Αθηνών.

3-6
Δεκεμβρίου

Πιθανό διπλό τετ α τετ ανάμεσα στους υπουργούς Εξωτερικών Γιώργο Γεραπετρίτη και Χακάν Φιντάν, τόσο στο περιθώριο της υπουργικής συνόδου του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες (3-4 Δεκεμβρίου) όσο και σ' αυτή του Οργανισμού για την Ανασυγκρότηση και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) στη Μάλτα (4-6 Δεκεμβρίου).

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

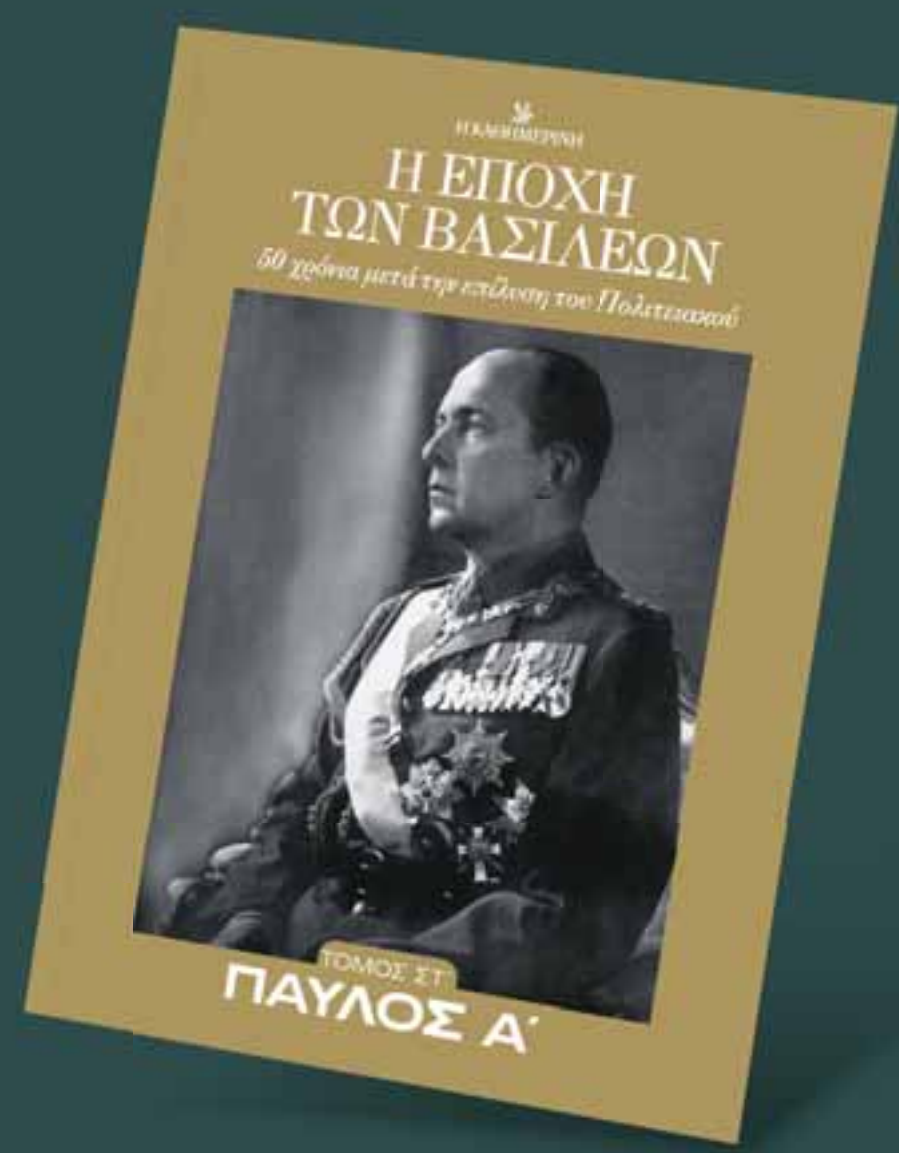

*Πώς έζησε ο Παύλος πριν ανέβει στον θρόνο και πώς ήταν
ως άνθρωπος και ως βασιλιάς; Ο Εμφύλιος Πόλεμος,
η σχέση με τον Παπάγο, τον Καραμανλή και τον
Παπανδρέου. Η Φρειδερίκη, τα βασιλικά ιδρύματα
και οι παιδοπόλεις.*

ΠΑΥΛΟΣ Α΄

ΚΥΡΙΑΚΗ

8 / 12

Του ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ο **μύθος** λέει ότι ο Νίκος Ανδρουλάκης δεν εμπιστευόταν την ασφάλεια των συνομιλιών, όχι μόνο των τηλεφωνικών, αλλά και των φυσικών μέσα στο μέχρι πρότινος ψηλοτάβανο γραφείο του στον δεύτερο όροφο της Βουλής. Μπορεί να ήταν παγιδευμένοι ακόμη και οι τοίχοι από χθόνιες δυνάμεις, όπως στις «Ζωές των άλλων», σε αυτό το ανεπανάληπτο γερμανικό κινηματογραφικό δράμα από το μακρινό 2006.

Στις «Ζωές», καλώδια και δέκτες, κάλκινα ώτα, κοριοί βρωμεροί ήταν χτισμένοι μέσα στους τοίχους του διαμερίσματος του συγγραφέα και της συντρόφου του εκεί, στο σκληρό και ρομαντικό Ανατολικό Βερολίνο του 1984 όπου ηγεμόνευε η Στάζι. Ποιος θα περίμενε ότι, 40 χρόνια μετά, πολιτικοί δυτικών χωρών θα είχαν φόβους ίδιους με εκείνους των ανατολικών αντιφρονούντων, φόβους που ωστόσο πολλοί γνώστες των σημερινών πραγμάτων χαρακτηρίζουν υπερβολικούς, αστήρικτους, ακόμη και παράλογους;

Ο μύθος πάντως επιμένει. Τα πραγματικά ευαίσθητα ραντεβού, όταν έπρεπε να συζητηθούν μουσικά, ο Ανδρουλάκης δεν τα έκανε στη Βουλή. Εφευγε εσπευσμένα με το μαύρο όχημα σπορ χρήσης (SUV) και τα μέλη της ασφάλειάς του να γκαζώνουν ξοπίσω στο συνοδευτικό Skoda προς μια άγνωστη (στους πολλούς) διεύθυνση. Φύλαγε τα ρούχα σου να έχεις τα μισά.

Αραγε, τώρα που χάρη στην αυτοκαταστροφή του ΣΥΡΙΖΑ αναβαθμίστηκε θεσμικά σε αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης και μετακόμισε στο γραφείο 69 του ισόγειου της Βουλής, σε αυτόν τον προθάλαμο εξουσίας που έχουν απολαύσει (ως αρχηγοί της αντιπολίτευσης) όλοι οι μετέπειτα πρωθυπουργοί, θα αναβαθμιστεί η εμπιστοσύνη του στους θεσμούς;

Καταγγελτική μονοτονία

Κάποιοι καταλογίζουν στον αρχηγό του ΠΑΣΟΚ ότι δεν έχει αφήσει πίσω του τις υποκλοπές. Ότι

Η δυσκολία μεγάλης αύξησης των ποσοστών του ΠΑΣΟΚ λέγεται ότι θα παγιωθεί στο μέλλον λόγω της επιστροφής Τσίπρα, ο οποίος αναμένεται να κινηθεί πολιτικά στο τέλος του 2025 ή στις αρχές του 2026.

έχει κολλήσει η βελόνα. Λογής Σειρήνες εξακολουθούν να τον ζαλίζουν με τη θεωρία των επερχόμενων αποκαλύψεων που θα ανατρέψουν το πολιτικό σκηνικό. Κάπως έτσι πείστηκε να καταθέσει προ ημερών αυτή τη μήνυση στον δύσμοιρο κρεοπάλη του οποίου η προπληρωμένη κάρτα ενεπλάκη –σύμφωνα με τους ερευνητές της υπόθεσης– στην πληρωμή μηνυμάτων που μετέφεραν στα κινητά των «προσώπων-στόχων» το καταραμένο πρένττορ.

Οι πιο νουνεχείς λένε ότι ο πρόεδρος και το κόμμα δεν έχουν να κερδίσουν τίποτα παραπάνω από αυτή την υπόθεση. Ακόμη και το πιο ερεθιστικό σενάριο να ισχύει, ακόμη κι αν ποτέ αυτό επιβεβαιωθεί (καλά κρασιά), θα διαπιστωθεί ότι δεν θα κουνηθεί φύλλο. Το σενάριο αυτό έχει ήδη προεξοφληθεί από τους ψηφοφόρους και το πολιτικό του τίμημα (που ήταν σχεδόν μηδενικό) έχει ήδη καταβληθεί. Κυνική ερμηνεία, που ο Ανδρουλάκης αποδέχεται, αλλά από την άλλη πλευρά δεν μπορεί να παριστάνει τον αδιάφορο όταν αναζωπυρώνονται φλέγοντα «ζητήματα δημοκρατίας».

Εδώ και 40 μέρες, αμέσως μετά τις εσωκομματικές εκλογές στο ΠΑΣΟΚ, έχει ξεκινήσει η δεύτερη ζωή του προέδρου Ανδρουλάκη. Πολλοί εκτιμούν ότι δεν θα έχει καλύτερη κατάληξη από την πρώτη. Ότι είναι «πολιτικός εσωτερικού χώρου» (δηλαδή, ότι μπορεί να κινείται με αυτοπεποίθηση και εκλογική αποτελεσματικότητα

μόνον εντός του κόμματός του).

Ανάμεσα σε αυτούς που δεν αναμένουν θεαματικές ανατροπές συγκαταλέγονται οι περισσότεροι συνομιλητές του Κυριάκου Μητσοτάκη και προφανώς και ο ίδιος ο πρωθυπουργός, με τον οποίο εκκρεμεί αυτή η συνάντηση που τόσο έχει καθυστερήσει ο επικεφαλής της Χαριλάου Τρικούπη (αναμένεται την 4η Δεκεμβρίου). Υπάρχουν, όμως, και ορισμένοι που προειδοποιούν ότι «τα φαινόμενα απατούν» και ότι το μέλλον θα αποδεχθεί πιο εφευρετικό από εκείνους που το προβλέπουν.

«Το βασιλειό μου για έναν ΣΥΡΙΖΑ»

Ας εξετάσουμε πρώτα την «ορθόδοξη» πολιτική ολιγοπολιτία. Στις ευρωεκλογές διαπιστώθηκε ένα σοβαρό πρόβλημα για την κυβέρνηση. Οι ψηφοφόροι της Ν.Δ. δεν διακατέχονται πλέον από φόβο και μίσος για τον ΣΥΡΙΖΑ, με αποτέλεσμα να γονιτεύονται από θρησκευτικά μορφώματα και Σειρήνες της Δεξιάς όπως η Αφροδίτη Λατινοπούλου.

«Το πρόβλημά μας δεν είναι η ακρίβεια, αλλά το τέλος του ΣΥΡΙΖΑ», υποστηρίζει εδώ και καιρό έμπιστος συνομιλητής του πρωθυπουργού. Η ερμηνεία αυτή ενδέχεται να επηρέασε την απόφαση του Μητσοτάκη να κρίσει κύριο αντίπαλό του το ΠΑΣΟΚ πριν ακόμα η Χαριλάου Τρικούπη λάβει σε κοινοβουλευτικό επίπεδο τη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Μοιάζει σαν ο πρωθυπουργός να βιάζεται να δει την «ανάσταση» του ΠΑΣΟΚ, έτσι ώστε να ξυπνήσουν τα αντιπασοκικά αντανάκλαστικά του κόσμου της Δεξιάς. Ο υπόρρητος εκβιασμός στο μαντρί είναι: «Αν πάει στη Λατινοπούλου και στον Βελόπουλο θα σας φάει ο λύκος του ΠΑΣΟΚ».

Νίκος Ανδρουλάκης

Εκπαιδεύοντας τον Χρεμύλο

Μπορεί να μην έχει αποβάλει την καχυποψία, αλλά οι συνομιλητές του λένε ότι αποβάλλει την προφορά. Και το βλέπουν ως δείγμα της προσπάθειας που κάνει να χωρέσει στο κοστούμι της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Θα τα καταφέρει;

Οι εκλογομάγειροι της κυβέρνησης διαβεβαιώνουν ότι η προμοδότηση της προβολής του ΠΑΣΟΚ ως κύριου αντιπάλου της Ν.Δ. εφαρμόζεται υπό ελεγχόμενες συνθήκες. Στο Μαξίμου δεν ανησυχούν μήπως το παρακάνουν και τελικά το ΠΑΣΟΚ θεριψεί παραπάνω απ' όσο θα ήθελαν. Προεξοφλούν ότι ο Ανδρουλάκης δεν μπορεί να πετύχει πολύ περισσότερα.

Η δυσκολία μεγάλης αύξησης των ποσοστών του ΠΑΣΟΚ λέγεται ότι θα παγιωθεί στο μέλλον λόγω και της επιστροφής του Αλέξη Τσίπρα, ο οποίος αναμένεται να κινηθεί πολιτικά στο τέλος του 2025 ή στις αρχές του 2026, ιδρύοντας έναν νέο κεντροαριστερό σκηματισμό που θα απορροφήσει τις παραφυάδες της Αριστεράς όπως ο ΣΥΡΙΖΑ στο παρελθόν απορρόφησε κομμουνιστικές συνιστώσες, όπως η ΚΟΑ και η Ρόζα. Με άλλα λόγια, ανεβαίνουμε στο ρινγκ και κάνουμε ότι παίζουμε εύλο με το ΠΑΣΟΚ μπας και κόψουμε κανένα εισιτήριο παραπάνω από τον κοσμάκη της παραδοσιακής Δεξιάς, αλλά γνωρίζουμε ότι ο Ανδρουλάκης δεν μπορεί να μας τις βρέξει, ούτε να μας στριμώξει στο καναβάτσο.

Η κυβέρνηση, δηλαδή, εκτιμά πως της αρκεί ο πληθωρισμός φιλοδοξίας στην Κεντροαριστερά έτσι ώστε να επιτύχει το 2027 μια επανάληψη του 2023, όταν οι πολίτες, μπροστά στον κίνδυνο ενός αλαλούμ, έδωσαν την αυτοδυναμία στη Ν.Δ.

Φίλτρα και ραβδιά από το χρονοντούλαπο

Στο ΠΑΣΟΚ, προφανώς γνωρίζουν τις κυβερνητικές σκέψεις, αλλά τις προσπερνούν. Ήδη έχουν βγάλει από το σεντούκι και ξεσκονίζουν το μυστικό μαγικό φίλτρο του ΠΑΣΟΚ, δηλαδή την οργάνωση αντιπολιτευτικής δράσης ταυτόχρονα σε πολλά επίπεδα.

Πριν απ' όλα, όμως, ποντάρουν ότι το μαγικό ραβδί του Τσίπρα δεν βγάζει πια σπίθες. Πιστεύουν ότι μόλις ο πρώην πρωθυπουργός κινηθεί πολιτικά, θα μπλέξει στα ασίστσα μίση στα οποία αναλώνονται οι καταραμένοι Βόλντεμорт πρώην υπουργοί του.

Παράλληλα, εκτιμούν ότι ο Μητσοτάκης όχι μόνο δεν θα ξεμπλέξει με τη Δεξιά με μια απλή επίκληση του «πράσινου διαβόλου», αλλά θα οξυνθεί ακόμη περισσότερο η σχέση του μαζί της λόγω και της (αναμενόμενης) επίθεσης του Αντώνη Σαμαρά και των πιστών σταυροφόρων του στην ξεχαρβαλωμένη δεξιά Κερκόπορτα.

Προσθέτουν στο παζλ και την προεδρική εκλογή, όπου ο Μητσοτάκης –λένε– θα πρέπει να επιλέξει ανάμεσα στην αποξένωση της Δεξιάς και στην ψυχρολουσία του Κέντρου (εκτιμούν πως θα καταλήξει με βαριά καρδιά στο δεύτερο, κάτι που θα τον αναγκάσει στην πρώτη του υποχώρηση από τον χώρο όπου κερδίζονται ή χάνονται οι εκλογές).

Όσοι παρακολουθούν (χωρίς λογισμικό) τον Ανδρουλάκη διαπιστώνουν ότι δεν έχει πια καθόλου χρόνο. Παλαιότερα τον συναντούσαν μόνο λίγοι έμπιστοι και φίλοι. Ο διαθέσιμος χρόνος ήταν άπλετος. Τώρα τον βλέπουν όλοι. Συσκέψεις, συναντήσεις, συνεδριάσεις. Αναβιώνουν τα αρχαία έθιμα του ΠΑΣΟΚ, που δεν είναι άλλα από τα εξής: Ατέρμονη ζύμωση προέδρου και στελεχών με κοινωνικούς και παραγωγικούς φορείς και συνδικάτα, όργανα που συνεδριάζουν ακατάπαυστα, κοινοβουλευτικές πρωτοβουλίες και διαρκείς τουρνέ στην επαρχία. Κινητικότητα. Πέτρα που γυρίζει δεν πάνε χορτάρι.

Οι γνώστες λένε ότι ο πρόεδρος «ξυπνήσε» από την έκρηξη της εσωκομματικής αμφισβήτησης που εκδηλώθηκε στην κοινή συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας και του Πολιτικού

Συμβουλίου λίγες ημέρες μετά τις ευρωεκλογές. Εμπειρος, δεν έδειξε ότι φρίκαρε, αλλά σίγουρα τα χρειάστηκε. Στη συνέχεια, από τη μία οργάνωσε τις δυνάμεις του έτσι ώστε να νικήσει τους αντιπάλους του, αλλά από την άλλη κατάλαβε οριστικά ότι εκείνο που θα τον ισχυροποιήσει πραγματικά είναι η ενσωμάτωση όλων των φυλών και των φιλοδοξιών σε μια συλλογική δομή εντατικής πολιτικής εργασιοθεραπείας.

Κάπως έτσι, η ανάθεση του Πολιτικού Σχεδιασμού στην εργασιομανή Αννα Διαμαντοπούλου λέγεται ότι φέρνει ήδη αποτελέσματα, αφού οι εβδομαδιαίες συνεδριάσεις του Πολιτικού Κέντρου δεν εξαντλούνται στο αόριστο κουβεντολάδι. Η Αννα ιεραρχεί ζητήματα που πρέπει να μελετηθούν και καθήκοντα που πρέπει να εκπληρωθούν.

Η Συνταγματική Αναθεώρηση έχει ανατεθεί στην κοινοβουλευτική πληθωρική Μιλένα Αποστολάκη και στον τηλεοπτικά υπερδραστήριο Παναγιώτη Δουδωνή – και αναμένονται ανακοινώσεις για τη σύσταση μιας επιτροπής που θα περιλαμβάνει νέους ακαδημαϊκούς. Τέλος, στην επαρχία προετοιμάζεται η αναβίωση των οργανώσεων με το σύνθημα «ΠΑΣΟΚ παντού».

Οι ευφάνταστοι σοσιαλδημοκράτες βλέπουν στον Ανδρουλάκη έναν σύγχρονο Χρεμύλο. Πρόκειται για τον εργατικό και τίμιο αγρότη, τον πρωταγωνιστή στον «Πλούτο» του Αριστοφάνη, ο οποίος θέλει να αλλάξει τη σχέση ανάμεσα στον Πλούτο και στην Πενία στην αθηναϊκή κοινωνία. Έτσι και ο Ανδρουλάκης, σαν άλλος Χρεμύλος, θέλει ο Πλούτος των ιδεών και των αγαθών να διαμοιραστεί δίκαια και να πατάξει την εκλογική και οικονομική Πενία στο ΠΑΣΟΚ και στην ελληνική κοινωνία αντίστοιχα.

Φυσικά, το πρώτο βήμα για τη γνώση είναι η παραδοχή της άγνοιας. Και όπως ο Χρεμύλος έσπευε στο Μαντρί των Δελφών για χρησμούς και συμβουλές, έτσι και ο Ανδρουλάκης λένε ότι κάνει μαθήματα ορθοφωνίας και ψάχνει για συμβούλους και λογογράφους με γαλόνια σε αγωγίσματα πρωθυπουργικού επιπέ-

κατάλαβε οριστικά ότι εκείνο που θα τον ισχυροποιήσει πραγματικά είναι η ενσωμάτωση όλων των φυλών και των φιλοδοξιών σε μια συλλογική δομή εντατικής πολιτικής εργασιοθεραπείας.

δου. Δεν είναι σαφές αν αυτό με την ορθοφωνία ισχύει, αλλά οι παρατηρητικοί λένε ότι η άρθρωση του προέδρου είναι πιο καθαρή τον τελευταίο καιρό.

Η ορθοφωνία όμως (που κάθε σοβαρός πολιτικός έχει κάνει, ακόμη και η Θάτσερ) είναι το λιγότερο. Η βελτιωμένη άρθρωση συνοδεύεται από αναβάθμιση γνώσεων. Για παράδειγμα, όσοι έχουν συζητήσει μαζί του προσφάτως τα εθνικά θέματα και το Κυπριακό, διαπιστώνουν την αυτοπεποίθησή του στην υποστήριξη σαφών πολιτικών θέσεων.

Ο Ανδρουλάκης έχει φίλους στην πολιτική, κάτι πολύ σπάνιο. Φίλους που τον αγαπούν και πιστεύουν σ' αυτόν, παρά το γεγονός ότι εύκολα μουτρώνει και δύσκολα γελάει. Οι φίλοι του αυτοί λένε ότι μπορεί να είναι άνθρωπος εσωστρεφής, αλλά η «κλειστή» του περίοδος, που εξόργισε πολλά στελέχη, δεν ήταν έκφραση μιας μόνιμης ξεροκέφαλης εσωστρέφειας. Κλεισμένος στον εαυτό του, έκανε μια συστηματική προετοιμασία σε ψυχολογικό, σε πολιτικό και σε τεχνokratικό επίπεδο. Οι φίλοι αυτοί επιμένουν ότι ο μουσικοπαθής και φειδωλός Κρητικός αλλάζει αργά, αλλά αλλάζει σωστά και στέρεα. Και ότι το στοίχημά του τώρα δεν είναι άλλο από το να καταφέρει να μετασχηματίσει την πίστη που εμπνέει στον πυρήνα του ΠΑΣΟΚ (αυτό το άυλο κεφάλαιο που τον κράτησε όρθιο μέχρι τώρα) σε μια ευρύτερη αποδοχή και εμπιστοσύνη ότι είναι ικανός για το επόμενο βήμα.

Ο αρχηγός της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Νέας Αριστεράς Αλέξης Χαρίτσης στο βήμα του 1ου συνεδρίου, στις αρχές Νοεμβρίου. Κατά τον Γεράσιμο Μοσχονά, το κόμμα δεν κατάφερε στα ιδρυτικά του κείμενα να διατυπώσει ένα συνεκτικό αφήγημα για το πού πρέπει να κατευθυνθεί η χώρα.

Η Αριστερά του «μεταξύ μας»

Η διπλή κρίση του ΣΥΡΙΖΑ και του ΠΑΣΟΚ δημιούργησε ιστορικό κενό εκπροσώπησης. Η Νέα Αριστερά, όμως, δεν κατάφερε να εκμεταλλευθεί την ευκαιρία. Αντί να καλύψει το κενό, έγινε τμήμα του. Γιατί;

Του ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΜΟΣΧΟΝΑ

Στις 10 Νοεμβρίου, με τη σφραγίδα του πρώτου ιδρυτικού συνεδρίου, η Νέα Αριστερά συγκροτήθηκε, και τυπικά, σε κόμμα. Όμως τα πράγματα δεν έχουν πάει καθόλου καλά. Με 2,45% στις ευρωεκλογές και με αντίστοιχη καταγραφή στις τρέχουσες έρευνες, δεν έχει υπερβεί το στάτους ενός πολύ μικρού κόμματος. Ενα 3%-5% στις ευρωεκλογές θα ήταν το μίνιμουμ για έναν σχηματισμό με προφίλ σοβαρότητας, με σημαντική αναγνωρισιμότητα των βουλευτών και της ηγετικής ομάδας του, με στελεχικό βάθος (συγκρίνετε με τα στελέχη του ΜέΡΑ25 και της Πλεύσης Ελευθερίας) και αξιοπρεπή κοινωνική ομάδα. Προπάντων, το ιστορικό –και πρωτόγνωρο– στον μισό αιώνα Μεταπολίτευσης– κενό εκπροσώπησης στην ευρεία Αριστερά και Κεντροαριστερά, όπως και η φύση ευνοϊκή αρένα των ευρωεκλογών, δημιουργούσαν προϋποθέσεις για καλύτερη εκλογική επίδοση. Χρειάζοταν μεγάλη προσπάθεια για να μην εισέλθει η Νέα Αριστερά στην Ευρωβουλή. Και το κατάφερε. Πιο πρόσφατα, η τριμερής κρίση του ΣΥΡΙΖΑ, με έντονα τα σημάδια νηικής απαξίωσης, πρόσφερε τη δεύτερη ευκαιρία ανάκαμψης. Και οι δύο ευκαιρίες έχουν σπαταληθεί. Γιατί;

Το χρονικό

Ας αναγνωρίσουμε ένα κρίσιμο αρχικό ελαφρυντικό. Τα πάντα έγιναν απρόσμενα, χωρίς σχεδιασμό. Οι άνθρωποι που ίδρυσαν τη Νέα Αριστερά δεν ήθελαν να ιδρύσουν κόμμα. Κανένας τους δεν φανταζόταν τον Αύγουστο του 2023 ότι, τέσσερις μήνες μετά, θα βρισκόταν εκτός ΣΥΡΙΖΑ. Η Νέα Αριστερά, που δημιουργήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 2023, ήταν ένας σχηματισμός χωρίς αφήγημα, χωρίς νέες θέσεις, χωρίς οργανωτική στρατηγική, χωρίς ταυτότητα άλλη από αυτήν που είχε κληρονομήσει από τον ΣΥΡΙΖΑ. Μόνο που αυτή η ταυτότητα στις διπλές εκλογές του 2023 είχε πτυχθεί βαριά.

Το κεντρικό σύνθημα της συνδιάσκεψης του Μαρτίου 2024 («Η πολιτική επιστρέφει») ήταν ενδεικτικό της φυσιογνωμικής αμχανίας του νέου σχηματισμού: πέραν της διαφοροποίησης από το ύφος και στυλ Κασσελάκη, δεν ενείχε

τίποτε νέο για τον ιστορικό χώρο της ελληνικής Αριστεράς και καμία νέα, όσο ατελή, στρατηγική για τη χώρα.

Η πράξη γέννησης προσφέρει πολλά ελαφρυντικά στους δημιουργούς της Νέας Αριστεράς. Πώς όμως οι πρωταγωνιστές έδρασαν ώστε να καλύψουν το αρχικό κενό; Έδρασαν αργά, πολύ αργά, και με λάθος τρόπο.

Κατ' αρχάς, η έξοδος χωρίς διακριτό πρόγραμμα από τον ΣΥΡΙΖΑ συνοδεύθηκε από αλλαγή ηγεσίας. Η Εφη Ακτινιόγλου, έχοντας συμμετάσχει σε μια εθνική εκλογική μάχη, είχε αποκτήσει, παρά σημαντικά λάθη της, μεγάλη αναγνωρισιμότητα. Η νέα συνθήκη (διάσπαση, έλλειψη αιχμηρού προγραμματικού στίγματος και αλλαγή ηγεσίας) οδήγησε σε ξαφνική απώλεια προβολής και ορατότητας. Οι εύκολες αλλαγές ηγεσίας είναι χαρακτηριστικές της νοοτροπίας του «μεταξύ μας» (unter uns gesagt). Γι' αυτό δεν γίνονται σε μεγάλα κόμματα. Οι της Νέας Αριστεράς συμπεριφέρθηκαν σαν μικρό, πολύ μικρό, κόμμα, πριν καν μετρηθούν ως μικρό κόμμα στις δημοσκοπήσεις.

Ταυτόχρονα –και κυρίως– το νέο κόμμα κινήθηκε αργά, ως εάν η ευρεία Αριστερά και Κεντροαριστερά να ήταν σε τάξη και με αποκρουστικά συσχετισμούς, ως εάν να μην υπήρχε ιστορικό κενό εκπροσώπησης. Ελείψαν η ταχύτητα στα ανατακλαστικά συγκρότησης και η καινοτομική ενέργεια. Φυσικά, όλα δεν ήταν και δεν έγιναν λάθος. Ενώπιον όμως του μεγάλου κενού, η επιχείρηση δυναμικά να επωφεληθείς ή γίνεσαι τμήμα του. Η Νέα Αριστερά μετατράπηκε σε μέρος του προβλήματος εκπροσώπησης στο εσωτερικό της Αριστεράς. Αυτό παραμένει μέχρι σήμερα. Και με ευθύνη του Αλέξη Χαρίτη, ο οποίος, παρά το ότι διακρίνεται από αποχρώσεις και ανάλυση βάθους πιο προχωρημένες από πολλούς από τους συντρόφους του, δεν έχει δώσει την ορμή που χρειάζεται το νέο κόμμα.

Χωρίς αφήγημα

Σήμερα έχουν αλλάξει τα πράγματα. Το πρόσφατο ιδρυτικό συνέδριο ενίσχυσε την εικόνα του «εμείς», παράγαγε προγραμματικά

Στα κείμενα του κόμματος περιγράφονται τόσο πολλές προτεραιότητες πολιτικής, άλλοτε επεξεργασμένες, συχνότερα γενικόλογες, με αποτέλεσμα ο πολίτης να χάνει το κρίσιμο «διά ταύτα».

κείμενα και δημιούργησε την αίσθηση μιας νέας αρχής. Επίσης, τα παραχθέντα κείμενα είναι προσημένα και σχετικά καλογραμμένα. Οι σημερινές επεξεργασίες διαφοροποιούν τη Νέα Αριστερά από το προφίλ του παλαιού ενιαίου ΣΥΡΙΖΑ. Ο εν μέρει νέος προσανατολισμός, όπως προκύπτει από τις αποφάσεις του συνεδρίου, συνιστά αριστερή στροφή.

Ίσως σε μια τέτοια λογική να εντάσσεται και η εκλογή του Γαβριήλ Σακελλαρίδη στη θέση του γραμματέα. Ωστόσο, από τη σκοπιά της εκλογικής αποτελεσματικότητας, το «αριστερό» ή «δεξιό» στροφή δεν είναι το κύριο. Το κύριο είναι οι βαριές ελλείψεις των πολιτικών αποφάσεων. Θα συνοψίζω την κοινή συνισταμένη τους στην ελλιπή κατανόηση των βασικών κανόνων του ασκείν πολιτική στη σύγχρονη εποχή. Αυτή η

Η Εφη Ακτινιόγλου είχε αποκτήσει μεγάλη αναγνωρισιμότητα, όμως η νέα συνθήκη (διάσπαση, έλλειψη αιχμηρού προγραμματικού στίγματος και αλλαγή ηγεσίας) οδήγησε σε ξαφνική απώλεια προβολής και ορατότητας.

έλλειψη μου φαίνεται καθοριστική. Μερικά μόνον παραδείγματα ίσως βοηθήσουν.

Ούτε στο «Σχέδιο πολιτικής απόφασης», ούτε στο «Προοίμιο», ούτε στο μακροσκελές «Κείμενο θέσεων» υπάρχει ένα μικρό, συνεκτικό και ελκυστικό αφήγημα για το πού πρέπει να κατευθυνθεί η χώρα τα επόμενα 10-15 χρόνια. Υπάρχουν όλα τα άλλα, από τον σοσιαλισμό του 21ου αιώνα και το αναπτυξιακό κράτος μέχρι τον Τραμπ και την Κίνα, όλα εκτός από αυτό. Λείπει, ή περίπου λείπει, η αλφαβήτα. Πρόκειται για πραγματικό tour de force.

Το θέμα δεν είναι επικοινωνιακό, παρότι είναι και αυτό. Είναι στρατηγικό. Αφορά την αντίληψη της Νέας Αριστεράς για την επιθυμητή θέση της Ελλάδας στη μεγάλη σκακιέρα του μέλλοντος, αφορά τη δομή, τη συνοχή και τα big issues της παρούσας και μελλοντικής δράσης του κόμματος.

Ως συνέπεια της ανεπαρκούς διατύπωσης κεντρικού αφηγήματος, περιγράφονται τόσο πολλές προτεραιότητες πολιτικές, άλλοτε επεξεργασμένες, συχνότερα γενικόλογες, με αποτέλεσμα ο πολίτης να χάνει το κρίσιμο «διά ταύτα» της πολιτικής του κόμματος. Μια όψη αυτού του «διά ταύτα» είναι η σιωπή των κειμένων, και των στελεχών, σε ό,τι αφορά τη φοροδιαφυγή των μικρών και μικρομεσαίων. Μόνο οι «μεγάλοι» φοροδιαφεύγουν. Για ένα κόμμα που επιθυμεί να κινηθεί πιο ριζοσπαστικά και αριστερά, η σιωπή αυτή συνιστά εγκατάλειψη της πιο βαθιάς ιστορίας της ευρωπαϊκής Αριστεράς.

Εκδήλωση και ισχυρή ένδειξη περιορισμένου πολιτικού αισθητηρίου είναι συχνά η απουσία «λαϊκότητας» (Γιάννης Αλμπάνης) ή η απουσία κοινού νου, καθώς χωρίς μεταπτυχιακό (τουλάχιστον) τίτλο δυσκολεύεται να κατανοήσει όψεις του γραπτού λόγου του νέου κόμματος. Στη σημερινή εποχή, ακόμη και τα πιο ριζοσπαστικά τμήματα του εκλογικού σώματος είναι πραγματιστικά. Αναζητούν χειροπιαστές προτάσεις πολιτικές, ένα είδος ριζοσπαστικού ίσως, αλλά προσγειωμένου μεταρρυθμισμού. Αυτή η διάσταση, το ρεαλιστικό όραμα, το όραμα που περνάει μέσα από το συγκεκριμένο, είναι ανεπαρκώς

ανεπτυγμένη στον λόγο της Νέας Αριστεράς.

Χάνοντας τις στρατηγικές ευκαιρίες

Οι περισσότεροι από όσους και όσες συμμετέχουν στη Νέα Αριστερά είχαν εθιστεί, κατά την εποχή του ενιαίου ΣΥΡΙΖΑ, στην εκχώρηση της κεντρικής πολιτικής στην ομάδα του Αλέξη Τσίπρα. Δεν είχαν μάθει, και αυτό φαίνεται σήμερα, να παράγουν οι ίδιοι κεντρική πολιτική. Επίσης, οι λίγοι που είχαν συμμετάσχει στην ομάδα Τσίπρα δεν διέπρεψαν στην παραγωγή καινοτομικού λόγου και συχνά ήταν πιο βαθιά στο λάθος από ό,τι ο τότε ηγέτης. Όλοι όμως μοιράστηκαν την ίδια έλλειψη διορατικότητας τα έτη 2019-2023 και αυτοκτόνησαν από κοινού στην αντιπολίτευση. Τα ίδια κεντρικά στελέχη, ως στελέχη πλέον της Νέας Αριστεράς, έχασαν την ευκαιρία να επωφεληθούν από τη διπλή κρίση του ΣΥΡΙΖΑ και του ΠΑΣΟΚ. Έχασαν και τη δεύτερη ευκαιρία ανάκαμψης, όταν η στρατηγική των «87» για συντριπτικό, χωρίς κανόνες, κτύπημα στον Κασσελάκη απαξιώθηκε (του Κασσελάκη βοηθού) ό,τι κινούνταν εντός και πέρα της Νέας Αριστεράς, ταυτόχρονα με την έξοδό της από τον ΣΥΡΙΖΑ, εγκατέλειψε την κουλτούρα «μεγάλου παικτή» στο πολιτικό μας σύστημα. Δεν γνωρίζω αν θα καταφέρει να γυρίσει τη χαμένη παρτίδα. Είναι τόσες οι αδυναμίες όλων των κομμάτων που διεκδικούν την Αριστερά, που πολλά ενδεχόμενα παραμένουν ανοικτά. Γνωρίζω όμως ότι θα δικαιώσει την παρουσία της, και εκλογικά, αν συμβάλει, από αριστερή σκοπιά, στο μεγάλο άλμα που έχει ανάγκη η χώρα. Γνωρίζω επίσης ότι, για τον παρόντα χρόνο, ισχύει το «ποιος νοιάζεται» για τη Νέα Αριστερά.

Ο κ. Γεράσιμος Μοσχονάς είναι καθηγητής Συγκριτικής Πολιτικής, Ανάλυσης, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

2,45%

πήρε η Νέα Αριστερά στις ευρωεκλογές του Ιουνίου, κατατασσόμενη στη 10η θέση, πίσω από το ΜέΡΑ25.

2,5%

καταγράφηκε η δύναμη της Νέας Αριστεράς στην τελευταία δημοσκόπηση (26/11) της Pulse, με κατανομή των αναποφάσιστων.

Ηπειρος υπό πολιορκία

Προεδρία Τραμπ, οικονομική δυσπραγία και πολιτική ρευστότητα προοιωνίζονται δύσκολο 2025 για την Ε.Ε.

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Την περασμένη Δευτέρα, το Βερολίνο φιλοξένησε μια ασυνήθιστη συνάντηση. Οι υπουργοί Αμυνας τεσσάρων μεγάλων χωρών της Ε.Ε. (Γερμανία, Γαλλία, Πολωνία, Ιταλία) και της εκτός Ενωσης Βρετανίας είχαν διαβουλευθεί για το Ουκρανικό. Όλοι γνώριζαν, βεβαίως, ότι ο ελέφαντας στο δωμάτιο άκουγε στο όνομα Ντόναλντ Τραμπ. Καθώς ο νικητής των αμερικανικών εκλογών ετοιμάζεται να αναλάβει προεδρικά καθήκοντα στις 20 Ιανουαρίου, οι σύμμαχοι της Ουκρανίας και από τις δύο πλευρές της Μάγκνις έχουν αποδυθεί σε πυρετώδεις διαβουλεύσεις ενόψει του ενδεχομένου να περιοριστεί δραστικά η υποστήριξη της Ουάσιγκτον στο Κίεβο.

112%

του ΑΕΠ είναι το χρέος της Γαλλίας

6,1%

προβλέπεται το έλλειμά της για το 2024

Οι δύο πυλώνες

Το Ουκρανικό δεν είναι η μόνη πρόκληση που θέτει για τους Ευρωπαίους ο εκλεγμένος πρόεδρος των ΗΠΑ. «Ο Τραμπ αμφισβητεί τους δύο πυλώνες πάνω στους οποίους οικοδόμησε την επιτυχία της Γερμανίας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο: μια ανοιχτή, παγκόσμια οικονομία και τη στρατιωτική ασφάλεια που εγγυώνταν οι ΗΠΑ», έγραψε στο περιοδικό Der Spiegel, στις 8 Νοεμβρίου, ο Μόριτς Σουλάρικ, πρόεδρος του Οικονομικού Ινστιτούτου του Κιέλου. Κάτι ανάλογο ισχύει για το σύνολο των (δυτικο)ευρωπαϊκών ελίτ. Εάν οι άλλοι Αμερικανοί πρόεδροι συνήθιζαν να βάζουν «την πολιτική στο τιμόνι», ο μεγαλοεπιχειρηματίας Τραμπ αντιμετωπίζει το ΝΑΤΟ και την ευρωατλαντική σχέση στη λογική κόστους - οφέλους, στην πιο στενή και βραχυπρόθεσμη εκδοχή της.

Υπό αυτό το πρίσμα, απειλεί να επιβάλει δασμούς της τάξης του 10% στα γερμανικά αυτοκίνητα, τα οποία του προκαλούν ψυχασικά επεισόδια όταν τα αντικρίζει από τον Πύργο του, στην Πέμπτη Λεωφόρο του Μανχάταν, όπως και στο σύνολο των ευρωπαϊκών εισαγωγών. Δεν γνωρίζουμε αν θα περάσει από τα λόγια στην πράξη ή αν θα χρησιμοποιήσει την απειλή του ως μέσον πίεσης για να συμπαρασύρει τους Ευρωπαίους στον εμπορικό πόλεμο που εννοεί να κλιμακώσει εναντίον της Κίνας. Το βέβαιο είναι ότι η πίεση από τον παράγοντα Τραμπ ήρθε την πιο ακατάλληλη στιγμή για τους Ευρωπαίους.

Στις 20 Νοεμβρίου, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου. Η εκτόξευση του χρέους, τα υψηλά ελλείμματα και η ασθενική ανά-

πτυξη απειλούν να φέρουν μια νέα κρίση της Ευρωζώνης, προειδοποιούσε η σχετική έκθεση, αφυπνίζοντας φαντάσματα του 2015. Μόνο που αυτή τη φορά δεν είναι οι ευκολότερα διαχειρίσιμες PIGS της ευρωπαϊκής περιφέρειας που θέτουν το πρόβλημα, αλλά τα δύο οικονομικά και πολιτικά μεγέθη της Ενωσης, Γερμανία και Γαλλία.

Το πρόβλημα της Γαλλίας αφορά κυρίως στα δημόσια οικονομικά. Το χρέος της βρίσκεται στο 112% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 6,1%, ενώ τα επιτόκια δανεισμού έχουν ξεπεράσει εκείνα της Ελλάδας. Η κυβερνητική εκπρόσωπος Μοντ Μπρεζόν προειδοποίησε, στις 24 Νοεμβρίου, ότι «υπάρχει κίνδυνος να ζήσουμε το ελληνικό σενάριο». Ο συντηρητικός πρωθυπουργός Μισέλ Μπαρνιέ κατέβασε προϋπολογισμό που προβλέπει οδυ-

Καταλύτη για την επιδείνωση των προβλημάτων αποτελεί ο πόλεμος στην Ουκρανία, από τον οποίο η Ευρώπη, σε αντίθεση με την Αμερική, βγαίνει πολλαπλώς ζημιωμένη.

νηρές περικοπές 60 δισ. ευρώ, αλλά κινδυνεύει να ανατραπεί από ψήφο δυσπιστίας στο κοινοβούλιο αν ο Εθνικός Συναγερμός της Μαρίν Λεπέν αποφασίσει να υπερψηφίσει την πρόταση δυσπιστίας που θα καταθέσει η Αριστερά.

Στην προσπάθειά του να εξεγμενίσει τη Λεπέν, ο Μπαρνιέ έκανε την Πέμπτη τρεις σο-

βαρές παραχωρήσεις: ακύρωση της αύξησης φόρων στο ρεύμα, περικοπές στην περιθαλψη παράτυπων μεταναστών, αναλογικότερο εκλογικό σύστημα. Ωστόσο, η ακροδεξιά πολιτικός είναι πιθανό να ζητήσει περισσότερα, συμπεριλαμβανομένης μιας λύσης στις δικαστικές εκκρεμότητες που δεν θα την εμποδίσει να διεκδικήσει την προεδρία το 2027. Τούτων δοθέντων, το ενδεχόμενο να κάνει η Γαλλία Χριστούγεννα χωρίς κυβέρνηση και χωρίς προϋπολογισμό παραμένει ανοιχτό.

Σε αντίθεση με τη Γαλλία, η Γερμανία υποφέρει από την υπερβολική δημοσιονομική πειθαρχία που επέβαλε σε όλη την Ευρώπη, αλλά και στον εαυτό της, με αποκορύφωμα τον ζουρλομανδύα του συνταγματικώς κατοχυρωμένου «φρένου χρέους», που εμποδίζει τις αναγκαίες επενδύσεις στις υποδομές.

Ο Εμανουέλ Μακρόν και η σύζυγός του Μπρίτζιτ ξεναγούνται στον ανακαινισμένο καθεδρικό ναό της Παναγίας των Παρισίων, ο οποίος αναμένεται να ανοίξει τις πύλες του για το κοινό τις επόμενες ημέρες. Ίσως δεν θα μπορούσε να υπάρξει καταλληλότερη συγκυρία για τα εγκαίνια, αφού τα δημοσιονομικά προβλήματα της Γαλλίας χρήζουν άμεσων ενεργειών - ακόμη και παρακλήσεων στην Παναγία.

CHRISTOPHE PETIT TESSON/POOL VIA REUTERS

Σε συνδυασμό με την επιλογή του Βερολίνου να απογαλακτιστεί από το φθηνό φυσικό αέριο της Ρωσίας και να το υποκαταστήσει με το πολύ ακριβότερο, υδροποιημένο αέριο της Αμερικής μετά την κρίση στην Ουκρανία, τα αποτελέσματα ήταν τραγικά. Η γερμανική οικονομία προβλέπεται να συρρικνωθεί για δεύτερη χρονιά κατά 0,3%, η βιομηχανική παραγωγή έχει πέσει κατά 12% από το 2018 και βιομηχανικά μεγέθη όπως η Volkswagen, η Bosch και η Thyssenkrupp αναγγέλλουν περικοπές δεκάδων χιλιάδων θέσεων εργασίας. Στο μεταξύ, η χώρα βρίσκεται σε πολιτική παράλυση μετά τη διάλυση του τρικομματικού συνασπισμού και την προκήρυξη πρόωρων εκλογών για τις 23 Φεβρουαρίου. Τα προγνωστικά βλέπουν νίκη της Κεντροδεξιάς υπό τον Φρίντριχ Μερτς, ο οποίος είναι πολύ πιθανό να αναθεωρήσει το φρένο χρέους, παρά τις σοβαρές εσωκομματικές αντιδράσεις.

Χωρίς στιβαρή ηγεσία

Στην κρίση του 2015, η Γερμανία διέθετε μια στιβαρή ηγεσία στο πρόσωπο της Άγκελα Μέρκελ, η Γαλλία είχε μια σταθερή κυβέρνηση υπό τον Φρανσουά Ολάντ και οι ευρωπαϊκές ελίτ μπορούσαν να υπολογίζουν στη συνεργασία με τον Μπαράκ Ομπάμα. Μια ενδεχόμενη νέα κρίση το επόμενο διάστημα θα βρει την Ε.Ε. σε κατάσταση πολιτικής αφασίας, με τον άνεμο στα πανιά της Ακροδεξιάς, που άνοιξε σαμπάνιες για τη νίκη του Τραμπ. Καταλύτη για την επιδείνωση των οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων της Ευρώπης αποτελεί ο πόλεμος στην Ουκρανία, από τον οποίο η Ευρώπη, σε αντίθεση με την Αμερική, βγαίνει πολλαπλώς ζημιωμένη. Η εκτόξευση του ενεργειακού κόστους, το προσφυγικό κύμα (μόνο η Γερμανία υποδέχθηκε 1,2 εκατ. Ουκρανούς) και η ζημιά που υπέστησαν οι αγρότες από τα αδασολόγητα ουκρανικά προϊόντα προκάλεσαν τεράστιες πιέσεις σε σειρά χωρών.

Τίποτα δεν δείχνει, πάντως, ότι οι Ευρωπαίοι θα βρουν κοινό βηματισμό στο Ουκρανικό, καθώς Βρετανία και Γαλλία ερωτοτροπούν με τις πιο ακραίες και επικίνδυνες ιδέες, όπως η αποστολή στρατευμάτων ή μισθοφόρων στο Κίεβο, η Γερμανία επιμένει σε μια πιο συνετή πολιτική, αρνούμενη να στείλει πυραύλους μεγάλου βεληνεκούς, ενώ άλλες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις βρίσκονται κοντά στη γραμμή Τραμπ για γρήγορο τερματισμό του πολέμου.

-0,3%

Εκτιμάται ότι θα συρρικνωθεί και φέτος η γερμανική οικονομία

12%

Έχει μειωθεί η βιομηχανική παραγωγή από το 2018

ΑΠΟΨΗ

Η μοίρα της ευρωπαϊκής οικονομίας

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Στην άμεση οικονομική ευρωπαϊκή επικαιρότητα κυριαρχεί με χαρακτήρα επείγοντος το πώς θα πρέπει να αντιδράσει η ηπειρός μας σε μέτρα προστατευτισμού που θα επιβάλει η νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ. Θα πρέπει η Ευρωπαϊκή Ένωση να εμπλακεί σε μια κούρσα επιβολής δασμών που θα επιπρεάσει τις παγκόσμιες εμπορικές ροές, και πώς θα πρέπει να τοποθετηθεί ανάμεσα στην Κίνα και τις οικονομίες της Δύσης; Εφόσον υπάρξει μια τάση γενίκευσης του προστατευτισμού και απομάκρυνσης από το ελεύθερο εμπόριο, πώς θα επηρεαστεί η δυναμική ανάμεσα σε χώρες της Ενωσης που κατέχουν εξαγωγικές, όπως η Γερμανία, και σε όσες ενδιαφέρονται κυρίως για το κόστος των εισαγωγών τους; Πώς θα επηρεαστεί η δομή της παραγωγής για τα προϊόντα σε σχέση με τις υπηρεσίες, όπου οι ΗΠΑ κυριαρχούν

Η πίεση στα εισοδήματα των πολιτών θα οδηγήσει και σε πολιτική πίεση, που με τη σειρά της μπορεί να αλλοιώσει σειρά σημαντικών κεκτημένων και σκοπών.

και είναι λιγότερο ευάλωτες στον προστατευτισμό;

Για πολλούς, η σημερινή συγκυρία και οι έντονες προκλήσεις που φέρνει, αναδεικνύουν και βαθύτερα δομικά ζητήματα για την Ευρώπη. Μπορεί να αναστραφεί η υστέρηση παραγωγικότητας που έχει σε σύγκριση με τις πιο δυναμικές οικονομίες της Ασίας και της Αμερικής; Μπορεί να κινητοποιηθεί η αποταμίευση στις ευρωπαϊκές οικονομίες και να ενι-

σχύσει τις επενδύσεις, ιδίως σε κλάδους και επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας; Υπάρχει περιθώριο αναστροφής της δημογραφικής γήρανσης και προσέλκυσης δυναμικών ομάδων ανθρώπων που θα ήθελαν να μεταναστεύσουν; Είναι εφικτή μια δραστική αλλαγή των οικονομικών επιδόσεων, δεδομένων των κοινωνικών χαρακτηριστικών και της πολιτικής διάρθρωσης που υπάρχει στην Ευρώπη;

Ιδιαίτερη είναι η σημασία της σχέσης ανάμεσα στη λειτουργία των θεσμών και την οικονομική ευημερία στην Ευρώπη. Τις δεκαετίες που ακολούθησαν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, και ιδίως αυτές από τη δημιουργία της ΕΟΚ και μετά τις πετρελαϊκές κρίσεις, η σταθερότητα και η διαφάνεια των θεσμών γύρω από το δημοκρατικό πολίτευμα, με ισχυρό δίκτυο προστασίας από το κοινωνικό κράτος και με σεβασμό των

ελευθεριών και του περιβάλλοντος, κινήθηκαν παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξη. Με τη σταδιακή, αλλά έντονη άνοδο οικονομιών, στην Ασία και αλλού, την πιο πρόσφατη περίοδο, σε ένα πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο που απέχει από το ευρωπαϊκό κεκτημένο, μπορεί να δημιουργείται το ερώτημα αν ένα άλλο θεσμικό πλαίσιο, με λιγότερη δημοκρατία και σεβασμό ελευθεριών, μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερη οικονομική ευημερία. Οι πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις στις ΗΠΑ ίσως λειτουργήσουν συμπληρωματικά, με την έννοια της συγκέντρωσης εξουσίας στην κυβέρνηση, σε σχέση με άλλους θεσμούς όπως ενδεχομένως η κεντρική τράπεζα, και απόσυρσης από διεθνείς οργανισμούς και συμβάσεις.

Με αυτή την έννοια, η πρόκληση μπορεί να είναι μεγαλύτερη και από ό, τι φαίνεται. Οχι δηλαδή μό-

νο το αν και πώς ένα σύστημα με θεσμικά αντίβαρα, ενδεχομένως περιπλοκές σχέσεις κυριαρχίας των πολλών, αλλά με σεβασμό των μειοψηφιών και προστασία των ενίοτε αδυνάμων μπορεί να υποστηρίξει μια ισχυρή δυναμική ανάπτυξης με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο μπορεί να την κατευθύνει βραχυπρόθεσμα ένα πιο συγκεντρωτικό σύστημα. Αλλά και αντίστροφα, εάν διατηρηθεί μια συνολικά υποδεέστερη οικονομική επίδοση στην Ευρώπη σε σχέση με άλλες περιοχές, κατά πόσο θα δημιουργηθεί μια τάση οπισθοχώρησης ή αντιστροφής σε σχέση με κρίσιμες πλευρές των θεσμών, σε εθνικό ή σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ετσι, η αναζήτηση τρόπων ουσιαστικής ενίσχυσης της ανάπτυξης και οικονομικής ευημερίας στην Ευρώπη αποκτά πιο κρίσιμο χαρακτήρα. Μπορεί να μην αφορά μόνο το εάν τα εισοδήματα θα αυξηθούν κατά κάποιες μονάδες,

αλλά το εάν θα αμφισβητηθούν θεσμικές διαστάσεις και ελευθερίες στην Ευρώπη.

Πολλά πρέπει να αλλάξουν στον τρόπο λειτουργίας των κρατών, των ευρωπαϊκών οργάνων και των αγορών στην Ευρώπη, ώστε να δημιουργηθεί μια νέα δυναμική. Εάν αυτό δεν γίνει, η πίεση στα εισοδήματα των πολιτών θα οδηγήσει και σε πολιτική πίεση, που με τη σειρά της μπορεί να αλλοιώσει σειρά σημαντικών κεκτημένων και σκοπών. Η τάση δεν είναι θετική, καθώς η σημασία της Ευρώπης μειώνεται οικονομικά και πληθυσμιακά. Η εξέλιξη της ευρωπαϊκής οικονομίας, το εάν θα βρεθεί σε ισχυρότερη τροχιά από τη σημερινή, μπορεί να είναι κάτι μεγαλύτερης σημασίας απλώς από τη μεγέθυνση εισοδημάτων.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής IOBE και καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Τι προβλέπει το σχέδιο κατάπαυσης του πυρός

Η Χεζμπολάχ θα πρέπει να μετακινήσει τις δυνάμεις της βόρεια από τον ποταμό Λιτάνι για 60 ημέρες.

Ο λιβανέζικος στρατός θα πρέπει να αυξήσει την παρουσία του νότια από τον ποταμό Λιτάνι.

Το Ισραήλ θα πρέπει να αποσύρει τις δυνάμεις του από τον Λίβανο.

DANIEL BEEBEH/IAN/THE NEW YORK TIMES

Οικογένεια ακολουθεί το μεγάλο κύμα Λιβανέζων που επιστρέφουν στις νότιες περιοχές της χώρας μετά τη συμφωνία κατάπαυσης του πυρός με το Ισραήλ. Το ερώτημα που μένει να απαντηθεί είναι εάν θα τηρηθούν οι όροι της εκεχειρίας και για πόσο χρονικό διάστημα, καθώς μπορεί η Χεζμπολάχ να αποδυναμώθηκε σημαντικά τους τελευταίους μήνες, ωστόσο, δεν πητήθηκε.

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Το κύκνειο άσμα για την υστεροφημία του Μπρίντντεν ή τα προεόρτια για την επιστροφή του Τραμπ; Η συμφωνία κατάπαυσης πυρός στον Λίβανο, τρεις εβδομάδες μετά τις αμερικανικές εκλογές, σε συνδυασμό με την αποδυνάμωση της Χεζμπολάχ που οδηγεί στην απομόνωση της Χαμάς, προσφέρει χώρο για διπλωματία ανάμεσα στα συντρίμια του πολέμου. Υπό μία προϋπόθεση: να τηρηθεί μέσα σε 60 μέρες. Μέχρι τότε, τα στοιχεία «δίνουν και παίρνουν» για την πλατφόρμα που θα κατεβάσει στη Μέση Ανατολή η νέα ηγεσία του Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Τι προβλέπει η συμφωνία

Η Χεζμπολάχ θα πρέπει να τερματίσει τη στρατιωτική παρουσία της – σε περιοχή 30 χλμ. που εκτείνεται νότια από τον ποταμό Λιτάνι μέχρι την ανεπίσημη συνοριακή γραμμή ανάμεσα στον Λίβανο και το Ισραήλ. Στην πράξη, οι ισραηλινές δυνάμεις έχουν 60 μέρες για να αποσυρθούν από τα επίμαχα εδάφη, εφόσον ο επίσημος στρατός του Λιβάνου – κύριος παράγοντας για την υλοποίηση της συμφωνίας – διασφαλίσει ότι η Χεζμπολάχ θα αποσύρει από την περιοχή όλους τους μαχητές της και θα διαλύσει τις όποιες εγκαταστάσεις παραγωγής και αποθήκες όπλων της. Ο λιβανέζικος στρατός θα πρέπει επίσης να ελέγχει τα συνοριακά περάσματα. Από τη φύση της, επομένως, η συμφωνία της εκεχειρίας είναι τουλάχιστον εύθραυστη.

«Η πρώτη πρόκληση έχει να κάνει με το κατά πόσον ο λιβανέζικος στρατός θα αποδειχθεί ικανός να ανταποκριθεί στην ουσία ή άλλως δύσκολη αυτή αποστολή, δεδομένων και των αδυναμιών του, λόγω της πολυχρονικής οικονομικής κρίσης και της υποβάθμισης των θεσμών στη χώρα. Η δεύτερη πρόκληση, που συνδέεται με την πρώτη, είναι κατά πόσον η Χεζμπολάχ θα αποδειχθεί αληθινά πρόθυμη να συνεργαστεί για την υλοποίηση της συμφωνίας. Κατά τα φαινόμενα, η οργάνωση είναι διατεθειμένη να τηρήσει τις δεσμεύσεις νοτίως του ποταμού Λιτάνι, όμως έχει ήδη στείλει μηνύματα ότι δεν θα συμμορφωθεί με τα σκέλη της συμφωνίας για απόσυρση της δράσης της», τονίζει στην «Κ» ο Ντέιβιντ Γουντ, ανώτερος αναλυτής για τον Λίβανο στο International Crisis Group.

Η ισραηλινή επιχείρηση

Κεντρικός στόχος της κυβέρνησης Νετανιάχου με την απόφαση να εισβάλει στον Λίβανο

Η απομόνωση της Χαμάς και ο ίσκιος του Τραμπ

Οι συνέπειες της εύθραυστης εκεχειρίας του Ισραήλ με τον Λίβανο και πώς επηρεάζει τη Μέση Ανατολή η έλευση του Τραμπ, που είχε προτείνει λύση δύο κρατών

ήταν να επιστρέψουν οι εκτοπισμένοι, στο βόρειο Ισραήλ, με ασφάλεια στα σπίτια τους. Μετά τα τεράστια τακτικά επιτεύγματα εις βάρος της Χεζμπολάχ – βλ. εξόντωση της ηγεσίας της – φαίνεται ότι το Ισραήλ οδηγήθηκε στο συμπέρασμα πως κατάφερε πλέον να μειώσει τη στρατιωτική απειλή της οργάνωσης, ιδίως αν ληφθούν υπόψη οι ισχυρισμοί του για καταλυτικά πλήγματα σε αποθήκες όπλων και σήραγγες της Χεζμπολάχ στον νότιο Λίβανο. Ωστόσο, η οργάνωση-μαριονέτα του Ιράν δεν πητήθηκε πλήρως και οριστικά.

«Δίκως αμφιβολία, η Χεζμπολάχ δέχθηκε σφοδρά πλήγματα από το Ισραήλ, με αποκορύφωμα τη δολοφονία του Νασράλα. Παρ' όλα αυτά, είδαμε ότι συνέχισε να εκτοξεύει ρουκέτες και πυραύλους προς το Ισραήλ και κατάφερε επίσης να προβάλει αντίσταση στη κερσαία εισβολή των ισραηλινών δυνάμεων στον νότιο Λίβανο. Είναι προφανές ότι, σε σύγκριση με την ίδια εποχή πέρυσι, η οργάνωση έχει πραγματικά αποδυναμωθεί. Ταυτόχρονα, όμως, παραμένει ως στρατιωτική οντότητα. Αυτό που σίγουρα διαμνύουν στον Λίβανο τα στελέχη της είναι ότι η Χεζμπολάχ δεν πητήθηκε, υπό την έννοια ότι δεν υποχρεώθηκε να παραδοθεί, κι έτσι το Ισραήλ ωθήθηκε σε κατάπαυση του πυρός επειδή δεν ήθελε να συνεχίσει αυτόν τον πόλεμο εναντίον της», μεταφέρει στην «Κ» από τη Βηρυτό ο Ντέιβιντ Γουντ.

Σε κάθε περίπτωση, η Χεζμπολάχ δεν έχει χάσει την ισχύ της σε σημείο που θα μπορούσε να της επιβληθεί ο στρατός του Λιβάνου. Θα προέκυπτε μάλιστα εσωτερικά σοβαρός κίνδυνος εάν οι επίσημες αρχές έκαναν χρήση βίας εις βάρος της οργάνωσης ή της ζητούσαν να παραδώσει τα

όπλα της. Η Χεζμπολάχ εξακολουθεί να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του λιβανέζικου συστήματος, τόσο με τα όπλα της όσο και με τον πολιτικό της βραχίονα. Εξάλλου, πολλά μέλη του επίσημου στρατού προέρχονται από τη σιιτική κοινότητα του Λιβάνου, το «φυτώριο» της Χεζμπολάχ, και κάποια από αυτά έχουν ευθείες διασυνδέσεις με την οργάνωση. Εξ ου και η συνεργασία της Χεζμπολάχ παραμένει βασική προϋπόθεση για την τήρηση της εκεχειρίας.

Ο αντίκτυπος στη Γάζα

Τουλάχιστον επικοινωνιακά, ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου αξιοποίησε τη συμφωνία κατάπαυσης πυρός στον Λίβανο για να διαβεβαιώσει ότι ο ισραηλινός στρατός θα ρίξει ξανά το βάρος στη Γάζα. Η αλήθεια είναι ότι η Χεζμπολάχ

Ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου αξιοποίησε τη συμφωνία κατάπαυσης πυρός στα βόρεια σύνορα του Ισραήλ για να διαβεβαιώσει ότι ο IDF θα ρίξει ξανά το βάρος στη Λωρίδα της Γάζας.

συμφώνησε σε εκεχειρία στον Λίβανο χωρίς να διασφαλίσει κατάπαυση του πυρός στη Γάζα – αίτημα με το οποίο συνέδεε κάθε εγχείρημα αποκλιμάκωσης. Είναι από τους βασικούς λόγους για τους οποίους στελέχη της ισραηλινής κυβέρνησης θεωρούν επιτυχία το deal στα βόρεια σύνορα, ερμηνεύοντας τη συγκατάθεση της Χεζμπολάχ ως αναγκαστική παραχώρηση λόγω της μειονεκτικής θέσης της.

Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αν τηρηθεί, θα είναι μια συμφωνία με ξεχωριστή σημασία, καθώς για πρώτη φορά μετά την τρομοκρατική επίθεση της 7ης Οκτωβρίου 2023 η Χαμάς θα έχει αποκοπεί επιχειρησιακά από τη Χεζμπολάχ, δηλαδή από το Ιράν. Κατ' επέκταση, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν σε δεύτερο χρόνο οι προϋποθέσεις για κατάπαυση πυρός στη Γάζα, με απελευθέρωση των ισραηλινών ομήρων που έχουν απομείνει στα χέρια των εξτρεμιστών και με όρους ενδεχομένως ευνοϊκούς για το Ισραήλ, ακριβώς χάρη στην απομόνωση της Χαμάς από τους χρηματοδότες και υποστηρικτές της.

Ποιος θα πάρει τα εύσημα;

Το ερώτημα είναι αν και πώς η τελευταία εξέλιξη συνδέεται με την επικείμενη «αλλαγή φρουράς» στον Λευκό Οίκο. Ορισμένες πληροφορίες θέλουν τον Ντόναλντ Τραμπ να επιθυμούσε κατάπαυση του πυρός στον Λίβανο πριν από τις 20 Ιανουαρίου – παρεμπιπτόντως, η διάρκεια της εκεχειρίας με την προοπτική να καταστεί μόνιμη αντιστοιχεί στο διάστημα που μεσολαβεί μέχρι την ανάληψη των προεδρικών καθηκόντων του. Η εκδοχή αυτή συνάδει με το αφήγημα του επανεκλεγέντος προέδρου των ΗΠΑ για γρήγορη και αποτελεσματική επίλυση των συγκρούσεων που ξέσπασαν στη «βάρδια» του προκατόχου του.

«Ισως ο Μπρίντντεν να επεδίωξε κάποιο επίτευγμα στη αυλαία της προεδρικής θητείας του. Ωστόσο, εδώ και καιρό επιχειρούσε να αποτρέψει το Ισραήλ από την επέκταση των επιχειρήσεων στον Λίβανο και ποτέ δεν τα κατάφερε. Αν η πίεση των ΗΠΑ ήταν καθοριστική για τον Νετανιάχου ώστε να προχωρήσει στη συμφωνία εκεχειρίας, τότε είναι

πιο πιθανό να έχει λάβει το μήνυμα από τον Τραμπ, που θα έβλεπε ευνοϊκά μια κατάπαυση του πυρός στον Λίβανο πριν ακόμη αναλάβει», μας είπε ο αναλυτής του International Crisis Group, ο οποίος σπεύδει σε κάθε περίπτωση να υπενθυμίσει ότι η εκεχειρία προσφέρει ένα παράθυρο εξήντα ημερών, μέσα στο οποίο και οι δύο εμπόλεμες πλευρές θα κριθούν για την ισχύ της.

Η λύση των δύο κρατών

Αν η συμφωνία εκεχειρίας οδηγήσει σε κατάπαυση του πυρός στον Λίβανο και αποδειχθεί ότι έχει παίξει ρόλο η επερχόμενη αμερικανική διοίκηση, η διεθνής ανάλυση θα έχει πιθανώς ενισχυμένο κίνητρο να ανασύρει από το συρτάρι δείγματα γραφής από την πρώτη θητεία Τραμπ. Δεν είναι απλώς οι Συμφωνίες του Αβραάμ, δηλαδή η πολιτική του για την εξομάλυνση των σχέσεων ανάμεσα στο Ισραήλ και σε αραβικές χώρες της περιοχής. Παρά το γεγονός ότι δεν είχε ικανοποιήσει την Παλαιστινιακή Αρχή, το σχέδιο της πρώτης κυβέρνησης Τραμπ για λύση στη Μέση Ανατολή δεν παύει να αποτελεί σχέδιο για λύση δύο κρατών.

«Μια ρεαλιστική λύση θα έδινε στους Παλαιστίνιους όλη την εξουσία να αυτοκυβερνηθούν, αλλά όχι τις δυνάμεις να απειλήσουν το Ισραήλ. Αυτό συνεπάγεται αναγκαστικά τους περιορισμούς ορισμένων κυρίαρχων εξουσιών στις παλαιστινιακές περιοχές (εφεξής «Παλαιστινιακό κράτος»), όπως η διατήρηση της ευθύνης για την ασφάλεια του Ισραήλ και ο ισραηλινός έλεγχος του εναέριου χώρου δυτικά του ποταμού Ιορδάνη. Αυτό το όραμα δημιουργεί μια ρεαλιστική λύση δύο κρατών, κατά την οποία ένα ασφαλές και ευημερούν κράτος της Παλαιστίνης ζει ειρηνικά δίπλα σε ένα ασφαλές και ευημερούν κράτος του Ισραήλ, σε μια ασφαλή και ευημερούσα περιοχή», διαβάζει μεταξύ άλλων όποιος ανατρέξει στο σχέδιο που είχε δημοσιοποιήσει η κυβέρνηση Τραμπ το 2020, με τίτλο «Ειρήνη για την ευημερία – Ένα όραμα για τη βελτίωση της ζωής του παλαιστινιακού και του ισραηλινού λαού». Αρκεί να επιλέξει αυτό το πρόσωπο του Τραμπ. Το άλλο θα το βρει σε ενέργειες όπως η επιλογή του Μάικ Χάκμαϊ ως νέου πρέσβη των ΗΠΑ στο Ισραήλ, ο οποίος δυσκολεύεται ακόμη και να ξεστομίσει τη λέξη Παλαιστίνιος – ιδιότητα την οποία ο ίδιος έχει αρνηθεί να αναγνωρίσει.

«Δίκως αμφιβολία, η Χεζμπολάχ δέχθηκε σφοδρά πλήγματα από το Ισραήλ, με αποκορύφωμα τη δολοφονία του Νασράλα», σχολίασε μιλώντας στην «Κ» ο Ντέιβιντ Γουντ, ανώτερος αναλυτής για τον Λίβανο στο International Crisis Group.

«Η πρώτη πρόκληση έχει να κάνει με το κατά πόσον ο λιβανέζικος στρατός θα αποδειχθεί ικανός να ανταποκριθεί στην αποστολή του. Η δεύτερη πρόκληση είναι κατά πόσον η Χεζμπολάχ θα συνεργαστεί για την υλοποίηση της συμφωνίας».

Ο θρίαμβος και η τραγωδία της Μέρκελ

Εζησε δύο ζωές – μία πριν και μία μετά το Τείχος. Κατάφερε να ξεπεράσει το πατριαρχικό κατεστημένο στο κόμμα της. Δεν μπόρεσε, όμως, να αποτρέψει αυτό που φοβόταν περισσότερο: έναν πόλεμο στην Ευρώπη

Η **«Αγκελα»** είναι μια χειροποίητη ξύλινη κούκλα ύψους 14 εκατοστών, φιλοτεχνημένη στο Ζάιφεν της Σαξωνίας στην Ανατολική Γερμανία. Η καγκελάριος που αναπαριστά ήταν, σύμφωνα με πολλούς, το ίδιο ξύλινο.

Του **ΤΙΜΟΘΙ ΓΚΑΡΤΟΝ ΑΣ**

Η **Αγκελα Μέρκελ** υπήρξε η πρώτη και τελευταία Ανατολικογερμανίδα που ανέλαβε την ηγεσία της ενωμένης Γερμανίας, της κεντρικής δύναμης της Ευρώπης. Είναι πιθανό να δούμε στο μέλλον καγκελάρους από τα πρώην εδάφη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας (ΛΔΓ), αλλά κανένας δεν θα φέρει το αποτύπωμα της ζωής μέσα σε εκείνο το καθεστώς. Αυτό αποτελεί το ουσιαστικό ενδιαφέρον των απομνημονευμάτων της και όχι οποιοσδήποτε αποκαλύπτει σχετικά με τις κρίσιμες αποφάσεις που έλαβε κατά τη διάρκεια της αξιοσημείωτης δεκαεξάχρονης θητείας της ως καγκελάρια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας. Μας λέει ότι πρόκειται για «την ιστορία των δύο ζωών μου» και το ερώτημα είναι πώς η πρώτη ζωή διαμόρφωσε τη δεύτερη.

Ευαγγέλιο και σοσιαλισμός

Μακράν το πιο γλαφυρό μέρος του βιβλίου «Ελευθερία» –που κυκλοφορεί ταυτόχρονα στα γερμανικά και σε μια αρκετά άνιση αγγλική μετάφραση από όχι λιγότερους από οκτώ μεταφραστές– είναι οι πρώτες 100 σελίδες, όπου η Μέρκελ αφηγείται τη Ζωή Νοούμερο Ένα: τα τριάντα πέντε χρόνια της υπό καθεστώς ανελευθερίας. Θυμάται τη λιτή αλλά γοητευτική ατμόσφαιρα των παιδικών της χρόνων στο σπίτι του αριστερού προτεστάντη θεολόγου πατέρα της και της δυναμικής μητέρας της. Αναπολεί τις περιπλανήσεις της στα δάση του αγαπημένου της Ούκερμαρκ, βορειοανατολικά του Βερολίνου, όπου διατηρεί ακόμη σπίτι, καθώς και την οικογενειακή παράδοση της παραμονής των Χριστουγέννων, όταν τα παιδιά έπρεπε να αφηγηθούν ξανά τη χριστουγεννιάτικη ιστορία από το Ευαγγέλιο του Λουκά. Ένα αξέχαστο ταξίδι στη Βαυαρία και στην Αυστρία το καλοκαίρι του 1961, όταν ήταν μόλις επτά ετών, επισκιάζεται από το σοκ της ανέγερσης του Τείχους του Βερολίνου, που ξεκίνησε στις 13 Αυγούστου της ίδιας χρονιάς. Από νεαρή ηλικία μαθαίνει ότι πρέπει κανείς να προσέχει τα λόγια του, έχοντας επίγνωση που κινδύνου να καταγγελθεί σε κάποιον κομματικό αξιωματούχο ή στη Στάζι. «Ακόμα και ως παιδιά, ξέραμε ότι έπρεπε να κρατάμε το στόμα μας κλειστό», γράφει.

Η Δυτική Γερμανία ήταν μια επιμονή, γοητευτική, αλλά απαγορευμένη πραγματικότητα, που για τη Μέρκελ ήταν ακόμη πιο αισθητή, καθώς η γιαγιά και η θεία της ζούσαν στο Αμβούργο. Καθώς η οικογένεια ανοίγει τα δέματα με τρόφιμα που στέλνουν οι συγγενείς από τη δυτική πλευρά, όλοι αναγνωρίζουν τη «μυρωδιά της Δύσης». Επιμελής μαθήτρια και φοιτήτρια, η Μέρκελ επιστρέφει το 1974 στην πατρίδα της για να υποστηρίξει αθόρυβα τη Δυτική Γερμανία σε έναν ποδοσφαιρικό αγώνα ενάντια στην Ανατολική Γερμανία. Προχωράει σε αναγκαίους συμβιβασμούς, μεταξύ των οποίων και η συμμετοχή της στην κομμουνιστική οργάνωση νεολαίας «Ελευθερη Γερμανική Νεολαία», για να χαράξει μια επιτυχημένη επιστημονική σταδιοδρομία. Την ίδια στιγμή, όμως, κατορθώνει να αποκρούσει τις πιέσεις της Στάζι, που επιδίωκε να τη στρατολογήσει ως πληροφοριοδότη. Με ειλικρίνεια, περιγράφει τη στάση της ως εξής: «Να ζω μέσα στο σύστημα, χωρίς ποτέ να ξεπεράσω το όριο όπου δεν θα μπορούσα να αντικρίσω τον εαυτό μου στον καθρέφτη».

Και ξαφνικά όλα τελειώνουν. Το Τείχος πέφτει. Η Γερμανία επανενώνεται. Έτσι ξεκινάει η Ζωή Νοούμερο Δύο, με τη Μέρκελ να εισέρχεται δυναμικά στον κόσμο της δημοκρατικής πολιτικής. Η πορεία της ξεκίνησε σύντομα ως νεαρή υπουργός Γυναικείων Υποθέσεων και Νεολαίας, στη συνέχεια ανέλαβε το χαρτοφυλάκιο του υπουργείου Περιβάλλοντος, για να γίνει αργότερα γενική γραμματέας της Χριστιανοδημοκρατικής Ένωσης (CDU) υπό τον Χέλμουτ Κολ. Στη συνέχεια, ανέλαβε την ηγεσία του κόμματος, παραμερίζοντας κάποιον Φρίντριχ Μερτς, και κατέληξε καγκελάρια, από το 2005 έως το 2021. Σύντομα έγινε η αδι-

αμφισβήτητη ηγέτις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος, ως κυρίαρχη ηγέτις της ευρωπαϊκής πολιτικής σκηνής κατά την πρώτη θητεία του Ντόναλντ Τραμπ, αναγνωρίστηκε από πολλούς και ως ηγέτις του ελεύθερου κόσμου.

Η Ανατολικογερμανίδα που γύρισε από το κρύο για να καταλάβει ηγέτις της Δύσης. Τι ιστορία! Δυστυχώς, όσο πιο κοσμοϊστορικά και συναρπαστικά είναι τα γεγονότα που περιγράφει η Μέρκελ, τόσο πιο μακροσκελή και κουραστικά καταλήγουν τα απομνημονεύματά της.

Η προκατάληψη

Ως Ανατολικογερμανίδα μετά την ενοποίηση, αντιμετώπιζε μαζί με συγκατάβαση από τους Δυτικογερμανούς άνδρες, οι οποίοι θεωρούσαν ότι η εξουσία τους ανήκε δικαιωματικά. Για τον Κολ, ήταν αρχικά αυτό που σήμερα θα αποκαλούσαμε πρόσληψη διαφορετικότητας, ενώ οι Δυτικογερμανοί σχολίαζαν απαξιωτικά τα ρούχα και το κούρεμά της. Με ειρωνεία αναφέρεται στο λεγόμενο «Andenpakt», μια άτυπη συμφωνία που συνήφθη το 1979, κατά τη διάρκεια μιας πτήσης πάνω από τα βουνά των Άνδεων, μεταξύ φιλόδοξων ανδρών της νεολαίας του CDU, οι οποίοι συμφώνησαν να μοιραστούν μεταξύ τους τις υψηλότερες θέσεις. Τους ξεπέρασε

όλους, όπως ακριβώς η Μάργκαρετ Θάτσερ ξεπέρασε τους άνδρες της ανώτερης μεσαιας τάξης, αποφοίτους ιδιωτικών σχολείων, στελεχών του Συντηρητικού Κόμματος στη Βρετανία.

Αφού απέκτησε εξουσία, τη χρησιμοποίησε πρώτα στη Γερμανία, έπειτα στην Ευρώπη και αργότερα στη διατλαντική Δύση, για να προωθήσει τις εξελίξεις, να διατηρήσει την Ε.Ε. ενωμένη (παρά την απώλεια της Βρετανίας) και να καθοδηγήσει τη Δυτική Συμμαχία σε ταραγμένους καιρούς. Και τι καιροί: παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, κρίση της Ευρωζώνης, μεταναστευτική κρίση, κατάρρευση της Κριμαίας από τον Βλαντιμίρ Πούτιν και στρατιωτική επίθεση στην ανατολική Ουκρανία, Brexit, Τραμπ, πανδημία. Η μεγάλη της δύναμη ήταν πάντα η ικανότητά της να βρίσκει ειρηνικούς συμβιβασμούς μεταξύ των διαφόρων εθνικών, κλαδικών και προσωπικών συμφερόντων, τα οποία προσαρμόσασαν συνεχώς να της επιβόλουν τα κουραστικά ανδρικά εγώ. Ήταν ήρεμη, λογική, μια διακριτική γυναίκα σε έναν κόσμο γεμάτο αλαζόνες άνδρες.

Αυτές οι αρετές ωστόσο, έγιναν επίσης η αιτία για ό,τι, εκ των υστέρων, μοιάζει όλο και περισσότερο να είναι οι ιστορικές της αποτυχίες. Επί δεκαετίες χρόνια, η Μέρκελ διαχειρίστηκε μια Γερμανία που φαινόταν να ευημερεί, χωρίς όμως

να προβεί σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις. Μεγάλο μέρος αυτής της οικονομικής επιτυχίας βέβαια οφειλόταν σε ένα μοναδικό σύνολο ιστορικών ευνοϊκών συγκυριών, όπως το γνωστό πλέον τρίπτυχο της οικονομικά ευνοϊκής ασφάλειας από τις ΗΠΑ, του φθηνού φυσικού αερίου από τη Ρωσία και της αύξησης των εξαγωγών προς την Κίνα.

Καθώς τα περισσότερα από αυτά τα πλεονεκτήματα έχουν πλέον είτε εξαφανιστεί είτε μειωθεί σημαντικά, η γερμανική οικονομία περιγράφεται και πάλι ως ο «μεγάλος ασθενής της Ευρώπης». Κατά ειρωνικό τρόπο, κατά τη διάρκεια της μακράς καγκελαρίας μιας Ανατολικογερμανίδας, η αποξένωση πολλών πρώην Ανατολικογερμανών από τη Δύση βάρυνε ακόμη περισσότερο. Στις πρόσφατες εκλογές, σχεδόν οι μισοί ψηφοφόροι σε πολλά ομόσπονδα κρατίδια της Ανατολικής Γερμανίας ψήφισαν τρία κόμματα –την Εναλλακτική για τη Γερμανία (AfD), τη Συμμαχία Σάρα Βάγκενκνεχτ (BSW) και το Die Linke– τα οποία απορρίπτουν τις φιλελεύθερες, ευρωπαϊκές και δυτικές αξίες που με τόση συνέπεια υπηρέτησε η Μέρκελ.

Για τη Ρωσία

Στον πρόλόγό της, η Μέρκελ γράφει: «Αυτό δεν είναι ένα βιβλίο για τη Ρωσία και την Ουκρανία», ωστόσο

αφιερώνει πολλές σελίδες στην υπεράσπιση της ανατολικής πολιτικής της. Εμφανώς ενοχλημένη από τον χλευασμό του Ουκρανού προέδρου Βολοντίμιρ Ζελένσκι στις 3 Απριλίου 2022, ο οποίος δήλωσε ότι η ίδια και ο πρώην Γάλλος πρόεδρος Νικολά Σαρκοζί θα έπρεπε να επισκεφθούν τον τόπο της σφαγής στην Μπούτσα «για να δουν πού οδήγησε η πολιτική των παραχωρήσεων προς τη Ρωσία τα τελευταία 14 χρόνια», η Μέρκελ παραθέτει μια μακροσκελή αιτιολόγηση της απόφασής της να αποτρέψει την πρόταση των ΗΠΑ για ένταξη της Ουκρανίας στο NATO, κατά τη σύνοδο κορυφής της Συμμαχίας στο Βουκουρεστί το 2008. Αντ' αυτού, οι ηγέτες κατέληξαν σε συμβιβασμό, συμφωνώντας ότι η Ουκρανία και η Γεωργία «θα γίνουν μέλη του NATO», χωρίς όμως να διευκρινίσουν πώς και πότε.

Εκείνο που διαπνέει αυτές τις σελίδες είναι ένα μείγμα γοητείας και φόβου απέναντι στη Ρωσία. Αναφέρει σε σχέση με τα μαθήματα ρωσικής γλώσσας που παρακολούθησε στο Ντονέτσκ στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ότι «τα ρωσικά εξακολουθούν να με γοητεύουν». Τα ρωσικά, ναι, αλλά και η ίδια η Ρωσία. Στη σχετικά εκτενή περιγραφή της εσωτερικής διακόσμησης του γραφείου της στην Καγκελαρία, παραλείπει να αναφέρει μια λεπτομέρεια: ότι υπήρχε ένα πορτρέτο της Μεγάλης Αικατερίνης, της τρομερής Ανατολικογερμανίδας, της οποίας η μακρά θητεία ως αυτοκράτειρας της Ρωσίας περιελάμβανε την προσάρτηση στη Ρωσική Αυτοκρατορία τμημάτων της Ουκρανίας που, σήμερα, βρίσκονται και πάλι υπό τον έλεγχο του Πούτιν.

Από όλους τους δυτικούς ηγέτες, η Μέρκελ ήταν εκείνη που είχε τις περισσότερες συναντήσεις με τον Πούτιν και ήταν σε θέση να κατανοήσει καλύτερα τις πραγματικές προθέσεις του. Ουσιαστικά, εκείνος δεν της τις έκρυψε σχεδόν καθόλου. Ήδη από το 2006 της είχε πει ότι οι άνθρωποι είχαν παραπλανηθεί από τη Δύση κατά τη διάρκεια της Πορτοκαλί Επανάστασης στην Ουκρανία, σχολιάζοντας: «Δεν θα επιτρέψω ποτέ να συμβεί κάτι τέτοιο στη Ρωσία». Οσον αφορά την ένταξη της Ουκρανίας στο NATO, της είχε πει: «Δεν θα είστε καγκελάριας για πάντα, και μετά θα γίνουν μέλη του NATO. Εγώ, όμως, αυτό θα το αποτρέψω».

Η Μέρκελ αναφέρει συχνά το βιβλίο του ιστορικού του Κέμπριτζ, Κρίστοφερ Κλαρκ, «Οι Υπνοβάτες – Πώς η Ευρώπη πήγε στον πόλεμο το 1914» (εκδ. Αλεξάνδρεια, μτφρ. Κώστας Κουρεμένος), υποστηρίζοντας ότι πρέπει να αποφύγουμε να υπονοηθούμε προς ένα νέο πόλεμο. Η τραγωδία της ιστορίας της είναι ότι, στην προσπάθειά της να αποφύγει τα λάθη που διέπραξαν οι Ευρωπαίοι ηγέτες πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, κατέληξε να κάνει τα ίδια εκείνα λάθη που έθεσαν τις βάσεις για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η δική της Γερμανία δεν έκανε απολύτως τίποτα για να βοηθήσει την Ουκρανία να επανεξοπλιστεί τα χρόνια που ακολουθούσαν το 2014. Η Γερμανία στην πραγματικότητα αύξησε, αντί να μειώσει, την τεράστια ενεργειακή της εξάρτηση από τη Ρωσία.

Εδώ, λοιπόν, αποτυπώνεται η ιστορία του θριάμβου αλλά και της τραγωδίας αυτής της πραγματικά αξιόλογης, ισχυρής, στοχαστικής, ηθικής και αξιοπρεπούς Ανατολικογερμανίδας, που νηλύθηκε της Δύσης. Όταν κάποιος χρησιμοποιεί μεγαλοπρεπείς όρους όπως «θρίαμβος» και «τραγωδία», η Αγκελα Μέρκελ έχει μια μάλλον συμπληρωματική συνθήκη να σκάνει τους ώμους και να πετάει ένα απορριπτικό «πφφ!», σαν να λέει: «Μην μου λες εμένα υπερφίλας «macho» μπουρδες». Ωστόσο, αν η ιστορία της ζωής της δεν είναι θρίαμβος και αυτό που συμβαίνει στην Ουκρανία δεν είναι τραγωδία, τότε δυσκολεύομαι να καταλάβω τι είναι.

Ο Τίμοθι Γκάρτον Ας είναι καθηγητής Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Το τελευταίο βιβλίο του, «Πατρίδες – Μια προσωπική ιστορία της Ευρώπης», κυκλοφορεί στα ελληνικά από τις εκδόσεις Ψυχογιός.

Είχε τις περισσότερες συναντήσεις με τον Πούτιν από όλους τους δυτικούς ηγέτες και ήταν σε θέση να κατανοήσει καλύτερα τις προθέσεις του, τις οποίες εκείνος ουδέποτε της απέκρυψε. Για την Πορτοκαλί Επανάσταση της είχε τονίσει ότι οι Ουκρανοί είχαν παραπλανηθεί από τη Δύση. «Δεν θα είστε καγκελάριας για πάντα και μετά θα γίνουν μέλη του NATO. Εγώ, όμως, αυτό θα το αποτρέψω», της είχε πει.

Τα απομνημονεύματα της Αγκελα Μέρκελ κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Μεταίχμιο υπό τον τίτλο «Ελευθερία».

Η τραγωδία της ιστορίας της είναι ότι, στην προσπάθειά της να αποφύγει τα λάθη που διέπραξαν οι Ευρωπαίοι ηγέτες πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, κατέληξε να κάνει τα ίδια εκείνα λάθη που έθεσαν τις βάσεις για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Γερμανία δεν έκανε απολύτως τίποτα για να επανεξοπλιστεί η Ουκρανία μετά το 2014 και αύξησε, αντί να μειώσει, την ενεργειακή της εξάρτηση από τη Ρωσία.

“

Λόρδος Εντ Βέιζι

Πρώην υπουργός Πολιτισμού στην κυβέρνηση των Συντηρητικών και πρόεδρος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Project Parthenon

Ισως ο πρόεδρος του Μουσείου Τζορτζ Οσμπορν ζητήσει την αρωγή εύπορων Ελλήνων (για τη ριζική ανακαίνιση του μουσείου) που στηρίζουν την επιστροφή των Γλυπτών.

Αλεξάντερ Χέρμαν

Διευθυντής του Βρετανικού Ινστιτούτου Τέχνης και Δικαίου

Θα πρέπει οι δύο πλευρές να φτάσουν σε ένα συμβιβασμό μέσα στο περίγραμμα της ισχύουσας βρετανικής νομοθεσίας. Πιστεύω πως χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια από τις δύο πλευρές για να βρεθεί ένα σημείο τομής.

Μάικλ Μπίνιον

Αρθρογράφος των «Τάιμς» του Λονδίνου

Η κυβέρνηση Στάρμερ θέλει να προωθήσει την επιστροφή των Γλυπτών, με αντάλλαγμα την αποστολή ελληνικών αρχαιοτήτων που δεν έχουν εκτεθεί ποτέ στο Βρετανικό Μουσείο για περιόδους εκθέσεις. Είναι μια πολύ ελκυστική πρόταση.

Τα Γλυπτά του Παρθενώνα στο Βρετανικό Μουσείο. Οι συζητήσεις με το μουσείο γίνονται σε βελτιωμένο κλίμα. Η μορφή του επαναπατρισμού, όμως, παραμένει νομικός γρίφος.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΓΓΗΡΙΑΔΗ

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης θα επισκεφθεί για πρώτη φορά τον Βρετανό μολόγο του Κιρ Στάρμερ την Τρίτη, σε μια συνάντηση που δεν προβλέπεται να έχει τη μοίρα της προηγούμενης επίσκεψής του, τον Νοέμβριο του 2023. Η άρνηση του τότε ενοίκου της Ντάουνινγκ Στριτ, Ρίσι Σούνακ, να συναντήσει τον Έλληνα πρωθυπουργό με αφορμή τη διαφωνία στο θέμα των Γλυπτών του Παρθενώνα, ήταν ίσως μια παραφωνία σε έναν παραγωγικό διάλογο που πραγματοποιείται κυρίως κάτω από τα ραντάρ, αν και πλέον οι δημόσιες τοποθετήσεις και κάποιες διαρροές έχουν δημιουργήσει προσδοκίες για συμφωνία ακόμη και μέσα στο 2025. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

Σύμφωνα με πηγή που είναι πολύ κοντά στη διαπραγμάτευση, «έχει υπάρξει σύγκλιση όσον αφορά τη φόρμουλα, απομένουν ωστόσο λίγα σημεία με μεγάλες δυσκολίες». Πίσω από τη φράση αυτή κρύβεται η δυστοκία που αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα υπερκεραστεί το ζήτημα της ιδιοκτησίας, αφού η Ελλάδα δεν μπορεί να δεχθεί καμία συμφωνία που θα υποδινώνει την de facto κυριότητα του Βρετανικού Μουσείου επί των Γλυπτών. Για παράδειγμα, η φόρμουλα που είχε προταθεί, ότι τα Γλυπτά θα εκτίθενται ως παράρτημα του Βρετανικού Μουσείου στο Μουσείο της Ακρόπολης, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή από την Αθήνα, που αναζητεί άλλους νομικούς τρόπους οι οποίοι δεν θα περιλαμβάνουν τον δανεισμό.

Η ανακαίνιση

Για να φτάσουμε όμως μέχρι εδώ έχει προηγηθεί μια σειρά από βήματα που έχουν βοηθήσει την υπόθεση να προχωρήσει: αρχικά, η ανάληψη της προεδρίας του Βρετανικού Μουσείου από τον πρώην υπουργό της κυβέρνησης των

Συντηρητικών, Τζορτζ Οσμπορν, που έχει δηλώσει δημοσίως ότι θα ήθελε να δει μια συμφωνία με την ελληνική κυβέρνηση. Ο Οσμπορν έχει θέσει σε εφαρμογή ένα φιλόδοξο πρόγραμμα ύψους ενός δισεκατομμυρίου λιρών για τη ριζική ανακαίνιση του μουσείου, που ιδρύθηκε το 1753 (ήδη η BP έχει δεσμευθεί δημοσίως για δωρεά 50 εκατομμυρίων). Στόχος να αλλάξει η όψη αλλά και οι συλλογές του ιδρύματος, απομακρύνοντας κομμάτια της ευρωπαϊκής Ιστορίας και ενσωματώνοντας περισσότερα εκθέματα του αφρικανικού και του νοτιοαμερικανικού πολιτισμού.

«Ισως ζητήσει την αρωγή εύπορων Ελλήνων που στηρίζουν την επιστροφή των Γλυπτών», λέει στην «Κ» ο λόρδος Εντ Βέιζι, πρώην υπουργός Πολιτισμού στην κυβέρνηση των Συντηρητικών και πρόεδρος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Project Parthenon, που εξηγεί πως σε αυτή την περίπτωση θα χρηματοδοτηθούν αιθουσες στο μουσείο με άλλους αρχαιοελληνικούς θησαυρούς. Στο έργο του ο Οσμπορν συνεπικουρείται από τον νέο διευθυντή του μουσείου, τον 46χρονο Νικόλας

Κάλιναν, που δήλωσε πρόσφατα πως θα ήθελε να εργαστεί για μια «συνεργασία (με την ελληνική κυβέρνηση), παρά να αναλωθεί σε μια διαμάχη για την ιδιοκτησία». Ο Βέιζι πιστεύει επίσης ότι η νέα κυβέρνηση των Εργατικών, υπό τον Κιρ Στάρμερ, δεν θα επενέβαινε σε μια συμφωνία.

Στο Λονδίνο –όπως και στην Αθήνα– κανείς δεν πιστεύει πως θα υπάρξει αλλαγή της νομοθεσίας του 1963 όπου ορίζεται σαφώς πως οι επιτροπές του μουσείου δεν μπορούν να επιστρέψουν οτιδήποτε από τις συλλογές ούτε να δωρίσουν ή να πουλήσουν.

«Έχει υπάρξει σύγκλιση, απομένουν ωστόσο λίγα σημεία με μεγάλες δυσκολίες», λέει στην «Κ» πηγή που είναι πολύ κοντά στη διαπραγμάτευση, εννοώντας το ζήτημα της ιδιοκτησίας.

Αντίστοιχα η Αθήνα επιβεβαιώνει πως εργάζεται με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο, με πρόθεση να βρεθεί μια «δημιουργική λύση». «Θα πρέπει οι δύο πλευρές να φτάσουν σε έναν συμβιβασμό μέσα στο περίγραμμα της ισχύουσας βρετανικής νομοθεσίας», εξηγεί ο Αλεξάντερ Χέρμαν, διευθυντής του Βρετανικού Ινστιτούτου Τέχνης και Δικαίου, που έχει γράψει το βιβλίο «Η διαμάχη για τα Γλυπτά του Παρθενώνα». Ο ίδιος δεν συμμερίζεται την αισιοδοξία του Economist, που με άρθρο του την προηγούμενη εβδομάδα υποστήριξε πως μπορεί να βρεθεί λύση μέσα στο 2025. «Πιστεύω πως χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια από τις δύο πλευρές για να βρεθεί ένα σημείο τομής. Είμαι λιγότερο αισιόδοξος, ωστόσο οι περισσότεροι λογικοί άνθρωποι θα ήθελαν να δουν λύση στο θέμα».

Ένας λόγος αισιοδοξίας πάντως είναι και η μεταστροφή της κοινής γνώμης. Η ναυαρχίδα του βρετανικού συντηρητικού Τύπου, οι «Τάιμς» του Λονδίνου, είχαν το 2021 ταχθεί υπέρ της επιστροφής των Γλυπτών στο κύριο άρθρο τους, εκπληρώνοντας τη διεθνή

κοινή γνώμη. Ο συντάκτης του άρθρου, Μάικλ Μπίνιον, θεωρεί πως η κοινή γνώμη προχωράει και πως η κυβέρνηση Στάρμερ θέλει να προωθήσει την επιστροφή των Γλυπτών, με αντάλλαγμα την αποστολή ελληνικών αρχαιοτήτων που δεν έχουν εκτεθεί ποτέ στο Βρετανικό Μουσείο για περιόδους εκθέσεις. «Είναι μια πολύ ελκυστική πρόταση», λέει στην «Κ» ο Μπίνιον. «Εμένα μου φαίνεται εξαιρετική ιδέα. Θα έδινε μια εκπληκτική ευκαιρία στους Βρετανούς να δουν αρχαιοτήτες που δεν έχουν ξαναδεί. Θα λειτουργούσε πολύ καλά».

Οι αντιδράσεις

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως μια συμφωνία δεν θα δημιουργούσε αντιδράσεις. «Όποτε μιλά δημοσίως για το θέμα υπάρχουν πάντα 2-3 άτομα που θα βγουν και θα με επιτιμήσουν που τολμώ να ζητώ να επιστρέψουν τα Γλυπτά στην πατρίδα τους», λέει ο λόρδος Βέιζι, δηλώνοντας ταυτόχρονα βέβαιος ότι θα υπάρξει «πολιτιστικός πόλεμος» στη Βρετανία εάν επιβληθεί συμφωνία επιστροφής, αφού κάποιος θα κατηγορήσουν τους πρωτεργάτες της πως «με την αλλαγή του status quo τρόπον τινά, αρνείσαι και απαξιώνεις τη βρετανική ιστορία».

Ολοι οι συνομιλητές μας παραδέχθηκαν ότι δεν έχει υπάρξει καλύτερη συγκυρία από την παρούσα. Θυμίζουν ωστόσο πως κι άλλες φορές οι συνομιλίες έφτασαν σε αδιέξοδο, οπότε είναι ίσως προτιμότερο να μην καλλιεργούνται μεγάλες προσδοκίες. Η Αθήνα το γνωρίζει και φαίνεται ότι καταβάλλει προσπάθεια να αξιοποιήσει τη θετική συγκυρία της ανάληψης της εξουσίας από τους Εργατικούς. Όπως όμως παραδέχεται στην «Κ» πηγή με γνώση των συζητήσεων, να μην έχει διανυθεί μια μεγάλη απόσταση, ωστόσο «το τελευταίο μίλι είναι πάντα το πιο δύσκολο».

Στόχος, να σπάσει η διμερής αμηχανία

Του ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ

Οι ελληνοβρετανικές σχέσεις έχουν μια πλούσια ιστορία, η οποία ωστόσο από το 2016 και μετά, όταν οι πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου ψήφισαν υπέρ της εξόδου από την Ε.Ε. (Brexit), δεν έχει αποδειχθεί αρκετή προκειμένου να τις στηρίξει. Παρά τη γενικότερα θετική ατμόσφαιρα μεταξύ Αθηνών και Λονδίνου (με εξαίρεση τη μάλλον άκομψη συμπεριφορά του Ρίσι Σούνακ προς τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη τον περασμένο Νοέμβριο), οι δύο χώρες αναζητούν πεδία συνεργασίας. Η αυριανή επίσκεψη του πρωθυπουργού στο Λονδίνο και η συνάντησή του με τον Βρετανό μολόγο του Κιρ Στάρμερ είναι μια προσπάθεια οι διμερείς σχέσεις να αποκτήσουν χειροπιαστό περιεχόμενο. Και στην παρούσα φάση η απουσία στενών διαβουλεύσεων με το Λονδίνο, ειδικά πάνω στα σημαντικά γεωπολιτικά και περιφερειακά θέματα, προκαλεί

αμηχανία στην Αθήνα. Πρόκειται πάντως για αμηχανία η οποία προκύπτει περισσότερο από την εσωστρέφεια των τελευταίων ετών και την απουσία σαφούς προσανατολισμού από το Ηνωμένο Βασίλειο πάνω σε όλα τα θέματα που άπτονται του ελληνικού γεωστρατηγικού ενδιαφέροντος.

Ως προς το πιο προβεβλημένο θέμα των ελληνοβρετανικών σχέσεων (τουλάχιστον στα πρωτοεπίδια των ταμπλόιντ), δηλαδή την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα, οι δύο πλευρές αναμένεται να επαναλάβουν τις θέσεις τους. Αλλωστε ο βασικός παίκτης στο συγκεκριμένο ζήτημα, είτε πρόκειται να επιλεγεί η λύση των ανταλλαγών ή της μακροχρόνιας έκθεσης ή απλώς διανόηση του στάτους κβο, είναι το Βρετανικό Μουσείο. Ο υπουργός Εξωτερικών Γιώργος Γεραπετρίτης έχει επαφές προς αυτή την κατεύθυνση, οι οποίες σπάνια ανακοινώνονται, ωστόσο οι συζητήσεις φαίνεται να αντιμετω-

Κιρ Στάρμερ, Κυριάκος Μητσοτάκης. Η συνάντησή τους στην Ντάουνινγκ Στριτ θα είναι μια προσπάθεια οι ελληνοβρετανικές σχέσεις να αποκτήσουν χειροπιαστό περιεχόμενο.

πίζουν ακόμη δυσκολίες.

Στην πρόσφατη επίσκεψή του στο Λονδίνο (20.11), πάντως, ο κ. Γεραπετρίτης συζήτησε με τον μολόγο του Ντέιβιντ Λάμι για το στρατηγικό πλαίσιο των ελληνοβρετανικών σχέσεων. Η πλέον

σημαντική πτυχή στην οποία οι δύο πλευρές επιχειρούν να επικεντρωθούν είναι αυτή της νέας γενεολογίας κατάστασης στην περιοχή, που δημιουργεί κάποιες επιπλοκές και στις ελληνοβρετανικές σχέσεις. Η πολύ στενή σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με την Τουρκία αποτελεί έναν αντικειμενικό ανασταλτικό παράγοντα και αυτό αντικατοπτρίζεται σε μια σειρά ζητημάτων, όπως για παράδειγμα στα εξοπλιστικά.

Ραντάρ, Κυπριακό, ναυτιλία

Παρά τα προβλήματα, φαίνεται ότι τους επόμενους μήνες θα προχωρήσουν κάποια όχι μεγάλα, αλλά σημαντικά για τις Ενοπλεις Δυνάμεις προγράμματα, όπως η αντικατάσταση των πέντε πολύ κρίσιμων ραντάρ τύπου Commander, που αποτελούν κρίσιμο εργαλείο στα χέρια της Πολεμικής Αεροπορίας και είναι ανεπτυγμένα σε τοποθεσίες που επιτρέπουν την παρακολούθηση της κατάστασης πάνω από το Αι-

γαίο, με πιο εξελιγμένα συστήματα του ίδιου τύπου.

Τόσο η Αθήνα όσο και το Λονδίνο βρίσκονται, επίσης, εν αναμονή των ανακοινώσεων του γ.γ. του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες, ο οποίος αναμένεται να συγκαλέσει άτυπη πενταμερή διάσκεψη για το Κυπριακό στις αρχές του χρόνου. Βέβαια, το Κυπριακό αποτελεί ένα ζήτημα στο οποίο Αθήνα και Λονδίνο έχουν διαχρονικά απόψεις που δημιουργούν τριβές, ωστόσο στην παρούσα φάση οι δυσκολίες στη διαδικασία προκύπτουν από την κατεύθυνση της Αγκυρας.

Σημαντική πτυχή των ελληνοβρετανικών σχέσεων είναι, βεβαίως, και η ναυτιλία, τόσο διμερώς όσο και στο πλαίσιο του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΙΜΟ), ο οποίος εδρεύει στο Λονδίνο. Παράλληλα, τη διετία 2025-26 η Ελλάδα ως μη μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ θα συνεργάζεται στενά με το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο αποτελεί ένα από τα πέντε μόνιμα μέλη.

Ετοιμαστείτε για νέα αλλαγή

Η παρουσία του Αρν και της Πάφου στο πρώτο γκρουπ, δημιουργεί ξανά την ανάγκη αναζήτησης νέου τρόπου διεξαγωγής του πρωταθλήματος

Του **ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Ο **Γιόχαν Κρόιφ** σε κάποια στιγμή είχε πει ότι, ποτέ στη ζωή του δεν είδε ένα τσουβάλι λεφτά να παίζει μπάλα. Ήταν η πρώτη περίοδος της εποχής Μπόσμαν, που άνοιξε τον δρόμο στις πλούσιες ομάδες να μπορούν να αποκοτούν τους καλύτερους ξένους ποδοσφαιριστές και με την πάροδο του χρόνου να ισχυροποιούνται. Σήμερα, η ατάκα του Κρόιφ έχει χάσει την αξία της, καθώς ναι μεν δεν κατακτά τίτλους, αλλά αυτές οι ομάδες καταφέρνουν ως συνήθως να διατηρούνται στις ψηλότερες θέσεις της βαθμολογίας. Καμιά φορά «πετάγεται» κάποια άλλη με καλή οργάνωση, σκάουτινγκ, και λίγη τύχη και κάνει τη «ζημιά», αλλά πλέον ολοένα και αυτοί του είδους οι ομάδες σπανίζουν.

Με σχεδόν το ένα τέταρτο του 21ου αιώνα να έχει παρέλθει, το φαινόμενο της τελικής θέσης στον βαθμολογικό πίνακα για τα ποδοσφαιρικά σωματεία/εταιρείες και στον νησί μας, λίγο-πολύ εξαρτάται ή υπολογίζεται βάσει της οικονομικής τους δυνατότητας. Φέτος, με την παρέλευση των πρώτων 11 αγωνιστικών, καθώς δεν υπολογίζονται οι χθεσνοί αγώνες, η βαθμολογική θέση των ομάδων που προπορεύονται είναι λίγο πολύ όπως γνωρίζουμε τα οικονομικά τους δεδομένα. Αύριο έχουμε δύο σπουδαία παιχνίδια μεταξύ της πρωτοπόρου Πάφου και της φιλόδοξης

Η Πάφος και ο Αρνς έχουν μπει για τα καλά στην ελίτ του κυπριακού ποδοσφαίρου «κλέβοντας» τίτλους και ευρωπαϊκές θέσεις από τις παραδοσιακές δυνάμεις.

Ομόνοιας, ενώ ο περσινός πρωταθλητής ΑΠΟΕΛ υποδέχεται τον δεύτερο στη βαθμολογία Άρν. Οι τέσσερις αυτές ομάδες μαζί με την ΑΕΚ και τον Απόλλωνα, έχουν το μεγαλύτερο μισθολόγιο σε σχέση με τις υπόλοιπες. Αν και θα πρέπει να σημειώσουμε πως η ΑΕΚ με τον Απόλλωνα διαθέτουν αρκετά μικρότερο από τις προαναφερθείσες, αλλά πολύ μεγαλύτερο από τις υπόλοιπες που ακολουθούν. Όλα αυτά βάσει των οικονομικών καταστάσεων που δηλώνουν οι ίδιες κάθε χρόνο στην ΚΟΠ και οι οποίες δημοσιοποιούνται στην ιστοσελίδα της. Σήμερα, ο βαθμολογικός πίνακας δηλώνει όχι μόνο τη βαθμολογική θέση της κάθε ομάδας αλλά και το... μισθολόγιο της.

Το Καλοκαίρι του '21

Πριν από περίπου τρία χρόνια και κάτι, όταν το Καλοκαίρι του 2021 ο Άρνς άλλαξε ιδιοκτησιακό καθεστώς και πέρασε σε χέρια Λευκωρώσου, σε συνδυασμό με τον ιδιοκτήτη της Πάφου που προέρχεται από τη Ρωσία, είχε αρχίσει μια συζήτηση στα ποδοσφαιρικά στέκια, ότι τόσο για το αν θα κυριαρχήσουν στο κυπριακό ποδόσφαιρο, αλλά τότε. Οι θέσεις και αντιπαραθέσεις εντάθηκαν το επόμενο Καλοκαίρι (2022) και το εύρος τους αυξήθηκε, όταν τον Μάιο του 2023 ο Άρνς κατέκτησε για πρώτη φορά στην ιστορία του το πρωτάθλημα.

Τον επόμενο Μάιο (2024) η Πάφος πανηγύρισε επίσης τον πρώτο της τίτλο, της κυπελλοκράτορας Κύπρου και σήμερα (1η Δεκεμβρίου 2024) οι δύο αυτές ομάδες προπορεύονται στη βαθμολογία, αφήνοντας πίσω τους τις παραδοσιακές δυνάμεις Ομόνοια, ΑΠΟΕΛ και... ΑΕΚ ενώ Απόλλων, Ανόρθωση και ΑΕΛ είναι ακόμη πιο πίσω.

Από τη σεζόν 2022-23 μέχρι και την περσινή διεξήχθησαν αγώνες τριών διοργανώσεων για την κατάκτηση έξι τίτλων: Δύο πρωταθλήματα, δύο κυπέλλου και δύο σούπερ καπ. Οι μισοί κατέληξαν στη βιτρίνα του Άρν (πρωτάθλημα, σούπερ καπ) και της Πάφου (κύπελλο).

Η νέα εποχή φαίνεται να έρχεται νωρίτερα από ό,τι κάποιοι ίσως να

Από τη σεζόν 2022-23 μέχρι και την περσινή διεξήχθησαν αγώνες τριών διοργανώσεων για την κατάκτηση έξι τίτλων. Οι μισοί κατέληξαν στη βιτρίνα του Άρν (πρωτάθλημα, σούπερ καπ) και της Πάφου (κύπελλο).

υπολόγιζαν. Άρνς και Πάφος, Πάφος και Άρνς έχουν ανέβει επίπεδο, και κυρίως δείχνουν να σταθεροποιούνται στις ψηλές θέσεις της βαθμολογίας. Φέτος (2024-25) εμφανίζονται ως τα ισχυρότερα φαβορί για την κατάκτηση του τίτλου. Βέβαια το να είσαι φαβορί δεν σημαίνει σώνει και καλά ότι θα πετύχεις τον στόχο σου, ωστόσο επιβεβαιώνεται πως οι ομάδες με τα μεγαλύτερα μισθολόγια έχουν και τις περισσότερες πιθανότητες.

Βάσει των στοιχείων της γνωστής ιστοσελίδας «transfermarkt.com» η αξία των ποδοσφαιριστών της Πάφου ανέρχεται στα 24,14 εκ. ευρώ, του Άρν στα 20 εκ. ευρώ, και της Ομόνοιας 19,23 εκ. ευρώ. Ακολουθεί μια τετράδα ομάδων λίγο πιο κάτω με την αξία των ποδοσφαιριστών του ΑΠΟΕΛ να εκτιμάται στα 14,85 εκ. ευρώ, της ΑΕΚ στα 13,98 εκ. ευρώ, του Απόλλωνα στα 12,43 εκ. ευρώ και της Ανόρθωσης στα 11,25 εκ. ευρώ. Φαίνεται δηλαδή πως ο βαθμολογικός πίνακας ταιριάζει βάσει και της εκτιμώμενης συνολικής αξίας του ρόστερ της κάθε ομάδας.

Δεν αναφερόμαστε σε προϋπολογισμούς, ούτε σε μισθολόγια, πρόκειται απλώς για μια εκτίμηση της σημερινής αξίας των ποδοσφαιριστών που υπάρχουν στο δυναμικό της κάθε ομάδας. Και τούτο πάλι υπόκειται σε κριτική, αναλόγως.

Κάτω από δέκα εκατομμύρια ευρώ είναι η αξία των υπόλοιπων ομάδων, με την ΑΕΛ να φτάνει στα 9,43 εκ. ευρώ και απ' εκεί και πέρα έχουμε την Καρμιώτισσα με 6,50 εκ. ευρώ, τη Νέα Σαλαμίνα με 5,85 εκ. ευρώ, τον Εθνικό με 5,53 εκ. ευρώ και στις τελευταίες θέσεις είναι η Ομόνοια 29Μ με 4,58 εκ. ευρώ, η Ένωση με 3,80 εκ. ευρώ και η Ομ. Αραδίππου με 2,88 εκ. ευρώ.

Έχουμε δηλαδή τις ομάδες με τη χαμηλότερη χρηματιστηριακή αξία, σύμφωνα πάντα με τη συγκεκριμένη ιστοσελίδα, να παλεύουν για την αποφυγή του υποβιβασμού.

Φτάσαμε στο... μέλλον

Περίπου τρία χρόνια μετά φτάσαμε στο... μέλλον. Σε ό,τι συζητούσαμε, δηλαδή: η Πάφος και ο Άρνς έχουν μπει για τα καλά στην ελίτ

του κυπριακού ποδοσφαίρου «κλέβοντας» τίτλους και ευρωπαϊκές θέσεις από τις παραδοσιακές δυνάμεις, παλιές και νέες.

Άλλωστε ως μην ξεχνάμε πως ένας από τους σοβαρούς λόγους που τα πλείοι από τρία γκρουπ των τεσσάρων ομάδων, άλλαξαν σε δύο γκρουπ, είτε με 12 ομάδες είτε με 14 ομάδες, ήταν ακριβώς για να χωρέσουν σχεδόν όλες οι γνωστές τότε «μεγάλες δυνάμεις» (ΑΕΛ, Απόλλων, Ανόρθωση, Ομόνοια, ΑΕΚ και ΑΠΟΕΛ). Σήμερα, με την Πάφο και τον Άρν να εδραιώνονται για τα καλά στις ψηλές θέσεις του βαθμολογικού πίνακα, δεν αποκλείεται μέσα στις επόμενες Γενικές Συνελεύσεις της ΚΟΠ να τεθεί ξανά θέμα για την αλλαγή της δομής του πρωταθλήματος με ένα διαφορετικό μοντέλο που δεν θα αποκλείει δημοφιλείς και ιστορικές ομάδες από το πρώτο γκρουπ. Ένα μοντέλο που θα τις βοηθά αν μη τι άλλο οικονομικά. Να αναλογιστούν περισσότερα έσοδα σε σχέση με τα μηδαμινά που προσφέρει το δεύτερο γκρουπ δυναμικότητας με το υφιστάμενο μοντέλο.

ΑΠΟΦΕΙΣ

Στ' αλήθεια,
«μαγικό χαλί»

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Όσο και αν κάποιοι στον τόπο μας, υποδύονται και καλά τους δυτικοευρωπαίους, δεν απέχουμε και πολύ από τους Άραβες. Ούτε γεωγραφικά ούτε φυσιογνωμικά, εννοείται, ούτε και πολιτισμικά. Αντιθέτως. Στο μοτίβο «δίνω και παίρνω» ή καλύτερα στο πλαίσιο ενός άτυπου παζαριού, που περιλαμβάνει ανταλλαγή συνθηκών και εθίμων, λάβαμε μεταξύ άλλων από τον Αραβικό πολιτισμό και κάποιες ιστοριούλες. Τις οποίες, με κάποιες διαφοροποιήσεις και προσαρμογές, τις μεταφέραμε στη δική μας πραγματικότητα.

Για παράδειγμα, το δικό μας «μαγικό χαλί», σ' αντίθεση μ' αυτό που χρησιμοποιούσε «ο Αλαντίν στο μαγικό λυχνάρι», δεν πετά, ούτε και σε ταξιδεύει σε μέρη εξωτικά, βλέποντας από ψηλά τον κόσμο.

Το δικό μας «μαγικό χαλί» είναι κατά κάποιο τρόπο αόρατο, μα την ίδια ώρα έχει τέτοιο εύρος, που κάτω απ' αυτό μπορούμε να σκεπάσουμε ό,τι μας κάνει να νιώθουμε άβολα. Ενοχές, φόβους, δειλίες, ατασθαλίες, υποψίες, εγκλήματα, διαφθορές, σκάνδαλα, κατάχρηση εξουσίας, κακουργήματα κάθε φύσης, κατηγορίες, βολέματα, κουμπιές... και ό,τι σκεφτεί το μυαλό του καθενός.

Μάλιστα στον δικό μας τον χώρο, τον ποδοσφαιρικό, η χρήση του είναι απαραίτητη. Το δικό μας «μαγικό χαλί» συντηρείται από τους ανθρώπους που εξουσιάζουν τον χώρο, όπως δηλαδή η ηγεσία της Ομοσπονδίας και οι ηγέτες των ομάδων. Τίποτα, όμως, δεν μπορεί να διατηρηθεί, υπό αυτό, χωρίς τη συμβολή της οικογένειας των δημοσιογράφων (τρομάρα μας).

Ναι, αυτών, που τάχατες διαθέτουν και συνδικαλιστικό όργανο, που περισσότερο ασχολείται με τα «δημοσιογραφικά καλλιστεία», λαμβάνοντας καμιά κορηγία ή και κανά ταξιδάκι, παρά με τα πραγματικά προβλήματα του επαγγέλματος.

Που λες οι δημοσιογράφοι, είναι απαραίτητο εργαλείο για να τεντώνει το «μαγικό χαλί» και να μπορεί έτσι να χωράει, ακόμη περισσότερα πράγματα από κάτω. Ό,τι θες. Οικονομικά ελλείμματα, μπακαλίστικη διαχείριση, αθέτηση ασυμφωνιών, λανθασμένοι χειρισμοί, κακές επιλογές, προώθηση προσωπικών συμφερόντων και ό,τι τραβά η ψυχή σου.

Και δεν χρειάζεται και πολύς χρόνος για να σκεπαστούν. Λίγες εβδομάδες πέρασαν μετά από τις καταγγελίες Παπασταύρου και τέντωσε από εδώ, τέντωσε από εκεί, σκεπάστηκαν τα πάντα. Τσιμουδιά!! Μέχρι την επόμενη φορά που θα τσαλακωθεί το «μαγικό χαλί» και κάποιοι θα σπεύσουν να το απλώσουν, έως ότου σκεπάσει ό,τι χρειάζεται να μπει από κάτω. Τύφλα να 'χει ο Αλαντίν και τα παραμύθια της Χαλμάς. Εμείς εδώ τα μετατρέπουμε σε πραγματικότητα και άμα λάχει τα σκεπάζουμε, μέχρι να πέσουν στις «λήθης το πηγάδι».

Προπονητές όπως
λέμε πουκάμισα...

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΗ**

Περισσότερες από τις μισές ομάδες στην πρώτη κατηγορία άλλαξαν προπονητή! Δύο από τις οκτώ δεν περιόριστσαν σε μία αλλαγή. Όλα αυτά, πριν ακόμη συμπληρωθεί ο πρώτος γύρος του πρωταθλήματος! Θετικό στοιχείο δεν το λες, ακόμη κι εκεί όπου αποδεικνύεται πως σωστά πάρθηκε μια απόφαση για αλλαγή. Κάθε άλλο παρά έκπληξη αποτελεί το συχνό πηγαινε-έλα προπονητών στη χώρα μας. Το ένα ρεκόρ (σε αλλαγές προπονητών) διαδέχεται το άλλο, τα τελευταία χρόνια και δεν αποτελεί μόνο δείγμα έντονου συναγωνισμού.

Ότι ο προπονητής αποτελεί πάντα το πρώτο ή το πιο εύκολο «θύμα», δεν αποτελεί μόνο κυπριακό φαινόμενο. Ότι το ποσοστό προπονητών της κερκίδας ή του καναπέ είναι εξαιρετικά υψηλό στην Κύπρο, είναι επίσης αδιαμφισβήτητο. Ο κόσμος ούτε προσλαμβάνει, ούτε απολύει προπονητές. Σε μια μικρή ποδοσφαιρική κοινωνία, ωστόσο, ο κόσμος μπορεί να ασκήσει πίεση σε μια διοίκηση σε βαθμό που να επηρεάσει ή και να καθορίσει σημαντικές αποφάσεις. Πολύ περισσότερο, όταν διαχρονικά οι διοικήσεις σχεδόν όλων των μεγάλων ομάδων στη χώρα μας, διατηρούν μια «ειδική» σχέση με τον κόσμο της ομάδας...

Για τον προπονητή, όπως και για το άθλημα γενικότερα, μετρούν τα αποτελέσματα. Δεν ευθύνονται πάντα, ωστόσο, οι επιλογές ή το κουτσούριαμα ενός προπονητή, όταν τα αποτελέσματα δεν ικανοποιούν. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες συμπληρώθηκε ένα ρόστερ, το ποσοστό που αναλογεί σε προπονητές, τεχνικούς διευθυντές ή και παράγοντες, στις σημαντικές αποφάσεις για τις προπονητικές ρυθμίσεις στο ρόστερ, σαφώς και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην αξιολόγηση, όπως και γενικότερα οι συνθήκες κάτω από τις οποίες δουλεύει ένας προπονητής, μαζί και κάποιοι αστάθμητοι κάποτε παράγοντες.

Μέγα ζήτημα, από ποιους αξιολογείται ένας προπονητής. Στις έξι από τις οκτώ ομάδες του φετινού πρωταθλήματος, η απόφαση για αλλαγή προπονητή ή προπονητών, δεν πάρθηκε από τεχνικό ή αθλητικό διευθυντή... Την ίδια ώρα, προκύπτει ένα ακόμη σημαντικό θέμα, άμεσα συνηφασμένο με τις συχνές αλλαγές προπονητών στη χώρα μας. Πώς γίνεται, λοιπόν, αυτοί που το καλοκαίρι έκριναν έναν προπονητή κατάλληλο και δύο ή τρεις μήνες μετά ακατάλληλο, παραδεχόμενο ουσιαστικά το λάθος τους, να κρίνονται οι ίδιοι κατάλληλοι για να διαλέξουν τον επόμενο; Αν μάλιστα προκύπτει και δεύτερη στη σειρά ανάλογη απόφαση, το ερώτημα γίνεται εντονότερο, παραμένει όμως αναπάντητο...

Και έτσι θα παραμείνει, μαζί με τη σιγουριά ότι σύντομα θα προκύψουν εκ νέου ανακοινώσεις για λύσεις συνεργασίας, με κοινή συναίνεση ή προκαθορισμένη αποζημίωση...

Μεταβολές εβδομάδας			Dow Jones		Nasdaq		Nikkei		Dax		FTSE 100		ΔΙΕΘΝΗ Πρωτιά χωρών της Ανατολικής Ευρώπης σε αγορές χρυσού Σελ. 10	Πετρέλαιο		€/ \$	
	Χ.Α.Κ.	4,80%		2,37%		1,30%		-0,20%		1,46%		1,62%			-1,43%		1,52%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΔΥΣΠΙΣΤΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ

Εκτοξεύεται το κόστος δανεισμού της Γαλλίας

Με την παρατεταμένη πολιτική κρίση να σοβεί στη Γαλλία και ορατό τον κίνδυνο κατάρρευσης της κυβέρνησης, οι επενδυτές δυσπιστούν απέναντι στη δεύτερη οικονομία της Ευρωζώνης και το κόστος δανεισμού της εκτοξεύεται στα υψηλότερα επίπεδα που έχουν σημειωθεί τα τελευταία 12 χρόνια. Σελ. 9

ΚΡΙΣΤΙΝ ΛΑΓΚΑΡΝΤ

Διαπραγμάτευση και όχι αντίποινα για δασμούς

Κάλεσμα στους Ευρωπαίους ηγέτες να συνεργαστούν με την κυβέρνηση Τραμπ και να αγοράζουν περισσότερα προϊόντα «made in USA» απήυθυνε η Κριστίν Λαγκάρντ. Η επικεφαλής της ΕΚΤ είπε ότι η Ε.Ε. «δεν πρέπει να προχωρήσει σε αντίποινα, αλλά να διαπραγματευθεί» με τον εκλεγμένο Πρόεδρο. Σελ. 10

ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το ελληνικό Μονακό των νοτίων προαστίων

Αναρριχάται στη διεθνή κατάταξη η Αθηναϊκή Ριβιέρα, καθώς αυξάνεται το ενδιαφέρον των ξένων για αγορά ακινήτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι νεόδμητες κατοικίες στα νότια προάστια πωλούνται έναντι 11.200 ευρώ/τ.μ., όντας ακριβότερες ακόμη και από το Ντουμπάι και το Άμστερνταμ. Σελ. 12

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,74%	-0,18%
Γερμανία	2,13%	-0,19%
Γαλλία	2,91%	-0,11%
Ιταλία	3,35%	-0,15%
Ισπανία	2,84%	-0,20%
Ιρλανδία	2,40%	-0,17%
Ελλάδα	2,97%	-0,21%
Ην. Βασίλειο	4,27%	-0,17%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Θετική
Fitch	BBB+	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	BBB+	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Ανεκπλήρωτο ορόσημο «πάγωσε» κονδύλι 37 εκατ.

Στις τελευταίες θέσεις η Κύπρος στο πρόγραμμα του Ταμείου Ανάκαμψης

Η καθυστέρηση στην έναρξη της ισχύος της νομοθεσίας για την αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, ήταν ο βασικός λόγος για το πάγωμα των 37 εκατ. ευρώ, στο πλαίσιο της εκταμίευσης της δεύτερης και της τρίτης δόσης για την Κύπρο από το Ταμείο Ανάκαμ-

ψης και Ανθεκτικότητας. Το ποσό που αντιστοιχεί στο συγκεκριμένο ορόσημο «παγώνει» μέσω της διαδικασίας της «αναστολής πληρωμών» και δεν αναμένεται να εκταμιευθεί πριν από το 2025. Η Κύπρος βρίσκεται ακόμα πολύ πίσω σε σχέση με πολλές άλλες χώρες της ΕΕ ανα-

φορικά με το πρόγραμμα που λήγει στο τέλος του 2026. Η Κομισιόν είχε ενημερώσει από τον Σεπτέμβριο την κυβέρνηση για την προκαταρκτική αξιολόγηση του δεύτερου αιτήματος πληρωμής, και είχε έναν μήνα για να απαντήσει. Εκ του αποτελέσματος, η Κομισιόν θεωρεί πως

το ορόσημο δεν έχει ολοκληρωθεί. Ο κίνδυνος απώλειας κονδυλίων λόγω μη εκπλήρωσης οροσήμων είναι ένας υπαρκτός κίνδυνος για όλα τα κράτη-μέλη. Ωστόσο, η διαδικασία της «αναστολής πληρωμών» έχει ως στόχο ακριβώς να αποτραπούν τέτοιες εξελίξεις. Σελ. 3

Από την Black Friday στη Cyber Monday

Ικανοποιημένοι δηλώνουν οι περισσότεροι καταστηματάρχες από την κίνηση στην αγορά στο πλαίσιο της Black Friday. Όπως πληροφορείται η «Κ», η κίνηση και η επισκεψιμότητα στο Nicosia Mall ήταν αυξημένη κατά 20% σε σχέση με την περσινή περίοδο από τη Δευτέρα μέχρι την Παρασκευή το πρωί. Την αγορά φέτος φαίνεται να κερδίζουν τα είδη ένδυσης και υπόδησης. Αναμένουν τη Cyber Monday για τα ηλεκτρονικά. Σελ. 5

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΧΟΛΓΚΕΡ ΣΜΙΕΝΤΙΝΓΚ*

Ανησυχητικά μηνύματα από τις πρώτες κινήσεις Τραμπ

Σε γενικές γραμμές ο Ντόναλντ Τραμπ ανταποκρίνεται στις προσδοκίες που δημιούργησε. Από τη νίκη του στις εκλογές της 5ης Νοεμβρίου προχωρεί με γοργό βηματισμό για να καλύψει καίριες θέσεις στην κυβέρνηση του και να θέσει τις βάσεις για την εφαρμογή της ατζέντας του. Σε πολλές περιπτώσεις η επιλογή των υποψηφίων υποδηλώνει ότι εκτιμά την αφοσίωσή τους περισσότερο από τις ικανότητές τους, κάτι που ίσως μακροπρόθεσμα υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα των θεσμών. Σημαίνει, επίσης, ότι θα αντιμετωπίσει πολύ λιγότερη πίεση από το εσωτερικό της κυβέρνησής του ενάντια στις όποιες πολιτικές του σε σύγκριση

με την πρώτη θητεία του. Μερικές από τις επιλογές του για κορυφαίες θέσεις είναι απρόβλεπτες. Σκεφθείτε έναν αμφισβητία των εμβολιασμών να ηγηθεί του υπουργείου Υγείας ή έναν τηλεοπτικό παρουσιαστή ως υπουργό Αμυνας. Άλλες επιλογές, όπως ο Μάρκο Ρούμπιο στο υπουργείο Εξωτερικών, ο Μάικλ Γουάλτς ως σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας και ο Σκοτ Μπέσεντ ως υπουργός Οικονομικών, είναι πιο καθησυχαστικές.

Τι μας λένε οι αποφάσεις και οι δηλώσεις του μέχρι στιγμής για τις προοπτικές της αμερικανικής οικονομίας, τους κινδύνους εμπορικού πολέμου και την Ουκρανία; As διακινδυνεύσω μερι-

Η επιλογή των υποψηφίων υπουργών υποδηλώνει ότι εκτιμά την αφοσίωσή τους περισσότερο από τις ικανότητές τους.

κές εικασίες. Ο Τραμπ δείχνει σοβαρός στις τρεις εγχώριες οικονομικές προτεραιότητές του: την απορρύθμιση, τις φορολογικές περικοπές και τους σκληρούς ελέγχους της μετανάστευ-

σης, πιθανώς με ορισμένες πολύ ορατές απελάσεις για να ευχαριστήσει τους ψηφοφόρους του. Αρχικά, οι φορολογικές περικοπές και η απορρύθμιση θα τονώσουν την ανάπτυξη των ΗΠΑ το 2025 και το 2026, ενώ η τάση της μετά θα εξασθενήσει. Η Fed θα κληθεί να σταματήσει τις μειώσεις των επιτοκίων πολύ νωρίτερα, πιθανότατα μετά από ακόμη μία κίνηση 25 μ.β., ενώ το δολάριο ΗΠΑ θα παραμείνει σημαντικά ισχυρότερο. Αν ο Ντόναλντ Τραμπ περικόψει κάποιες κρατικές δαπάνες, π.χ. μειώσει τον αριθμό των υπαλλήλων, πιθανότατα θα αποφύγει τις γενικότερες μειώσεις για να τεθεί η δημοσιονομική πολιτική των ΗΠΑ σε

Jose Manuel Campa

Σε εναλλακτικές πηγές εσόδων να στραφούν οι τράπεζες

Οι γεωπολιτικές εντάσεις έχουν αυξήσει σημαντικά τους λειτουργικούς κινδύνους για τις τράπεζες, ιδίως αυτούς στον κυβερνοχώρο και τους ψηφιακούς, τονίζει ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών, Jose Manuel Campa. Επισημαίνει πως η πίεση στα έσοδα από επιτόκια αναμένεται να αυξηθεί και καλεί τις τράπεζες να επικεντρωθούν σε άλλες πηγές εσόδων. Σελ. 4

Judit Rozsa

Σταθερή η ανάπτυξη της Κύπρου

Η Κύπρος διαχειρίστηκε κρίσεις, επέδειξε ανθεκτικότητα και δέσμευση στις μεταρρυθμίσεις και πέτυχε σταθερή ανάπτυξη, επισημαίνει η γενική διευθύντρια της Κομισιόν για την Υποστήριξη Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων, Judit Rozsa. Τονίζει ότι η Επιτροπή θα συνεχίσει να υποστηρίζει την Κύπρο και αναφέρεται στο εμπόριο μέσω της Πράσινης Γραμμής και στο άνοιγμα νέων οδοφραγμάτων. Σελ. 6

ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Στο Λονδίνο για επενδυτές

Ετοιμάζουν βαλίτσες για το επενδυτικό συνέδριο της Morgan Stanley και του Χρηματιστηρίου Αθηνών, που θα διοργανωθεί τη Δευτέρα στο Λονδίνο, οι κυπριακές τράπεζες. Με θετικά επενδυτικά «στορί» Τράπεζα Κύπρου και Eurobank. Σελ. 4

βιώσιμο δρόμο. Με μεγάλα ελλείμματα και μικρότερη τάση ανάπτυξης, τα δημοσιονομικά προβλήματα θα εντείνονται.

Μετά από πολλές ακραίες και αντιφατικές δηλώσεις της προεκλογικής εκστρατείας, ο Τραμπ ανακοίνωσε δασμούς 25% σε όλες τις εισαγωγές από το Μεξικό και τον Καναδά και έναν επιπλέον δασμό 10% σε όλες τις κινεζικές εισαγωγές την πρώτη ημέρα της προεδρίας του. Λαμβάνοντας υπόψη την ονομαστική αξία τους, τέτοιοι δασμοί θα αύξαναν το επίπεδο των τιμών καταναλωτή στις ΗΠΑ κατά 1% εντός ενός έτους.

* Ο κ. Χόλγκερ Σμιέντινγκ είναι οικονομολόγος της Berenberg Bank.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Της **ΤΖΕΝΙΦΕΡ ΝΤΑΓΚΑΝ / BLOOMBERG**

Η Ιρλανδία μπροστά στην παγίδα

Οι **σιμερινές** εκλογές στην Ιρλανδία βρίθουν πολιτικών που υπόσχονται τον ουρανό με τ' άστρα στους ψηφοφόρους. Η διαφορά έγκειται στο ότι, ανεξαρτήτως ποιο κόμμα νικήσει, θα έχει τα χρήματα να το κάνει πράξη, χάρις στα δισ. ευρώ των φόρων από αμερικανικές εταιρείες με δραστηριότητες εκεί. Ο κυβερνητικός συνασπισμός ξεκίνησε τη «δεξίωση» με έναν προϋπολογισμό παροχών τον Οκτώβριο, επειδή ο πρωθυπουργός Σάιμον Χάρις θέλησε να προστατεύσει το προβάδισμά του στις δημοσκοπήσεις. Στην προεκλογική εκστρατεία, βέβαια, όλα τα κόμματα υποσχέθηκαν φοροαπαλλαγές και επενδύσεις.

Οι μακροπρόθεσμες δαπάνες της χώρας δεν μπορούν να στηριχθούν στα εφήμερα έσοδα από τη φορολόγηση αμερικανικών πολυεθνικών.

Με τόσο πολλά διαθέσιμα χρήματα, τίθεται το ερώτημα εάν η Ιρλανδία διδάχθηκε από το παρελθόν και μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα το οικονομικό της. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, όταν οι δημόσιες δαπάνες εκτινάχθηκαν στα ύψη κατά τη διάρκεια μιας περιόδου ανεξέλεγκτου τραπεζικού δανεισμού και ανόδου των τιμών των κατοικιών, η κυβέρνηση έκανε κακούς υπολογισμούς. Η κατάληξη ήταν ένα καταστροφικό κραχ ακινήτων, καθώς και η διάσωση της Ιρλανδίας από την Ε.Ε. και το ΔΝΤ. Τώρα η κυβέρνηση επιδιώκει να κινηθεί με σύνεση, αποταμιεύοντας τε-

ράστια ποσά σε ένα κρατικό επενδυτικό ταμείο, το οποίο ήδη το καλοκαίρι διέθετε άνω των 8 δισ. ευρώ. Ο στόχος είναι έως το 2034 να φθάσει στα 100 δισ. ευρώ. Τα κεφάλαιά του μπορούν να αξιοποιηθούν από το 2041, αλλά η κρίση στη στέγαση και στην περιθαλψη απαιτεί δαπάνες τώρα. Επιπλέον, οι πολιτικοί παλεύουν να προσελκύσουν ψήφους. Το κυβερνητικό κόμμα Φάιν Γκέιλ προτείνει 1.000 ευρώ για κάθε νεογέννητο, ενώ ο εταίρος του στον συνασπισμό Φιάνα Φέιλ εξαγγέλλει φοροαπαλλαγές και άλλες εισφορές στα εισοδήματα, όπως και το Σιν Φέιν, που επιδιώκει να ξεοδέψει περισσότερα σε κεφαιλαιουχικά έργα.

Τα ελκυστικά φορολογικά κίνητρα συνέδραμαν την Ιρλανδία να πείσει αμερικανικές εταιρείες τύπου Microsoft, Intel, Pfizer, Google και άλλες να δραστηριοποιηθούν εκεί, δημιουργώντας χιλιάδες θέσεις εργασίας. Αν και τα φορολογικά έσοδα από αυτές αυξάνονται, αξιωματούχοι λένε ότι ορισμένα έχουν ένα στοιχείο «προσδόκατου». Χωρίς αυτά, το εκτιμώμενο φετινό πλεόνασμα ύψους 25 δισ. ευρώ μειώνεται σε μόλις 1,5 δισ. ευρώ. Τα δημόσια οικονομικά ενισχύθηκαν επίσης με αναδρομικά φορολογικά έσοδα 14 δισ. ευρώ από την Apple ύστερα από απόφαση ευρωπαϊκού δικαστηρίου. «Αν αυτές οι απρόβλεπτες εταιρικές καταβολές αφαιρεθούν, δεν μπορούμε πραγματικά να σχεδιάσουμε μακροπρόθεσμες δαπάνες», τόνισε η Εμα Χάουαρντ, οικονομολόγος στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Δουβλίνου. Επιπλέον, οι φόροι είναι ιδιαίτερα συγκεντρωμένοι σε ευαρίθμους αμερικανικούς ομίλους. Μόλις τρεις αντιπροσώπευαν το 43% των εσόδων από εταιρικούς φόρους το 2022.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Μετά τη Γερμανία ήρθε η σειρά της Γαλλίας για να μπει σε οικονομική εσωστρέφεια, αναδεικνύοντας τα μεγάλα προβλήματα που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η Ευρωζώνη στους επόμενους μήνες.

Αναγκαία και επίκαιρη εξέλιξη

Η **έγκριση** που δόθηκε από την ΕΠΑ ανοίγει τον δρόμο για απόκτηση της CNP ασφαλιστικής από την Ελληνική Τράπεζα. Μια συναλλαγή που ταράζει τα νερά στον ασφαλιστικό κλάδο, δημιουργώντας τον μεγαλύτερο ασφαλιστικό όμιλο στην Κύπρο. Μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής η Ελληνική Τράπεζα θα κατέχει μερίδιο αγοράς ίσο με το 30% του ασφαλιστικού κλάδου ζωής και 23% στον κλάδο γενικών ασφαλειών. Η συγκεκριμένη εξέλιξη αναμένεται πως θα επιτρέπει στην τράπεζα να αυξήσει το ποσοστό των μη επιτοκιακών εσόδων στον ισολογισμό της, σε μια εποχή που όλες οι τράπεζες βρίσκονται σε αναζήτηση εσόδων πέραν της πιστωτικής επέκτασης αφού η αγορά είναι κορεσμένη και το ρίσκο αυξημένο. Εξάλλου, η συγκυρία, τώρα που ξεκίνησε η αποκλιμάκωση των επιτοκίων, κρύβει μια μεγάλη πρόκληση που είναι η διατήρηση της κερδοφορίας στα προηγούμενα επίπεδα.

• • • •

Ο υπουργός έχασε τον μεσολαβητικό του ρόλο

Τέσσερις εβδομάδες σε απεργία κλείνουν οι εργαζόμενοι στον τομέα του έτοιμου σκυροδέματος, βάζοντας τον κλάδο των κατασκευών σε δυσμένεια, η οποία θα ενταθεί αν δεν υπάρξει γρήγορη κατάληξη. Προς το παρόν η αισιοδοξία είναι συγκρατημένη αφού καμία πλευρά δεν παρουσιάζει τητοιμη να υποχωρήσει, ενώ οι μεσολαβητικές προσπάθειες του υπουργού μέχρι στιγμής έπεσαν στο κενό. Όσον αφορά στην εμπλοκή του υπουργείου, αξίζει να σημειωθεί ότι τα πράγματα περιπλέκονται καθώς ο υπουργός δεν απολαμβάνει της εμπιστοσύνης των εργαζομένων, αφού με δηλώσεις του κατάφερε να πυροδοτήσει το κλίμα κρατώντας αποστάσεις από τα αιτήματά τους και θεωρώντας τους κατά κάποιο τρόπο υπεύθυνους για τις εξελίξεις.

• • • •

Ο πονοκέφαλος των εργατικών διαφορών

Μετά τις δημόσιες συμβάσεις, τα εργασιακά αναμένεται να είναι ο επόμενος μεγάλος πονοκέφαλος της κυβέρνησης, αφού τα προβλήματα αρχίζουν να αναφύονται σε πολλαπλά μέτωπα. Μέχρι στιγμής έχουμε την αναστάτωση στην οικοδομική βιομηχανία που συνεχίζεται με απεργίες στο έτοιμο σκυρόδεμα για τέταρτη εβδομάδα. Σειρά μετά πήρε η δημόσια υγεία με 48ωρη απεργία, η οποία όμως τερματίστηκε προσωρινά καθώς συνεχίζονται οι συζητήσεις με τον ΟΚΥΠΥ. Η διαφορά έχει να κάνει με την αποζημίωση των γιατρών για το 2023 που όμως δεν θα περιοριστεί εκεί και θα ανοιχθεί περαιτέρω. Τέλος, η ΟΕΛΜΕΚ έτοι-

μάζεται για σκληρό ροκ με το υπουργείο Παιδείας, καθώς οι αρχικές προθέσεις των εκπαιδευτικών δεν αφήνουν μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας.

• • • •

Δημοσιοποίηση αναδόχων τερματισμένων συμβάσεων

Οι έξι ακυρωθείσες συμβάσεις που αφορούν σε μεγάλα έργα υποδομής γίνονται αφορμή για να αλλάξει το πλαίσιο των δημόσιων συμβάσεων μέσα από την κοινοβουλευτική διαδικασία. Ο αλλαγές περιλαμβάνουν σειρά ζητημάτων όπως η διαδικασία εξέτασης αλλαγών, η βελτιστοποίηση της διαδικασίας τροποποιήσεων, ο καλύτερος χειρισμός αυξήσεων στο κόστος λόγω πληθωρισμού και η εισαγωγή της έννοιας της αναλογικότητας στον χειρισμό θεμάτων από την αναθεώρηση αρχή. Όσον αφορά στο καυτό ζήτημα της ακύρωσης συμβάσεων, οι αλλαγές προνοούν τη δημοσιοποίηση των αναδόχων που εμπλέκονται με συμβάσεις που έχουν ακυρωθεί.

• • • •

Ρε πώς αλλάζουν οι καιροί

Η εν εξέλιξη πολιτική κρίση στη Γαλλία εξαπλώνεται στις αγορές, με αποτέλεσμα το κόστος δανεισμού της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας της Ευρωζώνης να προσεγγίζει αυτό της Ελλάδας, μιας χώρας με πολύ ψηλό ποσοστό χρέους ως προς το ΑΕΠ. Το γνωστό μας, από την ελληνική κρίση χρέους spread, δηλαδή η διαφορά μεταξύ δύο κρατικών χρεογράφων προσέγγισε τις προάλλες το μηδέν. Ως εκ τούτου, το δεκαετές γαλλικό ομόλογο προσφέρει απόδοση 3% όταν το αντίστοιχο ελληνικό βρίσκεται στο 3,03%. Η αιτία αποδίδεται στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο Γάλλος πρωθυπουργός Barnier στην εξασφάλιση πλειοψηφίας για να «περάσει» τον προϋπολογισμό του 2025. Ο υπό συζήτηση προϋπολογισμός στοχεύει στον περιορισμό των ελλειμμάτων και περιλαμβάνει φορολογικές αυξήσεις και μέτρα κυβερνητικής λιτότητας.

Γιατί είναι απαραίτητη η ρύθμιση του σακχάρου

Της **ΝΙΝΑΣ ΑΓΚΡΑΟΥΛΑ**

Περισσότεροι από ένας στους τρεις ενήλικες στις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν προδιαβήτη, δηλαδή επίπεδα σακχάρου στο αίμα υψηλότερα από το φυσιολογικό, που μπορούν να εξελιχθούν σε διαβήτη. Περισσότεροι από ένας στους δέκα έχουν διαβήτη, που χαρακτηρίζεται από ακόμη υψηλότερα επίπεδα σακχάρου στο αίμα, τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε σοβαρά προβλήματα υγείας, όπως οφθαλμολογικές διαταραχές, καρδιακές παθήσεις, εγκεφαλικά, βλάβες στο νευρικό σύστημα και άλλα σοβαρά προβλήματα υγείας. Οι επιπλοκές μπορούν να αποφευχθούν με την κατάλληλη ρύθμιση του σακχάρου στο αίμα. Οι συνήθειες διατροφής, η ώρα των γευμάτων, η φυσική άσκηση και τα επίπεδα στρες επηρεάζουν το πόσο ψηλά (ή χαμηλά) φτάνουν τα επίπεδα σακχάρου στο αίμα. «Η πρόληψη είναι το κλειδί», σημειώνει η δρ Ελίζαμπεθ Χάλπριν, επικεφαλής του τμήματος διαβήτη ενήλικων στο Joslin Diabetes Center στη Βοστώνη. Το σώμα μας διασπά τους υδατάνθρακες που καταναλώνουμε και τους μετατρέπει σε γλυκόζη, η οποία στη συνέχεια απορροφάται στην κυκλοφορία του αίματος. Είναι η κύρια πηγή ενέργειας του σώματος. Το πάγκρεας αντιλαμβάνεται πόση γλυκόζη η σάκχαρο υπάρχει στο αίμα και παράγει αντίστοιχη ποσότητα της ορμόνης ινσουλίνη. Η ινσουλίνη δρα σαν «κλειδί» για να επιτρέψει στη γλυκόζη να εισέλθει στα κύτταρα, τα οποία τη χρησιμοποιούν για καύσιμο. Η υπερβολική γλυκόζη μπορεί να προκαλέσει βλάβες. Όταν το σάκ-

χαρο στο αίμα είναι σταθερά υψηλό, κάποιοι άνθρωποι αναπτύσσουν αντίσταση στην ινσουλίνη: το σώμα σταματάει να ανταποκρίνεται επαρκώς στην ινσουλίνη, με αποτέλεσμα τα κύτταρα να μην προσλαμβάνουν αρκετή γλυκόζη από το αίμα. Το πάγκρεας παράγει περισσότερη ινσουλίνη, αλλά τελικά δεν μπορεί να αντεπεξέλθει, με αποτέλεσμα υψηλά επίπεδα γλυκόζης στο αίμα και, τελικά, προδιαβήτη ή διαβήτη. Η περίσσια γλυκόζης μπορεί με τον καιρό να βλάψει τα αιμοφόρα αγγεία, οδηγώντας σε μακροπρόθεσμες επιπλοκές του διαβήτη.

Οι μετρήσεις

Η γλυκοζυλιωμένη αιμοσφαιρίνη (A1C) μετράει το ποσοστό των ερυθρών αιμοσφαιρίων που έχουν συνδεθεί με γλυκόζη. Αυτή η εξέταση επιτρέπει στους γιατρούς να εκτιμήσουν τον μέσο όρο σακχάρου στο αίμα για τους τελευταίους τρεις μήνες. Μια εξέταση γλυκόζης αίματος μετράει άμεσα πόσο σάκχαρο υπάρχει στο αίμα σας σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Οι μετρήσεις γίνονται συνήθως με εξετάσεις αίματος από τη φλέβα ή με μια σταγόνα αίματος από το δάχτυλο. Εάν τα επίπεδα γλυκόζης νηστείας και A1C είναι και τα δύο πάνω από ορισμένα όρια –ή αν ένα από αυτά υπερβαίνει το όριο σε δύο διαδοχικές εξετάσεις– μπορεί να γίνει διάγνωση διαβήτη. Στους ασθενείς με διαβήτη οι γιατροί στοχεύουν τα επίπεδα A1C να παραμένουν κάτω από 7% για να μειωθεί ο κίνδυνος επιπλοκών, αποφεύγοντας ταυτόχρονα την υπογλυκαιμία, η οποία μπορεί να προ-

Μια εξέταση γλυκόζης αίματος μετράει άμεσα πόσο σάκχαρο υπάρχει στο αίμα σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

καλέσει συμπτώματα όπως ζάλη, τρέμουλο ή ακανόνιστο καρδιακό παλμό και, σε σοβαρές περιπτώσεις, μπορεί να επηρεάσει τη λειτουργία του εγκεφάλου.

Όπως λένε οι γιατροί, οι φορητοί αισθητήρες, όπως τα συστήματα συνεχούς παρακολούθησης της γλυκόζης, μπορούν να είναι χρήσιμα για ασθενείς που διατρέχουν κίνδυνο υπογλυκαιμίας, καθώς καταγράφουν το σάκχαρο στο αίμα σε πραγματικό χρόνο. Η Αμερικανική Διαβητολογική Εταιρεία συνιστά στους γιατρούς να συνταγογραφούν εξετάσεις σακχάρου σε κάθε ενήλικα που είναι υπέρβαρος ή παχύσαρκος και έχει οποιονδήποτε πρόσθετο παράγοντα κινδύνου για διαβήτη. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η ύπαρξη συγγενή πρώτου βαθμού με διαβήτη ή καρδιακό νόσο, υπέρταση ή σύνδρομο πολυκυστικών ωοθηκών. Εάν τα αποτελέσματα δείξουν ότι είστε προδιαβητικός, προτείνεται ετήσιος

έλεγχος. Εάν οι τιμές είναι φυσιολογικές, ο έλεγχος πρέπει να γίνεται κάθε τρία χρόνια. Ατομα χωρίς παράγοντες κινδύνου μπορούν να αρχίσουν τις εξετάσεις στην ηλικία των 35 ετών.

Το φαγητό

Οι τροφές πλούσιες σε άμυλο ή υδατάνθρακες –όπως τα ζυμαρικά, το ρύζι, το ψωμί και οι πατάτες–, μαύθος και οι ζαχαρούχες, όπως τα μπισκότα και τα αναψυκτικά, αυξάνουν τα επίπεδα σακχάρου στο αίμα. «Στα άτομα με διαβήτη η σχέση μεταξύ ινσουλίνης και γλυκόζης είναι διαταραγμένη», λέει η Χάλπριν. Οι αχμές του σακχάρου προκαλούν το πάγκρεας να απελευθερώσει αυξημένη ινσουλίνη. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε πτώση του σακχάρου στο αίμα, δημιουργώντας λιγούρες και αίσθημα αδιαθεσίας.

Η κατανάλωση πρωτεϊνών και λιπών μαζί με υδατάνθρακες μπορεί

να επιβραδύνει την απορρόφηση τους, διατηρώντας το σάκχαρο πιο σταθερό. «Η άνοδος δεν είναι τόσο υψηλή και η πτώση δεν είναι τόσο γρήγορη», λέει η Χάλπριν. Η παράλειψη ή η καθυστέρηση γευμάτων, καθώς και η υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ ή η κατανάλωσή του με άδειο στομάχι, μπορεί να οδηγήσουν σε χαμηλά επίπεδα σακχάρου στο αίμα, ιδιαίτερα σε άτομα με διαβήτη.

Οι συστάσεις

Η άσκηση συμβάλλει στη μείωση του σακχάρου στο αίμα, καθώς χρησιμοποιεί τη γλυκόζη ως πηγή ενέργειας, ενισχύει την ανάπτυξη μυϊκής μάζας που απορροφά εύκολα τη γλυκόζη και μειώνει το σωματικό λίπος, το οποίο αυξάνει την αντίσταση των κυττάρων στην ινσουλίνη. Το άγχος αυξάνει μια ορμόνη που ονομάζεται κορτιζόλη, η οποία δίνει σήμα στο σκυώτι να απελευθερώσει περισσότερη γλυκόζη στο αίμα, λέει η Σούζαν Σπрат, καθηγήτρια ιατρικής στο τμήμα ενδοκρινολογίας, μεταβολισμού και διατροφής στο Πανεπιστήμιο Ντιουκ. Η έλλειψη ύπνου μπορεί επίσης να αυξήσει τα επίπεδα κορτιζόλης, σημειώνει. Ο ανεπαρκής ύπνος μπορεί έμμεσα να επηρεάσει τα επίπεδα γλυκόζης στο αίμα, δυσκολεύοντας τη σωστή διατροφή, την απώλεια βάρους, την άσκηση και τη διαχείριση του άγχους, αναφέρει η Χάλπριν. Οι γιατροί συνιστούν στους ασθενείς με διαβήτη τη προδιαβήτη να γυμνάζουν το πόδι τους κατά το ήμισυ με πράσινα φυλάωδη λαχανικά, κατά το ένα τέταρτο με άπαχη πρωτεΐνη, όπως ψάρι ή φακές και κατά το υπόλοιπο ένα τέ-

ταρτο με τροφές πλούσιες σε άμυλο. Αυτή η ισορροπία είναι χρήσιμη και για τους ανθρώπους χωρίς διαβήτη.

Η άσκηση –ακόμη και ένα απλό δέκαλεπτο περπάτημα μετά το γεύμα– μπορεί να συμβάλει στη μείωση του σακχάρου στο αίμα. Μπορεί επίσης να βοηθήσει στην απώλεια βάρους, η οποία, σύμφωνα με τους ειδικούς, αποτελεί βασικό στοιχείο στη διαχείριση του διαβήτη, καθώς μειώνει την αντίσταση στην ινσουλίνη. Όταν οι αλλαγές στον τρόπο ζωής δεν επαρκούν, οι γιατροί μπορεί να προτείνουν φαρμακευτική αγωγή. Η μετφορμίνη, ένα οικονομικό και ευρέως διαδεδομένο φάρμακο, βοηθάει στη μείωση της παραγωγής γλυκόζης από το σκυώτι. Οι σουλφονυλουρίες είναι μια παλαιότερη, επίσης οικονομική κατηγορία φαρμάκων, που διεγείρει το πάγκρεας να εκκρίνει περισσότερη ινσουλίνη, αλλά ενδέχεται να προκαλέσει υπερβολική πτώση του σακχάρου και αύξηση του βάρους.

Νεότερα φάρμακα για τον διαβήτη, όπως το Ozempic και το Jardiance, είναι πιο ακριβά, αλλά μπορούν να βοηθήσουν στην απώλεια βάρους και τη μείωση του σακχάρου στο αίμα. Η ινσουλίνη, η οποία μπορεί επίσης να είναι ακριβή και πρέπει να χορηγείται με ένεση, συχνά αποδενύεται αποτελεσματικά όταν οι υπόλοιπες θεραπείες δεν αρκούν, όπως επισημαίνουν οι ειδικοί. «Εάν έχετε πρόβλημα γλυκόζης και δεν μπορείτε να το ελέγξετε με τη διατροφή, την άσκηση, τον καλύτερο ύπνο και τη διαχείριση του άγχους, μη λέτε όχι στα φάρμακα», λέει η Σπрат.

Μετ' εμποδίων τα κονδύλια για την Κύπρο

Πώς «πάγωσαν» 37 εκατ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης και πάνε για το 2025 – Αιτία ο νόμος για φορολογικό σχεδιασμό

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες,
ΓΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Με «παρालειπόμενες» μεταρρυθμίσεις στον τομέα της αντιμετώπισης του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, που είχαν αποτέλεσμα να παγώσουν προσωρινά 37 εκατ. ευρώ σε χρηματοδότηση, έκλεισε η διαδικασία εκταμίευσης της δεύτερης και της τρίτης δόσης για την Κύπρο από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Η Κύπρος γενικότερα είναι μια από τις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά εκπλήρωσης ορόσημων και στόχων, καθώς μέχρι τον Σεπτέμβριο είχε ολοκληρώσει μόλις το 5% από τον συνολικό αριθμό που προβλέπονται στο πρόγραμμα της.

Η εκταμίευση, που ανακοινώθηκε την Τρίτη, αφορά 115 εκατ. ευρώ από τα 152 εκατ. ευρώ που είχε ζητήσει η Κύπρος, συνδυάζοντας την ήδη καθυστερημένη δεύτερη δόση και την τρίτη δόση των κονδυλίων, καθώς η Κύπρος βρίσκεται ακόμα πίσω σε σχέση με πολλές άλλες χώρες της ΕΕ αναφορικά με το πρόγραμμα που λήγει στο τέλος του 2026.

Ωστόσο, από τα 38 ορόσημα, δηλαδή μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που έπρεπε να ολοκληρώσει η Κύ-

Η Κύπρος είχε περιθώριο να λάβει υπόψη τις παρατηρήσεις της Κομισιόν από τον Σεπτέμβριο.

προς, το ένα, που αφορά την έναρξη της ισχύος της νομοθεσίας για την αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, δεν έχει ολοκληρωθεί. Για αυτό και το ποσό που αντιστοιχεί στο συγκεκριμένο ορόσημο «παγώνει» μέσω της διαδικασίας της «αναστολής πληρωμών» και δεν αναμένεται να εκταμιευθεί πριν από το 2025 στην καλύτερη περίπτωση.

Τον Σεπτέμβριο, όπως είχε γράψει ο Π. Ρουγκάλας στην «Οικονομική Καθημερινή» (18/9/2024), η κυβέρνηση είχε ενημερωθεί γραπτώς από την Κομισιόν για την προκαταρκτική αξιολόγηση του δεύτερου αιτήματος πληρωμής, και για το σκεπτικό της αξιολόγησης, και είχε έναν μήνα για να απαντήσει. Εκ του αποτελέσματος, η Κομισιόν θεωρεί πως το ορόσημο δεν έχει ολοκληρωθεί. Τα ορόσημα που ορίζονται στα εθνικά

σχέδια έχουν συμφωνηθεί από κοινού από κάθε κράτος-μέλος και την Κομισιόν.

Σημειώνεται πως στις αρχές Οκτωβρίου, η Κύπρος ήταν μια από τις χώρες που η Κομισιόν παρέπεμψε στο Δικαστήριο της ΕΕ, για τη μη μεταφορά στο εθνικό της δίκαιο της οδηγίας του 2022 για την εξασφάλιση παγκόσμιου ελάχιστου επιπέδου φορολογίας των ομίλων πολυεθνικών επιχειρήσεων και των μεγάλων εταιρειών (γνωστή ως οδηγία για τον πυλώνα 2).

Η κυβέρνηση φαίνεται να έχει λάβει το μήνυμα, καθώς, σύμφωνα με την ιστοσελίδα της Βουλής των Αντιπροσώπων, το Υπουργικό Συμβούλιο εξουσιοδότησε στις 9 Οκτωβρίου τον υπουργό Οικονομικών να καταθέσει νομοσχέδιο για την εφαρμογή του παγκόσμιου ελάχιστου επιπέδου φορολογίας, βάσει των

υποχρεώσεων της. Το νομοσχέδιο («Ο περί Εξασφάλισης Παγκόσμιου Ελάχιστου Επιπέδου Φορολογίας των Ομίλων Πολυεθνικών Επιχειρήσεων και των Εγχώριων Ομίλων Μεγάλης Κλίμακας στην Ένωση Νόμος του 2024») κατατέθηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων στις 17 Οκτωβρίου.

Μόνο αναστολή

Ο κίνδυνος απώλειας κονδυλίων λόγω μη εκπλήρωσης οροσέμων είναι ένας υπαρκτός κίνδυνος όχι μόνο για την Κύπρο, αλλά για όλα τα κράτη-μέλη. Ωστόσο, η διαδικασία της «αναστολής πληρωμών» έχει ως στόχο ακριβώς να αποτραπούν τέτοιες εξελίξεις όσον αφορά το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ένα από τα μεγάλα στοίχημα της απερχόμενης Κομισιόν, το οποίο μάλιστα γίνονται σχεδιασμοί να

αποτελέσει «μοντέλο» για τη χορήγηση κονδυλίων από τα Ταμεία Συνοχής στο μέλλον.

Καθώς τα κονδύλια εκταμιεύονται μόνο με την ολοκλήρωση των συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων, η διαδικασία της «αναστολής πληρωμών» δίνει τη δυνατότητα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εκταμιεύσει μέρος της πληρωμής ώστε να μην καθυστερήσει το σύνολο των κονδυλίων που προβλέπονται.

Η Κύπρος γενικότερα είναι μια από τις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά εκπλήρωσης οροσέμων και στόχων, καθώς μέχρι τον Σεπτέμβριο είχε ολοκληρώσει μόλις το 5% από τον συνολικό αριθμό που προβλέπονται στο πρόγραμμά της, συνολικού μεγέθους 1,2 δισ. ευρώ σε χρηματοδοτήσεις (περίπου 1,02 δισ.) και δάνεια (περίπου 200 εκατ. ευρώ). Από τα χρήματα αυτά είχε λάβει 236 εκατ. ευρώ σε χορηγίες και 26 εκατ. ευρώ σε δάνεια.

Από την πλευρά της κυβέρνησης, πάντως, η υφυπουργός παρά τω Προέδρω Ειρήνη Πική είχε αναφέρει σε ανάρτησή της στο X (πρώην Twitter) στις 18/11, απαντώντας σε ανάρτηση του πρώην βουλευτή του ΔΗΣΥ, Μ. Σοφοκλέους, πως τα 115 εκατ. ευρώ της δεύτερης και της τρίτης δόσης αναμένεται να καταβληθούν στην Κυπριακή Δημοκρατία μέχρι τα τέλη αυτού του μήνα.

Η κ. Πική σημειώνει ακόμα πως στις 3/7/2024 η Κύπρος κατέθεσε αίτημα για εκταμίευση της τέταρτης δόσης (χορηγία 77 εκατ. ευρώ) μετά την ολοκλήρωση 16 οροσέμων, και πως αφού εκταμιευθούν οι τέσσερις πρώτες δόσεις θα έχει δοθεί περίπου το 50% του προϋπολογισμού του Μηχανισμού για την Κύπρο (490 εκατ. ευρώ). Μέχρι το τέλος του 2024, πρόσθεσε, θα κατατεθεί αίτημα

και για την πέμπτη δόση 120 εκατ. ευρώ με την ολοκλήρωση 28 οροσέμων.

Το ορόσημο που εκκρεμεί

Το επίμαχο ορόσημο έχει τον αριθμό 209 στην επιχειρησιακή συμφωνία Κομισιόν - Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως διαμορφώθηκε τον Μάιο του 2024 όταν τροποποιήθηκε ώστε να προστεθεί ειδικό κεφάλαιο για θέματα ενέργειας στο πλαίσιο του προγράμματος RePowerEU.

Το ορόσημο αφορά την έναρξη ισχύος του νόμου για την αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, όπως αναφέρεται με «την επιβολή παρακρατούμενου φόρου στην πηγή επί των πληρωμών τόκων, μερισμάτων και δικαιωμάτων» σε δικαιοδοσίες που περιλαμβάνονται στον αναθεωρημένο κατάλογο της ΕΕ για δικαιοδοσίες που δεν συνεργάζονται για φορολογικούς σκοπούς, και «την εισαγωγή περαιτέρω ελέγχου της φορολογικής κατοικίας των εταιρειών με βάση την έδρα κάθε οντότητας».

Η συνολική εκπλήρωση της μεταρρύθμισης περιλάμβανε ακόμα δύο ορόσημα, ενδεικτικά στα τέλη του 2024 και στο δεύτερο τρίμηνο του 2026, οπότε και η Κύπρος θα πρέπει πλέον να έχει προχωρήσει σε αξιολόγηση των μέτρων κατά του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού μέσω ανεξάρτητης αξιολόγησης. Η ανεξάρτητη αξιολόγηση θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί στο τέλος αυτού του έτους βάσει του αρχικού σχεδιασμού, καλύπτοντας ολιστικά το κυπριακό φορολογικό πλαίσιο, ώστε να οδηγήσει σε μέτρα, μεταξύ άλλων μέσω νομοθεσιών για να καλυφθούν όποιες ελλείψεις εντοπιστούν.

The Black Range Nutrients

Pharma
LEAD[®]
PHARMACY
CARE PRODUCTS

Ισχυρή σύνθεση για την ενίσχυση του οργανισμού

Μέγιστη Απόδοση - Ενέργεια - Τόνωση

Θα αυξηθεί η πίεση στα έσοδα από τόκους

Jose Manuel Campa: Οι γεωπολιτικές εντάσεις έχουν αυξήσει σημαντικά τους λειτουργικούς κινδύνους για τις τράπεζες

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Οι **γεωπολιτικές** εντάσεις έχουν αυξήσει σημαντικά τους λειτουργικούς κινδύνους, ιδίως τους κινδύνους στον κυβερνοχώρο και τους ψηφιακούς κινδύνους, καθώς και τους κινδύνους για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη συμμόρφωση με τις κυρώσεις. «Όλα αυτά απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις εποπτικές αρχές», σημειώνει εμφατικά στη συνέντευξή του στην «Κ» ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (EBA), Jose Manuel Campa. Στη συνέντευξή του που είναι εστιασμένη σε επιτόκια, κλίμα και τεχνολογία, ο κ. Campa τονίζει ότι λόγω της εξάρτησης των τραπεζών από ψηφιακές λύσεις, οι κίνδυνοι που σχετίζονται με τον κυβερνοχώρο και τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) εξακολουθούν να αποτελούν μακράν τον σημαντικότερο παράγοντα λειτουργικού κινδύνου.

Ο πρόεδρος της EBA επισημαίνει πως, η πίεση στα έσοδα από επιτόκια αναμένεται να αυξηθεί και δίνει κίνητρο στις τράπεζες να στρέψουν την προσοχή τους σε άλλες πηγές εσόδων για να στηρίξουν τα επίπεδα κερδοφορίας τους. **Πώς οι γεωπολιτικές εντάσεις και η οικονομική αστάθεια προκαλούν την αποτελεσματική πρόβλεψη και διαχείριση των χρηματοοικονομικών επιδόσεων των τραπεζών;**

Οι γεωπολιτικές εντάσεις και οι κίνδυνοι μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τόσο τις χρηματοπιστωτικές αγορές όσο και την πραγματική οικονομία μέσω διαφόρων διαύλων και θέτουν προκλήσεις για την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων και των χρηματοοικονομικών επιδόσεων. Οι τράπεζες επηρεάζονται από τα άμεσα ανοιγμάτά τους σε χώρες με γεωπολιτικό κίνδυνο, αλλά και από τις δευτερογενείς επιπτώσεις των ανοιγμάτων σε τομείς που επηρεάζονται από γεωπολιτικούς κινδύνους. Πέρα από τις πιθανές επιπτώσεις στον πιστωτικό κίνδυνο, οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι μπορούν επίσης να εκδηλωθούν για τις τράπεζες με τη μορφή κινδύνου αγοράς, κινδύνου ρευστότητας και άλλων κινδύνων.

Οι γεωπολιτικές εντάσεις έχουν αυξήσει σημαντικά τους λειτουργικούς κινδύνους, ιδίως τους κινδύνους στον κυβερνοχώρο και τους ψηφιακούς κινδύνους, καθώς και τους κινδύνους για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη συμμόρφωση με τις κυρώσεις. Όλα αυτά απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις εποπτικές αρχές.

Οι κίνδυνοι στον κυβερνοχώρο και τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχουν αυξηθεί περαιτέρω με αξιοσημείωτη κλιμάκωση των απειλών και επιθέσεων στον κυβερνοχώρο στο δεύτερο μέρος του 2023 και στο πρώτο μισό του 2024, σε μια περίοδο αυξανόμενων γεωπολιτικών εντάσεων. Καθώς ο αυξημένος γε-

ωπολιτικός κίνδυνος αναμένεται να συνεχιστεί, είναι σημαντικό οι τράπεζες να διατηρούν ισχυρές κεφαλαιακές θέσεις και θέσεις ρευστότητας ώστε να αντέχουν σε ενδεχόμενους κλυδωνισμούς, ιδίως εν μέσω αυξημένης μακροοικονομικής αβεβαιότητας.

- Σε σχέση με τους λειτουργικούς κινδύνους, τι μπορούμε να πούμε για την αυξανόμενη σημασία της ψηφιακής ανθεκτικότητας στον τραπεζικό τομέα;

Λόγω της εξάρτησης των τραπεζών από ψηφιακές λύσεις, οι κίνδυνοι που σχετίζονται με τον κυβερνοχώρο και τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) εξακολουθούν να αποτελούν μακράν τον σημαντικότερο παράγοντα λειτουργικού κινδύνου. Παρά τις συνεχείς επενδύσεις σε υποδομές ασφάλειας ΤΠΕ, το ποσοστό των τραπεζών που έχουν υποστεί κυβερνοεπιθέσεις αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια.

Έτσι, η ψηφιακή ανθεκτικότητα έχει γίνει όλο και πιο σημαντική.

Είναι σημαντικό οι τράπεζες να διατηρούν ισχυρές κεφαλαιακές θέσεις και θέσεις ρευστότητας ώστε να αντέχουν σε ενδεχόμενους κλυδωνισμούς.

Στον βαθμό αυτό, η θέσπιση του νόμου για την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα (Digital Operational Resilience Act - DORA) αποτελεί βασικό ορόσημο για την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με τον κυβερνοχώρο και τις ΤΠΕ.

Η πλήρης εφαρμογή της DORA αναμένεται να συμβάλει στη διαφύλαξη της σταθερότητας και της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ΕΕ και να διασφαλίσει τη συνεχή παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στους καταναλωτές και την ασφάλεια των δεδομένων τους.

Πιέσεις στα έσοδα από τόκους - Παρόλο που τα έσοδα από επιτόκια (NII) σημείωσαν σημαντική αύξηση το 2023, αναμένεται να σταθεροποιηθούν, ή να μειωθούν το 2024. Το αυξανόμενο κόστος χρηματοδότησης και ο ανταγωνισμός για τις καταθέσεις θα συμπέσουν πιθανότατα τα περιθώρια κέρδους. Τι πρέπει να εξετάσουν οι τράπεζες σε αυτή τη νέα πραγματικότητα;

Το ισχυρά κέρδη από επιτόκια (NII) από τότε που ξεκίνησε ο κύκλος αύξησης των επιτοκίων ήταν ο κύριος μοχλός αύξησης της κερδοφορίας. Η απόδοση των κερδοφαίων έφθασε το 10,9% το β' τρίμηνο του 2024. Η αύξηση των NII επιβραδύνθηκε τελευταία λόγω της σταθεροποίησης των επιτοκίων, την οποία ακολουθούν τώρα οι μειώσεις των επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες.

Η **πλήρης** εφαρμογή της DORA αναμένεται να συμβάλει στη διαφύλαξη της σταθερότητας και της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ΕΕ, σημειώνει ο πρόεδρος της EBA.

Η πίεση στο NII αναμένεται να αυξηθεί και δίνει κίνητρο στις τράπεζες να στρέψουν την προσοχή τους σε άλλες πηγές εσόδων για να στηρίξουν τα επίπεδα κερδοφορίας τους. Οι τράπεζες αναμένεται να δίνουν όλο και μεγαλύτερη προτεραιότητα στην ενίσχυση των καθαρών εσόδων τους από αμοιβές και προμήθειες για τη στή-

ριξη της κερδοφορίας τους. Το NII είναι πιθανό να μειωθεί, ενώ το λειτουργικό κόστος, καθώς και το κόστος κινδύνου ενδέχεται να συνεχίσουν να είναι υψηλά.

Οι τράπεζες αναμένουν ότι οι καταθέσεις λιανικής θα αποτελέσουν βασικό τομέα εστίασης στο μείγμα χρηματοδότησής τους στο μέλλον. Αυτό μπορεί να περιορίσει

το περιθώριο μείωσης των επιτοκίων καταθέσεων, αν και η μείωση των επιτοκίων καταθέσεων είναι φυσικό αποτέλεσμα σε περιόδους μείωσης των επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες. Θα είναι σημαντικό οι τράπεζες να διαφοροποιήσουν τις πηγές εσόδων τους σε αυτό το περιβάλλον. Αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία περισσότερων εσόδων από αμοιβές και προμήθειες.

Στοιχεία για το κλίμα - Μια σημαντική πρόκληση σχετικά με την επικείμενη πρόσφατη δοκιμή αντοχής σας για το κλίμα είναι η έλλειψη λεπτομερών, συγκρίσιμων και συνεπών δεδομένων για τον κλιματικό κίνδυνο. Πώς σκοπεύετε να αντιμετωπίσετε αυτό το ζήτημα;

Η ποιότητα των δεδομένων αποτελούσε πάντοτε κεντρικό ζήτημα για τις δοκιμές αντοχής (stress test) για το κλίμα. Η εμπειρία μας με την πρόσφατα δημοσιευμένη ανάλυση κλιματικών σεναρίων Fit-for-55 (Fit-for-55 Climate

Η αβεβαιότητα σχετικά με τις πολιτικές για το κλίμα θα μπορούσε να δημιουργήσει προκλήσεις στον σχεδιασμό των κλιματικών σεναρίων.

Scenario Analysis), επιβεβαιώνει ότι οι ελλείψεις δεδομένων θα μπορούσαν να εμποδίσουν σημαντικά τη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων. Ωστόσο, έχουν υιοθετηθεί παράλληλα διάφορα μέτρα από τους φορείς χάραξης πολιτικής, τα οποία μας δίνουν λόγο αισιοδοξίας για τη μελλοντική πρόοδο.

Η EAT (EBA) συμβάλλει σε αυτή τη διαδικασία με την ενίσχυση του πλαισίου εποπτικών αναφορών, το οποίο προωθεί την τυποποίηση και τη διαφάνεια στις γνωστοποιήσεις που σχετίζονται με το κλίμα.

Επιπλέον, οι γνωστοποιήσεις του πλάνου 3 για το ESG που έχουν εισαχθεί στοχεύουν στη βελτίωση της συνέπειας και της διαφάνειας της αναφοράς των κλιματικών κινδύνων εντός των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Μια εξίσου σημαντική εξέλιξη είναι η αυξανόμενη έμφαση στα σχέδια μετάβασης. Τα σχέδια αυτά περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιδιώκουν να ευθυγραμμίσουν τις στρατηγικές τους με τους στόχους του καθαρού μηδενισμού και τους ευρύτερους κλιματικούς στόχους, και ταυτόχρονα να διαχειριστούν τους κινδύνους που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν κατά τη μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη οικονομία.

- Μια πηγή πολυπλοκότητας είναι ότι τα σενάρια δοκιμών αντοχής για το κλίμα λαμβάνουν επίσης υπόψη τις οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές που απαιτούνται για τη

μετάβαση στο κλίμα, καθιστώντας τη μοντελοποίηση σημαντικά πιο δύσκολη. Πώς το σκέφτεστε αυτό;

Η αβεβαιότητα σχετικά με τις πολιτικές για το κλίμα παραμένει. Η πολυπλοκότητα των σεναρίων δοκιμής αντοχής για το κλίμα προέρχεται κυρίως από την ανάγκη μοντελοποίησης των οικονομικών και τεχνολογικών μετατοπίσεων που απαιτούνται για τη μετάβαση στο κλίμα. Αυτές οι αλλαγές είναι από τη φύση τους αβέβαιες, καθώς εξαρτώνται από τις εξελισσόμενες πολιτικές, τη δυναμική της αγοράς και τον ρυθμό της τεχνολογικής καινοτομίας.

Η τεχνολογική αβεβαιότητα, ειδικότερα, μας θέτει όλους ενώπιον σημαντικών προκλήσεων. Τα μελλοντικά επιτεύγματα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τη δέσμευση άνθρακα ή την ηλεκτροδότηση είναι δύσκολο να προβλεφθούν, ωστόσο οι καινοτομίες αυτές θα αποδειχθούν κρίσιμες αν θέλουμε να πραγματοποιήσουμε την απαιτούμενη μετάβαση. Οι αλλαγές στο οικονομικό τοπίο, όπως η μετατόπιση των παγκόσμιων εμπορικών προτύπων ή η προσαρμογή της βιομηχανίας, προσθέτουν περαιτέρω επίπεδα αβεβαιότητας. Επιπλέον, η αβεβαιότητα σχετικά με τις πολιτικές για το κλίμα είναι ένα άλλο βασικό στοιχείο που θα μπορούσε να δημιουργήσει προκλήσεις στον σχεδιασμό των κλιματικών σεναρίων.

Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι πολυπλοκότητες, η χρήση πολλαπλών σεναρίων και η αύξηση της λεπτομέρειας είναι απαραίτητη. Τα πολλαπλά σενάρια μας επιτρέπουν να καταγράφουμε ένα εύρος πιθανών μελλοντικών καταστάσεων, που αντικατοπτρίζουν ποικίλες παραδοχές σχετικά με την πολιτική, την τεχνολογία και τη συμπεριφορά. Μεγαλύτερη λεπτομέρεια –σε τομείς, περιοχές και χρονικά πλαίσια– παρέχει μια σαφέστερη εικόνα του τρόπου με τον οποίο αυτές οι αλλαγές μπορεί να εξελιχθούν και να αλληλεπιδράσουν.

Για παράδειγμα, η EAT (EBA), σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και άλλες Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές (ESAs), εφάρμοσε εξαιρετικά λεπτομερή σενάρια στην πρόσφατη δημοσιευμένη ανάλυση του κλιματος Fit-for-55. Η προσέγγιση αυτή διευκόλυνε την ποσοτικοποίηση των συνδυασμένων μακροοικονομικών και κλιματικών κλυδωνισμών στον χρηματοπιστωτικό τομέα, αξιολογώντας παράλληλα και τις διατομεακές επιπτώσεις.

Αν αποτελεί πρόκληση, η προσέγγιση αυτή μας βοηθά να διαχειριστούμε την αβεβαιότητα, να βελτιώσουμε τη λήψη αποφάσεων και να διασφαλίσουμε ότι οι δοκιμές αντοχής παραμένουν ισχυρές και εφαρμόσιμες εν όψει μιας πολύπλοκης μετάβασης.

Χρειαζόμαστε ισχυρή συνεργασία μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, της ΕΚΤ και των ρυθμιστικών φορέων. Αυτές θα είναι απαραίτητες για την οικοδόμηση ενός ανθεκτικού και έτοιμου για το μέλλον χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Ανεβαίνουν στο Λονδίνο για επενδυτές οι τράπεζες

Τον **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Οι **ετοιμάζουν** βαλίτσες για το επενδυτικό συνέδριο της Morgan Stanley και του Χρηματιστηρίου Αθηνών που θα διοργανωθεί τη Δευτέρα στο Λονδίνο οι κυπριακές τράπεζες. Πρακτικά, μόνο η Τράπεζα Κύπρου έχει οργανώσει ταξίδι από Λάρνακα, καθώς οι τράπεζες που έχουν παρουσία στο νησί θα εκπροσωπηθούν από τις μητρικές τους, στην Ελλάδα. Ο λόγος για τις Eurobank, Alpha Bank και Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, με το «στόρι» τουλάχιστον για μία εκ

των ελληνικών τραπεζών να έχει εντελώς αλλάξει τον τελευταίο μήνα. Τα επενδυτικά «στόρι», ιδίως της Τράπεζας Κύπρου και της Eurobank, το τελευταίο χρονικό διάστημα έχουν ένα τεράστιο θετικό πρόσημο, με μετοχικές αλλαγές που μόνο χαμόγελα φέρνουν.

Στην Τράπεζα Κύπρου από αρχές Οκτώβρη τέσσερις νέοι θεσμικοί επενδυτές, Fidelity Fund, Millenium Fund, Wellington και Fiera Capital, μπήκαν στο μετοχικό κεφάλαιο, αγοράζοντας το 3% των μετοχών από το 9,1% που είχε το επενδυτικό ταμείο CarVal Inve-

Με θετικά επενδυτικά «στόρι» στο συνέδριο της Morgan Stanley και του Athex φτάνουν Τράπεζα Κύπρου και Eurobank.

stors. Το επενδυτικό ταμείο Wellington, όμως, αγόρασε εκ νέου μετοχές της BOC, φτάνοντας στο 4,75% της τράπεζας, αφού ήταν ένας από τους επενδυτές που αγό-

ρασε τις μετοχές του 4,81% που είχε η πρώην Λαϊκή Τράπεζα. Συνάμα, για την Τράπεζα Κύπρου υπήρξαν και άλλα θετικά νέα, μετά την αναβάθμιση του αξιόχρεου της χώρας από τους Moody's στο Α. Συγκεκριμένα, αποφασίστηκε η αναβάθμιση των καλυμμένων ομολόγων της Τράπεζας Κύπρου κατά δύο βαθμίδες, σε AAA, από τον οίκο Moody's. Πρακτικά, είναι το πρώτο και το μοναδικό χρέογραφο με αξιολόγηση AAA από την Κύπρο, μετά τον καιρό της κρίσης και είναι σίγουρα ένα θετικό που πιστώνεται και η τράπεζα

και η χώρα. Στο συνέδριο της Morgan Stanley και του Χρηματιστηρίου Αθηνών στο Λονδίνο έχει να πάρει όμως με θετικά νέα και αναμενόμενο «στόρι» και η Eurobank. Μέσα σε ένα μήνα αγόρασε τις μετοχές της EYKY, της Δήμητρα Επενδυτική και της Logicom που κατείχαν στην Ελληνική Τράπεζα και έτσι στις συναντήσεις με το επενδυτικό κοινό δεν θα έχει πλέον κάποιο ζητούμενο να αποδείξει ότι μπορεί να εφαρμόσει αποδοτικότερο πλάνο έχει σχεδιάσει για την Ελληνική, έχοντας πλέον το 95% της. Η επένδυση της Eurobank

στην Ελληνική Τράπεζα μέχρι στιγμής είναι λίγο κάτω από τα 1,1 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ θα αυξηθεί στα 1,2 όταν αποκτήσει το 100% μετά τον Φεβρουάριο του 2025. Μέχρι το τέλος του χρόνου πιθανώς να ανακοινώσει και την έναρξη του Γραφείου Αντιπροσωπείας (rep-office) στη Μουμπάι της Ινδίας, που υπάρχει πλάνο η Κύπρος να αποτελέσει τη βάση εργασιών σε πελάτες που θα προσελκύονται από Ινδία, Ισραήλ και Κόλπο και που θέλουν να αναπτύξουν εργασίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Είδαν άσπρη μέρα στο Black Friday

Ικανοποίηση των καταστηματάρχων για την κίνηση – Αναμένουν τη Cyber Monday για τα ηλεκτρονικά

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Σε ρυθμούς Black Friday ή αλλιώς Μαύρης Παρασκευής κινήθηκε η εβδομάδα, με τους καταναλωτές να επισκέπτονται τα καταστήματα αρκετές φορές συγκρίνοντας τιμές και αναμένοντας την καλύτερη δυνατή προσφορά προτού προβούν σε αγορές. Ενώ τα προηγούμενα χρόνια το Black Friday είχε χάσει την αίγλη του, φέτος οι συνθήκες φαίνεται να κερδίζουν την αγορά.

Οι καταστηματάρχες παρουσιάζονται επιφυλακτικοί ως προς τον τζίρο τους, ωστόσο το ενδιαφέρον των καταναλωτών και η πρόθεσή τους για αγορές είναι αισθητά ανεβασμένα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, γεγονός το οποίο αναμένεται να δώσει ιδιαίτερη ώθηση στην αγο-

Οι καιρικές συνθήκες και το γεγονός ότι η Black Friday συνέπεσε με το τέλος του μήνα ευνόησαν την αγορά.

ρά. Η αγορά κινήθηκε αρκετά καλά, ειδικά την Παρασκευή, ωστόσο υπήρχαν και καταναλωτές, οι οποίοι έσπευσαν στα καταστήματα από περιέργεια αναβάλλοντας τις όποιες αγορές τους για αργότερα. Εξάλλου, ψώνια με εκπτώσεις προγραμματίζονται και για τις γιορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, και οι καταναλωτές ενδεχομένως να προτιμήσουν να ψωνίσουν εκείνη τη χρονική περίοδο, όταν θα έχει καταβληθεί

Με τον μισθό στο χέρι κατέβηκαν στην αγορά οι καταναλωτές – Στα φόρτε τους η ένδυση, η υπόδηση και τα καλλυντικά.

και ο 13ος μισθός τους. Συγκεκριμένα, όπως πληροφορείται η «Κ», η κίνηση και η επισκεψιμότητα στο Nicosia Mall ήταν αυξημένη κατά 20% σε σχέση με την περσινή περίοδο από τη Δευτέρα μέχρι την Παρασκευή το πρωί. Στην αυξημένη κίνηση ώθησε η χρονική περίοδος του Black Friday που συνέπεσε με το τέλος του μήνα και οι περισσότεροι καταναλωτές έχουν λάβει τους μισθούς τους και εμφανίζονται πιο

άνετοι ως προς την πραγματοποίηση αγορών. Επιπλέον και οι καλές καιρικές συνθήκες ευνόησαν την εξόρμηση των καταναλωτών στα φυσικά καταστήματα, για να προβούν να επωφεληθούν από τις προσφορές, οι οποίες έχουν φτάσει μέχρι και 30%. Την αγορά φέτος φαίνεται να κερδίζουν τα είδη ένδυσης και υπόδησης, τα καλλυντικά και τα αρώματα, ενώ τα προϊόντα που είχαν κίολας ταυτιστεί με τον θεσμό δηλαδή τα ηλεκτρο-

νικά και ηλεκτρικά προϊόντα έμειναν λίγο πίσω. Αυτό είχαν καταδείξει τα μέχρι στιγμής στοιχεία που συγκεντρώσαμε και ο λόγος είναι ότι αύριο θα υποδεχθούμε την Cyber Monday, οπότε τα καταστήματα που πωλούν ηλεκτρονικά είδη θα έχουν επιπλέον προσφορές για τους καταναλωτές.

Η μαύρη εβδομάδα

Πολλά καταστήματα είχαν προχωρήσει σε προσφορές και σε πτώ-

ση τιμών ολόκληρη την εβδομάδα διευκολύνοντας τους καταναλωτές ως προς τις αγορές τους, σε περίπτωση δηλαδή που κάποιος δεν θα μπορούσε να επισκεφθεί κάποιο κατάστημα την Παρασκευή. Αυτή είναι μια τακτική που ακολουθούν κάθε χρόνο οι καταστηματάρχες ειδικότερα στον τομέα της ένδυσης και υπόδησης, όπως μας ανέφεραν οι υπεύθυνοι σε εμπορικά κέντρα της Λευκωσίας και της Λεμεσού. Ωστόσο, η πλειονότητα αυτών των

καταστημάτων επρόκειτο να έχει επιπλέον προσφορές την Παρασκευή. Ως εκ τούτου, οι καταναλωτές επιδίωκαν 2 και 3 φορές μέσα στην εβδομάδα να επισκεφθούν τα καταστήματα για τα οποία ενδιαφέρονταν προκειμένου να πετύχουν την καλύτερη προσφορά.

Καινούργιο στοκ

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι φέτος οι καταναλωτές είδαν τις εκπτώσεις του Black Friday να αγγίζουν μόνο καινούργιο στοκ, ανέφερε στην «Κ» ο γενικός διευθυντής του Nicosia Mall Γιώργος Γεωργίου.

Επιπλέον, οι καταναλωτές εκτίμησαν το γεγονός ότι φέτος οι εκπτώσεις αφορούσαν όλα τα προϊόντα του κάθε καταστήματος και όχι μόνο συγκεκριμένα όπως γινόταν τα προηγούμενα χρόνια, σημείωσε ο κ. Γεωργίου. Διευκρίνισε, ωστόσο, ότι οι εκπτώσεις δεν μπορούν να πάνε πάνω από το 30-40% διότι αφορούν κατ'εξοχήν καινούργιο στοκ, παρόλο που εντοπίζονται και ορισμένα καταστήματα τα οποία πουλάνε μισοτιμής αποκλειστικά αυτές τις ημέρες. Όταν ακούς ότι κάποιος πουλάει στο 80% τότε κάτι δεν πάει καλά, είτε σε έκλεβε τις προηγούμενες ημέρες είτε είναι παλιό στοκ που δεν έχει κανένα τρόπο να το διακινήσει, ανέφερε χαρακτηριστικά ο κ. Γεωργίου.

Ο καιρός φαίνεται να ενίσχυσε τις αγορές των καταναλωτών, σημειώνει η Marketing Manager του My Mall Limassol, Μαρία Αντωνιάδου, επισημαίνοντας ότι οι καταναλωτές έρχονται και ξανάρχονται για να συγκρίνουν τιμές πριν προβούν σε αγορές.

ΦΕΡΕΓΓΥΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

ΠΡΙΝ ΑΓΟΡΑΣΕΙΣ ΣΚΕΨΟΥ
«Το χρειάζομαι πραγματικά;»

ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ ΕΝΑ

μηνιαίο προϋπολογισμό
εσόδων - εξόδων

 Τμήμα
Αφερεγγυότητας
Δεύτερη Ευκαιρία, Νέα Προοπτική

<https://www.insolvency.gov.cy>

 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

**Σε κάθε
δράση μαζί!**

Για την άμεση και
κεντρική ενημέρωση
των πολιτών:

diakivernisi.gov.cy

 Κυπριακή
Δημοκρατία

Σταθερή ανάπτυξη πέτυχε η Κύπρος

Judit Rozsa: Διαχειρίστηκε κρίσεις και έχει επιδείξει ανθεκτικότητα και δέσμευση στις μεταρρυθμίσεις

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Τη **μεταρρυθμιστική** πορεία της Κύπρου και την πρόοδο που έχει επιτύχει στην οικονομική διαχείριση μετά από την κρίση του 2013, ανέλυσε η γενική διευθύντρια της Κομισιόν για την Υποστήριξη Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (DG REFORM), Judit Rozsa. Επισήμανε ότι τα έργα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων έχουν επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα στους τομείς της εκπαίδευσης και της δημόσιας υγείας και της ενεργειακής μετάβασης. Η Κύπρος έχει ισχυροποιήσει τον ρόλο της στην οικονομική διαχείριση μέσω της αύξησης χρηματοδότησης για πράσινες πρωτοβουλίες, της ψηφιακής μετάβασης και της ανταγωνιστικότητας και η Επιτροπή έχει υποστηρίξει την Κύπρο σε όλους αυτούς τους τομείς, τόνισε. Αναφορικά με το

Στον τομέα της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων, έχουμε βοηθήσει την Κύπρο να αντιμετωπίσει την αποστροφή των μαθητών και την πρόωρη εγκατάλειψη των σπουδών.

εμπόριο μέσω του κανονισμού της Πράσινης Γραμμής η κα Rozsa υπογράμμισε ότι η Επιτροπή θα συνεχίσει να υποστηρίζει οποιεσδήποτε προσπάθειες της Κυπριακής Δημοκρατίας προς αυτή την κατεύθυνση.

Για ποια από τα 90 έργα μεταρρυθμίσεων που έχετε χρηματοδοτήσει στην Κύπρο από το 2013 βλέπετε τα καλύτερα αποτελέσματα;

«Έχουμε υποστηρίξει την Κύπρο στην υλοποίηση περισσότερων από 90 έργων μεταρρυθμίσεων. Η συνεργασία με τις κυπριακές αρχές σε όλα τα έργα ήταν εξαιρετική, τόσο σε κεντρικό συντονιστικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο έργου. Μέσω αυτών των έργων, έχουν επιτευχθεί απτά αποτελέσματα σε πολλούς τομείς, από την εκπαίδευση και τη δημόσια υγεία μέχρι την ανταγωνιστικότητα και την ενεργειακή μετάβαση. Συγκεκριμένα, στον τομέα της μετάβασης σε ανανεώσιμες ενέργειες, έχουμε υποστηρίξει τη χρήση ηλιακής ενέργειας σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις μέσω της ανάπτυξης συγκεκριμένων μέτρων και σχεδίων. Στον τομέα της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων, έχουμε βοηθήσει την Κύπρο να αντιμετωπίσει την αποστροφή των μαθητών και την πρόωρη εγκατάλειψη των σπουδών, καθώς και να προσφέρει νέες ευκαιρίες σε εκείνους που έχουν ήδη εγκαταλείψει τις σπουδές τους με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων και την εξασφάλιση μιας ανεκτικής εκπαίδευσης.

Επίσης, έχουμε βοηθήσει στον σχεδιασμό μιας Στρατηγικής Διά Βίου Μάθησης, με στόχο να διασφαλίσουμε ότι οι πολίτες της Κύπρου έχουν την ευκαιρία να ανα-

Χρήζει βελτίωσης ο τομέας των ψηφιακών δεξιοτήτων και η ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, τονίζει η κα Rozsa.

πτύσουν τις δεξιότητές τους καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Στον τομέα της διοίκησης εσόδων, η υποστήριξη μας έχει συμβάλει σε νομοθετικές αλλαγές προς έναν φορολογικό ουδέτερο πράσινο μεταρρυθμιστικό σχεδιασμό για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της κλιματικής αλλαγής, σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Κύπρου.

Πώς αξιολογείτε την οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου σήμερα σε σύγκριση με το 2013, όταν η Διεύθυνση Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων άρχισε να χρηματοδοτεί έργα;

«Τα τελευταία χρόνια, η Κύπρος έχει καταβάλει τεράστιες προσπάθειες για να βελτιώσει την οικονομία της. Η Κύπρος έχει ισχυροποιήσει τον ρόλο της σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων της δημόσιας διαχείρισης οικονομικών μέσω της αύξησης χρηματοδότησης για πράσινες πρωτοβουλίες, ψηφιακής μετάβασης μέσω της βελτίωσης των ψηφιακών δεξιοτήτων των πολιτών, και της ανταγωνιστικότητας μέσω της βοήθειας στην ανάπτυξη δικτύων υψηλής χωρητικότητας ευρυζωνικού διαδικτύου. Η Επιτροπή έχει υποστηρίξει την Κύπρο σε όλους αυτούς τους τομείς. Η ενίσχυση της κυπριακής οικονομίας παραμένει κορυφαία προτεραιότητα, ιδιαίτερα ως προς την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν από τη γεωγραφική θέση της χώρας. Ωστόσο, η Κύπρος έχει επιδείξει ανθεκτικότητα και δέσμευση στη μεταρρυθμίση, διαχειριζόμενα κρίσεις και επιτυγχάνοντας σταθερή ανάπτυξη.

Πρόσθετα κονδύλια

«Έχετε πρόθεση να παρέχετε επιπλέον κονδύλια στην Κύπρο για έργα μεταρρυθμίσεων;

«Η Επιτροπή είναι έτοιμη να υποστηρίξει την Κύπρο, καθώς και όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, στην αντιμετώπιση των κύριων προτεραιοτήτων μεταρρυθμίσεων. Μέχρι το τέλος Οκτωβρίου κάθε έτους, όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν την ευκαιρία να υποβάλουν αιτήσεις για Υποστήριξη Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων για το επόμενο έτος. Η Κύπρος έχει παραδοσιακά υπάρξει ένας από τους κύριους δικαιούχους υποστηρίξης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με έναν σημαντικό αριθμό επιλεγμένων έργων.

«Έχουν καταφέρει οι κυπριακές αρχές να διασφαλίσουν ότι οι δημόσιες διοικήσεις είναι εξοπλισμένες ώστε να λειτουργούν αποδοτικά, προάγοντας τη διαμόρφωση πολιτικών όπου τελικά επωφελούνται οι πολίτες, και η κοινωνία στο σύνολό της;

«Οι δημόσιες διοικήσεις σε όλη την Ευρώπη έχουν τεθεί υπό μεγάλη πίεση τα τελευταία χρόνια, για να ανταποκριθούν σε παγκόσμιες προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή και η ψηφιακή μετάβαση, καθώς και διάφορες κρίσεις, συμπεριλαμβανομένων της πανδημίας COVID-19 και των συνεπειών του πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Ως άμεσο αποτέλεσμα, οι διοικήσεις έχουν αναλάβει νέα καθήκοντα, τα οποία μπορεί να είναι δύσκολο να χειριστούν. Γι' αυτό οι μεταρρυθμίσεις των δημόσιων διοικήσεων αποτελούν έναν από τους κύριους τομείς όπου τα κράτη-μέλη της ΕΕ ζητούν τεχνική υποστήριξη από την Επιτροπή. Αναγνωρίζοντας τον ουσιαστικό ρόλο των δημόσιων διοικήσεων

και την ανάγκη ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε τον Οκτώβριο του 2023 το ComPact, καθιερώνοντας τον Ευρωπαϊκό Διοικητικό Χώρο. Το ComPact στοχεύει να βοηθήσει τα κράτη-μέλη να εκπαιδεύσουν τις δημόσιες διοικήσεις τους και να συμβάλουν στην Ενιαία Αγορά ενισχύοντας τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα σε όλη την ΕΕ.

Βιώσιμη κινητικότητα

«Πόσο σημαντική θεωρείτε την υλοποίηση λύσεων βιώσιμης κινητικότητας στην Κύπρο;

«Στην Κύπρο, το μερίδιο των αυτοκινήτων υπερβαίνει το 90%, προκαλώντας κινδύνους για την ασφάλεια των δρόμων, θέματα προσβασιμότητας και ποιότητας ζωής, περιβαλλοντική υποβάθμιση και οικονομικά θέματα αποδοτικότητας. Επομένως, η μεταρρύθμιση της αστικής κινητικότητας μέσω της υλοποίησης των Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (SUMP) είναι σημαντική για την ικανοποίηση των αναγκών κινητικότητας στις πόλεις και τα περιβάλλοντα και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Το όργανο υποστήριξης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων έχει ενισχύσει τις προσπάθειες του υπουργείου Μεταφορών της Κύπρου στην ετοιμασία των σχεδίων και τεχνικών προδιαγραφών για την προκήρυξη επενδύσεων βάσει των SUMP τους για τη Λεμεσό και τη Λάρνακα.

«Δεδομένου ότι ο στόχος της Επιτροπής είναι να διευκολύνει την επανένωση της Κύπρου, πιστεύετε ότι η ΕΕ έχει καταφέρει να φέρει τις δύο κοινότητες πιο κοντά;

«Το Πρόγραμμα Βοήθειας για

Οι προκλήσεις για το κλίμα, την υγεία και η ψηφιοποίηση

«Ποιοι τομείς στην Κύπρο χρειάζονται περαιτέρω μεταρρυθμίσεις και γιατί; Σε ποιους τομείς εντοπίζετε καλύτερες προοπτικές όσον αφορά τη μεταρρύθμιση;

«Η Κύπρος, όπως όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, αντιμετωπίζει προκλήσεις που συνδέονται με παγκόσμιες εξελίξεις και περιφερειακές εντάσεις. Όσον αφορά στις πολιτικές για το κλίμα και το περιβάλλον, οι προκλήσεις περιλαμβάνουν υψηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, ελλείψεις στη διαχείριση νερού και αποβλήτων, και την ανάγκη προστασίας της βιοποικιλότητας και της άγριας πανίδας. Άλλοι τομείς που χρήζουν βελτίωσης περιλαμβάνουν τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλες τις ομάδες πληθυσμού, την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, και την ενίσχυση του δημόσιου συστήματος υγείας, ιδιαίτερα σε σχέση με τη μακροχρόνια φροντίδα. Όπως πάντα, η Επιτροπή είναι έτοιμη να υποστηρίξει την Κύπρο για να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις όπου απαιτείται.

την τουρκοκυπριακή κοινότητα είναι το κύριο εργαλείο της ΕΕ για την υποστήριξη μιας ολοκληρωμένης επίλυσης του κυπριακού ζητήματος. Στοχεύει στην πρόωθηση της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Το Πρόγραμμα Βοήθειας έχει διαδραματίσει κίριο ρόλο στο να φέρει τις δύο κοινότητες πιο κοντά. Πολλά από τα έργα μας έχουν έντονο δικοινοτικό στοιχείο. Πάντα εντυπωσιάζομαι όταν βλέπω τις ομάδες των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, για παράδειγμα, της Τεχνικής Επιτροπής Πολιτιστικής Κληρονομιάς –την οποία χρηματοδοτούμε– να συνεργάζονται με πάθος για την αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου.

Στέλνουμε Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους φοιτητές στα Κολέγια για να ολοκληρώσουν μαζί διετή πορεία σπουδών, εκπαιδευόμε καινοτόμα ελληνοκυπριακά και τουρκοκυπριακά start-ups και υποστηρίζουμε κοινωνικά έργα που υλοποιούνται από ελληνοκυπριακές και τουρκοκυπριακές οργανώσεις. Εργαζόμαστε επίσης για την ενίσχυση του εμπορίου μέσω της Πράσινης Γραμμής, η οποία συνδέει επιχειρήσεις και παραγωγούς από τις δύο κοινότητες, και υλοποιούμε δικοινοτικά έργα όπως το εργοστάσιο επεξεργασίας λυμάτων στη Λευκωσία.

Η νέα Κομισιόν

«Πώς προτίθεται η νέα σύνθεση της Κομισιόν να προσεγγίσει το κυπριακό ζήτημα;

«Η ΕΕ έχει δεσμευτεί και παραμένει δεσμευμένη στην επανένωση της Κύπρου εντός του πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών, και αυτό δεν θα αλλάξει. Θα συνεχι-

σουμε να εργαζόμαστε για την επανένωση της Κύπρου τόσο πολιτικά όσο και πρακτικά, μέσω της υλοποίησης του Προγράμματος Βοήθειας.

«Αναμένετε από την Κυπριακή Δημοκρατία να προσθέσει νέα προϊόντα στη λίστα των αγαθών που μπορούν να διακινηθούν μέσω του κανονισμού της Πράσινης Γραμμής;

«Η Πράσινη Γραμμή έχει κρίσιμη σημασία για να διασφαλίσει ότι και οι δύο κοινότητες μπορούν να απολαμβάνουν ελεύθερα την καθημερινή τους ζωή και τα πολλά οφέλη που κάθε κοινότητα προσφέρει. Ο Κανονισμός θεσπίζει κανόνες σχετικά με το εμπόριο από το βόρειο τμήμα του νησιού, όπου η νομοθεσία της ΕΕ είναι ανενεργή, προς την επικράτεια της Δημοκρατίας της Κύπρου υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης της Κύπρου, η οποία αποτελεί μέρος της Ενιαίας Αγοράς της ΕΕ. Η Επιτροπή έχει κάνει σημαντικές προσπάθειες για την υποστήριξη του εμπορίου μέσω της Πράσινης Γραμμής. Έχει αναπτύξει δυνατότητες στην τουρκοκυπριακή κοινότητα βοηθώντας τους παραγωγούς να συμμορφωθούν με τα πρότυπα προϊόντων της ΕΕ και έχει δημιουργήσει το χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ One-Stop-Shop για τις επιχειρήσεις των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων που ενδιαφέρονται για το εμπόριο μέσω της Πράσινης Γραμμής. Συγκριτικά με το 2019, το εμπόριο μέσω της Πράσινης Γραμμής έχει τριπλασιαστεί στα €16 εκατ. το 2023. Αυτό αποτελεί αριθμό ρεκόρ, αλλά υπάρχουν πολλές ακόμα προοπτικές.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει να υποστηρίζει το εμπόριο μέσω της Πράσινης Γραμμής και θα υποστηρίξει οποιεσδήποτε προσπάθειες της Κυπριακής Δημοκρατίας προς αυτή την κατεύθυνση. Η Κομισιόν θα χαϊρέτιζε την προσθήκη όλων των επεξεργασμένων τροφίμων μη ζωικής προέλευσης για εμπόριο μέσω της Πράσινης Γραμμής.

«Πού βρίσκεται η ευθυγράμμιση της παραγωγής καλλουμιού/Hellim με τα πρότυπα που έχουν συμφωνηθεί στο σχήμα ΠΟΠ και τότε μπορούμε να περιμένουμε να κυκλοφορήσει το T/K Hellim στις αγορές της ΕΕ;

«Θα ήθελα να τονίσω ότι υπάρχει ένα σύνολο προτύπων για το ΠΟΠ Χαλλούμι/Hellim, τα οποία όλοι οι παραγωγοί στην Κύπρο πρέπει να ακολουθούν, και το διορισμένο όργανο επιθεώρησης, το Bureau Veritas, διασφαλίζει ότι αυτά τα πρότυπα τηρούνται. Χαιρέτιζω το γεγονός ότι τρεις τουρκοκυπριακοί παραγωγοί τυριού έχουν ήδη πιστοποιηθεί από το Bureau Veritas για τη συμμόρφωση με το ΠΟΠ του Χαλλουμιού/Hellim τους. Το αρμόδιο γραφείο έχει και άλλες αιτήσεις ενώπιόν του. Όσον αφορά την πρόσβαση του ΠΟΠ Χαλλούμι/Hellim στην ευρωπαϊκή αγορά από την τουρκοκυπριακή κοινότητα, διαπιστώνεται μια πρόοδος, ωστόσο υπάρχει ακόμα δρόμος να διανύσουμε. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να βοηθά οικονομικά και τεχνικά την τουρκοκυπριακή κοινότητα για να συμμορφωθεί με όλες αυτές τις απαιτήσεις.

Είμαστε έτοιμοι να συνεισφέρουμε οικονομικά στο άνοιγμα νέων σημείων διέλευσης

«Πώς βοηθά η Κομισιόν τη βόρεια πλευρά του νησιού να πλησιάσει περισσότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναφορικά με την εφαρμογή του κεκτημένου μετά από μια λύση; Ποιες θα λέγατε ότι είναι οι σημαντικότερες επιδράσεις της εμπλοκής της ΕΕ με την τουρκοκυπριακή κοινότητα;

«Ολόκληρη η Κύπρος είναι μέρος της ΕΕ. Ωστόσο, στο βόρειο μέρος του νησιού, όπου η κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Κύπρου δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο, η νομοθεσία της ΕΕ είναι ανενεργή. Από το 1974, η γραμμή κατά-

παυσης του πυρός (γνωστή ως «Πράσινη Γραμμή») έχει χωρίσει τα δύο μέρη του νησιού. Εργαζόμαστε για την ευθυγράμμιση με το κεκτημένο με δύο τρόπους. Ο ένας είναι μέσω έργων όπως το Προστατευόμενο Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ) Χαλλουμιού/Hellim. Το έργο απαιτεί η τουρκοκυπριακή κοινότητα να υλοποιήσει τοπικά αρκετά νομικά κείμενα σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων και τα πρότυπα υγείας των ζώων. Για να επιτευχθεί αυτό, έχουμε κινητοποιήσει ειδικούς από τα

κράτη-μέλη της ΕΕ που βοηθούν τους Τουρκοκύπριους να συντάξουν νομικά κείμενα με βάση το κεκτημένο. Τα τελευταία χρόνια, η τάση είναι να ταυτίζονται συνέργειες μεταξύ των έργων που υποστηρίζονται από το Πρόγραμμα Βοήθειας για να αυξηθεί η επίδραση αυτή. Από το 2006, ειδικοί από τα κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν υποστηρίξει την ευθυγράμμιση σε 20 τομείς του κεκτημένου και έχουν ασχοληθεί με θέματα όπως η ασφάλεια προϊόντων και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, το περιβάλλον και η γεωργία,

η ενέργεια και οι υποδομές, και η στατιστική. Συνολικά, οι ειδικοί έχουν βοηθήσει στη σύνταξη περίπου 270 νομικών κειμένων. Όσον αφορά στις επιδράσεις της εμπλοκής της ΕΕ με την κοινότητα, θα ήθελα να τονίσω ότι το Πρόγραμμα Βοήθειας για την τουρκοκυπριακή κοινότητα είναι το κύριο εργαλείο της ΕΕ για την υποστήριξη μιας διευθέτησης του κυπριακού ζητήματος, και ότι έχει φέρει αποτελέσματα. Πιο σημαντικό είναι ότι έχει διατηρήσει ζωντανή την προοπτική της επανένωσης στην τουρκοκυπριακή κοι-

νότητα κατά τη διάρκεια μιας δύσκολης πολιτικής περιόδου και έχει συμβάλει στη διατήρηση της ασφάλειας και της σταθερότητας στην ανατολική Μεσόγειο. Έχει ανγίξει άμεσα δεκάδες χιλιάδες Τουρκοκυπρίους και την κοινότητα τους. Είμαστε πολύ ικανοποιημένοι ότι η ανεπίσημη συνάντηση μεταξύ των ηγετών των δύο κυπριακών κοινοτήτων και του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών τον Οκτώβριο είχε θετικό αποτέλεσμα. Ως επόμενο βήμα, ελπίζουμε ότι οι δύο ηγέτες θα συμφωνήσουν στο άνοιγμα νέ-

ων σημείων διέλευσης. Εάν συμβεί αυτό, είμαστε έτοιμοι να συνεισφέρουμε οικονομικά και να κάνουμε το άνοιγμα πραγματικότητα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι έτοιμη να υποστηρίξει όλα τα στάδια της διαδικασίας διευθέτησης με όλα τα κατάλληλα μέσα που διαθέτει. Γενικότερα, υποστηρίζαμε το έργο του προσωπικού απεσταλμένου του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ και θα συνεχίσουμε να υποστηρίζουμε τις προσπάθειες στις οποίες ηγείται ο ΟΗΕ για την επίτευξη μιας διευθέτησης για την Κύπρο.

Δάνεια 2 δισ. σε επιχειρήσεις από τις τράπεζες σε ένα μήνα

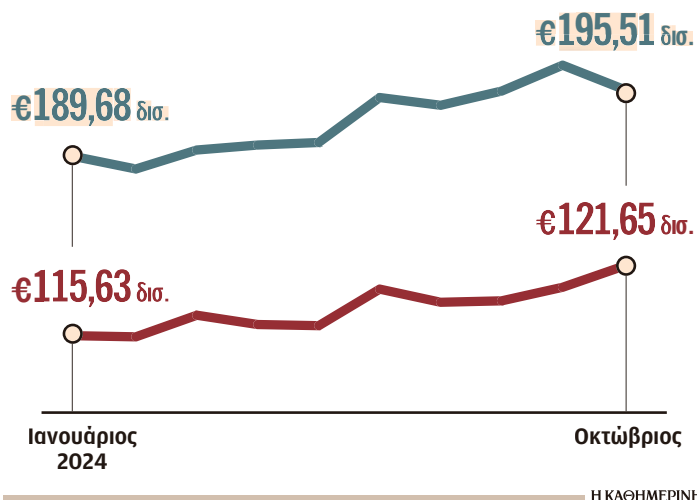
Ισχυρή επιτάχυνση των χρηματοδοτήσεων τον Οκτώβριο

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Σε καθαρές εκταμιεύσεις δανείων προς τις επιχειρήσεις άνω των 2 δισ. ευρώ προχώρησαν οι τράπεζες τον Οκτώβριο επαληθεύοντας τις προσδοκίες για ισχυρή ανάκαμψη των χορηγήσεων καθώς τα συμβασιοποιημένα έργα του Ταμείου Ανάκαμψης μετατρέπονται σε ζεστό χρήμα για επενδύσεις που μπαίνει στην οικονομία. Αυτό προκύπτει από τα στοιχεία της ΤτΕ για την πορεία των χορηγήσεων τον τελευταίο χρόνο, βάσει των οποίων τα υπόλοιπα των δανείων προς τις επιχειρήσεις αυξήθηκαν άνω των 10,5 δισ. σε ετήσια βάση και από 70,8 δισ. τον Οκτώβριο του 2023 ανήλθαν στα 81,4 δισ. τον Οκτώβριο του 2024.

Η τάση αυτή είναι συμβατή με τον σχεδιασμό των τραπεζών για επιτάχυνση των χρηματοδοτήσεων το 2024 αλλά και τα επόμενα δύο χρόνια, καθώς οδεύουμε στον σκληρό πυρήνα του Ταμείου Ανάκαμψης με 800 περίπου υποβληθέντα επενδυτικά σχέδια, συνολικού προϋπολογισμού 23 δισ. περίπου. Από αυτά τα 10 δισ. ευρώ είναι δάνεια του RRF και άλλα 7,3 δισ. είναι τα δάνεια από τις τράπεζες, ενώ τα υπόλοιπα προέρχονται από ίδια συμμετοχή των επιχειρήσεων. Τα συμβασιοποιημένα έργα ανέρχονται σε 360 και είναι συνολικού προϋπολογισμού 11 δισ., ενώ έχει ολοκληρωθεί η καταμίσευση 265 δανείων, συνολικού προϋπολογισμού 6,3

Η πορεία των **καταθέσεων** και των **δανείων** από την αρχή του έτους

λαμβάνονται και τα στεγαστικά και τα καταναλωτικά δάνεια, τα υπόλοιπα των οποίων εξακολουθούν να φθίνουν στα 27 δισ. ευρώ από 37,4 δισ. τον Οκτώβριο του 2023. Να σημειωθεί ότι σύμφωνα με στοιχεία από τις τράπεζες οι εκταμιεύσεις στεγαστικών δανείων ανήλθαν στα τέλη Οκτωβρίου στο 1,4 δισ. από τα οποία τα 500 εκατ. ευρώ περίπου είναι δάνεια μέσω του προγράμματος «Σπίτι μου». Την ίδια περίοδο τα καταναλωτικά δάνεια ανήλθαν στα 8,7 δισ., καταγράφοντας μικρή άνοδο σε σχέση με πέρυσι.

Οι καταθέσεις

Σε ό,τι αφορά τις καταθέσεις, τα στοιχεία της ΤτΕ δείχνουν μείωση κατά 2,2 δισ. τον Οκτώβριο, η οποία οφείλεται εξ ολοκλήρου στην ισόποση μείωση της ρευστότητας που διατηρούν οι επιχειρήσεις στις τράπεζες, ενώ οι καταθέσεις των νοικοκυριών δεν παρουσίασαν μεταβολή.

Συγκεκριμένα, τα υπόλοιπα των καταθέσεων από επιχειρήσεις υποχώρησαν τον Οκτώβριο στα 48,4 δισ., ενώ τα υπόλοιπα των καταθέσεων από τα νοικοκυριά σταθεροποιήθηκαν στα 147 δισ. περίπου, ανεβάζοντας το σύνολο των καταθέσεων στα τέλη του μήνα στα 195,5 δισ. Τον ίδιο μήνα συνεχίστηκε η ροή τοποθετήσεων προς αμοιβαία κεφάλαια, ανεβάζοντας τις συνολικές εισροές από την αρχή του χρόνου στα 3,6 δισ.

δισ., οδηγώντας σε αναβάθμιση των στόχων για το σύνολο του έτους, αλλά και την πρόβλεψη για το 2025.

Μετά το υψηλό των νέων χορηγήσεων η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε χθες η ΤτΕ, επιταχύνθηκε με ετήσιο ρυθμό 14,8% έναντι 10,9% τον Σεπτέμβριο, αγγίζοντας υψηλό διετίας. Εάν όμως συνυπολογιστεί και ο δανεισμός προς τα νοικοκυριά που εξακολουθεί να κινείται υποτονικά, η πιστωτική επέκταση φέρναρε στο 9,1% και τα συνολικά δάνεια στον ιδιωτικό τομέα ανήλθαν στα 121,6 δις. Σε αυτά περι-

Τα έργα του Ταμείου
Ανάκαμψης μετατρέ-
πονται σε ζεστό
χρήμα για επενδύσεις,
που μπαίνει
στην οικονομία.

δισ., από τα οποία το 1,7 δισ. προέρχεται από δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης και το 1,3 δισ. από τραπεζικό δανεισμό. Να σημειωθεί ότι με βάση τα αποτελέσματα του 9μηνου οι χαρρές εκταμιεύσεις των τεισών των συστημικών τραπεζών στην Ελλάδα ανήλθαν στα 4,9

ορισμό του επενδυτικού κενού, που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία».

Παράλληλα, βεβαίως, η μελέτη αναδεικνύει το γενικότερο πρόβλημα του ελλειμματικού ισοζυγίου. Κατά μέσον όρο την περίοδο 1988-2022 η Ελλάδα εισήγαγε αγαθά αξίας 2,5 ευρώ για κάθε 1 ευρώ εξαγωγών που πραγματοποιούσε, αν και ο λόγος ακολου-

Μικρή η συμμετοχή κεφαλαιουχικών αγαθών στις εισαγωγές της χώρας

Σημαντική μείωση έχει σημειώσει το ποσοστό των εισαγωγών που κατευθύνεται σε κεφαλαιουχικά αγαθά, επιστημαίνει η Eurobank σε ανάλυση για τη διδάρθρωση των εξαγωγών και εισαγωγών αγαθών την περίοδο 1988-2023, που δημοσιεύθηκε χθες στην έκδοση «7 Ημέρες Οικονομία».

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ανάλυσης, το ετήσιο μερίδιο των κεφαλαιουχικών αγαθών και βιομηχανικών προμηθειών έχει περιοριστεί από το 60,5% του συνόλου των εισαγωγών το 1988 στο 37,3% το 2023, αν και η πτώση του δεν ήταν συνεχόμενη. Η μείωση αυτή, σημειώνεται, προκαλεί προβληματισμό, καθώς η χώρα έχει ανάγκη να περιορίσει το επενδυτικό κενό και να διευρύνει τις παραγωγικές της ικανότητες, μέσω της αύξησης του παραγωγικού φυσικού κεφαλαίου. Σε σχέση με το επενδυτικό κενό, πρόσφατη ανάλυση της Eurobank Research αναφέρει ότι οι καθαρές επενδύσεις παγίων πέρασαν το 2022-2023 σε θετικό έδαφος για πρώτη φορά από το 2009, ενισχύοντας τον κεφαλαιακό εξοπλισμό της οικονομίας. Ωστόσο, αν και η μείωση του κεφαλαιακού εξοπλισμού της οικονομίας περιορίστηκε στα 81,3 δισ. ευρώ το 2023, από τα 88,7 δισ. ευρώ το 2021, παραμένει ακόμα πολύ υψηλή.

«Επομένως», τονίζει η ανάλυση (συγγραφέας: Κωνσταντίνος Πέππας), η κατεύθυνση μεγάλου τέρπου ποσοστού εισαγωγών προς την εισαγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών συγκριτικά με τις υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών, παράλληλα με την προσπάθεια ενίσχυσης της εγχώριας παραγωγής τους στο μέτρο του δυνατό, θα συμβάλει στον περαιτέρω περι-

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ EUROBANK
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΘΡΩΣΗ ΤΩΝ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩ-
ΓΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟ-
ΔΟ 1988-2023.**

θεί πρωτοική πορεία από το 2008 και μετά. Συγκεκριμένα, με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ανήλθε από 7% του ΑΕΠ το 2002 στο 15,4% το 2007, για να κατέλθει στη συνέχεια στο 0,7% του ΑΕΠ το 2014, εξαιτίας της μείωσης της εγχώριας δαπάνης—λόγω της αναγκαιάς δημοσιονομικής προσαρμογής— που οδήγησε στη μείωση των εισαγωγών. Στη συνέχεια, την πενταετία 2015-2019 κυμάνθηκε στα επίπεδα του 7,4% του ΑΕΠ κατά μέσον όρο, ενώ την τετραετία 2020-2023 κυμάνθηκε στα επίπεδα του 7,4% κατά μέσον όρο. Βασική αιτία για το αρνητικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι το διαχρονικά αρνητικό ισοζύγιο αγαθών, ενώ το ισοζύγιο υπηρεσιών την περίοδο 2002-2023 είναι μονίμως πλεονασματικό.

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

HELLENIC BANK ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

15.11.24 - 12.01.25

ΣΤΗ ΤΑΦΡΟ ΝΤ'ΑΒΙΔΑ

Χορηγοί:

ALAMBRA MOD ZORPIAS PARK PALATSO VASSOS PSAROLIMANO PRIMO FONTANA PAREX PHARMA LEAD PHARMACY ION ΓΙΑ ΠΙΑΝΤΑ LUNO COFFEE GIANTS

Χορηγός
Επικοινωνίας: LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

«Το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού»

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

Οπως είναι ευνόητο, ο τίτλος αναφέρεται στον Αντώνη Σαμαρά. Λες και ο κομικός ποιητής **Μένανδρος**, στον οποίο αποδίδεται η αρχική διατύπωση, «*δὶς ἐξαμαρτεῖν ταῦτόν οὐκ ἀνδρός σοφόν*», είχε στο μυαλό του τη σημερινή συμπεριφορά του πρώην πρωθυπουργού, με το ξινισμένο ύφος.

Ανεξάρτητα από την επίκληση του σοφού Μένανδρου, εμένα η συμπεριφορά του μου θυμίζει ένα παλιό ανέκδοτο. Είναι ο τύπος που οδηγεί ανάποδα στον αυτοκινητόδρομο και ακούει στο ραδιόφωνο την προειδοποίηση προς τους οδηγούς ότι κάποιος οδηγεί ανάποδα στον αυτοκινητόδρομο και μονολογεί λέγοντας: «Τι ανοησίες λέει αυτός, είναι εκατοντάδες αυτοί που οδηγούν ανάποδα!» Έτσι και ο Αντώνης μας. Είναι ο μοναδικός πατριώτης στη χώρα. Όλοι οι άλλοι είναι εθνικοί μειοδότες. Είναι ο μόνος που κατέχει την αλήθεια και την εκκράζει πάντοτε με παρηφία.

Εχω κατά καιρούς δηλώσει ότι διαθέτω ενοχλητική μνήμη. Ξέρετε από πότε ο Αντώνης ξεκίνησε τα τσαλιμια του; Αμέσως μετά τη θριαμβευτική εκλογή του **Κυριάκου Μητσοτάκη**, το 2019. Εγραφα τότε στη στήλη αυτή δύο κείμενα: «*Περί αχαριστίας*» (9/2/2020) και «*Περί αχαριστίας και αλαζονείας*» (22/2/2020). Αμφιβάλλω αν θυμάστε την αφορμή για τα κριτικά κείμενα. Σας θυμίζω. Δεν ψήφισε για την εκλογή Προέδρου Δημοκρατίας και δεν ψήφισε μια τροπολογία για το ποδόσφαιρο. Ούτε εθνικά θέματα ούτε ακρίβεια ούτε woke agenda που επικαλείται σήμερα. Απλά, ήθελε από τότε να δείξει ότι αυτός έχει τη δική του πολιτική agenda και δεν είναι υποχρεωμένος σε κομματική πειθαρχία.

Θυμίζω ότι στην εκλογή Προέδρου είχε τεθεί θέμα κοιμματικής πειθαρχίας, αλλά ο άτακτος Αντωνάκης δεν δέχεται τέτοιες ξεπερασμένες υποχρεώσεις. Το θέμα δε της ασήμαντης τροπολογίας για το ποδόσφαιρο προκάλεσε και την αντίδραση των κύκλων

του. (Ο σύμβουλός του, παλαιός κομμουνιστής, **Χρυσάνθος Λαζαρίδης**, ο οποίος εξασφάλισε τον διά βίου βιοπορισμό του με τη χαριστική πρόσληψή του στη Βουλή –προνόμια πρώην πρωθυπουργών– συνήθως εμφανίζεται «αντ' αυτού» επιβεβαιώνοντας ότι είναι ο «his masters voice».) Τι μας δόλωσαν τότε οι κύκλοι;

Η δόλωση των συνεργατών του στο ΑΠΕ-ΜΠΕ αποπνέει επικίνδυνη αλαζονεία. «**Ο κ. Αντώνης Σαμαράς ούτε έδωσε εξηγήσεις ούτε του ζητήθηκαν ούτε θα μπορούσαν να του έχουν ζητηθεί**». Σε ένα θέμα κομματικής πειθαρχίας δεν του ζητήθηκαν εξηγήσεις για να «**μη ρίξουν λάδι στη φωτιά**», αλλά αυτό το «**ούτε θα μπορούσαν να του έχουν ζητηθεί**» από πού προκύπτει και γιατί προστέθηκε; Κάθε εκλεγμένος είναι υπόλογος στην παράταξη του και σε αυτούς που τον ψήφισαν. Κανένας δεν μπορεί να είναι πάνω από το κόμμα. Ειδικά ο Σαμαράς που δοκίμασε τις δυνάμεις του μακριά από τη Ν.Δ. και έζησε την πολιτική απομόνωση.

Έτσι, λοιπόν, ξεκίνησε η έμπρακτη αμφισβήτηση του Αντωνάκη προς τον **Κυριάκο**. Τα υπόλοιπα που ακούγονται και γράφονται για το σήμερα είναι παραμύθια της Χαλμιάς. Οτι δηλαδή ο Αντώνης συμπεριφέρεται έτσι γιατί ο **Κυριάκος** δεν τον συμβουλεύεται. Τότε ούτε διαπραγματεύσεις με «πειρατές» υπήρχαν ούτε μειοδοσία **Γεραπετρίτη** βρισκόταν στο τραπέζι ούτε απολύτως τίποτα από αυτά που επικαλείται σήμερα. **Για μένα τότε ήταν ολοφάνερο ότι ο Αντώνης ξεκινούσε, χωρίς καμιά αιτία, την αμφισβήτηση του Κυριάκου!**

Πάμε τώρα στις τελευταίες απαράδεκτες δράσεις του, οι οποίες προκάλεσαν και τη διαγραφή του από την Κοινοβουλευτική Ομάδα. Έκανα την αξιολόγησή μου με δύο κείμενα: «*Τα παιδιά παίζει*» (22/9/2024) και «*Ο πατριωτισμός είναι το τελευταίο καταφύγιο των αχρείων*» (27/10/2024). Για μένα ήταν

Στην εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας το 2020 ο Αντώνης Σαμαράς απείχε από την ψηφοφορία, καθώς ήθελε από τότε να δείξει ότι έχει τη δική του πολιτική agenda και δεν είναι υποχρεωμένος σε κομματική πειθαρχία, που είχε τεθεί από την ηγεσία του κόμματος.

ολοφάνερο ότι βλέποντας ότι δεν υπάρχουν έντονες αντιδράσεις στη συμπεριφορά του, σταδιακά αναβάθμισε την πολεμική του, νομίζοντας ότι κανένας δεν μπορεί να τον πειράξει. Χαρακτηριστικό δείγμα της αμετροπέπειας του.

Θυμίζω συνοπτικά τι μεσολάβησε πριν από τη διαγραφή του. Δριμύ κατηγορώ (Αντωνάκη και Κωστάκη) στην παρουσίαση βιβλίου. Απουσία (Αντωνάκη και Κωστάκη) από την ομιλία του πρωθυπουργού στην Εκθεση Θεσσαλονίκης. Απουσία (Αντωνάκη και Κωστάκη) από τη γιορτή για τα 50 χρόνια της Ν.Δ. Αξίζει της προσοχής σας, ότι ο γέρος τότε **Κωνσταντίνος Μητσοτάκης** πήγε με το μπαστούνι στην αντίστοιχη γιορτή για τα 40 χρόνια της Ν.Δ. το 2014 με αρχηγό και πρωθυπουργό τον Αντωνάκη. Διαφορά ήθους ενός ηγέτη και ενός νάνου της πολιτικής. Απαράδεκτη συμπεριφορά του Αντωνάκη στη βράβευση της συζύγου του

Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπου ούτε λίγο ούτε πολύ κατηγόρησε τον Μητσοτάκη και τους Κυπρίους ότι ετοιμάζονται για εθνική μειοδοσία. Και έτσι φτάσαμε στην «περίφημη» συνέντευξη του Αντωνάκη στο ΒΗΜΑ (11/11/2024) που προκάλεσε και τη διαγραφή του.

Η αντίδραση του Αντωνάκη στη διαγραφή είναι χαρακτηριστική: «**Όλα αυτά που είπα στη συνέντευξή μου τα έχω ξαναπεί πολλές φορές. Προφανώς η διαγραφή μου ήταν προαποφασισμένη**». Λυπάμαι, αλλά δεν είναι έτσι τα πράγματα και θα σας τεκμηριώσω ότι αυτά που είπε στη συνέντευξή του δεν τα έχει ξαναπεί.

- Αποπομπή Γεραπετρίτη
Πότε στο παρελθόν ζήτησε την αποπομπή ενός σημαντικού υπουργού της κυβέρνησής της Ν.Δ.; Ποτέ. Μάλιστα έκανε και την απρέπεια να κάνει «κοπτο-ραπτική» στη συνέντευξη του Γε-

ραπετρίτη. Σας παραθέτω αυτούσια τη θέση του κ. Γεραπετρίτη για την οποία ζητήθηκε η αποπομπή του: «**Αν είναι να αφήσω μια μεγάλη παρακαταθήκη για τη χώρα μου για τις επόμενες γενιές, να είναι μια γειτονιά η οποία θα είναι ήρεμη, μια Ελλάδα της αυτοπεποίθησης, της σταθερότητας, της υπερηφάνειας, ας χαρακτηριστεί και μειοδότης**». Βλέπετε να λέει πουθενά ότι για να γίνει αυτό θα «ξεπουλήσουμε» την πατρίδα μας;

- Θυσία για την πατρίδα
Για την πατρίδα ο Αντωνάκης ισχυρίζεται ότι θυσιάσε το ένα μάτι του. Είναι γεγονός ότι έχασε το μάτι του στην προεκλογική περίοδο του καλοκαιριού του 2012. Παραλείπει όμως να μας πει ότι αυτός προκάλεσε τις εκλογές γιατί είχε την πρεμούρα να γίνει πρωθυπουργός και δεν άφησε τον **Λουκά Παπαδήμο** να ολοκληρώσει το έργο του. Με την ανασφάλεια που τον διακρίνει, φοβόταν μήπως ο Παπαδήμος επιτύχει στο έργο του και ο κόσμος μπορεί να θέλει τεκνοκράτη για πρωθυπουργό, αντί για πολιτικούς που τον είχαν απογοητεύσει. Λυπάμαι για το μάτι του, αλλά αυτό δεν είναι θυσία για την πατρίδα. Είναι θυσία για την πάρτη του!

- Πρόταση για Πρόεδρο Δημοκρατίας

Ομολογώ ότι τα έχω χαμένα! Τον τελευταίο καιρό ο **Κώστας Καραμανλής** ήταν ο σθενότερος σύμμαχός του στην αμφισβήτηση του Κυριάκου. Με το να τον προτείνει για Πρόεδρο, κυριολεκτικά τον «έκαψε»! Και μετά βγήκαν οι «κύκλοι» του Καραμανλή και μας έλεγαν ότι δεν υπήρχε καμία προ συνεννόηση για την πρόταση του Αντωνάκη. Δηλαδή, προτείνεις κάποιον για Πρόεδρο χωρίς να τον ρωτήσεις αν ενδιαφέρεται για την Προεδρία και αν θέλει να τον προτείνεις εσύ; Εμένα δεν μου φαίνονται λογικά πράγματα αυτά.

- Κώστας Καραμανλής
Πιστός στη νέα παράδοση να κάνει πολιτικές τοποθετήσεις σε παρουσίαση βιβλίων, δι-

ακήρυξε ότι η Προεδρία δεν τον ενδιαφέρει. Εχω την εντύπωση ότι σε οποιονδήποτε γινόταν η τιμή να τον προτείνουν για πρώτο πολίτη της χώρας δεν θα αντιδρούσε έτσι απαξιωτικά. Μπορούσε να απαντήσει διπλωματικά ότι η επιλογή του προσώπου είναι προνόμιο του πρωθυπουργού και απαιτεί την έγκριση του Κοινοβουλίου. Η άρνησή του δεν απαξιώνει τον θεσμό, αλλά απαξιώνει αυτούς που δεν σέβονται τους θεσμούς.

Σχολίασε επίσης και τη διαγραφή του Αντωνάκη. Είπε: «*Η άλλη γνώμη, η διαφορετική γνώση, ακόμα και η έντονη κριτική δεν πρέπει να δαιμονοποιούνται. Και πάντως δεν αντιμετωπίζονται με πειθαρχικά μέτρα, καθιστώντας μάλιστα δυσχερέστερη την απαραίτητη εθνική ομοψυχία για τη στήριξη της εθνικής γραμμής*».

Κοίτα ποιος μιλάει! Αυτός που διέγραψε από τη Ν.Δ. τον **Γιώργο Σουφλιά**, τον **Στέφανο Μάνο** και τον **Βασίλη Κοντογιαννόπουλο**. Η ημερομηνία έδειχνε 3 Φεβρουαρίου 1998, ενώ δεν είχε συμπληρωθεί καν χρόνος από την ανάδειξη του στην ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας. Συνεπώς, ο **Κώστας Καραμανλής** δεν διέγραφε έναν απλό συνεργάτη του, αλλά τον συνδικατοδικτή της ηγεσίας της Νέας Δημοκρατίας, **Γιώργο Σουφλιά**.

Θυμάται κανείς γιατί τους διέγραψε; Για ένα ήσσονος σημασίας θέμα που αφορούσε ένα νομοσχέδιο για τις ΔΕΚΟ. Και τότε που έγινε «σοφότερος» μας λέει ότι ακόμα κι έντονη κριτική δεν αντιμετωπίζεται με πειθαρχικά μέτρα!

ΥΓ. Ο τίτλος φυσικά αφορά την αποπομπή του Σαμαρά το 1992 και την τωρινή διαγραφή του. Απλά, είμαι βέβαιος ότι δεν πρόκειται να δημιουργηθεί νέο κόμμα, για να μην ξαναζήσει την πολιτική έρημο που ο ίδιος περιγράφει χαρακτηριστικά: «*Πα έντεκα ολόκληρα χρόνια κοιτούσα το ταβάνι*».

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επιχειρήσεων.

Ο κρίσιμος ρόλος των καταρτισμένων στελεχών ESG

Τον **ΙΩΑΝΝΗ Ε. ΝΙΚΟΛΑΟΥ**, **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ** και **ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΜΠΑΛΙΟΥ**

Τα κριτήρια ESG (κριτήρια Περιβαλλοντικής, Κοινωνικής και Εταιρικής Διακυβέρνησης) δεν αποτελούν πλέον απλώς ένα διαφημιστικό τέχνασμα ή μια τυπική δέσμευση για τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας. Υπάρχουν ενδείξεις ότι η ελληνική επιχειρηματική κοινότητα υποχρεώνεται να υιοθετήσει τα κριτήρια ESG για να ανταποκριθεί τόσο στο εθνικό και ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο όσο και να διασφαλίσει τη βιωσιμότητά της σε έναν συνεχώς εξελισσόμενο παγκοσμιοποιημένο επιχειρηματικό κόσμο. Αυτές οι απαιτήσεις δεν προέρχονται μόνο από τη νομοθεσία, όπως το Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) και οι εθνικοί νόμοι (π.χ. 4548/2018), αλλά και από τις τράπεζες (πλάτφορμες «Τειρεσία» και ESGr), τους επενδυτές (οδηγία Taxonomy, δείκτες ESG Χρηματιστηρίου Αθηνών) και τους προμηθευτές (π.χ. ν. 4412/2016 και ν. 4782/2021 για το Δημόσιο), που αναζητούν υιοθέτηση αυστηρών κριτηρίων ESG στις συνεργασίες τους. Σε αυτό το νέο περιβάλλον, το ερώτημα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν περιορίζεται απλώς στο αν η εφαρμογή των ESG είναι επωφέλης βραχυχρόνια, αλλά αν αποτελούν επίσης καταλύτη για την ανταγωνιστικότητα και τη μακροχρόνια βιωσιμότητά τους. Αρα, κατά πόσο προχωρώντας πέρα από τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία καταφέρνουν οι επιχειρήσεις να συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων τους.

Ο διάλογος για την ωφέλεια

από την υιοθέτηση των κριτηρίων ESG απασχολεί τελευταία και την επιστημονική κοινότητα, με την πλειονότητα των ερευνών να καταλήγουν πως μια επιστημονικά θεμελιωμένη ενσωμάτωση των ESG πρακτικών δύναται να είναι εξαιρετικά επωφέλης για την επιχειρηματική κοινότητα και την κοινωνία. Πέρα από τη σημασία της ευέλικτης και καλά σχεδιασμένης νομοθεσίας,

Η επιστημονικά θεμελιωμένη ενσωμάτωση των ESG πρακτικών δύναται να είναι εξαιρετικά επωφέλης για την επιχειρηματική κοινότητα και την κοινωνία.

καθοριστικός παράγοντας είναι τα διοικητικά στελέχη που είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή των κριτηρίων ESG. Οι γνώσεις, οι δεξιότητες και η εμπειρία τους δύνανται να αποτελέσουν τον καταλύτη, ώστε οι επιχειρήσεις όχι μόνο να υιοθετήσουν αποτελεσματικά τα ESG πρότυπα, αλλά και να αναπτύξουν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, αποκομίζοντας τα μέγιστα δυνατά οφέλη.

Αρκетές έρευνες επισημαίνουν μια σημαντική έλλειψη κατάλληλα καταρτισμένων διοικητικών στελεχών που ασχολούνται με τα ζητήματα ESG. Αυτό έχει ως συνέπεια τα υπάρχοντα στελέχη των επιχειρήσεων και

Το πιο σοβαρό πρόβλημα που ανακύπτει σε μια επιχείρηση από την απουσία εκπαιδευμένων στελεχών είναι η επιφανειακή εφαρμογή των κριτηρίων ESG, που συχνά περιορίζεται σε δραστηριότητες δημοσίων σχέσεων και μάρκετινγκ.

οργανισμών, λόγω της έλλειψης γνώσης, να αποθαρρύνουν την προληπτική (proactive) υιοθέτηση τέτοιων σχεδίων, προωθώντας αναχρονιστικές αντιλήψεις που στηρίζονται στην αντίδραση (reactive approach) μόνο όταν επιβάλλεται από το νομοθετικό πλαίσιο. Το πιο σοβαρό πρόβλημα που ανακύπτει από την απουσία εκπαιδευμένων στελεχών είναι η επιφανειακή εφαρμογή των κριτηρίων ESG, που συχνά περιορίζεται σε δραστηριότητες δημοσίων σχέσεων και μάρκετινγκ. Μολονότι αυτή η προσέγγιση μπορεί προσωρινά να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, σε βάθος χρόνου δεν αποφέρει ουσιαστικά οφέλη και ίσως να οδηγήσει σε κριτικές για greenwashing (ψευδοοικολογική σήμανση), με σοβαρές επιπτώσεις στην εταιρική φήμη και υψηλά χρηματικά πρόστιμα που προβλέπονται στις νέες οδηγίες της Ε.Ε. για παραπλανητική διαφήμιση, σήμανση και οικολογικούς ισχυρισμούς.

Η εξασφάλιση υψηλά καταρτισμένων στελεχών ESG αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τις επιχειρήσεις, καθιστώντας αναγκαία τη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων υψηλής εξειδίκευσης, τα οποία θα εξοπλίζουν τα στελέχη με την ικανότητα να αντιλαμβάνονται και να προετοιμάζουν στρατηγικές που ευθυγραμμίζονται με τις σύγχρονες

απαιτήσεις εταιρικής βιωσιμότητας. Είναι εξαιρετικά επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας υψηλής εξειδίκευσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων ESG, ώστε τα συμμετέχοντα στελέχη να είναι πλήρως προετοιμασμένα να:

Κατανοούν και να διαμορφώνουν τόσο τη βραχυπρόθεσμη όσο και τη μακροπρόθεσμη εταιρική στρατηγική των ESG.

Αποφεύγουν περιστατικά greenwashing σε όλα τα επίπεδα εταιρικής περιβαλλοντικής και κοινωνικής διαχείρισης, από την παραγωγή και τις λειτουργίες μέχρι το προϊόν και τη δημοσιοποίηση σχετικών πληροφοριών. Εναρμονίζουν τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές στρατηγικές με τους απολογισμούς βιωσιμότητας και ESG.

Αναπτύσσουν συστήματα διοικητικής βιώσιμης λογιστικής. Συντάσσουν ολοκληρωμένους απολογισμούς βιωσιμότητας και ESG.

Μετρούν την επίδραση των ESG στην παραγωγικότητα της εταιρείας.

Αξιολογούν την επίδραση των ESG στη φήμη των εταιρειών και την ανταπόκριση των καταναλωτών.

Η ενσωμάτωση των ESG στις επιχειρηματικές στρατηγικές είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία και την εταιρική βιωσιμότητα. Αυτά τα ζητήματα αποτελούν θεμελιώδεις παραμέτρους που πρέπει να καθοδηγούν την εκπαίδευση των στελεχών ESG. Η έλλειψη επαρκούς προετοιμασίας στον τομέα αυτό αναμένεται να οδηγήσει σε σοβαρά ανταγωνιστικά μειονε-

κτήματα, καθώς οι ελληνικές επιχειρήσεις κινδυνεύουν να αποκλειστούν από διεθνείς συνεργασίες με εταιρείες που αποφεύγουν συνειδητά κινδύνους που μεταφέρονται από εταιρείες με ανεπαρκείς πρακτικές ESG. Επιπλέον, η απουσία εξειδικευμένων στελεχών θα επιδενώσει τα μελλοντικά οικονομικά αποτελέσματα, δεδομένου ότι τα σύγχρονα επιχειρηματικά μοντέλα, που βασίζονται στη θεωρία των πόρων και των ικανοτήτων, απαιτούν υψηλό επίπεδο γνώσης και ικανοτήτων για να εξασφαλίσουν διατηρήσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Ως εκ τούτου, η παθητική προσέγγιση στην εφαρμογή των στρατηγικών ESG θα ανακόψει τη μακροχρόνια βιωσιμότητα και την ανάπτυξη των ελληνικών επιχειρήσεων και των οργανισμών.

Ο κ. Ιωάννης Ε. Νικολάου είναι καθηγητής, Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, διευθυντής Εργαστηρίου Οικονομικών των Επιχειρήσεων και της Περιβαλλοντικής Τεχνολογίας.

Ο κ. Ανδρέας Α. Παπανδρέου είναι καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, διευθυντής Εργαστηρίου Πολιτικής Οικονομίας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Ο κ. Δημήτριος Π. Μπάλιος είναι αναπληρωτής καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, διευθυντής Εργαστηρίου Εκπαίδευσης και Εφαρμογών Λογιστικής, υπεύθυνος προγραμμάτων Executive Education - ΕΚΠΑ.

Εκτοξεύεται το κόστος δανεισμού της Γαλλίας

Το επιτόκιο των 10ετών ομολόγων της έφθασε για πρώτη φορά αυτό της Ελλάδας

Με την παρωταταμένη πολιτική κρίση να σοβεί στη Γαλλία και ορατό τον κίνδυνο κατάρρευσης της κυβέρνησης, οι επενδυτές δυσπιστούν απέναντι στη δεύτερη οικονομία της Ευρωζώνης και το κόστος δανεισμού της εκτοξεύεται στα υψηλότερα επίπεδα που έχουν σημειωθεί τα τελευταία 12 χρόνια, ουσιαστικά από την κρίση χρέους της Ευρωζώνης και μετά. Αποσταθεροποιητικός παράγοντας αυτή τη φορά είναι ο προϋπολογισμός λιτότητας που επιχειρεί να περάσει η κυβέρνηση, και σύμφωνα με τον πρωθυπουργό Μισέλ Μπαρνιέ αν απορριφθεί, η χώρα θα δεχθεί μια λαίλαπα από επιθέσεις των αγορών.

Η απόδοση των 10ετών ομολόγων της Γαλλίας έφθασε την Πέμπτη στο επίπεδο των αντίστοιχων ελληνικών τίτλων για πρώτη φορά στα χρονικά, θέτοντας τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης σε ισότιμη βάση με μια χώρα που κάποτε βρισκόταν στο επίκεντρο της κρίσης δημόσιου χρέους, όπως σχολιάζει το Bloomberg. Μολονότι παραδοσιακά θεωρούνται από τα ασφαλέστερα της Ευρωζώνης και αξιολογούνται με AA- από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης, όπως ο S&P Global Ratings, τα δεκαετή

ομόλογα του γαλλικού Δημοσίου είχαν χθες απόδοση 3,03%. Στο ίδιο επίπεδο βρίσκεται η απόδοση των δεκαετών του ελληνικού Δημοσίου, τα οποία, όπως τονίζουν τα διεθνή ΜΜΕ, μέχρι πέρυσι κατατάσσονταν στην κατηγορία των ομολόγων σκουπιδιών από μεγά-

Ο Γάλλος πρωθυπουργός Μισέλ Μπαρνιέ δήλωσε ότι η χώρα θα αντιμετωπίσει «καταιγίδα» στις χρηματοπιστωτικές αγορές εάν οι νομοθέτες απορρίψουν τις προτάσεις της κυβέρνησής του.

λους οίκους αξιολόγησης. Στο αποκορύφωμα της ελληνικής κρίσης χρέους το 2012, τα 10ετή ελληνικά ομόλογα εμφάνιζαν αποδόσεις πάνω από 30 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τους αντίστοιχους γαλλικούς τίτλους. Όμως οι τιμές των ελληνικών ομολόγων βρίσκονται τώρα σε ανοδική τροχιά, καθώς η χώρα ανακάμπτει από την

Καταλύτης για τις κινήσεις στην αγορά θα μπορούσε να είναι η σημερινή ετμνηγορία του οίκου S&P για την οικονομία της Γαλλίας, καθώς οι δύο άλλοι μεγάλοι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης, η Fitch Ratings και η Moody's Ratings, της έδωσαν αρνητικές προοπτικές τον περασμένο μήνα.

κρίση, ενώ πέρυσι ανέκτισε την επενδυτική βαθμίδα.

Η εξομίωση που επέρχεται τώρα ανάμεσα στα ομόλογα των δύο χωρών δεν ικανοποιεί καθόλου τους Γάλλους αξιωματούχους, την ώρα που οι επενδυτές ανησυχούν ότι ο πρωθυπουργός μπορεί να δυσκολευθεί να περάσει τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους, με κίνδυνο να χάσει τελικά και την εξουσία. Στην περίπτωση αυτή θα εκτροχιάζονταν τα σχέδια της κυβέρνησης για περικοπές δαπανών, αυξήσεις φόρων και περιορισμό του διογκούμενου δημοσιονομικού ελλείμματος. Την Τρίτη, ο Μπαρνιέ δήλωσε ότι η χώρα θα αντιμετωπίσει «καταιγίδα» στις χρηματοπιστωτικές αγορές εάν οι νομοθέτες απορρίψουν τις προτάσεις της κυβέρνησής του και τις καταψηφίσουν. Η πολιτική επιβίωση του πρωθυπουργού εξαρτάται από το εάν η επικεφαλής του αντιπολιτευόμενου ακροδεξιού κόμματος Μα-

ρίν Λεπέν θα στηρίξει μια πιθανή ψήφο δυσπιστίας όταν παρουσιασθούν τις επόμενες ημέρες και εβδομάδες τα τελικά νομοσχέδια της κυβέρνησης για τον προϋπολογισμό σχετικά με την κοινωνική ασφάλιση. Επόμενος καταλύτης για τις κινήσεις στην αγορά θα μπορούσε να είναι η ετμνηγορία του οίκου S&P Global Ratings για την οικονομία της Γαλλίας που αναμένεται για σήμερα, καθώς οι δύο άλλοι μεγάλοι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης, η Fitch Ratings και η Moody's Ratings, της έδωσαν αρνητικές προοπτικές τον περασμένο μήνα. Το κόστος δανεισμού της χώρας αυξάνεται από τότε που ο πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν προκήρυξε πρόωρες εκλογές τον Ιούνιο. Το spread έναντι του γερμανικού χρέους έχει αυξηθεί κατά 33 μονάδες βάσης φέτος σε πάνω από 87 μονάδες βάσης, αγγίζοντας την Τετάρτη το υψηλότερο επίπεδο από το 2012. Σίγουρα το μικρό μέγεθος της ελ-

ληνικής αγοράς ομολόγων καθιστά δύσκολη μια ουσιαστική σύγκριση. Όπως σημειώνει το Bloomberg, τα ελληνικά ομόλογα που είναι επιλέξιμα για έναν βασικό ομολογιακό δείκτη μόλις ξεπερνούν τα 80 δις. ευρώ, την ώρα που τα αντίστοιχα γαλλικά ομόλογα ξεπερνούν το 1,8 τρις. ευρώ.

Ωστόσο, το γεγονός ότι οι αποδόσεις των γαλλικών ομολόγων είναι τώρα στα ίδια επίπεδα ή και μεγαλύτερα σε σχέση με τρεις από τις τέσσερις λεγόμενες χώρες PIGS, ένα μάλλον απαξιωτικό ακρωνύμιο που χρησιμοποιήθηκε κατεξοχήν στη διάρκεια της κρίσης χρέους της Ευρωζώνης για να περιγράψει τις πληγείσες από την κρίση οικονομίες της Ευρωζώνης, την Πορτογαλία, την Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία, αποτελεί σήμα κινδύνου για τον Γάλλο πρόεδρο. Ορισμένοι παράγοντες της αγοράς, όπως στελέχη της Allianz Global Investors, βλέπουν τον κίνδυνο

τα γαλλικά ομόλογα να έχουν σύντομα ακόμη και την ίδια απόδοση με της Ιταλίας, καθώς τώρα οι αποδόσεις των δεκαετών της Γαλλίας απέχουν μόλις 39 μονάδες βάσης έναντι εκείνων του ιταλικού Δημοσίου.

«Οι λεγόμενες χώρες PIGS αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις μετά την ευρωπαϊκή κρίση, κάτι που στο τέλος απέδωσε», δήλωσε η Σόνια Ρενούλ της ABN Amro στο Αμστερνταμ. «Η Γαλλία δεν προχώρησε ποτέ σε τέτοιες μεταρρυθμίσεις και σήμερα πρέπει να πληρώσει το λογαριασμό γι' αυτό», πρόσθεσε. Σημειώτέον, πάντως, ότι οι αποδόσεις των γαλλικών δεκαετών άρχισαν να αποκλιμακώνονται χθες, όταν ο Γάλλος υπουργός Οικονομικών δήλωσε διατεθειμένος να κάνει ορισμένες υποχωρήσεις στον προϋπολογισμό προκειμένου να αποφύγει την καταψήφισή του.

BLOOMBERG, REUTERS

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

3

ΤΡΙ 20:30 (80')

Τραγουδώντας και αναπαλώντας τα περασμένα...

Ανδρική Τετραφωνία Λεμεσού

Η Ανδρική Τετραφωνία Λεμεσού φέρνει το χθες στο σήμερα μέσα από καντάδες, βαρκαρόλες, παραδοσιακά τραγούδια των Ιονίων νήσων και αρχοντορεμπέτικα. Ένα όμορφο νοσταλγικό ταξίδι με τραγούδια που ξυπνούν θύμησες και συναισθήματα μιας άλλης εποχής με την Ανδρική Τετραφωνία Λεμεσού και τη Μαντολινάτα Δήμου Παραλιμνίου.

€15 / 12**6, 7, 8**

ΠΑΡ – ΚΥΡ 19:00

11th Cyprus Jazz & World Music Showcase

Το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του Υφυπουργείου Πολιτισμού και το Θέατρο Ριάλτο διοργανώνουν το 11ο Cyprus Jazz & World Music Showcase, παρουσιάζοντας μια σφαιρική και δυναμική εικόνα της σύγχρονης κυπριακής μουσικής δημιουργίας. Συμμετέχουν τα σχήματα: Nabuma, Krúe, Numina, Reprise Quartet, The Kicker Band, Ioanna Troullidou, Ermis Michail Quartet, MorFarm Big Band Co., Mr. Wilson, Michalis Kouloumis Quintet, The Gandalfinis. Στο πλαίσιο του παράλληλου προγράμματος, θα παρουσιαστούν τα σχήματα: OGMIOS, Sis I cracked my head open, Alexander Adam Quartet, Burek duo.

€10 / 8 (€20 για 3 μέρες).**11**

ΤΕΤ 20:30 (60')

Χριστούγεννα με το Μουσικό Σχολείο Λεμεσού «Μάριος Τόκας»

Το Μουσικό Σχολείο Λεμεσού «Μάριος Τόκας» παρουσιάζει και φέτος την καθιερωμένη χριστουγεννιάτικη του συναυλία. Σε αυτήν, συμμετέχουν μουσικά σύνολα του σχολείου, τα οποία έχουν ετοιμάσει ένα εορταστικό χριστουγεννιάτικο πρόγραμμα. Τη διεύθυνση έχουν οι υπεύθυνοι καθηγητές των μουσικών συνόλων και σε αυτά συμμετέχουν μαθητές του Μουσικού Γυμνασίου και Λυκείου. Στηρίζουν οι Διευθύνσεις και οι Σύνοδοι Γονέων του Λαντίου Λυκείου και Γυμνασίου. **€5**

12

ΠΕΜ 20:30 (60')

Archive - Ομάδα THEM I FlashArt 2024

Μια συλλογή τραγουδιών με κοινωνικό περιεχόμενο, έχοντας ως όχημα τη μοντέρνα ψυχεδελική ηλεκτρονική μουσική, καθώς και επιρροές από σινεματική και ροκ μουσική, προάγοντας τη σύγχρονη κυπριακή αγγλόφωνη τραγουδοποιία. Σύμβαση: Κωνσταντίνος Λεμέσιος. Στιχουργοί: Αίμιλη Χαραλάμπους, Γεωργία Παύλου (Qliona), Κωνσταντίνος Λεμέσιος. Καλλιτέχνες και μουσικοί: Κωνσταντίνος Λεμέσιος (φωνή, πλήκτρα), Μιχάλης Νικολάου (ηλεκτρική κιθάρα), Στέφανος Ηλιόπουλος (drums), Ξάνθος Παττίχης (bass synth), Νεκτάριος Κασσάρ (μπάσο), Γιάννης Μιχαήλ (live electronics).

€12 / 10**13 & 14**

ΠΑΡ & ΣΑΒ 20:30 (105')

Η πιο φάλτσα σοπράνο που πέρασε από τη γη | Θέατρο ΑντίΛογος

Ένα απολαυστικό μείγμα χιούμορ, συγκίνησης και μουσικής, που εξμνεί το ανθρώπινο πνεύμα, τη δύναμη της ελπίδας και γιορτάζει το αδόμαστο πνεύμα των ατόμων που αρνούνται να αφήσουν τους περιορισμούς να τους κρατήσουν πίσω. Πρόκειται για την αληθινή ιστορία της νεοϋορκέζας Φλόρενς Φόστερ Τζέκινς, μιας εντελώς «εξοκρδίστης» σοπράνο, που επιμένει να τραγουδά. Συγγραφέας: Peter Quilter. Μετάφραση & διασκευή: Θέμις Μαρσέλου. Σκηνοθεσία: Ναστάζια Χριστοδούλου. Διανομή: Χριστίνα Αρτεμίου, Γρηγόρης Γεωργίου, Ηλιάνα Κάκκουρα, Κλείτος Κωμοδίκης, Χριστίνα Κωνσταντίνου, Χριστίνα Χριστόφια.

€15 / 12**17**

ΤΡΙ 20:30 (60')

ΟΓΜΙΟΥ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΙΑ 18+

FlashArt 2024

Ο Όγμιος καταδιώκεται, το άγριο πνεύμα προσπαθεί να το καταπιεί ολοκληρωτικά. Τα είδωλα είναι κούφια. Οι μορφές τους υφασμένες από συκοφαντία! Ούρλιαξε την κατάρρα—βρες παρηγοριά στην αρχέγονη της δύναμη. Οι παγανιστικές μας τελετές θυσιάστηκαν στους δυτικούς θεούς της ευημερίας. Ανάσα με ανάσα, πιο κοντά στο αναπόφευκτο ανέβασμα. Προς τη συγχώρεση. ΟΓΜΙΟΣ (Αντής Σκορδής, Παναγιώτης Μηνά). Χορός: Μελίσσα Γκαρσία Κάρο. Προετοιποίηση: Περιλαμβάνονται στροβόσκαπικά φώτα και προβολές. **€12 / 10**

18

ΤΕΤ 20:30 (150')

Χάρτης - Φοίβος Δεληβοριάς

Ο Φοίβος Δεληβοριάς ξεδιπλώνει τον χάρτη, μαρκάριε πόλεις και ξεκινάει το ταξίδι της νέας του παράστασης. Όπως ο ίδιος λέει: «Φέτος το χειμώνα, έχω όρεξη για ταξίδια στην Ελλάδα και την Κύπρο, και για μουσική δίπλα στους άλλους. «Χάρτης» λοιπόν θα λέγεται το χειμερινό μουσικό μου σχέδιο. Και σ' αυτό θέλω κοντά μου τους δύο μουσικούς, βασικούς συνοδοιπόρους μου στην επικράτεια της μουσικής ανησυχίας: τον Κωστή Χριστοδούλου στα τύμπανα και τον Σωτήρη Ντούβα στο πιάνο-πλήκτρα. **€25 / 22**

21

ΣΑΒ 19:00 (166')

André Rieu's 2024**White Christmas Concert: Gold and Silver**

Απολαύστε την καθιερωμένη γιορτινή συναυλία του André Rieu με τίτλο Ασήμι και Χρυσό, αποκλειστικά στη μεγάλη οθόνη! Ετοιμαστείτε να ταξιδέψετε στον θαυμαστό κόσμο του André Rieu, στη χριστουγεννιάτικη ατμόσφαιρα της παραμυθούπολής του. Κάτω από το μαγικό φως 150 πολυελαίων και 50 βενετσιάνικων κηροπηγίων, αφεθείτε στις μελωδίες αγαπημένων χριστουγεννιάτικων τραγουδιών. Με την ορχήστρα Γιόχαν Στράους και τη νεαρή ταλαντούχα Emma Kok. **€15 / 10**

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η πρόταση της UniCredit και οι τιμές τραπεζικών μετοχών

Του **ΛΙΑΜ ΠΡΑΟΥΝΤ / REUTERS BREAKINGVIEWS**

Η **προσφορά** ύψους 10 δισ. ευρώ του Αντρέα Ορσέλ για την Banco BPM στις αρχές της εβδομάδας θα μπορούσε να προκαλέσει ένα κύμα πιθανών αντιπροσφορών από ανταγωνιστές εντός και εκτός Ιταλίας. Ωστόσο οι διάφοροι παίκτες έχαναν από την κεφαλαιοποίησή τους (λόγω κλαδικής εξασθένησης) ήδη από την ημέρα πριν από την υποβολή προσφοράς της UniCredit για την Banco BPM.

Η εξέλιξη αυτή δείχνει ότι οι μέτοχοι φοβούνται μήπως παρατηρηθεί πλημμυρίδα επιχειρηματικών συμφωνιών, οι οποίες θα κλονίσουν την αξία των αντίστοιχων μετοχών — έτσι οι προβληματισμοί για τα οικονομικά ζητήματα παραγκωνίζονται.

Ομολογουμένως, η μόνη προσφορά στο τραπέζι αυτή τη στιγμή μοιάζει με μοχλό, ο οποίος σχεδιάστηκε να υποκινήσει συζητήσεις. Η UniCredit

τοχή της πέραν του ορίου του 9,9%. Αυτό ήρθε ως απάντηση σε δημοσιεύματα του ιταλικού Τύπου σχετικά με φήμες ότι ο όμιλος Gallie των 39 δισ. ευρώ χρησιμοποιούσε συμβόλαια παραγώγων για να αυξήσει το μερίδιό του. Οι επενδυτές στη γαλλική τράπεζα Credit Agricole ανησυχούν ότι ο απερχόμενος επικεφαλής της, Φίλιπ Μπρασάκ, θα υποβάλει επίσης μια προσφορά καταστρεπτική για τη χρηματιστηριακή αξία της.

Η τιμή της μετοχής της Cr dit Agricole έχει εξασθενήσει 2,6% από την Παρασκευή, υποδηλώνοντας απώλεια αξίας 1 δισ. ευρώ. Ίσως το πιο περίεργο σε όλη αυτήν την ιστορία να είναι ότι η αξία των μετοχών των πιθανών αγοραστών, που συρρικνώθηκε, επισκιάζει την άνοδο της αξίας της BPM, η οποία ανήλθε μόλις 5% ή 500 εκατ. ευρώ από την προηγούμενη Παρασκευή. Αυτό δείχνει περιορισμένη κινητικότητα για μία μετοχή, η οποία θα μπορούσε να υπόκειται σε πόλεμο προτάσεων.

Το διοικητικό συμβούλιο της BPM, συγκεκριμένα, χαρακτήρισε την προσφορά της UniCredit πολύ χαμηλή. Ο Ορσέλ θα μπορούσε να αντέξει οικονομικά να πληρώσει μία ενισχυμένη προσαύξηση πέραν του 20% και να αντεπεξέλθει στα εμπόδια, όπως υπολόγισε το Breakingviews τη Δευτέρα. Η Ρώμη, πάντως, δίδεται ευνοϊκά στην ιδέα διασύνδεσης της BPM και της Banca Monte dei Paschi di Siena, όπως αναφέρει το Reuters.

Προσθέστε και τα τρία εμπλεκόμενα μέρη και θα διαπιστώσετε πως έχασαν συλλογικά 3,3 δισ. ευρώ μετοχικής αξίας από την Παρασκευή, δηλαδή 2,1 δισ. ευρώ περισσότερα από ό,τι θα είχαν χάσει αν παρακολουθούσαν τον τραπεζικό δείκτη της Ευρωζώνης. Ο φόβος της απώλειας και τα διωκόμενα «Εγώ» είναι ένα τοξικό μείγμα για τους μετόχους.

Μέχρι στιγμής, οι επενδυτές βλέπουν πολλές πιθανές συναλλαγές και όχι σημαντική απόδοση.

Μόνο η χρηματιστηριακή αξία της BPM έχει αυξηθεί κατά 0,5 δισ. ευρώ, ενώ της UniCredit και της Cr dit Agricole έχουν υποχωρήσει.

Πρωτιά των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στις αγορές χρυσού

Οι κεντρικές τράπεζες αυξάνουν τα αποθέματά τους λόγω γεωπολιτικής αστάθειας

Εν μέσω δύο παρατεταμένων πολεμικών συγκρούσεων και με τη μία εξ αυτών κοντά στα σύνορά τους, αλλά και ενόψει της προοπτικής νέου εμπορικού πολέμου πιθανώς επιζήμιου για τις οικονομίες τους, οι κεντρικές τράπεζες των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης βλέπουν τον χρυσό ως ανάχωμα στους κινδύνους που εγκυμονεί η γεωπολιτική αστάθεια. Από τη Βαρσοβία μέχρι το Βελιγράδι οι κεντρικές τράπεζες των χωρών αυτών σπεύδουν να αυξήσουν τα διαθέσιμά τους σε χρυσό, προσβλέποντας ταυτοχρόνως και στην περαιτέρω άνοδο της τιμής του. Έτσι, η ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης, μια γεωγραφική ζώνη που έχει δεινοπαθήσει στο παρελθόν από τους πολέμους της Ευρώπης, καταγράφει τις μεγαλύτερες αγορές χρυσού παγκοσμίως, ενώ μεγάλες επενδυτικές, όπως η Goldman Sachs, προεξοφλούν εκτόξευση της τιμής του λαμπερότερου των μετάλλων στις 3.000 δολ. η ουγγιά.

Από το 2022, οπότε άρχισε ο πόλεμος της Ρωσίας στην Ουκρανία, η Τράπεζα της Τσεχίας έχει πενταπλασιάσει τον χρυσό στα θησαυροφυλάκιά της στο πλαίσιο ευρύτερης προσπάθειας της να διαφοροποιήσει τη σύνθεση των διαθεσίμων της. Στοχεύει επιπλέον να διπλασιάσει τον όγκο του χρυσού που διαθέτει τώρα φτάνοντάς τον στους 100 μετρικούς τόνους μέσα στην επόμενη τριετία. Το β΄ τρίμηνο του έτους, η Πολωνία, που συνορεύει με την Ουκρανία και νιώθει δίπλα της τον πλέον αιματηρό και θανατηφόρο πόλεμο της Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, προχώρησε στις περισσότερες αγορές χρυσού παγκοσμίως, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Χρυσού. Όπως τονίζει ο διοικητής της Τράπεζας της Πολωνίας, Ανταμ Γκλαπίνσκι, ο χρυσός και τα διαθέσιμα της χώρας σε σκληρό νόμισμα είναι στρατηγικής σημασίας προκειμένου να προστατευθεί η οικονομία της από καταστρεπτικά γεγονότα. Έχει γι΄ αυτό αυξήσει τα διαθέσιμά της σε χρυσό που τον Σεπτέμβριο έφταναν στους 420 τόνους, περίπου το ήμισυ του χρυσού που έχουν μεγάλες οικονομίες όπως αυτή της Ινδίας ή της Ιαπωνίας. «Εισερχόμεστε στην κλειστή λέσχη των χωρών με τα μεγαλύτερα διαθέσιμα χρυσού», επισήμανε

Η κεντρική τράπεζα της Ουγγαρίας αύξησε φέτος τα διαθέσιμά της σε χρυσό κατά περισσότερο από 10% και σήμερα ανέρχονται σε 110 τόνους.

Το β΄ τρίμηνο του έτους, η Πολωνία προχώρησε στις περισσότερες αγορές χρυσού παγκοσμίως.

ο Γκλαπίνσκι σε πρόσφατη συνέντευξη Τύπου και τόνισε ότι στοχεύει να αυξήσει τον όγκο του χρυσού ώστε να φτάσει στο 20% του συνόλου των διαθεσίμων της χώρας.

Αντίστοιχες φιλοδοξίες έχει προφανώς και η Τσεχία, καθώς η κεντρική τράπεζά της διαθέτει συναλλαγματικά διαθέσιμα ύψους 150 δισ. δολ., περίπου το 50% του ΑΕΠ της, και είναι από τα μεγαλύτερα στον κόσμο ως ποσοστό επί της οικονομίας της. Ο διοικητής της Τράπεζας της Τσεχίας, Άλες Μιχλ, έχει συ-

μπεριλάβει στα διαθέσιμα της χώρας αμερικανικές μετοχές, αλλά επικρίθηκε για τις εκτεταμένες αγορές χρυσού καθώς φέτος έφτασαν σε επίπεδα ρεκόρ. Οι υπεύθυνοι νομισματικής πολιτικής της κεντρικής τράπεζας δικαιολόγησαν την επιλογή τους επιμένοντας πως οι αγορές χρυσού έγιναν σταδιακά και ότι περιορίζουν τον κίνδυνο της αστάθειας των τιμών. Με την ίδια συλλογιστική η κεντρική τράπεζα της Ουγγαρίας αύξησε φέτος τα διαθέσιμά της σε χρυσό κατά περισσότερο από 10% και σήμερα ανέρχονται σε 110 τόνους. Ειδικά για την Ουγγαρία, όμως, ο χρυσός έχει ισχυρό συμβολισμό για την ιστορία της. Το Μουσείο Χρήματος, σε ένα από τα κτίρια της Τράπεζας της Ουγγαρίας, έχει τη μορφή σιδεροδρόμου αποτελούμενου από χρυσές ράβδους. Πρόκειται περί ενός πρωτοπο-

ριακού μεγάλου γλυπτού και αποτελεί αναφορά στο προσωπικό της κεντρικής τράπεζας που ξέφυγε από τον σοβιετικό στρατό στα τέλη του Β΄ Παγκοσμίου με ένα τρένο γεμάτο από τα αποθέματα χρυσού της χώρας, προκειμένου να μην πέσουν σε ξένα χέρια.

Εξίσου σημαντικός είναι ο χρυσός για τη Σερβία, γι΄ αυτό και το 2021 ο πρόεδρος της, Αλεξάντερ Βούτσιτς, αποφάσισε τον επαναπατρισμό του χρυσού που παρέμενε στο εξωτερικό και τον διατρεί στο Βελιγράδι, μειώνοντας έτσι και το κόστος αποθήκευσής του. Η πρόεδρος της Τράπεζας της Σερβίας, Γιοργκόβανκα Ταμπάκοβιτς, έχει εποπτεύσει έως τώρα τις εκτεταμένες αγορές χρυσού της χώρας, με τις οποίες τριπλασίασε τα διαθέσιμά της σε χρυσό φτάνοντάς τα στους 48 τόνους.

BLOOMBERG

Διαπραγματεύση και όχι αντίποινα προτείνει για τους δασμούς Τραμπ η Λαγκάρντ

Κάλεσμα στους Ευρωπαίους ηγέτες να συνεργαστούν με την κυβέρνηση Τραμπ που θα αναλάβει σύντομα καθήκοντα και να αγοράσουν περισσότερα προϊόντα «made in USA» απύθυνη η Κριστίν Λαγκάρντ, προειδοποιώντας ότι ένας εμπορικός πόλεμος θα απειλούσε την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη.

Στην πρώτη της συνέντευξη μετά τη νίκη Τραμπ στις προεδρικές εκλογές των ΗΠΑ, η επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είπε ότι η Ε.Ε. «δεν πρέπει να προχωρήσει σε αντίποινα, αλλά να διαπραγματευθεί» με τον εκλεγμένο πρόεδρο, ο οποίος έχει απειλήσει με γενικούς δασμούς έως και 20% σε όλες τις μη κινεζικές εισαγωγές στις ΗΠΑ. Η Λαγκάρντ προειδοποίησε επίσης ότι ένας «εμπορικός πόλεμος» δεν θα ήταν «προς το συμφέρον κανενός» και θα οδηγούσε σε «παγκόσμια μείωση του ΑΕΠ». «Πώς θα κάνετε την Αμερική ξανά μεγάλη εάν η παγκόσμια ζήτηση πέφτει;» είπε χαρακτηριστικά, σε μια προφανή αναφορά στο σύνθημα της προεκλογικής εκστρατείας του Τραμπ «As κάνουμε την Αμερική

σπουδαία ξανά (MAGA)». Η νίκη του Τραμπ έχει εγείρει ανησυχίες στις εθνικές κυβερνήσεις και στους αξιωματούχους στις Βρυξέλλες πως οι δασμοί που προωθεί θα εξαλείψουν το μεγάλο εμπορικό πλεόνασμα της Ε.Ε. με τις ΗΠΑ και θα ωθήσουν τους κατασκευαστές της περιοχής να μετατοπίσουν την παραγωγή τους εκεί. Η Λαγκάρντ είπε ότι η Ευρώπη θα πρέπει να αντιμετωπίσει τη δεύτερη θητεία Τραμπ με μια «στρατηγική επιταγών», αγοράζοντας από τις ΗΠΑ προϊόντα

Η πρόεδρος της ΕΚΤ προειδοποίησε ότι ένας εμπορικός πόλεμος δεν θα ήταν προς το συμφέρον κανενός.

όπως υγροποιημένο φυσικό αέριο και αμυντικό εξοπλισμό. «Αυτό είναι καλύτερο σενάριο από μια στρατηγική αντιποίνων, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μια διαδικασία τιμωρίας από την οποία κανείς δεν είναι πραγματικά νι-

Η Κριστίν Λαγκάρντ υποστηρίζει ότι η Ευρώπη θα πρέπει να αντιμετωπίσει τη δεύτερη θητεία Τραμπ με μια «στρατηγική επιταγών», αγοράζοντας από τις ΗΠΑ προϊόντα όπως υγροποιημένο φυσικό αέριο και αμυντικό εξοπλισμό.

κητής», υπογράμμισε η πρόεδρος της ΕΚΤ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία διαχειρίζεται την εμπορική πολιτική για τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε., εξακολουθεί να εξετάζει την αντίδρασή της. Η αύξηση των αγορών από τις ΗΠΑ, από αγροτικά προϊόντα και υγροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) μέχρι όπλα, είναι μεταξύ των επιλογών, σύμφωνα με αξιωματούχους που συμμετέχουν στη διαδικασία.

Η Ε.Ε. ενδέχεται επίσης να επιτρέψει στις αμερικανικές εταιρείες να συμμετάσχουν σε πρωτοβουλίες για την υποστήριξη κοινών στρατιωτικών προμηθειών με χρήματα Ευρωπαίων φορολογουμένων και να ευθυγραμμιστεί πιο στενά με τον Λευκό Οίκο έναντι της Κίνας.

Η Λαγκάρντ υπήρξε ασυνήθιστα ειλικρινής παρά τον θεσμικό της ρόλο, επισημαίνοντας νωρίτερα αυτό το έτος ότι μια δεύτερη θητεία Τραμπ θα συνιστούσε «σάφως απειλή» για την Ευρώπη. Η παρατήρηση ήταν «προληπτική», ξεκαθάρισε στους Financial Times αυτή την εβδομάδα. Το σκεπτικό της είχε «αλλάξει λίγο» κατά τη διάρκεια του 2024, παραδέχθηκε, τονίζοντας ότι ήταν

επίσης ευθύνη της Ευρώπης να χρησιμοποιήσει το αποτέλεσμα των αμερικανικών εκλογών για να προωθήσει απαραίτητες αλλαγές στην οικονομία της. «Εναπόκειται σε εμάς τώρα, τους Ευρωπαίους, να μετατρέψουμε αυτή τη στάση απειλής μας σε πρόκληση στην οποία πρέπει να ανταποκριθούμε», είπε η πρόεδρος της ΕΚΤ. Συμφωνεί με τη διάγνωση του προκατόχου της Μάριο Ντράγκι πως η Ε.Ε. έπρεπε να λάβει δραστηρικά μέτρα για να ανακτήσει την οικονομική της ανταγωνιστικότητα, καθώς έδωσε μάχη για να συμβαδίσει με τις ΗΠΑ τις τελευταίες δεκαετίες. «Η Ευρώπη υστερεί. Αλλά δεν θα έλεγα ότι δεν μπορεί να καλύψει τη διαφορά», σημείωσε.

Ο εκλεγμένος πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ έχει απειλήσει να επιβάλει δασμούς 60% σε όλες τις κινεζικές εισαγωγές, γεγονός που σύμφωνα με τους οικονομολόγους θα μπορούσε να οδηγήσει τους κατασκευαστές του Πεκίνου να κατακλύσουν τις ευρωπαϊκές αγορές με τα προϊόντα τους, παρουσιάζοντας περαιτέρω απειλή για την εγχώρια ανταγωνιστικότητα.

Κλείνει μία από τις παλαιότερες κρεαταγορές στον κόσμο

Η Smithfield Meat στο Λονδίνο λειτουργεί από την εποχή του Ερρίκου του 8ου

Θαύμα βικτωριανής αρχιτεκτονικής και ζωντανό κομμάτι της ιστορίας του Λονδίνου, η κρεαταγορά Smithfield Meat Market, μία από τις παλαιότερες στον κόσμο, ετοιμάζεται να βάλει λουκέτο. Σε μια εποχή αλυσίδων σούπερ μάρκετ, που προμηθεύονται προϊόντα απευθείας από μακρινές μονάδες επεξεργασίας τροφίμων, μια χονδρική αγορά κρέατος στην καρδιά του Λονδίνου δεν έχει νόημα, αποφάνθηκαν οι Αρχές που αποφάσισαν να την κλείσουν, τερματίζοντας μια παράδοση οκτώ και πλέον αιώνων στην καρδιά της βρετανικής πρωτεύουσας.

Τερματίζεται μια παράδοση οκτώ και πλέον αιώνων στην καρδιά της βρετανικής πρωτεύουσας.

Η αρμόδια υπηρεσία «City of London Corporation» ανακοίνωσε ότι οι έμποροι θα μπορούν να συνεχίσουν να δραστηριοποιούνται στο Smithfield μέχρι τουλάχιστον το 2028 και ότι θα αποζημιωθούν για τη μετεγκατάσταση της επιχείρησής τους. Δεν είναι η πρώτη φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο. Η αγορά φρούτων και λαχανικών στο Covent Garden μεταφέρθηκε από το κέντρο της πόλης τη δεκαετία του 1970. Ενώ και η ψαραγορά μετανάστευσε επίσης στο Canary Wharf το 1982.

Η κρεαταγορά με τη σειρά της θα μετατραπεί σε νέο Μουσείο του

Από τον Μεσαίωνα οι έμποροι έφερναν άλογα, αγελάδες και χοίρους για να τα πουλήσουν στην ιστορική τοποθεσία του Λονδίνου. Η σημερινή αγορά, που ολοκληρώθηκε το 1868, είναι ένα θαύμα βικτωριανής αρχιτεκτονικής. Πλέον όμως είναι εντελώς ξεπερασμένη και σχεδιάζεται να μετατραπεί σε μουσείο.

Λονδίνου, απόφαση που προκαλεί ωστόσο αντιδράσεις.

Εδώ και 22 χρόνια, ο Τζον Μπερτ κόβει μπριζόλες σε ένα κρεοπωλείο απέναντι από το Smithfield. Σε αυτό το διάστημα, είπε, παρακολούθησε τη σταδιακή μετατροπή της αγοράς, από το πολυσύχναστο παζάρι σε ένα «λείψανο» του παλιού Λονδίνου. Η είδηση ωστόσο αυτή την εβδομάδα ότι η αγορά Smithfield θα κλείσει, έπεσε σαν κεραυνός. «Λυπάμαι πολύ. Δεν θα φανταζόταν κανείς ότι θα κλείσει μία αγορά που υπήρχε από την εποχή του Ερρίκου του 8ου», ανέφερε ο 64χρονος. Ο ίδιος πιστεύει ότι οι τοπικές αρ-

χές ήθελαν να απομακρύνουν τα φορτηγά από τους δρόμους γύρω από το Smithfield, μία περιοχή με πολυτελείς παμπ και εστιατόρια. Το ακίνητο, σε κάθε περίπτωση, είναι πιο πολύτιμο ως χώρος για γραφεία, διαμερίσματα ή επιχειρήσεις λιανικής.

Από τον Μεσαίωνα κιόλας οι έμποροι έφερναν άλογα, αγελάδες και χοίρους για να τα πουλήσουν στην ιστορική τοποθεσία του Λονδίνου. Η σημερινή αγορά, που ολοκληρώθηκε το 1868, είναι ένα θαύμα αρχιτεκτονικής, με «σπινλωδ» οροφή και γραμμές τρένου που «τρέχουν» από κάτω της για τη μεταφορά των ζώων. Πλέον όμως

είναι «εντελώς ξεπερασμένη», λέει ο Σάιμον Τζένκινς, δημοσιογράφος και συγγραφέας του «A Short History of London». Ο ίδιος ελπίζει ότι η αγορά θα μετατραπεί σε μια πολιτιστική και εμπορική «Μέκκα» που θα συναγωνιστεί το ανακαινισμένο Covent Garden.

Το αρχικό σχέδιο ήταν να μεταφερθεί η αγορά Smithfield όπως και η ψαραγορά Billingsgate σε μια τεράστια νέα τοποθεσία στο ανατολικό Λονδίνο, ο πληθωρισμός όμως και το αυξανόμενο κόστος κατασκευής έκαναν το έργο μη προσιτό.

Ηδη, το Smithfield έχει τον νοσταλγικό αέρα ενός μουσείου. Τα πλακάτ λένε στους περαστικούς την ιστορία της αγοράς. Το 1305, ο ηγέτης της ανεξαρτησίας της Σκωτίας, Γουίλιαμ Γουάλας, ξεγυμνώθηκε, μεταφέρθηκε με άλογο στους δρόμους και στη συνέχεια κρεμάστηκε στην περιοχή. Επίσης, τον 16ο αιώνα η βασίλισσα Μαρία, η διαβόητη «Bloody Mary», έκαψε στην πυρά περισσότερους από 300 αιρετικούς.

Το επόμενο κεφάλαιο του Smithfield γράφεται σε πιο αναίμακτη γλώσσα. Το City είπε ότι θα συνεργαστεί με τους εμπόρους για να τους βοηθήσει να «μεταβούν απρόσκοπτα και με επιτυχία σε νέες τοποθεσίες». Αλλά δεν έχουν καμία υποχρέωση και το πιθανότερο είναι να αποσυρθούν. «Οι περισσότεροι από αυτούς είναι μεγαλύτεροι από εμένα», καταλήγει ο Μπερτ, που κλείνει τα 65. «Θα θελήσουν πραγματικά να πάνε και να ξεκινήσουν νέα επιχείρηση; Δεν νομίζω. Δεν υπάρχουν πολλές κρεαταγορές σε όλη τη χώρα. Είναι ένα ετοιμοθάνατο εμπόριο».

Παρέμεινε σταθερός ο πληθωρισμός στη Γερμανία

Διαψεύσθηκαν οι απαισιόδοξες προβλέψεις για επιτάχυνση του πληθωρισμού της Γερμανίας στο 2,6%, καθώς σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα παρέμεινε σταθερός στο 2,4%, όσο ήταν τον Οκτώβριο. Σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία Destatis, καθοριστική στάθηκε η μείωση του κόστους των τροφίμων, καθώς εξουδετέρωσε την αύξηση του κόστους της ενέργειας. Στο μεταξύ, η κεντρική τράπεζα της Γερμανίας, Bundesbank, προβλέπει πως ο πληθωρισμός θα παραμείνει «προσωρινά σε κάπως υψηλότερα επίπεδα» μέχρι το τέλος του έτους και τις αρχές του επόμενου. Ευελπιστεί, όμως, πως θα υποχωρήσει κάπως προς την άνοιξη. Η εικόνα από το μέτωπο των τιμών στη μεγαλύτερη ευρωπαϊκή οικονομία διευκολύνει την ΕΚΤ να προχωρήσει σε ακόμη μία μείωση των επιτοκίων του ευρώ στην επόμενη συνεδρίασή της, ώστε να στηρίξει την οικονομία της Ευρωζώνης. Επενδυτές και οικονομικοί αναλυτές προεξοφλούν τώρα άλλη μία μείωση των επιτοκίων κατά 25 μονάδες βάσης στην τελευταία συνεδρίαση της τράπεζας για το τρέχον έτος, που θα γίνει σε δύο εβδομάδες. Εξάλλου, πολλά στελέχη της ΕΚΤ έχουν ήδη τοποθετηθεί υπέρ συνεχών μειώσεων μέχρις ότου περιοριστεί το βασικό επιτόκιο καταθέσεων στο 2%. Ανάμεσα τους και ο διοικητής της Τράπεζας της Γαλλίας

Βιλερουά ντε Γκαλό, που σε ομιλία του στο Παρίσι τόνισε ότι η ΕΚΤ δεν πρέπει να περιορίζει πλέον την οικονομία της Ευρωζώνης, καθώς έχει τη δυνατότητα να μειώσει περαιτέρω το κόστος δανεισμού ώστε να τονώσει την ανάπτυξη. Τόνισε πως είναι πολύ νωρίς για να πει κανείς σε ποιο επίπεδο μπορεί να σταθεροποιηθεί το κόστος δανεισμού, αλλά υπάρχουν «σημαντικά περιθώρια» για περαιτέρω χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής. Προέβλεψε μάλιστα πως η ΕΚΤ θα προχωρήσει σε νέα μείωση επιτοκίων στη συνεδρίαση του Δεκεμβρίου. Δεν συμμερίζονται όμως όλα τα στελέχη της ΕΚΤ τις θέσεις του κ. Ντε Γκαλό. Μιλώντας στο Bloomberg μέσα στην εβδομάδα, η Γερμανίδα Ιζαμπέλ Σνάμπελ, μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της τράπεζας, τάχθηκε κατά της εσπευσμένης περαιτέρω χαλάρωσης επικαλούμενη τις επόμενες πληθωριστικές πιέσεις που καταγράφονται στον τομέα των υπηρεσιών, όπου οι τιμές εξακολουθούν να αυξάνονται με ρυθμό 4%. Επικαλέστηκε, όμως, ως αιτία συνεπής στάσης και τους εντεινόμενους γεωπολιτικούς κινδύνους. Η κ. Σνάμπελ εξέφρασε την εκτίμηση ότι το κόστος δανεισμού στην Ευρωζώνη μπορεί να μειωθεί «σταδιακά» προς το λεγόμενο ουδέτερο επίπεδο, που ούτε υποστηρίζει, αλλά ούτε και αποδυναμώνει την οικονομική ανάπτυξη.

BLOOMBERG

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 21:00

PAST LIVES / ΠΕΡΑΣΜΕΝΕΣ ΖΩΕΣ

ΔΡΑΜΑ

Η Νόρα και ο Χάε Σανγκ, δύο αγαπημένοι παιδικό φίλοι, αναγκάζονται να χωρίσουν όταν η οικογένεια της Νόρα εγκαταλείπει τη Νότια Κορέα. Δύο δεκαετίες αργότερα, συναντιούνται ξανά στη Νέα Υόρκη για μια μοιραία εβδομάδα.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cablenet cytavision MOVIES MESIMVRIA

Θέση: 101 Θέση: 49

www.mesimvria.com

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΕΛΩΝΕΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Την Πέμπτη 12.12.2024 στις 9.00 π.μ. θα διεξαχθεί στην Αποθήκη Δημοσίου του Τελωνείου Λεμεσού Δημόσιος Πλειστηριασμός.

Όλα τα εμπορεύματα που θα πωληθούν περιλαμβάνονται στην γνωστοποίηση της Διευθύντριας του Τμήματος Τελωνείων που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας Αρ.5529 ημερομηνίας 22 Νοεμβρίου 2024. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν την εν λόγω γνωστοποίηση και στην ιστοσελίδα του τμήματος Τελωνείων www.mof.gov.cy/ce.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επιθεωρήσουν τα εμπορεύματα στην Αποθήκη του Τελωνείου Λεμεσού που βρίσκεται στο Λιμάνι Λεμεσού αποθήκη αρ.2 καθώς και στις Αποθήκες Προσωρινής Εναπόθεσης στις 09, 10 και 11 Δεκεμβρίου 2024 μεταξύ των ωρών 9.00 π.μ. - 1.00 μ.μ.

Για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθύνονται στους αρμόδιους λειτουργούς του τμήματος (τηλ. 25802438, 25802522, 25802486).

ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Το Υφυπουργείο Ναυτιλίας ανακοινώνει πως η Ελληνική Κυβέρνηση θα παραχωρήσει μέχρι σαράντα (40) θέσεις για φοίτηση Κυπρίων (άρρενες και θήλυς) στις Ακαδημίες Εμπορικού Ναυτικού (Πλοιάρχων και Μηχανικών) Ελλάδας.

Οι ενδιαφερόμενοι/ες πρέπει να είναι Κύπριοι και ο ένας τουλάχιστον από τους γονείς τους να είναι Κύπριος στην καταγωγή και να έχουν γεννηθεί από το 1998 και μετά.

Όσοι ενδιαφέρονται να πάρουν μέρος στο διαγωνισμό πρέπει να υποβάλουν αίτηση στο Υφυπουργείο Ναυτιλίας στη Λεμεσό, οδός Σπύρου Κυπριανού 1, Μέσα Γειτονιά, Τ.Κ. 56193, Λεμεσός.

Οι αιτήσεις πρέπει να υποβληθούν σε δύο αντίγραφα μαζί με € 20 ως δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις, μέχρι και τις 13 Ιανουαρίου 2025 και ώρα 14:00 στο Υφυπουργείο Ναυτιλίας στη Λεμεσό.

Έντυπα αιτήσεων υπάρχουν στο Υφυπουργείο Ναυτιλίας στη Λεμεσό. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν επίσης να εξασφαλίσουν τα σχετικά έντυπα αιτήσεων και τους όρους συμμετοχής από την ιστοσελίδα του Υφυπουργείου Ναυτιλίας στην διεύθυνση: www.shipping.gov.cy στη ενότητα «Ακαδημίες Εμπορικού Ναυτικού».

Αιτήσεις θα παραλαμβάνονται στο Υφυπουργείο Ναυτιλίας από την 02/12/2024 και μετά. Αιτήσεις που δεν θα είναι πλήρεις δεν θα παραλαμβάνονται.

Το ελληνικό «Μονακό» των νοτίων προαστίων

Με τιμή 11.200 ευρώ/τ.μ., οι πολυτελείς κατοικίες στην Αθηναϊκή Ριβιέρα είναι ακριβότερες από το Ντουμπάι ή τη Βαρκελώνη

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Αναρριχάται στη διεθνή κατάταξη η Αθηναϊκή Ριβιέρα, καθώς έχει αποκτήσει πλέον τη δική της θέση στον χάρτη της διεθνούς αγοράς ακινήτων, με αποτέλεσμα να αυξάνεται σταθερά το αγοραστικό ενδιαφέρον από το εξωτερικό. Είναι χαρακτηριστικό ότι πλέον οι νεόδημτες κατοικίες στα νότια προάστια πωλούνται έναντι 11.200 ευρώ/τ.μ., όντας ακριβότερες ακόμα και από το Ντουμπάι (8.400 ευρώ/τ.μ.), το Αμστερνταμ (9.500 ευρώ/τ.μ.), τη Μαδρίτη (7.500 ευρώ/τ.μ.) αλλά και τη Βαρκελώνη (7.400 ευρώ/τ.μ.).

Τα στοιχεία προκύπτουν με βάση έρευνα της Savills και της Axia Research και καταδεικνύουν την ανάδειξη της Ριβιέρας μεταξύ των προορισμών με τη μεγαλύτερη ζήτηση. Η ακριβότερη περιοχή παγκοσμίως παραμένει το Χονγκ Κονγκ με το δυσθεώρητο κόστος των 39.100 ευρώ/τ.μ. Για να έχει κανείς μέτρο σύγκρισης, υπολογίζεται ότι περίπου 3 τ.μ. στο Χονγκ Κονγκ κοστίζουν όσο ένα παλιό διαμέρισμα 100 τ.μ. στο κέντρο της Αθήνας. Ακολουθεί στη δεύτερη θέση της λίστας με τις ακριβότερες πόλεις η Νέα Υόρκη με 25.300 ευρώ/τ.μ.

Υψηλή ζήτηση

Ενας λόγος είναι η αύξηση της ζήτησης, που έχει ως αποτέλεσμα και την αντίστοιχη άνοδο των τιμών με ρυθμό ταχύτερο εκείνου του εξωτερικού. Με βάση τους δείκτες τιμών της Τράπεζας της Ελλάδος, από το 2017 μέχρι και το 2023 οι τιμές στα νότια προάστια της Αττικής έχουν σημειώσει αύ-

ξηση κατά 55,4%. Η μεγάλη άνοδος άρχισε να εκδηλώνεται το 2019, όταν οι τιμές αυξήθηκαν κατά 11,8%, ενώ την τελευταία διετία (2022-2023) έχουν καταγραφεί αυξήσεις τιμών κατά 8% και 7,4%, αντιστοίχως.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει και το γεγονός ότι κατά την περίοδο της κρίσης οι αξίες στις περιοχές αυτές να μην υποχώρησαν, αλλά με σαφώς χαμηλότερο ρυθμό έναντι άλλων σημείων τόσο της Αττικής όσο και πανελλαδικά. Συγκεκριμένα, η μείωση των τιμών από το

2010 έως και το 2016 δεν ξεπέρασε το 37,8%, έναντι πτώσης κατά 50%-55% στο σύνολο της χώρας το ίδιο διάστημα.

Ο ρόλος του Ελληνικού

Ενας ακόμα παράγοντας που τροφοδοτεί τις αξίες των κατοικιών στην Αθηναϊκή Ριβιέρα είναι ασφαλώς η επένδυση της Lamda Development στο Ελληνικό, που πλέον έχει αρχίσει να προσελκύει και το αγοραστικό ενδιαφέρον από το εξωτερικό. Το στοιχείο έχει αυξήσει συνολικά τη ζήτηση στην ευρύ-

τερη περιοχή των νοτίων προαστίων, ιδίως όμως των τμημάτων που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα. Η εξέλιξη αυτή έχει ασφαλώς αυξήσει και την οικοδομική δραστηριότητα στην περιοχή, με αποτέλεσμα να προσφέρονται πλέον νεόδημτες κατασκευές υψηλής πολυτέλειας και συνεπώς και κόστους, κάτι που δεν συνέβαινε στο παρελθόν, πλην ορισμένων μεμονωμένων έργων.

Σήμερα, η μεγάλη πλειονότητα των νέων κατασκευών αφορά πολυτελή διαμερίσματα, συγκροτή-

ματα με πισίνες και άλλες ανέσεις, που ασφαλώς έχουν και το ανάλογο αντίτιμο. Υπολογίζεται ότι η μέση τιμή πώλησης τέτοιων ακινήτων κινείται περίξ του 1 εκατ. ευρώ, ανάλογα με το σημείο και τις παραγραφές του εκάστοτε συγκροτήματος.

Επί σειράν ετών, στελέχη της αγοράς ακινήτων τονίζουν ότι η Αθήνα ήταν σημαντικά υποτιμημένη σε σχέση με άλλες μεγάλες πόλεις της Ευρώπης, ακόμα και την περίοδο πριν από την οικονομική κρίση. Βασικό επιχειρήμα-

τους ήταν ασφαλώς η γειτνίαση των περιοχών των νοτίων προαστίων με την ακτογραμμή και την ποιότητα της θάλασσας στα σημεία αυτά, συγκριτικά πάντα με τα αντίστοιχα σε άλλες πόλεις του ευρωπαϊκού Νότου. Ωστόσο, με δεδομένη την αύξηση των τιμών τα τελευταία χρόνια και το ότι πλέον η Αθήνα φιγουράρει σε θέσεις υψηλότερες της Μαδρίτης, της Βαρκελώνης ή ακόμα και του Ντουμπάι, ενδεχομένως για κάποιους το κόστος αυτό να φαντάζει και υπερβολικό.

Ο αντίλογος ασφαλώς αφορά την ποιότητα των κατοικιών σε σχέση με το εξωτερικό, δηλαδή ότι τα ακίνητα της Αθήνας υπερτερούν σημαντικά εκείνων της Ισπανίας, ενώ δεν υπάρχει και ο κορεσμός που παρατηρείται στις μεγάλες πόλεις της Ιβηρικής Χερσονήσου, όπου καταγράφονται φαινόμενα υπερδόμησης σε ορισμένα σημεία, ιδίως στις παραθαλάσσιες περιοχές της χώρας.

Το σίγουρο είναι πάντως ότι στα νότια προάστια υπάρχουν πλέον τα διαθέσιμα ακίνητα για να καλύψουν τη ζήτηση. Με βάση τα στοιχεία της Engel & Volkers, παρατηρείται μεγάλη άνοδος των σύγχρονων κατασκευών (από το 2015 και μετά) που προσφέρονται προς πώληση. Συγκεκριμένα, στον Άλιμο το 50% των πωλούμενων κατοικιών αφορά τέτοια ακίνητα, στη Βούλα το αντίστοιχο ποσοστό είναι 36%, ενώ ακολουθούν η Βάρη και η Βάρκιζα, όπου το ποσοστό των νέων κατασκευών επί του συνόλου διαμορφώνεται σε 35%. Αντιστοίχως, στο Ελληνικό το σχετικό ποσοστό είναι 34%, ενώ στη Γλυφάδα αγγίζει το 30%.

Μεγάλος ο αριθμός κατοικιών που μπορούν να ενταχθούν στο «Σπίτι μου 2»

Το 43% των πωλούμενων ακινήτων πληροί τα κριτήρια του προγράμματος

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σχεδόν ένα στα δύο ακίνητα που πωλούνται πανελλαδικά μπορεί να συμπετασθεί στον νέο κύκλο του προγράμματος επιδότησης επιτοκίου για την αγορά κατοικίας «Σπίτι μου», καθώς, σύμφωνα με την επεξεργασία των στοιχείων Οκτωβρίου που πραγματοποίησε η πλατφόρμα του Spitogatos, το 43% της προσφοράς κατοικιών προς πώληση στην Ελλάδα πληροί τα κριτήρια που έχουν ανακοινωθεί. Συγκεκριμένα πρόκειται για ακίνητα χτισμένα έως το 2007, επιφανείας έως 150 τ.μ. και αξίας συμβολαίου έως 250.000 ευρώ. Αντίστοιχα, όπως τονίζει η σχετική ανάλυση, τα νέα αυτά κριτήρια έχουν αυξήσει την επιλεξιμότητα κατοικιών κατά 16% σε σχέση με τον πρώτο κύκλο του προγράμματος, όταν ήταν εφικτή

Πρόκειται για κατοικίες χτισμένες έως το 2007, επιφανείας έως 150 τ.μ. και αξίας συμβολαίου έως 250.000 ευρώ.

η αγορά ακινήτων συνολικής αξίας έως 200.000 ευρώ. Σε ό,τι αφορά την Αττική παρατηρείται ότι το κέντρο της Αθήνας (41%) και τα νότια προάστια (17,8%) συγκεντρώνουν πάνω από το 59% των διαθέσιμων κατοικιών που θα μπορούσαν να αγοραστούν μέσω του προγράμματος «Σπίτι μου 2». Ακολουθούν τα δυτικά προάστια και τα προάστια του Πειραιά, τα οποία συνιστούν λίγο πάνω από το

«Σπίτι μου II»	Κατοικίες προς πώληση			
	Μέση ζητούμενη τιμή (€/τ.μ.)	Μέση ζητούμενη τιμή (€)	Μέσο εμβαδόν (τ.μ.)	Μέσο έτος κατασκευής
Αθήνα κέντρο	1.909	130.000	70	1970
Αθήνα βόρεια	2.427	195.000	77	1978
Αθήνα νότια	2.337	170.000	70	1974
Αθήνα δυτικά	1.742	145.000	83	1978
Αθήνα ανατολικά	2.000	180.000	88	1985
Πειραιάς	2.215	163.000	73	1975
Προάστια Πειραιά	1.692	140.000	80	1977
Υπόλοιπα Αττικής	1.667	150.000	85	1985
Δήμος Θεσ/νίκης	2.152	125.000	57	1970
Προάστια Θεσ/νίκης	1.400	119.000	85	1985
Υπόλοιπα Θεσ/νίκης	940	80.000	90	1982

ΠΗΓΗ: Spitogatos

8% των διαθέσιμων κατοικιών που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του προγράμματος. Στον νομό Θεσσαλονίκης πάνω από το 50% της προσφοράς κατοικιών προς πώληση που πληρούν τις προϋποθέσεις του προγράμματος εντοπίζεται στον Δήμο Θεσσαλονίκης, ενώ το 37,7% στα προάστια της Θεσσαλονίκης. Η προσφορά στο υπόλοιπο του νομού είναι πολύ μικρή, της τάξης του 2,5%.

Ασφαλώς, στο μεσοδιάστημα από τον Απρίλιο του 2023, δηλαδή όταν ξεκίνησε να «τρέχει» το πρώτο «Σπίτι μου», μέχρι και σήμερα οι τιμές πώλησης έχουν αυξηθεί κι άλλο, και συγκεκριμένα κατά 9% στο κέντρο της Αθήνας, όπου η μέση ζητούμενη τιμή διαμορφώνεται πλέον σε 2.177 ευρώ/τ.μ., από 2.000 ευρώ/τ.μ. Αντίστοιχα, στην πόλη του Πειραιά, λόγω και της αύξησης της κατασκευής νέων κατοι-

κιών, η μέση ζητούμενη τιμή καταγράφει ετήσια αύξηση κατά 27,8% σε 2.550 ευρώ/τ.μ., από 2.000 ευρώ/τ.μ.

Παράλληλα παρατηρούνται και σημαντικές διαφορές από περιοχή σε περιοχή. Συγκεκριμένα παρατηρείται ότι μια κατοικία στα βόρεια προάστια της Αθήνας έχει μέση ζητούμενη τιμή 195.000 ευρώ, μέσο έτος κατασκευής το 1978 και μέσο εμβαδόν 77 τ.μ.

Πιο οικονομικές επιλογές εντοπίζονται στο κέντρο της Αθήνας και στα προάστια του Πειραιά, όπου ενδεικτικά η μέση ζητούμενη τιμή για μια κατοικία με μέσο εμβαδόν 80 τ.μ. και έτος κατασκευής το 1977 ανέρχεται στις 140.000 ευρώ.

Ειδικότερα ως προς το κέντρο της Αθήνας, σύμφωνα με την ανάλυση του Spitogatos.gr, μια κατοικία που θα μπορούσε να αποκτηθεί μέσω του προγράμματος στο Παγκράτι έχει μέση ζητούμενη τιμή 160.000 ευρώ, μέσο εμβαδόν 60 τ.μ. και μέσο έτος κατασκευής το 1970. Αντίστοιχα στη Γλυφάδα, στα νότια προάστια της Αττικής, μια κατοικία που πληροί τα κριτήρια του προγράμματος διατίθεται κατά μέσον όρο στις 200.000 ευρώ, κατασκευάστηκε επίσης γύρω στο 1970 και έχει μέσο εμβαδόν 65 τ.μ. Στο κέντρο του Πειραιά μια αντίστοιχη κατοικία έχει μέση τιμή στις 185.000 ευρώ, μέσο εμβαδόν 66 τ.μ. και έτος κατασκευής το 1974.

Στον νομό Θεσσαλονίκης οι τιμές των κατοικιών που πληρούν τα κριτήρια του προγράμματος επίσης παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις. Συγκεκριμένα, στον Δήμο Θεσσαλονίκης η μέση ζητούμενη τιμή είναι 125.000 ευρώ, με μέσο εμβαδόν 57 τ.μ. και έτος κατασκευής το 1970.

Ρεκόρ δεκαετίας στις αγοραπωλησίες ακινήτων το 2023

Στο υψηλότερο σημείο της τελευταίας δεκαετίας ανήλθαν οι πράξεις αγοραπωλησίας ακινήτων το 2023, καθώς διαμορφώθηκαν σε 122.123, σημειώνοντας αύξηση κατά 8,8% έναντι των 112.283 πράξεων του 2022. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, που προκύπτουν από την ανάλυση των εργασιών των συμβολαιογράφων, οι 122.123 αγοραπωλησίες ακινήτων του προηγούμενου έτους αποτελούν υψηλό 10ετίος, δείγμα της αυξανόμενης ζήτησης στην αγορά ακινήτων τόσο από Έλληνες όσο και από ξένους αγοραστές.

Συγκριτικά με πριν από 10 χρόνια η αύξηση των πράξεων ανέρχεται σε 181,1%, καθώς το 2014, μεσούσης της κρίσης, είχαν σημειωθεί μόλις 43.443 αγοραπωλησίες ακινήτων. Μάλιστα αξίζει να σημειωθεί ότι το 2023 θα μπορούσαν να είχαν καταγραφεί σημαντικά περισσότερες αγοραπωλησίες, αν δεν είχε πραγματοποιηθεί η αποχή των συμβολαιογράφων το τελευταίο δίμηνο του έτους. Οι πράξεις αυτές τελικά αποτυπώθηκαν κατά τους πρώτους μήνες του 2024.

Ακόμη κι έτσι, όμως, το 2023 σηματοδότησε μια άνοδο των πράξεων, η οποία αποδίδεται κυρίως σε δύο παράγοντες. Κατ' αρχάς στο πρόγραμμα «Σπίτι μου», το οποίο έδωσε την ευκαιρία σε περίπου 10.000 νέους να προχωρήσουν σε αγορά κατοικίας τονώνοντας τη ζήτηση. Παράλληλα, το 2023 εφαρμόστηκαν οι πρώτες αλλαγές στο πρόγραμμα χορήγησης αδειών διαμονής «χρυσή βίζα», που είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση

του ελάχιστου ύψους επένδυσης από τις 250.000 στις 500.000 ευρώ στο κέντρο της Αθήνας, στα βόρεια και στα νότια προάστια της Αθήνας, στη Μύκονο, στη Σαντορίνη και στον Δήμο Θεσσαλονίκης. Αυτή η εξέλιξη πυροδότησε ένα «κύμα» αγορών ακινήτων από επενδυτές που ήθελαν να προλάβουν αυτή την αλλαγή, δεδομένου ότι δόθηκε και μια περίοδος μερικών μηνών για να προετοιμαστεί η αγορά.

Ωστόσο το 2024, με εξαίρεση και πάλι τη ζήτηση από το εξωτερικό (καθώς το πρόγραμμα «χρυσή βίζα» άλλαξε εκ νέου),

Ο αριθμός τους ανήλθε σε 122.123 πράξεις, αυξημένος κατά 8,8% σε σύγκριση με το 2022.

το αγοραστικό ενδιαφέρον από Έλληνες παρότι παραμένει υψηλό, εντούτοις δεν μεταφράζεται σε πολλές πράξεις αγοραπωλησίας λόγω της μεγάλης ανόδου των τιμών που έχει μεσολαβήσει. Όπως τονίζουν μεσίτες, η ζήτηση δεν είναι ανάλογη της προηγούμενης διετίας, καθώς πλέον οι τιμές είναι υψηλές σε σχέση με τα εισοδήματα της πλειονότητας των νοικοκυριών. Ως εκ τούτου, οι πράξεις αγοραπωλησίας έχουν αρχίσει να καταγράφουν πτωτική τάση, ιδίως κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών, κάτι που αποτυπώνεται και στην παραγωγή νέων στεγαστικών δανείων.

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2024

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Τέχνες & γράμματα

Ο (Κωνσταντινουπόλιτης) Γιώργος Μητσάκης έγραψε για «Μια φελλάχα στο τζαμί» και ο Γρηγόρης Κωνσταντινίδης σε ρυθμό φοξ-μπλου τη «Μουσαμέ».

Ο Θόδωρος Παπαδόπουλος πάντρεψε το αργεντινικό ταγκό με κάποια «Τζεμιλέ» και η Σοφία Βέμπο τραγούδησε για τη «Σαμπικά», σε μουσική Μιχάλη Σουγιούλ.

Η φαντασία σικουργών και συνθετών ταξίδευε από τη Χαβάη έως τη Σεβίλλη και από τις ευρωπαϊκές σάλες μέχρι τα χαρέμια της Ανατολής και τους τσιγγάνικους καταυλισμούς προς τέρψιν των θαμώνων των καφέ σαντών. Στο κέντρο επάνω, η ετικέτα του δίσκου με τις εμβληματικές «Αραπίνες» του Βασίλη Τσιτσάνη, που ηχογραφήθηκε «συνοδεία λαϊκής ορχήστρας», υπό τη διεύθυνση του εξαιρετικού Συμυρνιού μουσικού Σπύρου Περιστερή.

«Φελλάχες γλυκές» σε 78 στροφές

Η εισβολή του εξωτισμού και της λάγνας Ανατολής και η διαμόρφωση ενός νέου μουσικού είδους στην ελληνική δισκογραφία

Της **ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ**

Μισιρλού, Κάρμεν, Ζεχρά, Φελάχες, Ζαΐρα, Μαντουμπάλα, Τζεμιλέ, Ζιγκουάλα, Γκιουζέλιμ, Λεϊλά, Αϊσέ... Ήδη από τη δεκαετία του 1920 έως και εκείνες του 1960 και του 1970 ξενικά ονόματα βρίσκονται στα χείλη της ελληνικής κοινωνίας μέσα από τραγούδια που περιγράφουν χαρέμια, πασάδες, κάστρα και μαχαραγιάδες. Ορισμένα από αυτά τα τραγούδια έχουν μετοικίσει στο συλλογικό ασυνείδητο των Ελλήνων, υποστηρίζει ο Γιώργος Ευαγγέλου, μουσικός, μουσικολόγος, μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ο οποίος καταπάνεται με τον εξωτισμό στα ελληνικά τραγούδια. Και είναι πραγματικά ενδιαφέρουσα η μελέτη του με τίτλο «Ο εξωτισμός στην ελληνική δισκογραφία: Μαγικές ζωγραφιές στις 78 στροφές», που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Fagotto Books φωτίζοντας αυτό το κεφάλαιο της δισκογραφίας.

Αν πιστεύουμε ότι η παλαιότερη αναφορά εξωτισμού είναι η Μισιρλού, που πρωτοπαϊχθήκε το 1927 στην Αθήνα από την κομπανία του Δημήτρη Πατρινού, η οπερέτα «Ασπρή Τρίχα» του Διονύσιου Λαυράγκα με κεντρικό πρόσωπο έναν μαχαραγιά μαρτυρά ότι ο οριενταλισμός υπάρχει από το 1914. Ενώ το πρώτο τραγούδι με στοιχεία εξωτισμού εντοπίζεται το 1906. Μισό αιώνα αργότερα, το 1956, η δισκογραφία έχει πολλά δείγματα εξωτισμού, όπως το λαϊκό οριεντάλ, το οποίο, όπως υπογραμμίζει ο συγγραφέας, «δεν είναι απλώς ένα ιδιαίτερο ρεύμα στο λαϊκό τραγούδι, αλλά κυρίαρχη αισθητική που δεν υποχωρεί κατά τις δεκαετίες που ακολουθούν».

Ποιοι είναι οι συνθέτες που αναδεικνύουν στα τραγούδια τους ένα εξωτικό περιβάλλον; «Αναμφίβολα ο Βασίλης Τσιτσάνης είναι ο κορυφαίος πρωτεργάτης. Οχι απλώς έφερε τέτοια δείγματα στο λαϊκό τραγούδι το 1946-47 με τις «Αρα-

πίνες», αλλά κάνει μόδα τον εξωτισμό και τα οριεντάλ τραγούδια, και τον ακολούθησαν οι Γιάννης Παπαϊωάννου, Απόστολος Χατζηχρήστος, Απόστολος Καλδάρας, Τόλης Χάρμας, Μπάμπης Μπακάλης κ.ά.», λέει στην «Κ» ο Γιώργος Ευαγγέλου. Ο Βασίλης Τσιτσάνης το 1956 ηχογραφεί με την Καίτη Γκρέν τις «Φελλάχες γλυκές» που είχαν τόσο επιτυχία, ώστε έξι μήνες αργότερα ηχογραφήθηκε και με την Πόλυ Πάνου. «Στους στίχους του τραγουδιού μπορεί κανείς να εντοπίσει με ευκολία ένα πυκνό πλέγμα συμβολισμών και στερεοτύπων που αφορούν την Ανατολή: οι φελλάχες είναι πλάσματα με έντονο ερωτισμό, έχουν κορμιά σαν φωτιές, σκορπούν παντού τον πόθο και τα χείλη τους τον έρωτα κερνούν. Η εμπειρία που βίωσε ο ηθοποιός αφηγητής ένα δείλι είναι οριακά μεταφυσική, οι φελλάχες είναι μαγικές ζωγραφιές και η ανάμνησή τους τον κάνει να νοσταλγεί τα τρελά φιλιό τους. Η μουσική του τραγουδιού έχει τα τυπικά στοιχεία του ηχητικού περιβάλλοντος του οριεντάλ: μπολέρο και χιτζάζ», σημειώνει ο συγγραφέας.

Φαντασιώσεις

Με το θέμα της αναπαράστασης της γυναίκας, όπως στο τραγούδι «κορμιά σαν φωτιές, αραπίνες τρελές» του Τσιτσάνη, ή το «Ζαΐρα, λάμπεις σαν αστέρι στην Αραπά / μ' άναψες φωτιά» σε στίχους Κ. Βίρβου, οι συνθέτες –όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά σε όλη την Ευρώπη– βρήκαν έναν τρόπο να εκφράσουν οποιονδήποτε ερωτισμό κι αν είχαν σε γυναίκες οι οποίες δεν ήταν οι δικές τους, λέει ο Γιώργος Ευαγγέλου και προσθέτει: «Είναι πιο εύκολο να μιλήσει κάποιος για τη γυνή Ανατολίτισσα παρά για τη γυνή σύζυγό του».

Είναι σαφές ότι η γυναίκα αντιπροσωπεύει τη λαγνεία, την ικανοποίηση της φαντασίωσης. «Εχει αποκλειστικά και μόνο αυτόν τον ρόλο. Δεν θα αντιπαρεθεί με μια

«**Ελα να πάμε στη Χονολουλού**», μία ρούμα του Χρήστου Χαϊρόπουλου, σε στίχους Γιάννη Φερμάνογλου, την οποία ερμήνευσε, όπως πληροφορεί η τετρασέλιδη παρτιτούρα του μουσικού εκδοτικού οίκου Γαϊτάνου, ο Σώτος Σιδηρόπουλος.

Μια μελέτη του μουσικού, μουσικολόγου και ερευνητή Γιώργου Ευαγγέλου για την αποτύπωση της ηδυπαθούς Ανατολής στους στίχους και στις μελωδίες.

κατάσταση, όπως αντιπαρτίθεται, π.χ., ο παρατηρητής που συχνά είναι ο ελευθερωτής. Η γυναίκα είναι σκευός ηδονής. Προτεραιότητα αποτελεί η τέρψη του ανδρικού βλέμματος», επισημαίνει ο συγγραφέας.

Στο βιβλίο υπάρχουν πολλές πληροφορίες για τον αναγνώστη. Η παραγωγή, π.χ., εξωτικών τραγουδιών είναι μικρή από το 1906 που εντοπίζεται το πρώτο τραγούδι έως το 1922. Το νεοσύστατο κράτος προσπαθεί να ταυτιστεί με τη «φωτισμένη» Ευρώπη και να αφήσει τον ανατολίτικο εαυτό του, ειδικά στις μεσαίες και στις ανώτερες τάξεις. Ευρωπαϊκοί χοροί όπως ταγκό, βαλς, one step, fox και άλλοι

κατακλύζουν από το 1870 και μετά θέατρα, χοροεσπερίδες, καφέ σαντών... Στα ευρωπαϊκά εργοστάσια τυπώνονται δίσκοι για τους Έλληνες αστούς της εποχής με ελαφρά τραγούδια, οπερέτα, ενώ στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα προτιμούν λαϊκά, δημοτικά και αμανέδες. Τα ιστορικά γεγονότα από το 1920 έως το 1930 θα αποτελέσουν, όπως σημειώνει, εύφορο έδαφος για τη διαμόρφωση ενός «συμπαγούς ελληνισμού».

Ο κινηματογράφος και το μουσικό θέατρο μπαίνουν δυναμικά στη ζωή της μεγαλούπολης και από συνθέτες οι Σακελλαρίδης, Χατζηαποστόλου, Ριτσιάρδης, Γιαννίδης κ.ά. Η γερμανική κατοχή σταμάτησε τη δισκογραφική δραστηριότητα, όμως δίσκους τυπώνουν τα εργοστάσια στις ΗΠΑ. Από το 1946 έως το 1955 κυριαρχεί το λαϊκό οριεντάλ. Οι μουσικοχορευτικές μόδες του εξωτισμού είναι κυρίως λατινοαμερικανικής προέλευσης.

Η «ινδοκρατία»

Στα τέλη της δεκαετίας του 1950 έχουμε και την εισβολή της «ινδοκρατίας» στο λαϊκό. Η Μαντουμπάλα, η Ζιγκουάλα, η Μαγκάλα αγαπήθηκαν τρελά. Δεκάδες ινδονησικά τραγούδια με εξωτικό περιεχόμενο ηχογραφήθηκαν και εντέλει ενέδωσαν σε αυτά και οι συνθέτες που τα κατήγγειλαν ως «τουρκογύφτικα κατασκευάσματα», όπως ο Τσιτσάνης. «Πρόκειται για ένα από τα πιο ακραία και πιο απροσδόκητα συμπτώματα της βαθιάς διείσδυσης του εξωτισμού στις ελληνικές λαϊκές μουσικές», σημειώνει ο Γ. Ευαγγέλου. Κύριοι εκφραστές ο Στ. Καζαντζίδης και ο Μ. Αγγελόπουλος.

Ο συγγραφέας, μουσικός ο ίδιος σε λαϊκές ορχήστρες αλλά και στους Nellcôtes, ένα συγκρότημα που καταπάνεται με τον ηλεκτρικό ήχο, εντόπιζε τραγούδια με ομοιότητες στην αντίληψη περί Ανατολής. Μας μιλάει επίσης για το ρεύμα στο ελαφρό θέατρο ήδη

από τον Μεσοπόλεμο που έχουμε αναπαράστασεις σε επιθεωρήσεις και οπερέτες με θεματολογία από τόπους εξωτικούς.

Τονίζει ακόμη ότι υπάρχουν δύο επίπεδα στην αποτύπωση της σχέσης των Ελλήνων με τον κόσμο της Ανατολής. Το αισθητικό πρότυπο του εξωτισμού, το οποίο έρχεται από την Ευρώπη και είναι τραγούδια όπως οι «Αραπίνες» («Νύχτες μαγικές ονειρεμένες»). Και το άλλο από την περιοχή της Σμύρνης. «Όταν οι Σμυρνιοί καλλιτέχνες ήρθαν στην Ελλάδα ηχογράφησαν τραγούδια στα οποία οι Ανατολίτισσες περιγράφονται με όρους οικειότητας. Ο Π. Τούνης έγραψε για μια Αθηναία και αντίστοιχα έγραψε για μια Αρμενίτσα, μια Τουρκαλίτσα κ.λπ.»

Τη μερίδα του λέοντος στη φαντασία των Ελλήνων δημιουργών έχει η Ανατολή, λέει ο Γ. Ευαγγέλου και εξηγεί ότι υπάρχει τραγούδι που περιέχει το Μαρόκο, την Μπεϊρούτ του Λιβάνου και τις λέξεις μαχαραγιάς και πασάς. Ο εξωτισμός σαν φαινόμενο δεν είναι ένα είδος μουσικής, αλλά «ένα αισθητικό πρότυπο που κολλάει πάνω σε πολλά είδη μουσικής. Αντισταθμισμένα τον εξωτισμό σε ένα ροκ τραγούδι, ένα λαϊκό ή μια όπερα». Λεπτομέρειες υπάρχουν στην ψηφιακή συλλογή με τίτλο «Εξωτισμός στα ελληνόφωνα ρεπερτόρια» του Εθνικού Μουσείου Αρχαίου Κοντρά.

Κλείνουμε τη συζήτηση με τη μουσική δραστηριότητα του συγγραφέα. Από τη μια το λαϊκό τραγούδι και το ρεμπέτικο, από την άλλη η μπάντα με τον ηλεκτρικό ήχο. Τι προτιμά ο Γ. Ευαγγέλου; «Τώρα πέφτουμε σε άλλα στερεότυπα», λέει γελώντας: «Από μικρός όσο με γοήτευσε το λαϊκό, άλλο τόσο με γοήτευε και ο ηλεκτρικός ήχος. Με το ροκ ασχολήθηκα έφηβος και με το ρεμπέτικο φοιτητής. Δεν μπορώ να απαντήσω τι μου αρέσει πιο πολύ. Τη μια μέρα μπορεί να θέλω να ακούσω τζαζ και την άλλη Τσιτσάνη».

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

1.12 - 7.12.24

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Μικρά πράγματα σαν κι αυτά»

Προβάλλεται η ταινία «Μικρά πράγματα σαν κι αυτά», σε σκηνοθεσία Tim Mielants, στον κινηματογράφο Πάνθεον στη Λευκωσία. Η ταινία είναι βασισμένη στο ομώνυμο μυθιστόρημα της Claire Keegan, που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Μεταίχμιο, και το σενάριο είναι της Enda Walsh. Ο Μπιλ Φέρλονγκ μοχθεί ως έμπορος άνθρακα για να συντηρήσει τον εαυτό του, τη γυναίκα του και τις πέντε κόρες του. Την παραμονή των Χριστουγέννων κάνει μια ανακάλυψη που τον αναγκάζει να αντιμετωπίσει το παρελθόν του και τη συνένοχη σιωπή μιας πόλης που ελέγχεται από την Καθολική Εκκλησία. **Προβολές από τις 28 Νοεμβρίου ως τις 11 Δεκεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ.**

ΘΕΑΤΡΟ

Άγγελοι στην Αμερική

Συνεχίζονται οι παραστάσεις στο θέατρο «ΔΙΟΝΥΣΟΣ» του έργου Τόνυ Κούσερ «Άγγελοι στην Αμερική»: Ο Αιών καταφθάνει», σε σκηνοθεσία Αιμίλιου Χαραλαμπίδη. Το Angels in America «Άγγελοι στην Αμερική», είναι ένα βαθύτατα πολιτικό έργο, από τα πιο σημαντικά της σύγχρονης δραματουργίας. Είναι ένα έργο προφητικό και τρομακτικά επίκαιρο. Η θεματική εγγύτητα του έργου με την εποχή μας, ξεδιπλώνεται με έναν εντυπωσιακό τρόπο. Ο πυρήνας του επεξεργάζεται την πολυπλοκότητα της σύγχρονης κοινωνίας, η οποία χαρακτηρίζεται έντονα από μια αναζήτηση ταυτότητας. Μέσα από αλ-

λεπάλληλες συγκρούσεις, διαφαίνεται η κρίση σε πολιτικό, σεξουαλικό, θρησκευτικό, οικονομικό, οικολογικό, υγειονομικό και κυρίως σε ηθικό επίπεδο. Παίζουν οι ηθοποιοί: Μυραΐνη Χριστοδούλου, Έλενα Δημητρίου, Χρήστος Γιάγκου, Φώτης Φωτίου, Μυρτώ Κουγιάλη, Δημήτρης Αντωνίου, Ανδρέας Λόντου, Χάρης Αττώνης. Παραστάσεις στη Λευκωσία, κάθε Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 6:30 μ.μ. μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου. Το έργο είναι κατάλληλο για άτομα άνω των 16 χρόνων. **Πληροφορίες τηλεφώνω 22818999 και 99621845. Θέατρο Διόνυσος, Διαγόρου 29, Λευκωσία.**

ΗΜΕΡΙΔΑ

Κωστής Κολώτας

Το Κυπριακό Κέντρο Διεθνούς Ινστιτούτου Θεάτρου (ΚΚΔΙΘ), με στόχο την ανάδειξη και προβολή του μεταφραστικού έργου του Κωστή Κολώτα στο αρχαίο ελληνικό δράμα, διοργανώνει Ημερίδα, υπό τον τίτλο «Κωστής Κολώτας: Η μετάφραση του αρχαίου ελληνικού δράματος και η μεταφορά του στη σύγχρονη σκηνή». Στο Α΄ μέρος της Ημερίδας, οι θεατρολόγοι Χρίστος Γεωργίου και Νικολέτα Τζιαούρη θα παρουσιάσουν το μεταφραστικό έργο του Κωστή Κολώτα στο αρχαίο ελληνικό δράμα αναδεικνύοντας τη σημαντικότητα της θεατρικής μεταφραστικής δουλειάς του σε Κύπρο και Ελλάδα. Στο Β΄ μέρος της Ημερίδας θα πραγματοποιηθεί Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης. Σάββατο, 7 Δεκεμβρίου, από τις 11:00 έως τις 13:30 στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου (Αίθουσα Ανδρέα Παπασιδού), Φανερωμένης 86-90, 1011 Λευκωσία. **Είσοδος ελεύθερη. Πληροφορίες τηλεφώνω 70002414.**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Το γούστο του κάθε χρήστη

Στο αμφιθέατρο Σάκη Καραγιώργα II, στο Πάντειο, υπήρχε μεγάλη προσέλευση το προηγούμενο Σάββατο βράδυ, για το τελευταίο στρογγυλό τραπέζι του τριήμερου συνεδρίου «Η κινηματογραφική κριτική στην Ελλάδα: Ιστορικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις». Τα πρόσωπα που πάνελ ήταν νέοι κριτικοί που γράφουν σε ψηφιακές πλατφόρμες ή εμφανίζονται σε συνδρομητικά κανάλια ή διατηρούν το δικό τους προφίλ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ), όλοι, πάντως, με αναγνωρίσιμη υπογραφή που έχει το κοινό της. Τίτλος, εξάλλου, της τελευταίας αυτής συνάντησης ήταν «Η κινηματογραφική κριτική σε πραγματική εποχή των ΜΚΔ. Δημοκρατικοποίηση ή εκπτώση του κριτικού λόγου;». Συντόνιζε ο καθηγητής του Παντείου Χρήστος Δερμεντζόπουλος, εκ των διοργανωτών του συνεδρίου (μαζί με το Ιόνιο Πανεπιστήμιο και το Université de Poitiers).

Νέοι άνθρωποι, φοιτητές οι περισσότεροι, αλλά και μεγαλύτερες ηλικίες με συγγενές γνωστικό αντικείμενο, επαγγελματίες ή φίλοι του σινεμά με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ήταν εκεί, ενεργοί, με διάθεση συμμετοχής. Ήταν μάλλον αναπάντεχη η ανταπόκριση και τις τρεις ημέρες. Αναμειχθηκαν διαφορετικές γενιές –άνθρωποι άγνωστοι μεταξύ τους–, εποχές και προσεγγίσεις της κινηματογραφικής εικόνας. Κάποιοι ίσως και να μετακινήθηκαν λίγο από την αρχική τους θέση, να επηρεάστηκαν, να διαφωτιστηκαν, να απορροσαν ή να κράτησαν τις επιφυλάξεις τους. Παρά το, αναπόφευκτα, ακαδημαϊκό των περιεχομένων των περισσότερων από τις 73 εισηγήσεις, οι ζυμώσεις

Ποιος είναι ο ρόλος της κινηματογραφικής κριτικής στην Ελλάδα σήμερα, πώς εδραιώνεται, πώς οροθετείται;

έγιναν, η επαφή με έναν ευρύτερα κοινωνικό προβληματισμό κρατήθηκε ανοικτή και αλληλοτροφοδοτούμενη.

«Ακόμη και στη σημερινή συγκυρία των ΜΚΔ που ο θεατής μετασχηματίζεται ο ίδιος σε κριτικό και, πολλές φορές, αντικαθιστά τον επαγγελματία ή τον σινεφίλ, επιδιώκοντας να κυριαρχήσει στο πεδίο, η κριτική συνεχίζει να μεταμορφώνεται αλλά, ταυτόχρονα, να κατέχει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο τόσο στην παραγωγή νοήματος όσο και στην προώθηση εμπορικών προϊόντων, τόσο στην κριτική του επιστητού όσο και στην αναπαραγωγή του υπαρκτού», ανέφερε ο κ. Δερμεντζόπουλος. Το ερώτημα παραμένει: Στην εποχή που η ψηφιακή δημόσια σφαίρα είναι γιγαντωμένη και ανεξέλεγκτη, και το προσωπικό γούστο του κάθε χρήστη ορίζεται ως «κριτική», τι απομένει για τους κριτικούς; Ποιος είναι ο ρόλος τους, πώς εδραιώνεται, πώς οροθετείται; Υπάρχει αναγνωστικό κοινό για τις κριτικές ή απλώς οι ενδιαφερόμενοι μετρούν τα «αστεράκια» και κάνουν τις επιλογές τους;

Από τη δεκαετία του '60 έως και τα τέλη του '90 (αρχές του 2000), που τα κινηματογραφικά περιοδικά είχαν θέση και λόγο (ύπαρξης), το γούστο διαμορφωνόταν από ανθρώπους αφιερωμένους στην 7η Τέχνη, με τον τρόπο του ο καθένας. Άλλος ήταν αναλυτικός, άλλος πολιτικός, άλλος αμιγώς θεωρητικός, ίσως υπερβολικά σύνθετος, κάποιος γλαφυρός. Οι κινηματογραφικές κριτικές δεν είναι ανεξάρτητες ούτε από τους καιρούς ούτε από τις απαιτήσεις (τα ρεύματα, τις αναζητήσεις, τις τάσεις) που αναπτύσσονται. Δεν παράγονται εν κενώ οι κριτικές. Είναι αποτέλεσμα της κάθε εποχής.

Προσωπικά, δεν θυμάμαι αν πρώτα διάβασα για τον Καρλ Ντράγιερ, στον «Σύγχρονο Κινηματογράφο», από τον Μισέλ Δημόπουλο (αρ. τεύχους 20, έτος 1979, τιμή: δραχμές 100) ή αν πρώτα είδα τη «Γερτρούδη». Ομολογώ δεν θυμάμαι αν προηγήθηκε η ανάγνωση ή η θέαση.

Σήμερα είναι αλλιώς, γιατί έχει αλλάξει και η σχέση μας με την ανάγνωση. Και κυρίως η συγκέντρωση σε ένα θέμα: περνάμε με ταχύτητα από το ένα στο άλλο. Πληροφορούμαστε φευγαλέα, σκρολάροντας στην οθόνη ή αυξάνοντας τα «views» ενός κειμένου. Σημαίνει αυτό και διεργασία μάθησης; Είμαστε απλώς ενήμεροι ή ταυτόχρονα εκπαιδευόμεστε; Μήπως η πολυδιάσπαση φέρνει και την ψυχική απόσταση από αυτά που αγαπάμε; Το προφίλ ενός κριτικού κινηματογράφου δεν είναι ενίοτε. Δεν μεταφέρεται («άκαμπτο»), ως προσώπιο, στον χρόνο. Ενσωματώνει τις ανάγκες και τη «γλώσσα» της κάθε εποχής: τον τρόπο να βλέπουμε και να επικοινωνούμε.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Η πιο φάλτσα σοπράνο που πέρασε από τη γη»

Μια κωμωδία υψηλής αισθητικής, την «Η πιο φάλτσα σοπράνο που πέρασε από τη γη», υπογράφει η Ναστάζια Χριστοδούλου στην πρώτη της σκηνοθετική κατάθεση. Στον ρόλο της Φλόρενς η Χριστιάνα Αρτεμίου. Το έργο αφορά στην αληθινή ιστορία της κοσμικής Νεοϋορκέζας Φλόρενς Φόστερ Τζένκινς για πολλούς μίας γυναίκας-συνώνυμο της καλλιτεχνικής φιλοδοξίας και της αυταπάτης. Μία εντελώς «ξεκούρδιστη» σοπράνο, που επιμένει να τραγουδά, γιατί η αγάπη της για τη μουσική είναι τόσο μεγάλη, που όλα τα εμπόδια τα ξεπερνά. Παίζουν οι: Αρτεμίου Χριστιάνα, Γρηγόρης Γεωργίου, Ηλιάνα Κάκκουρα,

Κλείτος Κωμοδίκης, Χριστίνα Κωνσταντίνου, Χριστίνα Χριστόφια. Πρεμιέρα, Σάββατο 30 Νοεμβρίου, 8:00 μ.μ. Παραστάσεις στη Λευκωσία κάθε Παρασκευή και Σάββατο, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακή 7:00 μ.μ. Περιοδείες 4 και 5 Δεκεμβρίου Αθηνών, Δημοτικό Θέατρο «Νίκος Μούγιαρης», ώρα 8:00 μ.μ. 11 και 12 Δεκεμβρίου, Περβόλια, Δημοτικό Θέατρο, ώρα 8:00 μ.μ. 13 και 14 Δεκεμβρίου, Ριάλτο Λεμεσός, ώρα 8:30 μ.μ. 18 Δεκεμβρίου, Πάφος, Θέατρο Μαρκίδειο, ώρα 8:00 μ.μ. και 19 Δεκεμβρίου Παραλίμνι, Xenion ώρα 8:00 μ.μ. Θέατρο Μασκαρίνι, Αθαλάσσης 4 Λατσί. **Πληροφορίες, κρατήσεις τηλεφώνω 99251331.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Εκθεση Ζωγραφικής Χρίστου Φουκαρά

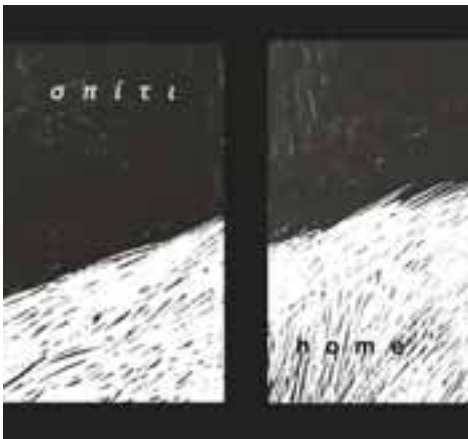
Η Γκαλερί Gloria παρουσιάζει την επετειακή έκθεση ζωγραφικής του Χρίστου Φουκαρά, με αφορμή τα 80 χρόνια του δημιουργού. Στην έκθεση, ο καλλιτέχνης θα παρουσιάσει την πιο πρόσφατη δουλειά του, περιλαμβάνοντας έργα των τελευταίων τεσσαράντων-πέντε χρόνων, με θαλασσινά τοπία, σπίτια, αυλές, συνθέσεις με ανθρώπινες φιγούρες, όλα αποτυπωμένα σε λάδια και παστέλ, καθώς και επιλεγμένα έργα από προηγούμενες περιόδους. Η τέχνη του Χρίστου Φουκαρά έχει προκαλέσει

εξαιρετικά θετικές κριτικές από σημαντικούς τεχνοκριτικούς και καλλιτέχνες. Διάρκεια της έκθεσης μέχρι τις 14 Δεκεμβρίου. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία 1075. **Πληροφορίες τηλεφώνω 22762605.**

ΧΟΡΟΣ

«HOME / Σπίτι» στο θέατρο Δέντρο

Η ομάδα χορού Ασώματες Δυνάμεις της χορογράφου Ανδρομάχης Δημητριάδου Lindahl παρουσιάζει τη χορο-θεατρική παράσταση «HOME / Σπίτι». Ένα έργο για την έννοια του σπιτιού, του οικείου χώρου, της φροντίδας, που έρχεται σε αντιδιαστολή με την έννοια του εκποτισμού, της απώλειας, του ανοίκειου, της ξενιτιάς και θέτει ερωτήματα καταγωγής, μνήμης, ταυτότητας, αποδοχής. Τι είναι σπίτι για εσάς; Πώς ορίζεται; Ως ο οικείος χώρος; Είναι σπίτι εκεί όπου μπορεί κανείς να νοιώσει ασφαλής; Εκεί όπου μπορεί να είναι ο εαυτός του; Εκεί που η αποδοχή και η αγάπη δεν έχουν όρους; Είναι σπίτι εκεί που μπορεί να αναπαυθεί, να χαλαρώσει από τις έγνοιες και τα βάρη της ζωής του; Είναι εκεί που μπορεί να νοιώσει φροντίδα και θαλπωρή; Ιδέα, δραματουργία, σκηνοθεσία,

χορογραφία: Ανδρομάχη Δημητριάδου Lindahl. Μουσική σύνθεση, performance: Γιώργος Μπιζιός, Θέατρο Δέντρο, Ενότητος 44Β, Παλλουριώτισσα. Σάββατο 7 και Κυριακή 8 Δεκεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες, κρατήσεις τηλεφώνω 99360503.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ιστορία και πολιτισμός, χέρι-χέρι

Ενώ δεν συμβαίνουν πολλά στα πολιτιστικά πράγματα της χώρας, και όλα κινούνται σε ρυθμούς καθημερινότητας, δηλαδή εκθέσεις ανοίγουν, παραστάσεις ανεβαίνουν, παρουσιάσεις βιβλίων γίνονται, και απλώς οι πολιτιστικές ατζέντες γεμίζουν. Από εκδηλώσεις δεν έχω παράπονο, γίνονται πολλές, άλλες ενδιαφέρουσες, άλλες λιγότερο, άλλες αδιάφορες, αλλά όπως και να 'χει πράγματα γίνονται. Για τα πιο σοβαρά, όπως η Κυπριακή Βιβλιοθήκη, ο διορισμός καλλιτεχνικού διευθυντή στον ΘΟΚ, η κατοχύρωση του επαγγέλματος του καλλιτέχνη, η ΣΠΕΔ, για παράδειγμα, θα δούμε από τον χρόνο, εκτός και αν στον ένα μήνα που υπολείπεται έχουμε εκπλήξεις, όπως εκπλήξη θα είναι να ανοίξει επιτέλους και η Πύλη Αμμοχώστου...

Αυτά περίπου συμβαίνουν και δεν συμβαίνουν στη χώρα, αλλά για να μην είμαι γκρινιαρής υπάρχουν και κάποια άλλα πράγματα, που μοιάζουν να μην είναι σημαντικά, αλλά για εμένα είναι και θα αναφερθώ σε δύο από αυτά, που έχουν να κάνουν με τον πολιτισμό, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο.

Το ένα από αυτά αφορά την πολύ ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία ανέλαβε το υφυπουργείο Πολιτισμού, και αναφέρομαι στο πρόγραμμα «Σχολεία Πρε-

σβευτές Πολιτισμού- Παιδιά Πρεσβευτές Πολιτισμού» και πιο συγκεκριμένα το υφυπουργείο Πολιτισμού, με ανοικτό κάλεσμα, έχει καταρτίσει κατάλογο δημιουργών-καλλιτεχνών που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο εν λόγω Πρόγραμμα, δημιουργώντας τον θεσμό του «Πρεσβευτή/Πρέσβειρας Πολιτισμού». Μάλιστα, τα σχολεία που συμμετέχουν στο πρόγραμμα θα χρηματοδοτηθούν από το υφυπουργείο Πολιτισμού με το συνολικό ποσό των 3.000 ευρώ, (μέσω οικείων σχολικών εφορειών), τόσο για τις μετακινήσεις τους σε χώρους πολιτισμού (1000 ευρώ), όσο και για τη χρηματοδότηση εργασιπρίων, με δημιουργούς ή και άλλες ανάγκες για την υποποίηση του προγράμματος.

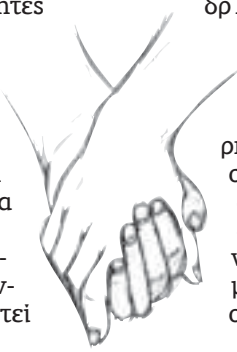
Το θεωρώ πολύ σημαντικό και εξόχως ενδιαφέρον εγχείρημα να φέρει το κράτος κοντά στους μαθητές και τις μαθήτριες ανθρώπους των τεχνών, δημιουργούς, οι οποίοι θα προσπαθήσουν να δώσουν μια ιδέα για το τι εστί πολιτισμός και γιατί χρειάζεται η προσπάθεια κατάκτησής του.

Αυτή η κίνηση του υφυπουργείου μακάρι να ενδυναμωθεί και να καταστεί

απολύτως απαραίτητη, έτσι ώστε κάθε χρόνο να εκδηλώνουν ενδιαφέρον όλο και περισσότερα σχολεία, και τα συναρμόδια υπουργεία να μην προλαβαίνουν να εξετάζουν αιτήσεις συμμετοχής.

Ευελπιστώ πως με αυτόν τον τρόπο θα καταφέρουμε επιτέλους να δημιουργήσουμε την επόμενη γενιά θεατών, επισκεπτών και ανθρώπων που θα ενδιαφέρονται για τα πολιτιστικά αγαθά που παράγονται στον τόπο μας, τα οποία και πολλά είναι και ενδιαφέροντα.

Το δεύτερο είναι ένα ενδιαφέρον σεμινάριο που διοργανώθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Προαιρετικών Σεμιναρίων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, με τίτλο «Διαχείριση πηγών και ιστορική ενσωμάτωση στη διδασκαλία της Ιστορίας», που έδωσε ο δρ Λούκας Περικλέους. Τέτοιου είδους σεμινάρια, τα οποία απευθύνονται στην εκπαιδευτική κοινότητα και τους λειτουργούς της βάζουν την ταλαιπωρη επιστήμη της Ιστορίας σε πιο σύγχρονες βάσεις και οι εκπαιδευτικοί που καλούνται να διδάξουν το μάθημα αυτό ενημερώνονται για τα νέα εργαλεία που μπορούν να έχουν στην εργαλειοθήκη τους για να διδάξουν το

μάθημα αυτό. Ένα μάθημα που έχει κακοπάθει, από διάφορους αιμύνητορες της μιας ιστορικής αλήθειας. Μακάρι τέτοιου είδους σεμινάρια να υπάρχουν ολόένα και πιο συχνά, και στα οποία να συμμετέχουν ολόένα και περισσότεροι εκπαιδευτικοί. Μπορεί να μη σχετίζεται με τον πολιτισμό με τη στενή έννοια της λέξης, αλλά αν το καλοσκεφτείτε, το πώς συζητάμε την ιστορία μας ή την ιστορία άλλων καλό είναι να γίνεται με τρόπο δομημένο, και πολιτισμένο. Και όχι μέσω μίνι βίντεο και τσιπτάτων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Τα παραπάνω είναι μόνο δύο απλά παραδείγματα, κατά την άποψή μου, που δεν έχουν την τύχη να προβάλλονται, γιατί δεν είναι ελκυστικά, και σίγουρα μοιάζουν να μην αφορούν τους πολλούς. Αλλά όταν μιλάμε για παιδιά που θα έρθουν πρόσωπο με πρόσωπο με δημιουργούς, και καθηγητές που επιμορφώνονται για ένα μάθημα που έχει γίνει συνώνυμο της παπαγαλίας, αλλά στο τέλος είμαστε όλοι ιστορικοί, νομίζω πως είναι σημαντικά.

Πιστεύω ακράδαντα, πάντως, πως η ιστορία ως επιστήμη και η έννοια του πολιτισμού είναι αλληλένδετες και πάνε χέρι-χέρι.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Μια «δήμαρχος» για τηλεοπτικές σειρές

Η σεναριογράφος Άννα Γουίνγκερ μιλάει στην «Κ»

Της ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΣΚΑΡΑΚΗ

Ήταν η σειρά που καθήλωσε εκατομμύρια κόσμου στη διάρκεια της πρώτης καραντίνας, τον Μάρτιο του 2020. Το «Unorthodox», το συγκλονιστικό τηλεοπτικό πρότζεκτ του Netflix, που βασίστηκε στο ομότιτλο μπεστ σέλερ βιβλίο της Ντέμπορα Φέλντμαν, είναι εμπνευσμένο από σύγχρονη αληθινή ιστορία. Γεγονότα που διαδραματίζονται ακόμη και σήμερα στο Μανχάταν, γνωστό για την παγκόσμια πρωτοπορία του σε κοινωνικοοικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο. Πρωταγωνίστρια είναι η Εστι (Σίρα Χας), μέλος της κασιδικής κοινότητας Εβραίων στο Μπρούκλιν, που μετακομίζει στο Βερολίνο για να γλιτώσει τον γάμο από προξενίο με έναν σχεδόν άγνωστο άνδρα, όπως επιβάλλουν τα αυστηρά θρησκευτικά τους έθιμα.

Η Αμερικανίδα δημιουργός του «Unorthodox», Άννα Γουίνγκερ, σεναριογράφος, παραγωγός, συγγραφέας και φωτογράφος, που ζει στο Βερολίνο, μίλησε –μεταξύ άλλων– για τη δουλειά της σ’ αυτή τη σειρά στο πλαίσιο του 65ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης στις αρχές Νοεμβρίου. Συμμετείχε ως βασική προσκεκλημένη στην ενότητα Agora Series, παρουσιάζοντας ένα masterclass με τίτλο «Running the show», σε συνεργασία με τη μη κερδοσκοπική οργάνωση Oxbelly. Δηλαδή, πώς είναι να επιβλέπεις τη διαδικασία δημιουργίας μιας

Η Άννα Γουίνγκερ, παραγωγός των «Unorthodox» και «Transatlantic». Η μεγαλύτερη πρόκληση για την ίδια είναι πάντα «η διαχείριση του προϋπολογισμού».

σειράς: από το σενάριο μέχρι όσα συμβαίνουν στην οθόνη.

Το «χωριό»

«Αυτή είναι η δουλειά του showrunner (επικεφαλής). Μου αρέσει να αστεϊεύομαι ότι χρειάζεται “ένα χωριό” για να κάνεις μια τηλεοπτική σειρά και ο showrunner είναι ο δήμαρχος», λέει η Γουίνγκερ στην «Κ», τονίζοντας ότι ουσιαστικά «το showtunning αφορά την παραγωγή τηλεόρασης» και ότι «σε αντίθεση με τον κινηματογράφο, η τηλεόραση ως Μέσο εξαρτάται πολύ από τους σεναριογράφους. Παρόλο που στην Αμερική χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο τα

τελευταία χρόνια, στο ευρωπαϊκό τηλεοπτικό τοπίο ο όρος αυτός είναι σχετικά καινούργιος. Κι αυτό επειδή στην Ευρώπη οι πιο πολλές σειρές γυρίζονται από παραγωγούς που δεν έχουν άμεση σχέση με τη δημιουργική διαδικασία».

Στο online σεμινάριο που έδωσε, αφού ένα απρόοπτο γεγονός δεν της επέτρεψε να παραβρεθεί στο Φεστιβάλ διά ζώσης, η Γουίνγκερ αφηγήθηκε ιστορίες σχετικές με το επάγγελμά της και αποκάλυψε λεπτομέρειες από τα γυρίσματα σειρών που ήταν υπεύθυνη, όπως οι κατασκοπικές «Deutschland 83» και «Deutschland 86», οι οποίες προβλήθηκαν μέσα στη δεκαετία του 2010, το «Unorthodox» και το πρόσφατο δράμα εποχής «Transatlantic», που είναι διαθέσιμο στην πλατφόρμα του Netflix. Η διευθύνουσα σύμβουλος περιεχομένου της Amplify Pictures, Ρίτσελ Εγκμπιν, που συντόνισε τη συζήτηση στο διπλανό παράθυρο της διαδικτυακής σύνδεσης, αναφερόταν συχνά στη συνεργασία της με τη Γουίνγκερ. Το κοινό στην κατάμεστη αίθουσα «Παύλος Ζάννας» παρακολούθησε τη συζήτηση ενθουσιασμένο. Πέρα από ανθρώπους από τον χώρο της τηλεόρασης, στο masterclass παρευρέθησαν και φοιτητές που φιλοδοξούν να ακολουθήσουν καριέρα στον κλάδο.

Τα τέσσερα αυτά τηλεοπτικά εγχειρήματα ήταν απαιτητικά όσον αφορά την προετοιμασία, καθώς η Γουίνγκερ πέρασε ένα σημαντικό χρονικό διάστημα για

Σκηνή από το «Unorthodox». Για την Άννα Γουίνγκερ η πιο δύσκολη στιγμή ήταν οι σκηνές που έπρεπε να γυριστούν στα γίνιτις. «Πολύ λίγοι άνθρωποι μιλούν πλέον ικανοποιητικά τη γλώσσα και οι βασικοί ηθοποιοί έπρεπε να μάθουν τις ατάκες τους φωνητικά», λέει χαρακτηριστικά.

να ερευνήσει και να επιλέξει τα στοιχεία που επιθυμούσε να προβάλει στο κοινό. «Η έμπνευση για το “Deutschland 83” ήρθε έπειτα από την έρευνα που έκανα στον τόπο που πλέον είναι το σπίτι μου – το Βερολίνο. Στο “Unorthodox” βοήθησε το βιβλίο της Ντέμπορα Φέλντμαν, ενώ η ιδέα για το “Transatlantic” προήλθε από αληθινά περιστατικά φίλων και συναδέλφων του πατέρα μου, που είχαν δραπετεύσει από την Ευρώπη στις πρώτες μέρες του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου. Στη συνέχεια απέκτησα τα δικαιώματα μεταφοράς του μυθιστορήματος της Τζούλι Ορινγκερ “The Flight Portfolio” στη μικρή οθόνη».

Η σεναριογράφος και παραγωγός μιλάει για το τεχνικό κομμάτι πίσω από μια καλοφτιαγμένη σειρά, λέγοντας ότι πρόκειται για μια ομαδική προσπάθεια που απαιτεί τη συνεργασία πολλών ταλαντούχων ανθρώπων. Εκτός από τους σεναριογράφους και τους σκηνοθέτες, το αποτέλεσμα ολοκληρώνεται από τους σχεδιαστές παραδόντων και τους τεχνικούς. Αλλά το μυστικό κρύβεται στη συνεργασία και κατανόηση μεταξύ των σενα-

ριογράφων και των παραγωγών. Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσει να βγει ένα άρτια δομημένο πρότζεκτ.

Η οπτική αφήγηση

Σημαντική είναι η οπτική αφήγηση και ο τρόπος με τον οποίο η επιλογή των τοποθεσιών, τα χρώματα και το σκηνικό μπορούν να ενισχύσουν την αφήγηση δημιουργώντας μια συγκεκριμένη ατμόσφαιρα. Έπειτα, η σημασία της μουσικής στα επεισόδια λειτουργεί σαν ένας επιπλέον χαρακτηρισμός, επιτρέποντας στους δημιουργούς να εκφράσουν συναισθήματα και ένταση, που ίσως δεν είναι εύκολο να μεταδοθούν μόνο μέσα από διαλόγους, ολόκληρες σκηνές ή τη σκηνοθεσία. Όσο για τη συμμετοχή ενός showrunner στην επιλογή του καστ, η δημιουργός του «Transatlantic» σημειώνει ότι είναι μεγάλη και σημαντική.

Τη ρωτάω ποια παραγωγή ήταν η πιο δύσκολη μέχρι να φτάσει στο επιθυμητό τελικό αποτέλεσμα. «Κάθε παραγωγή έχει τη δική της δυσκολία. Μια από τις προκλήσεις είναι η διαχείριση του προϋπολογισμού – να παραμεί-

νεις αυστηρά σε αυτόν. Επιπλέον, όταν υπάρχουν χρονικοί περιορισμοί για το γράψιμο του σεναρίου, αυτό κάνει τη διαδικασία να μοιάζει με μαραθώνιο. Αλλά η πιο δύσκολη στιγμή ήταν μάλλον στα γυρίσματα του “Unorthodox”, στις σκηνές που έπρεπε να γυρίσουμε στα γίνιτις. Πολύ λίγοι άνθρωποι μιλούσαν πλέον ικανοποιητικά τη γλώσσα και οι βασικοί ηθοποιοί έπρεπε να μάθουν τις ατάκες τους φωνητικά».

Όπως και στο «Unorthodox», έτσι και στο «Transatlantic», οι συντελεστές χρειάστηκε να μεταμορφώσουν σύγχρονες τοποθεσίες σε ιστορικά σκηνικά ή να επινοήσουν μια νέα εκδοχή πραγματικών πόλεων με οδηγό τη φαντασία και την προσοχή στη λεπτομέρεια. Δεξιότητες που η Γουίνγκερ απέκτησε πολύ νωρίτερα, από την εμπειρία της στον χώρο της διαφήμισης. «Ενδιάμεσα έγραψα ένα μυθιστόρημα, το “This must be the place”, οπότε δεν υπήρχε άμεση μετάβαση στην τηλεοπτική μυθοπλασία», λέει. Όμως, η ευκαιρία να επινοή ιστορίες, να κάνω γυρίσματα και να παρουσιάζω τόσο πολλά έργα τόσο γρήγορα, ήταν ένα δώρο».

#Nicosia2030 Υποψήφια για Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ | 2024

TIAGO RODRIGUES
KATARINA KAI
H OMORFIA NA
SKOTΩNEIS ΦΑΣΙΣΤΕΣ
CATARINA AND THE BEAUTY
OF KILLING FASCISTS

10, 11/12/2024

MIAB BOLAN
TZ' ENAN TZAIPOH
Κυριακά παραδοσιακά
παραμύθια
ONCE UPON A TIME

24/12/2024

Διοργανωτές
Organisers:

Θεσμικός Χορηγός
Institutional sponsor:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
DEPUTY MINISTRY OF CULTURE

Χάλκινος χορηγός
Bronze sponsor:

ONASSIS
STEGI

Χορηγοί επικοινωνίας
Media sponsors:

ΕΚΔΟΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΣ

H KATHMERPINH

SoldOut
TICKETS

LOVE
100.7FM
98.1 & 105.7

GRAND SPONSOR

SPONSORS

ACADEMIC PARTNER

MEDIA SPONSORS

SUPPORTERS

Ηθικά διλήμματα στη γη της νύχτας

Για το «Nachtland» που ανεβαίνει στον ΘΟΚ μιλούν οι Έλενα Καλλινίκου, Κρίστη Παπαδοπούλου και Χριστίνα Παυλίδου

Συνέντευξη στον ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ανεβαίνει αυτή την περίοδο στη Νέα Σκηνή του ΘΟΚ το έργο του Γερμανού θεατρικού συγγραφέα και δραματουργού Μάριους φον Μάγενμπουργκ, σε σκηνοθεσία Αθηνάς Ξενίδου και για το έργο μιλούν στην «Κ» οι ηθοποιοί Έλενα Καλλινίκου, Κρίστη Παπαδοπούλου και Χριστίνα Παυλίδου. Μέσα από τους ρόλους που υποδύονται αναφέρονται ζητήματα ταυτότητας, τραύματα που δεν έχουν επουλωθεί, η έννοια της συλλογικής ευθύνης, αλλά και ιδιότητας. Το έργο του φον Μάγενμπουργκ θέτει επίσης θέματα που άπτονται και των βεβαιότητων μας, αλλά και το ποια είναι τελικά η δυτική κουλτούρα. Πώς ένα θαμπό light πυροδοτεί διαμάχες που μοιάζουν να είναι καλά κρυμμένες στο συλλογικό μας ασυνείδητο. Στην παράσταση συμμετέχουν και οι ηθοποιοί Χρήστος Γκρόζος και Αλέξανδρος Παρίσης, οι οποίοι ως ήρωες του φον Μάγενμπουργκ βρίσκονται και αυτοί στον δοκό ισορροπίας παρόντος και παρελθόντος.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: Θέατρο ΘΟΚ, Νέα Σκηνή. «Nachtland» του Μάριους φον Μάγενμπουργκ, σκηνοθεσία Αθηνά Ξενίδου.

ΕΛΕΝΑ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

Οι ήρωες παραμένουν στο σκοτάδι

—Κοινό χαρακτηριστικό των ρόλων, θα έλεγα πως είναι η αναζήτηση ταυτοτήτων, η απόπειση ευθυνών, αλλά και η ιδιότητα. Τελικά ποιοι είναι τα θύματα; Θύτες υπάρχουν;

—Στο Nachtland θα έλεγα ότι οι χαρακτήρες πασχίζουν να διαχειριστούν τις ταυτότητές τους. Τελικά, πόσο ρόλο παίζουν τα κληροδοτήματα και οι καταβολές ενός ανθρώπου στη διαμόρφωση της ταυτότητάς του; Ο κάθε χαρακτήρας κουβαλά την προσωπική του ιστορία, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το παρελθόν του. Έτσι, οι ρόλοι του θύτη και του θύματος διαπλέκονται, χωρίς σαφή διαχωρισμό.

Τα αδέλφια είναι θύματα ενός ναζιστικού παρελθόντος, αλλά ταυτόχρονα γίνονται θύτες. Προσεγγίζουν το ζήτημα μέσα από το πρίσμα του κρη-

με βάση τα δικά τους δεδομένα, ο Μάγιενμπουργκ δεν εξιδανικεύει κανέναν χαρακτήρα. Γι' αυτό και οι χαρακτήρες μεταλλάσσονται συνεχώς από θύματα γίνονται θύτες και το αντίστροφο. Αυτό αποδεικνύεται και από τα σχόλια πολλών θεατών, οι οποίοι ενώ βρίσκουν βάσιμα τα επιχειρήματα ενός χαρακτήρα, στη συνέχεια ταυτίζονται με έναν άλλο.

—Πώς θα ορίζατε τη συλλογική ευθύνη; Πότε σταματάει αυτή να κληρονομείται;

—Η συλλογική ευθύνη είναι το άθροισμα των ατομικών μας ευθυνών. Είναι πολύ εύκολο η ευθύνη να μετατοπίζεται σε σύνολα. «Μα εμείς δεν ξέραμε». Μια φράση της Τζούντιθ, που αγαπώ ιδιαίτερα στο έργο, είναι: «Όλοι έβλεπαν και δεν έκαναν τίποτα, τίποτα απολύτως». Η συλλογική ευθύνη εμφανίζεται όταν επεμβαίνουμε και αντιδρούμε σε κάτι που δεν μας αφορά άμεσα. Όταν ξεβολουόμαστε. Ωστόσο, ως σύγχρονες κοινωνίες δρούμε συχνά με τη λογική: «Ο,τι δεν συμβαίνει σε εμάς σημαίνει πως δεν συμβαίνει». Ζούμε σε έναν κόσμο όπου κυριαρχεί η κουλτούρα του «εγώ» και της ατομικής κυριαρχίας. Για να υπάρξει συλλογικότητα, πρέπει πρώτα να υπάρχουν υπεύθυνες ατομικότητες.

Η συλλογική ευθύνη σταματά να κληρονομείται, ίσως, μόνο όταν πραγματικά την κοιτάζουμε κατάματα. Όταν την αναγνωρίσουμε με διαφάνεια και χωρίς παραποιήσεις. Η αδυναμία ανάληψης ευθύνης οδηγεί αναπόφευκτα στην αναπαραγωγή της. Στο Nachtland, οι ήρωες προτιμούν να παραμένουν στο σκοτάδι, «ο» έναν σκοτεινό τόπο, παρά να έρθουν αντιμέτωποι με το φως.

—Μεταφέρεις ως Τζούντιθ, ίσως ασυνείδητα, ένα τραύμα, είσαι es aei θύμα; Έρχεται άραγε ποτέ η επώλωση;

—Αυτό το τραύμα καθορίζει τη συμπεριφορά και τις αντιφάσεις της από την αρχή του έργου μέχρι το τέλος. Συχνά, τα τραύματα που κληρονομούμε από το παρελθόν θολώνουν την αντίληψή μας για το παρόν και δεν μας επιτρέπουν να αναγνωρίσουμε καθαρά όσα συμβαίνουν γύρω μας. Σε ένα κομβικό σημείο του έργου, η Τζούντιθ εκλιπαρεί τον σύζυγό της να αποκοπεί από το οικογενειακό του παρελθόν και να χαράξει μια διαχωριστική γραμμή στο 1945. Ωστόσο, το έργο υπονοεί ότι τέτοιες προσπάθειες είναι σπάνιες και εξαιρετικά δύσκολες.

Γι' αυτό και ορισμένα τραύματα παραμένουν ανεπιούλωτα και αιώνια. Η Τζούντιθ, παρά τις προσπάθειές της, μένει εγκλωβισμένη σε μια κατάσταση χωρίς εύκολη εξιλέωση. Υπάρχουν τραύματα που μπορούν να επουλωθούν μόνο μέσα από μια διαδικασία κάθαρσης. Όμως, ακόμη κι όταν η Τζούντιθ καταστρέφει τον πίνακα του Χίτλερ, μπορούμε άραγε να μιλήσουμε για κάθαρση; Δεν νομίζω.

ΚΡΙΣΤΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ολοι ψάχνουμε την προέλευσή μας

—Κοινό χαρακτηριστικό των ρόλων, θα έλεγα πως είναι η αναζήτηση ταυτοτήτων, η απόπειση ευθυνών, αλλά και η ιδιότητα. Τελικά ποιοι είναι τα θύματα; Θύτες υπάρχουν;

—Όλοι κάποια στιγμή ψάχνουμε μια προέλευση σε αυτή τη ζωή και προφανώς στο συγκεκριμένο έργο οι ήρωες την αναζητούν περισσότερο λόγω του γεγονότος ότι είναι Γερμανοί στη Γερμανία. Ο συγγραφέας στην ουσία λέει στο έργο του ότι γενικά το '30. Όλοι ήταν στο κόμμα με κάποιον τρόπο και πίστεψαν στον Χίτλερ και τα ιδεώδη που τους πρόσφερε. Αν όλοι, δυστυχώς ένα πολύ μεγάλο μέρος της κοινωνίας. Οπότε αναγκαστικά οι ήρωές μας ψάχνουν να βρουν την ταυτότητά τους μετά από 70 χρόνια. Η ηρωίδα που υποδύομαι, η Νικόλα, ξέρει από την αρχή κάποια πράγματα και δεν ξέρει πώς να τα πει στους υπόλοιπους και ειδικά στον αδελφό της. Οπότε αντιλαμβανόμαστε ότι το να μάθεις την προέλευσή σου αλλά να μη θέλεις να το πεις σε καριστά ένοχο ακόμα κι αν δεν έχεις κάνει κάτι εσύ. Μας μεγαλώνουν γνωρίζοντας πάντα τη μία όψη του νομίσματος, οπότε για μένα στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορώ να πω ότι υπάρχει θύτης και θύμα. Είναι όπως σε μία σχέση που ο καθένας έχει το δικό του.

—Πώς θα ορίζατε τη συλλογική ευθύνη; Πότε σταματάει αυτή να κληρονομείται;

—Η Γιούντιντ στο έργο, η «Εβραία» του έργου μας ή αν θέλετε ο Μάγιενμπουργκ, λέει μπορείς να κόψεις το οικογενειακό

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΑΥΛΙΔΟΥ

Είναι όλοι θύματα της ιστορίας

—Κοινό χαρακτηριστικό των ρόλων, θα έλεγα πως είναι η αναζήτηση ταυτοτήτων, η απόπειση ευθυνών, αλλά και η ιδιότητα. Τελικά ποιοι είναι τα θύματα; Θύτες υπάρχουν;

—Σίγουρα οι ρόλοι του θύτη και του θύματος δεν είναι απόλυτα διακριτοί κι αυτό νομίζω είναι και η μαεστρία του έργου. Ο θεατής παρακολουθώντας το μπαίνει πολλές φορές στη διαδικασία να «αλλάξει» γνώμη, να «μετακινήσει», αντιλαμβανόμενος ότι δεν υπάρχει άσπρο-μαύρο, μπορεί να έχει δικό ο ένας και λίγο πιο κάτω να έχει ο άλλος, ανάλογα με την οπτική γωνία, ανάλογα με το πλαίσιο που βάζει, ο ευφυής συγγραφέας. Θύματα πιστεύω μπορεί να θεωρηθούν όλοι, της ιστορίας, γιατί ενώ δεν ευθύνονται οι ίδιοι για το τι συμβαίνει σήμερα, κουβαλούν στην πλάτη τους ένα παρελθόν που τους βαρύνει και τους «καθοδηγεί»! Όμως ταυτόχρονα μπορεί να είναι και οι ίδιοι θύτες, για τον ίδιο ακριβώς λόγο...

—Πώς θα ορίζατε τη συλλογική ευθύνη; Πότε σταματάει αυτή να κληρονομείται;

—Όταν ένας λαός κουβαλά στην πλάτη του την ευθύνη για τα λάθη ή τα εγκλήματα που διέπραξαν οι πρόγονοί του, τότε αυτό το ονομάζουμε συλλογική ευθύνη. Ξαν παρατηρητής της παράστασης και κάνοντας

«Μεγαλώνοντας αντιλήφθηκα πως δεν υπάρχει σωστό και λάθος, αν μπορείς να στηρίξεις την άποψή σου σημαίνει ότι έχεις κάποιο δικό. Πάντα μέσα σε ηθικά και ανθρωπίνια πλαίσια» λέει η Κρίστη Παπαδοπούλου.

«Μας μεγαλώνουν γνωρίζοντας πάντα τη μία όψη του νομίσματος οπότε για μένα στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορώ να πω ότι υπάρχει θύτης και θύμα».

δέντρο να τ' αφήσεις όλα πίσω σου και να αρχίσεις από το 1945. Έχουμε μάθει ότι ιστορία επαναλαμβάνεται και τελικά δεν ευθύνονται οι ίδιοι για το τι συμβαίνει αυτό; Γιατί πολύ απλά δεν είμαστε διαβασμένοι, δεν ξέρουμε την αλήθεια, πιστεύουμε ό,τι μας λένε

«Ως παρατηρητής της παράστασης και κάνοντας μια πολύ μεγάλη έρευνα για τη μαύρη αυτή σελίδα της ιστορίας, με πρωταγωνιστές τον γερμανικό λαό, αντιλαμβάνομαι ότι είναι τεράστιο το βάρος της ενοχής που κουβαλούν» λέει Χριστίνα Παυλίδου.

«Δεν ξέρω αν οι επόμενες γενιές των Εβραίων, θα βιώσουν το ίδιο τραύμα, μετά από αυτό που συμβαίνει αυτή τη στιγμή στην περιοχή...».

και προχωράμε τη ζωή μας. Αν πραγματικά θέλεις να σταματήσει αυτή η κληρονομιά πρέπει να το ψάξεις αλλιώς, να διαβάσεις, να ρωτήσεις, να μάθεις και μετά να αναλάβεις τις ευθύνες σου είτε θες να συνεχίσεις να πιστεύεις αυτά που πίστευαν οι γιαγιάδες και οι παππούδες σου είτε να φτιάξεις τη δική σου πραγματικότητα. Μεγαλώνοντας αντιλήφθηκα πως δεν υπάρχει σωστό και λάθος, αν μπορείς να στηρίξεις την άποψή σου σημαίνει ότι έχεις κάποιο δικό. Πάντα μέσα σε ηθικά και ανθρωπίνια πλαίσια.

—Η μικροαστική διάθεση του ρόλου που υποδύεστε, της Νικόλα, ξεπερνάει τη δυναμική του χαρακτήρα; Είναι αμέτοχη λόγω αδιαφορίας ή επειδή τη συμφέρει;

—Η Νικόλα κρύβει ένα μεγάλο μυστικό από την αρχή του έργου. γνωρίζει ότι η γιαγιά της και ο πατέρας της ήταν ναζί και δεν ξέρει πώς να το πει στον αδελφό της. Γι' αυτό και συμπεριφέρεται με αυτόν τον τρόπο. Παράλληλα θεωρώ ότι είναι η πιο σκληρή σ' αυτό το έργο με την έννοια ότι όντως δεν την ενδιαφέρει τίποτα πέραν από το να πάρει κάποια λεφτά για να ζήσει τη ζωή της καλύτερα. Κατάλαβε ότι βοηθώντας τους άλλους δεν της έχει προσφέρει τίποτα και έτσι απλώς σκέφτεται πλέον την πάρτη της. Δεν αισθάνομαι ότι είναι αμέτοχη, απλώς μιλάει εκεί που πρέπει, όταν πρέπει και βάζει τα πράγματα στη θέση τους, γιατί πολλές φορές ξεφεύγουν (στη θέση που θεωρεί αυτή ότι είναι σωστά τα πράγματα) χωρίς προστριβές μόνο με κέρδος.

μια πολύ μεγάλη έρευνα για τη μαύρη αυτή σελίδα της ιστορίας, με πρωταγωνιστές τον γερμανικό λαό, αντιλαμβάνομαι ότι είναι τεράστιο το βάρος της ενοχής που κουβαλούν. Δεν ξέρω αν θα μπορούσαν να βγάλουν ποτέ από πάνω τους αυτό το συλλογικό τραύμα που τους βάραινε, όπως δεν ξέρω αν οι επόμενες γενιές των Εβραίων, θα βιώσουν το ίδιο τραύμα, μετά από αυτό που συμβαίνει αυτή τη στιγμή στην περιοχή... Η συλλογική ευθύνη πιστεύω ότι σταματά να υφίσταται, όταν ο καθένας, ατομικά, αναγνωρίζει το λάθος της ιστορίας του, στέκεται απέναντί του και γενναία το αποποιείται και προσπαθεί με κάθε τρόπο να περάσει στις επόμενες γενιές ότι δεν πρέπει να ξαναγίνει με κανένα τρόπο κάτι παρόμοιο! Ιδανικά έτσι μόνο θα μαθαίναμε από τα λάθη της ιστορίας... μπορεί όμως να γίνει αυτό;

—Σε ποιο χαρακτηριστικό της κοινωνίας μας ακουμπάει περισσότερο ο βασικός ρόλος που υποδύεστε, αυτός της εκτιμιάτριας έργων τέχνης;

—Στον στενόνε επικοινωνιακό μου χώρο συναισθηματισμούς, προσπαθεί με θεμιτά ή αθέμιτα μέσα να κάνει την καλύτερη οικονομική συμφωνία. Η ντόκτορ Εύα Μαρία Γκιούντερ είναι ο άνθρωπος του σήμερα, που κινείται, με μοναδικό κίνητρο, το κέρδος!

«Συχνά, τα τραύματα που κληρονομούμε από το παρελθόν θολώνουν την αντίληψή μας για το παρόν και δεν μας επιτρέπουν να αναγνωρίσουμε καθαρά όσα συμβαίνουν γύρω μας» λέει η ηθοποιός Έλενα Καλλινίκου, που υποδύεται την Τζούντιθ.

Ο κάθε χαρακτήρας κουβαλά την προσωπική του ιστορία, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το παρελθόν του. Έτσι, οι ρόλοι του θύτη και του θύματος διαπλέκονται, χωρίς σαφή διαχωρισμό.

ματος και της προσωπικής τους ωφέλειας, αγνώντας τη βαθύτερη ηθική ευθύνη. Η Τζούντιθ ενσαρκώνει το τραύμα που έχει κληρονομήσει και το εκφράζει πάνω στη σκηνή. Ωστόσο, όταν έρχεται αντιμέτωπη με τις δικές της ευθύνες, τις αναγνωρίζει; Η συμπεριφορά της αντικατοπτρίζει την αμφισβησία της ανθρωπίνης φύσης απέναντι σε ηθικά διλήμματα, αφήνοντας το κοινό να αναρωτιέται για το πού τελειώνει η ευθύνη του ενός και αρχίζει του άλλου.

Οι χαρακτήρες επιχειρηματολογούν

Ο καινοτόμος και ακάματος Κόλιν Ρένφριου

Το Ινστιτούτο Κύπρου αποχαιρετά τον «Λόρδο» της Κέρου των Κυκλάδων, έναν από πιο σημαντικούς αρχαιολόγους στον κόσμο

Των **ΕΥΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ**
και **MICHAEL BOYD**

Η αρχαιολογική κοινότητα θρηνεί την απώλεια του Κόλιν Ρένφριου, που πολλοί θεωρούσαν τον σπουδαιότερο εν ζωή αρχαιολόγο στον κόσμο, σε ηλικία 87 ετών, στις 24 Νοεμβρίου 2024. Γεννημένος ως Άντριου Κόλιν Ρένφριου στο Stockton-on-Tees στη βόρεια Αγγλία, ανακηρύχθηκε Βαρώνος Ρένφριου του Kaimsthorn το 1991. Αρχικά ξεκίνησε τις σπουδές του στις φυσικές επιστήμες στο Κέιμπριτζ, αλλά στη συνέχεια στράφηκε στην αρχαιολογία και την ανθρωπολογία, τομείς στους οποίους ανέπτυξε παράλληλα ενδιαφέροντα τόσο για τη φύση της αρχαιολογίας ως επιστήμης όσο και για την προϊστορία του νότιου Αιγαίου. Στη δεκαετία του 1960 και ειδικά τη δεκαετία του 1970, ήταν μία από τις ηγετικές μορφές μεταρρύθμισης στον κλάδο της αρχαιολογίας, προωθώντας τη «νέα» ή «διαδραστική» αρχαιολογία. Το βιβλίο του το 1972, «The Emergence of Civilization» θεωρείται ευρέως ως ένα από τα πιο σημαντικά για την αρχαιολογία του Αιγαίου. Συνδυάζοντας τη θεωρητική του προσέγγιση με το ενδιαφέρον του στην 3η και 2η χιλιετία π.Χ. στο Αιγαίο, δημιούργησε μία από τις ελάχιστες ολοκληρωμένες αναλύσεις μιας συνεκτικής χρονικής περιόδου και περιοχής μέσα από τη διαδραστική του προσέγγιση.

Αν και επέστρεφε ξανά και ξανά στην Ελλάδα καθ' όλη τη διάρκεια της καριέρας του, τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα δεν περιορίστηκαν γεωγραφικά,

Στις καινοτόμες ανασκαφές στην Κέρο, που διηύθυνε για πολλά χρόνια και χρησιμοποίησε διεπιστημονική μεθοδολογία ο Κόλιν Ρένφριου, αποκαλύφθηκε η πολυπλοκότητα ενός από τους σημαντικότερους χώρους στο Αιγαίο και θεωρείται ευρέως το πρώτο θαλάσσιο ιερό στον κόσμο.

Μία από τις πολλές **συνεισφορές του καθηγητή Ρένφριου στην αρχαιολογία ήταν η πρωτοποριακή ενσωμάτωση της αρχαιολογικής επιστήμης στην ερμηνεία των ανασκαφικών δεδομένων.**

και έγραψε εκτενώς για την προϊστορία της Βρετανίας και της Ευρώπης. Η ακαδημαϊκή του καριέρα ξεκίνησε μετά το διδακτορικό του στο Πανεπιστήμιο του Sheffield, όπου αποτέλεσε μία από τις ηγετικές μορφές του τμήματος, προτού γίνει καθηγητής στο Southampton το 1972. Από το 1981 έως τη συνταξιοδότησή του το 2004, υπηρέτησε ως Disney Professor of Archaeology στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ,

Υπήρξε επίσης Master του Jesus College (1986-1997) και ιδρυτικός διευθυντής του Ινστιτούτου Αρχαιολογικής Έρευνας McDonald στο Cambridge (1990-2004). Το Ινστιτούτο αυτό, με πολλαπλά εργαστήρια αφιερωμένα σε διαφορετικούς κλάδους της αρχαιολογικής επιστήμης, ενσάρκωσε το όραμά του για την αρχαιολογική επιστήμη που παρέχει ακριβή δεδομένα μέσα σε ένα ευρύτερο ακαδημαϊκό περιβάλλον.

Η ανασκαφική έρευνά του ξεκίνησε με τον Νεολιθικό οικισμό του Σάλιαγκου δίπλα στην Αντίπαρο, σε συνεργασία με τον Τζον Έβανς τη δεκαετία του 1960. Συνέχισε με ανασκαφές στους Σιταγρούς της Μακεδονίας. Αργότερα, στην Αμοργό και οι θέσεις της Φυλακωπής στη Μήλο και της Κέρου έγιναν συνώνυμα με το όνομά του.

Μία από τις πολλές συνεισφορές του καθηγητή Ρένφριου στην αρχαιολογία ήταν η πρωτοπορι-

ακή ενσωμάτωση της αρχαιολογικής επιστήμης στην ερμηνεία των ανασκαφικών δεδομένων. Αυτή η προσέγγιση αποτυπώθηκε με ενδεικτικό τρόπο στις καινοτόμες ανασκαφές στην Κέρο, που διηύθυνε για πολλά χρόνια και χρησιμοποίησε διεπιστημονική μεθοδολογία, για να αποκαλύψει την πολυπλοκότητα ενός από τους σημαντικότερους χώρους στο Αιγαίο. Η Κέρος, που βρίσκεται στην καρδιά των Κυκλάδων θεωρείται ευρέως το πρώτο θαλάσσιο ιερό στον κόσμο, ένας χαρακτηρισμός που υπογραμμίζει τη σημασία του στη μελέτη των προϊστορικών δικτύων και των τελετουργικών τοπιών.

Ένα σημαντικό στοιχείο της ανασκαφής της Κέρου ήταν οι αναλυτικές μέθοδοι για τη μελέτη αρχαιολογικών ευρημάτων που πραγματοποιήθηκαν στην Κύπρο, χάρη στη στενή συνεργασία μεταξύ του Ινστιτούτου Κύπρου και της ερευνητικής ομάδας της

Κέρου, με επικεφαλής τη δρ Εύη Μαργαρίτη και τον δρ Michael Boyd. Πολλές μελέτες υλικών από την Κέρο πραγματοποιήθηκαν στο Ινστιτούτο Κύπρου, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης φυτικών και ζωικών καταλοίπων, μεταλλουργικών ευρημάτων, καθώς και καινοτόμων τρισδιάστατων μοντέλων και αναπαραστάσεων εικονικής πραγματικότητας (VR) του χώρου. Οι προσπάθειες αυτές καθοδηγήθηκαν από ερευνητές όπως η Μαρίνα Φάκα και ο δρ Γεώργιος Αρτόπουλος στα εργαστήρια του Ερευνητικού Κέντρου Επιστήμης και Τεχνολογίας στην Αρχαιολογία και τον Πολιτισμό (STARC) του Ινστιτούτου Κύπρου.

Η γενναιοδωρή χρηματοδότηση από το Ίδρυμα Λεβέντη και το Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας της Κύπρου ανέδειξε περαιτέρω το ερευνητικό πρόγραμμα της Κέρου, καθιστώντας την Κέρο αναπόσπαστο μέρος της έρευνας του Ινστιτούτου Κύπρου στην αρ-

χαιολογική καινοτομία. Σε μια συγκινητική αναγνώριση αυτής της συνεργασίας και των επιτευγμάτων της, ο καθηγητής Ρένφριου έδωσε μία αξέχαστη διάλεξη στο Ινστιτούτο, αναλογιζόμενος τον μετασχηματιστικό ρόλο των αρχαιολογικών επιστήμων.

Σε προσωπικό επίπεδο, ο καθηγητής Ρένφριου άφησε ανεξίτηλο το αποτύπωμα του στους συναδέλφους και τους φοιτητές του. Οι στενοί του συνεργάτες, δρες Boyd και Μαργαρίτη, συχνά επισημαίνουν τη βαθιά του επιρροή στη νεότερη γενιά αρχαιολόγων. Η αφοσίωσή του στην ενίσχυση των νέων επιστημόνων είναι εμφανής στην ανάπτυξη και τη συνοχή της ερευνητικής ομάδας της Κέρου, μια κληρονομιά που συνεχίζει να εμπνέει.

Ο καθηγητής Ρένφριου ήταν επίσης ιδιαίτερα θαυμαστός για την αδιάκοπη αφοσίωσή του στην αρχαιολογία. Είτε ήταν το ποδήλατό του σταθμευμένο έξω από το McDonald Institute τα Σαββατοκύριακα είτε το φως που έλαμπε αργά από το γραφείο του, το πάθος του για την αρχαιολογία και η αδιάλειπτη αναζήτηση γνώσης αποτέλεσαν αξιοθαύμαστο παράδειγμα για όλους όσους συνεργάστηκαν μαζί του.

Στο Ινστιτούτο Κύπρου τιμούμε τον καθηγητή Renfrew όχι μόνο ως λαμπρό ακαδημαϊκό και εμπνευσμένο δάσκαλο, αλλά και ως έναν ευγενικό και γενναιοδωρο άνθρωπο, του οποίου το όραμα και η ηγεσία έχουν διαμορφώσει βαθιά τον τομέα της αρχαιολογίας. Είμαστε βαθιά ευγνώμονες για τις συνεισφορές του και για την κληρονομιά που άφησε πίσω του.

'TIS THE SEASON

LARNACA

Christmas

LAND

EUROPE SQUARE LARNACA

Μέγας Χορηγός:

EUROBANK Cyprus

Χορηγοί:

ALAMBRA

TO GRAP MOO

PARK PALIATSO

VASSOS Psatolimano

Primo

Fontana

Parex

Pharma LEAD

ION ITA PANTA

LUNO COFFEE

GIANTS

Χορηγός Επικοινωνίας:

DEE JAY 93.5

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΙΣΙ

Ρασίντ Τζόνσον

Στα 47 του χρόνια, ο πολυδιάστατος Αμερικανός εικαστικός Ρασίντ Τζόνσον παρουσιάζει μια νέα έκθεση έργων του στο Παρίσι, στην γκαλερί Hauser & Wirth (δεξιά όχθη, κοντά στα Ηλύσια Πεδία). Η έκθεση με τίτλο «Ανιμα» (από τον ανιμισμό) ξετυλίγει τη φιλοσοφική κοσμοθεωρία του Ρασίντ Τζόνσον και την πολυμορφία των έργων του (ζωγραφική, βίντεο, γλυπτική), που αντανακλά τη βαθιά αντίληψή του για τον εσωτερικό αναστοχασμό. Ο Τζόνσον πρεσβεύει την ολότιπη και το ενιαίο πνεύματος και ύλης.

ΡΩΜΗ

Αναγέννηση της Αδριατικής

Εξι κορυφαία έργα τέχνης προερχόμενα από την Πινakoθήκη Ποντέστι της Ανκόνας παρουσιάζονται στα μουσεία του Καπιτωλίου στη Ρώμη. Είναι ένα κορυφαίο γεγονός καθώς σπανίως έχει κανείς την ευκαιρία να δει αυτά τα έργα της Αναγέννησης από την Αδριατική με τις υπογραφές των Τισιάνο, Τσικαρέλο, Κριβέλι, Λότο και Γκουερτσίνιο. Τα έργα, που περιλαμβάνουν μεγάλα τέμπλα, εκπροσωπούν μια ιδιαίτερη εποχή της ιταλικής τέχνης από την ύστερη γοτθική περίοδο ως το μπαρόκ.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Πιετ Μοντριάν

Το Μουσείο Γκούγκενχάϊμ της Νέας Υόρκης κατέχει μια από τις σημαντικότερες συλλογές σχεδίων και έργων ζωγραφικής του Πιετ Μοντριάν (1872-1944). Μια επιλογή από αυτήν την πλούσια συλλογή αποτελεί την έκθεση που επιμελήθηκε η διευθύντρια του Γκούγκενχάϊμ, Μάριετ Βέστερμαν. Η έκθεση εστιάζει σε έργα που αφηγούνται την εξέλιξη του τόσο ιδιαίτερου καλλιτέχνη από το πειραματικό στάδιο της αφετηρίας του στην Ολλανδία έως την πιο παραγωγική περίοδο του στο Παρίσι και αργότερα στη Νέα Υόρκη.

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ

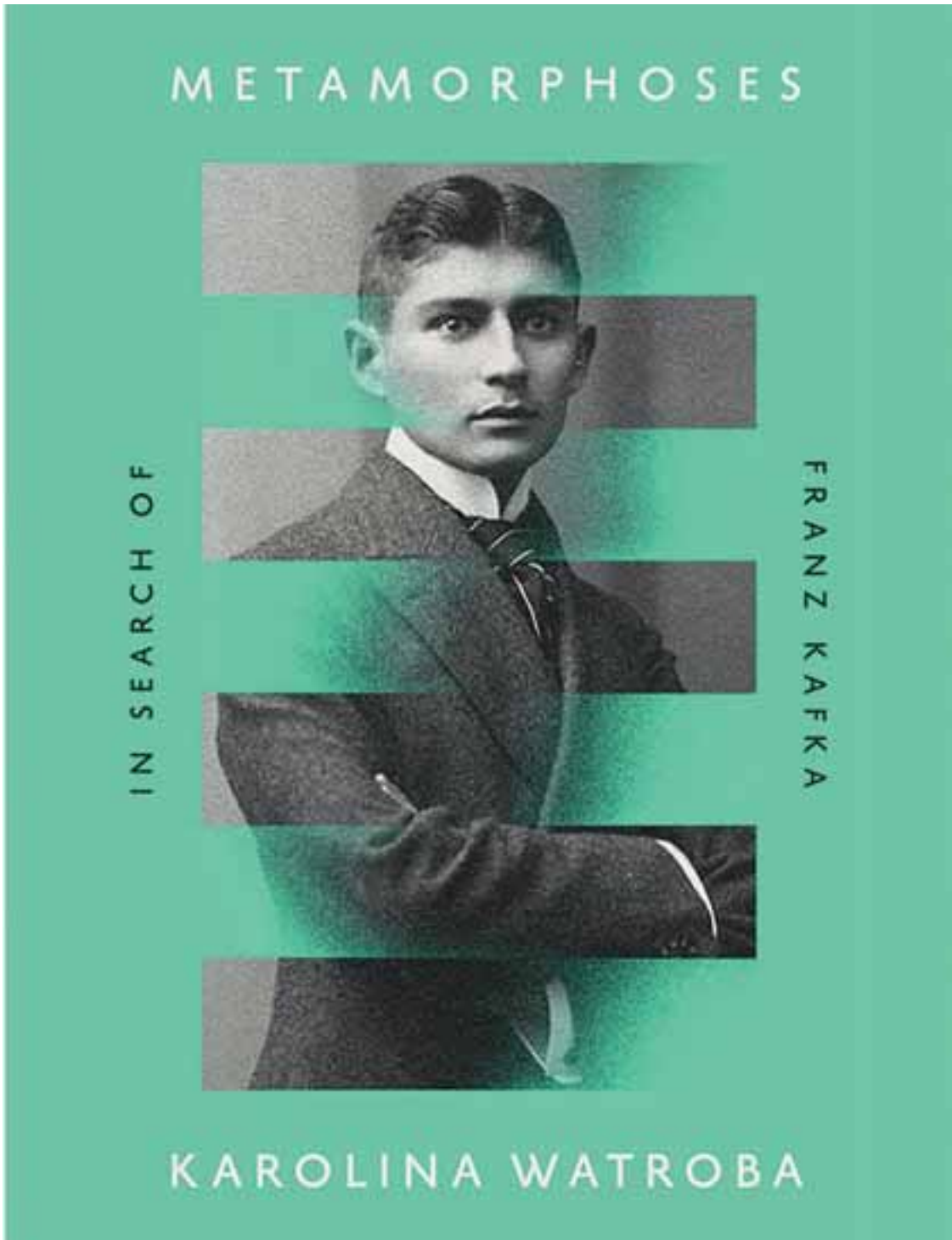
Ρομαντισμός

Η έκθεση αφιέρωμα στο πνεύμα του Ρομαντισμού συνεχίζεται στο Εθνικό Μουσείο της Στοκχόλμης έως τις 5 Ιανουαρίου. Η έκθεση επιχειρεί να διαστείλει τα όρια του πέραν του 19ου αιώνα και να φέρει κοντά σε κορυφαία έργα εποχής και πολλές δημιουργίες συγχρόνων καλλιτεχνών. Υπάρχουν δάνεια από μουσεία της Γερμανίας, της Νορβηγίας και της Γαλλίας που εμπλουτίζουν την πλούσια συλλογή του μουσείου. Στη φωτογραφία, έργο του Γιόχαν Κρίστιαν Νταλ από το 1819.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Καλλιγραφία

Το Μετροπόλιταν της Νέας Υόρκης παρουσιάζει δύο μεγάλα έργα - εγκαταστάσεις του Τσάιβανέζου καλλιτέχνη Τονγκ Πανγκ-Τζε, 82 ετών, από τους πλέον φημισμένους παγκοσμίως εικαστικούς δημιουργούς με αντικείμενο την καλλιγραφία. Τα δύο μεγάλων διαστάσεων έργα του έχουν τοποθετηθεί στους δύο ανατολικούς τοίχους της Μεγάλης Αίθουσας που στεφανώνουν την είσοδο του μουσείου. Είναι η τρίτη ανάθεση σε καλλιτέχνες για έργα προορισμένα να τοποθετηθούν σε αυτήν την προνομιούχο θέση.

Νέο δοκίμιο για τον Κάφκα από την Καρολίνα Βατρόμπα: «Αναζητώντας τις Μεταμορφώσεις του Φραντς Κάφκα».

Η περίπτωση Φραντς Κάφκα γενννάει διαρκώς ιδέες

Η επέτειος των 100 χρόνων από τον θάνατο του Φραντς Κάφκα προκαλεί διεθνώς αφιερώματα, θεατρικές παραστάσεις, επανεκδόσεις και εκθέσεις. Όταν ο Κάφκα πέθανε το 1924 από φυματίωση σε ηλικία 40 ετών, λίγοι μπορούσαν τότε να προβλέψουν την επιρροή της λογοτεχνικής παραγωγής του. Το σχετικό μικρό σε όγκο έργο του είχε εντυπωσιακή επιδραστικότητα, γέννησε ρεύματα σκέψης και πυροδότησε κύματα δημιουργίας καθ' όλη τη διάρκεια του περασμένου αιώνα.

Η δύναμη του Κάφκα συνεχίζεται και στην εποχή μας. Το Μουσείο και η Βιβλιοθήκη Μόργκαν στη Νέα Υόρκη οργάνωσαν τη δική τους συμμετοχή στην επέτειο Κάφκα εγκαινιάζοντας μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και πρωτότυπη έκθεση, η οποία θα παραμείνει ανοικτή έως τις 13 Απριλίου.

Η έκθεση παρουσιάζει για πρώτη φορά στις ΗΠΑ την εξαιρετική συλλογή της Βοδλινιανής Βιβλιοθήκης της Οξφόρδης. Περιλαμβάνει σπάνια λογοτεχνικά χειρόγραφα, αλληλογραφία, ημερολόγια και φωτογραφίες, όλα σχετικά με τη ζωή και το έργο του Φραντς Κάφκα, περιλαμβανομένου του πρωτότυπου χειρογράφου της νουβέλας του «Η μεταμόρφωση», η οποία κυκλοφόρησε το 1915. Στην έκθεση

έχουν επίσης περιληφθεί τα χειρόγραφα και άλλων βιβλίων του Κάφκα, όπως «Αμερική» (1927) και «Πύργος» (1926). Επιστολές και καρτ ποστάλ σταλμένες στην αγαπημένη αδελφή του, Οτλα. Τα προσωπικά ημερολόγιά του, στα οποία υπάρχουν μέχρι και κομμάτια για λογοτεχνικά έργα, ή ολόκληρα έργα, όπως «Η Δίκη» (γράφτηκε στις αρχές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου αλλά εκδόθηκε μετά θάνατον). Υπάρχουν επίσης σχέδια που ικνογραφούσε, οικογενειακές φωτογραφίες καθώς και τα σημειωματάρια του όταν μελετούσε εβραϊκά.

Πέραν όλων αυτών, η έκθεση στο Μουσείο και Βιβλιοθήκη Μόργκαν εξετάζει και τη μετά θάνατον επίδραση του έργου του Κάφκα, από την περιπλοκή διαδρομή των χειρογράφων του έως τη δημιουργία της λογοτεχνικής περσόνας του αλλά και του επιθέτου «καφκικός», όπως και τη διασύνδεση του κόσμου του με το θέατρο, τον χορό, τον κινηματογράφο και τις εικαστικές τέχνες. Μέσω άλλων συλλογών έχουν επιλεγεί επίσης εικαστικά έργα εμπνεόμενα από τον Κάφκα, όπως το πορτρέτο από τον Αντί Γουόρхол, μέρος της σειράς του 1980 «Δέκα Πορτρέτα Εβραίων του Εικοστού Αιώνα». Η Μόργκαν εξέδωσε επίσης τα έργα του Κάφκα με θαυμασία εξώφυλλα.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ο καθείς ας απευθυνθεί στο πρόσωπο του δικού του πόθου...

Όταν ο ένας έκλεινε τα μάτια του, ο άλλος μόλις που τα άνοιγε. Ο Γαλλοφλαμανδός συνθέτης Ορλάντο ντι Λάσο, γεννημένος το 1532, άφησε τον μάταιο τούτο κόσμο το 1594. Μερικά χρόνια πριν, το 1582, γεννιόταν στην Αγγλία ο Σαίξπηρ (ο Βάρδος έκλεισε τα δικά του μάτια το 1616).

Έχουν καμία σχέση οι δυο τους; Τυπικά, όχι. Αλλά ο κύριος Γκρι κάνει τα δικά του: βρίσκει στις τυχαίες συγκυρίες αφηγηματικά νήματα (και νοήματα). Ας εξηγηθώ: σχεδόν ταυτόχρονα έπεσαν στα χέρια του ένα βιβλίο και ένα μουσικό άλμπουμ. Το πρώτο, του Σαίξπηρ - το δεύτερο, του Ντι Λάσο.

Το βιβλίο: τα περίφημα «Σονέτα», σε μετάφραση και σχολιασμό του Ερρίκου Σοφρά (εκδ. Μεταίχμιο - από τον ίδιο μεταφραστή και εκδοτικό οίκο είχε κυκλοφορήσει πριν από λίγα χρόνια μια πο-

«Στις σάρκας σου
το πάθος βρίσκω λογική,
(...) Εμφύλιο έχουν
το μίσος κι η αγάπη
εντός μου».

λύ φροντισμένη έκδοση των «Ανθών του κακού» του Μποντλέρ). Ο κύριος Γκρι αναζήτησε το διάσημο σονέτο με το οποίο ανακάλυψε στα 19 του τα ερωτικά σαιξπηρικά «Σονέτα» όταν είδε τον «Κύκλο των χαμένων ποιητών» στο σινεμά (πάνε τόσο πολλά χρόνια πα...): «Shall I compare thee to a summer's day?/ Thou art more lovely and more temperate». Στην ωραία μετάφραση του Σοφρά: «Σε μέρα θερινή πώς να σεβάλω πλάι;/ Την ξεπερνάς σε ομορφιά, σ' απαλοσύνη».

«**Orlando. A Melancholic Portrait**»: Το εξώφυλλο του άλμπουμ του Simon-Pierre Bestion και του συνόλου La Tempête.

Ο καθείς ας απευθυνθεί στο πρόσωπο του δικού του πόθου. Ο κύριος Γκρι κάποτε το είχε απευθύνει σε ένα ωραίο κορίτσι (όχι με μεγάλη επιτυχία, είναι η αλήθεια, αλλά ας είναι...).

Το μουσικό άλμπουμ: ένας ακόμα έξοχος δίσκος-concept από την Alpha Classics με 21 σύντομα αριστουργήματα του Ορλάντο ντι Λάσο, ανυπέρβλητου μαστορά της φωνητικής μουσικής κατά την όψιμη Αναγέννηση. Τίτλος του: «Orlando. A Melancholic Portrait». Θρησκευτικά κατά βάση έργα, η πολυφωνική αρμονία των οποίων όμως έχει κάτι μεθυστικά, υποχθόνια ερωτικά.

Το concept εδώ είναι ότι ο Σιμόν-Πιερ Μπεστιόν με το σύνολο La Tempête έχει «πειράξει» με τον πλέον ευφάνταστο τρόπο τα μικρά αυτά διαμάντια εποχών σκοτεινών, αισθησιακών, υπερβατικών.

Ενίοτε θα ακούσετε πατινία, τζαζικές νύξεις, ρυθμούς ανοίκειους, αλλά το απρόσμενο είναι ότι το πνεύμα του Ντι Λάσο αναδύεται αυτούσιο. Ο κύριος Γκρι επιμένει πως είναι ότι πιο ατμοσφαιρικό, «κλασικό» και μοντέρνο έχει ακούσει τελευταία - διότι το κλασικό είναι και σύγχρονο.

Το άλμπουμ είναι αποτέλεσμα ανάθεσης στον Μπεστιόν από τον Βέλγο σκηνοθέτη Ιωάκειμ Τομ, ο οποίος το 2021 ετοίμαζε ένα ντοκιμαντέρ για τον Ντι Λάσο. Οπότε ο κύριος Γκρι ακούει τώρα αυτό το παράξενο soundtrack διαβάζοντας τα «Σονέτα» διά χειρός Σοφρά: «Της σωπής αγάπης μάθε τη γραφή/ Αν με τα μάτια ακούει η αγάπη, είναι σοφή». «Για κάθε αμάρτημά σου πάντα σε συγχωρώ./ Στις σάρκας σου το πάθος βρίσκω λογική, (...) Εμφύλιο έχουν το μίσος κι η αγάπη εντός μου»...

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ**

Τα τανκς και τα αχλάδια

Τα σοβιετικά τανκς έχουν εισβάλει στη Βοημία –ο Κούντερα δεν την αποκάλεσε ποτέ Τσεχοσλοβακία– και όλος ο κόσμος δεν έχει άλλο θέμα συζήτησης. Εκτός από τη μάνα του Κάρελ. Είναι Αύγουστος, τα αχλάδια έχουν ωριμάσει, η μάνα του Κάρελ είπε στον φαρμακοποιό να τα μαζέψει και εκείνος δεν το έκανε. Η μάνα θύμωσε. «Η μαμά δεν μπορούσε να τον συγχωρέσει, κι αυτό έβγαζε τον Κάρελ και τη Μαρκέτα απ’ τα ρούχα τους: όλοι σκέφτονται τα τανκς, κι εσύ σκέφτεσαι τ’ αχλάδια, τη μάλωναν. Επειτα μετακόμισαν, παίρνοντας μαζί τους την ανάμνηση της μικρότητάς της. Αλλά τα τανκς είναι όντως πιο σημαντικά από τ’ αχλάδια; Με το πέρασμα του χρόνου ο Κάρελ συνειδητοποίησε πως η απάντηση σ’ αυτό το ερώτημα δεν είναι τόσο αυτονόητη όσο νόμιζε πάντα, κι άρχισε να συμμερίζεται κρυφά την προοπτική της μαμάς, που είχε στο πρώτο πλάνο ένα μεγάλο αχλάδι και κάπου πίσω, μακριά, ένα τανκς όχι μεγαλύτερο από μια πασχαλίτσα, που από στιγμή σε στιγμή θα πετάξει και θα γίνει άφαντη. Α ναι! Τελικά, τελικά έχει δικίο η μαμά: το τανκς είναι φθαρτό, το αχλάδι αιώνιο» (Mίλαν Κούντερα, «Το βιβλίο του γέλιου και της λήθης», μτφρ. Γιάννης Η. Χάρης, Εστία, 2011, σ. 44, βλ. και σ. 64). Στο απόσπασμα αυτό αποτυπώνεται, με απολύτως κουντεριανό τρόπο (το αχλάδι είναι αιώνιο!), η στάση του συγγραφέα απέναντι στην πολιτική και στην ιστορία της πολιτικής.

Τα τανκς είναι φοβερά μηχανήματα, αλλά είναι πάντως μηχανήματα επιφάνειας, δεν μπορούν να αγγίξουν τα προαιώνια βάθη της ζωής, με τις αέναα επαναλαμβανόμενες χειρονομίες. Όσα τανκς και αν κινούνται στους δρόμους της Πράγας, οι μανάδες θα κοιμίζουν το βράδυ τα μωρά τους, τα παιδιά θα παίζουν, οι νέοι θα ερωτεύονται, όλοι θα φοβούνται τις αρρώστιες και τα αχλάδια αιωνίως θα συλλέγονται.

Η αντιπαράθεση ανάμεσα στα τανκς και τα αχλάδια εκφράζεται ήδη, στη συνάντηση του Λούντβιχ (τα τανκς) με τη Λουτσία (τα αχλάδια), στο «Αστείο» (1967), το πρώτο μυθιστόρημα

Διαδηλωτές στην Πράγα διαμαρτύρονται ενάντια στην εισβολή των Σοβιετικών στην Τσεχοσλοβακία τον Αύγουστο του 1968. Στο «Βιβλίο του γέλιου και της λήθης», η στάση του Κούντερα απέναντι στην πολιτική αποτυπώνεται με τη σύγκριση των τανκς –που είναι φθαρτά– με τα αχλάδια, που είναι αιώνια.

Σε έναν κόσμο που δεν πιστεύει στην αθανασία, η λύτρωση από την ιστορία δεν βρίσκεται στην αιωνιότητα, αλλά στην καθημερινότητα.

του Κούντερα, πριν δηλαδή από τον μοιραίο Αύγουστο του 1968 και την πραγματική εισβολή των τανκς στην Πράγα. Ο Λούντβιχ, που πιστεύει στην ιστορία, τόσο πολύ μάλιστα ώστε να την υποστεί (διαγράφεται από το κόμμα για ένα αστείο, αποβάλλεται από το πανεπιστήμιο, στρατεύεται), συναντάει τη Λουτσία, η οποία, αντίθετα, την αγνοεί εντελώς. Ο Λούντβιχ έχει σπάσει τα μούτρα του με την πολιτική παραγύπνωση, την ταξική πάλη, τη δικτατορία του προλεταριάτου, με τις τακτικές και τις στρατηγικές, για τα οποία η Λουτσία δεν έχει ιδέα. Ο Λούντβιχ, ο άνθρωπος ο πεπεισμένος ότι μακριά από το τιμόνι της Ιστορίας δεν υπάρχει ζωή, όταν συναντάει

τη Λουτσία βρίσκει «μια εντελώς καινούρια και αναπάντεχη ευκαιρία για ζωή: μπροστά [τ]ου απλώνονταν, κρυμμένο κάτω απ’ τα απλωμένα φτερά της Ιστορίας, το ξεχασμένο λιβάδι της καθημερινής ζωής, όπου [τον] περίμενε μια ταπεινή και φτωχή γυναίκα, αξία όμως ν’ αγαπηθεί: η Λουτσία» («Το αστείο», μτφρ. Γιάννης Η. Χάρης, Εστία, 2002, σ. 98). Η Λουτσία δεν τα είδε ποτέ τα μεγάλα φτερά της Ιστορίας, δεν άκουσε ποτέ το φτεροκόπημά τους, «δεν ήξερε τίποτα για την Ιστορία η Λουτσία: ζούσε κάτω απ’ αυτήν» δεν ένιωθε καμιά λαχτάρα γι’ αυτήν: της ήταν ξένη» δεν ήξερε τίποτα για τις μεγάλες και πρόσκαιρες έγνοιές της, εκείνη ζούσε για τις μικρές και αιώνιες έγνοιες τις δικές της» (σ. 98). Οι μεγάλες έγνοιες (τα τανκς) είναι πρόσκαιρες, οι μικρές (τα αχλάδια) είναι αιώνιες. Η Λουτσία θα πάρει από το χέρι τον Λούντβιχ και θα τον βγάλει έξω από την Ιστορία, θα τον οδηγήσει στη λύτρωση και την ευτυχία. Σε έναν κόσμο που δεν πιστεύει στην αθανασία, η λύτρωση από την ιστορία δεν βρίσκεται στην αιωνιότητα αλ-

λά στην καθημερινότητα. Ή, με άλλη διατύπωση, η μόνη υπερωτική αιωνιότητα που υπάρχει είναι οι παντοτινές και ακατάλυτες χειρονομίες της καθημερινής ζωής.

Ο Κούντερα, ένας άνθρωπος που τα πραγματικά τανκς τα υπέστη στην ίδια του τη ζωή, γνωρίζει βεβαίως καλά ότι έρχεται πολύ συχνά στην Ιστορία η μαύρη ώρα που δεν μας αφήνουν να μαζέψουμε τα αχλάδια μας. Είναι τότε που η Ιστορία γίνεται εφιάλτης: ποια αχλάδια μάζευαν στο Αουσβιτς, στο Γκούλαγκ, στα χαρακώματα των πολέμων ή σήμερα στη Γάζα και στο Χαρτούμ; Για αυτόν ακριβώς τον λόγο επινοεί την παρηγορητική ιδέα ότι τα τανκς και ο Χούσακ και όλοι οι τύραννοι είναι πρόσκαιροι, και όσο κακό και αν κάνουν θα φύγουν σαν τις πασχαλίτσες, ενώ τα αχλάδια είναι αιώνια και θα πάρουν εκδίκηση! Τους ανθρώπους βέβαια που χάθηκαν και τις ζωές που τσαλαπατήθηκαν από όλα αυτά τα πρόσκαιρα, μικρά και μεγάλα, τέρατα, δεν υπάρχει τίποτα να τους παρηγορήσει. Μόνο ένας κακόπιστος θα μπορούσε να σκεφτεί ότι ο Κούντερα το παραβλέπει αυτό. Πιστεύω πως στο αρχικό απόσπασμα που παρέθεσα, ο Κούντερα μόλις και μετά βίας συγκρατείται να μη φωνάξει: πηγαίνετε όλοι στο διάολο και αφήστε μας ήσυχους, αφήστε μας να μαζεύουμε τα αχλάδια μας.

Ομολογώ πάντως πως, αφού άκουσα και διάβασα κάμποσες περισπούδαστες αναλύσεις, μόνο με τον Κούντερα και τα αχλάδια του βρήκα τρόπο να παρηγορηθώ λίγο για τη νίκη αυτού του Τραμπ στην Αμερική, που τούτη τη φορά δεν εκλέχτηκε μπν ξέροντας ποιος είναι, όπως το 2016, αλλά ξέροντας και θέλοντας. Ο Τραμπ αγνοεί βεβαίως τον Κούντερα, ο Κούντερα όμως γνωρίζει την άγνοιά του, όπως ακριβώς ο Γκότφραντ, ο Κλεμέντις και όλοι οι άλλοι [κομμουνιστές ηγέτες της Τσεχοσλοβακίας] αγνούσαν τα πάντα για τον Κάφκα, αλλά ο Κάφκα γνώριζε την άγνοιά τους» («Το βιβλίο του γέλιου και της λήθης», ό.π., σ. 211). Είναι και αυτό, όπως και τα αχλάδια, μια κάποια νίκη. Μα δεν είναι λύση.

500ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΤΑΤΙΑΝΑ ΚΙΡΧΟΦ

Η Τατιάνα Κίρχοφ γεννήθηκε στην Αθήνα το 1988. Έχει σπουδάσει Ψυχολογία και υποκριτική. Από 27/11 και κάθε Τετάρτη στις 9.30 μ.μ. πρωταγωνιστεί στις «Σύγχρονες τραγωδίες» στο θέατρο Μικρός Κεραμεικός, σε κείμενο της ίδιας. Το νέο της βιβλίο, «Στο πανηγύρι την έχασα», κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Διόπτρα.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό νηλάι στο κρεβάτι σας;
Της Βερόνικα Ράιμο, «Ας πούμε πως είμαι εγώ». Πολύ σπιρτόζικη γραφή, με χιούμορ.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
«Στις αρχαίες τραγωδίες ο άνθρωπος αναμετρείται με τον θεό. Στις σαιχηπικές τραγωδίες ο άνθρωπος αναμετρείται με τον άλλον άνθρωπο. Στις σύγχρονες τραγωδίες ο άνθρωπος αναμετρείται με τον εαυτό του», Δ. Λιοντίνης.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Του Κάφκα το «Γράμμα στον πατέρα μου», βαθιά εξομολογητικό.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.
Στα πρώτα χρώματα της μέρας, στην ψυχία, ακούγοντας μόνο τον ήχο της θάλασσας.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν;

Οχι, συνήθως εμπιστεύομαι το γούστο μου.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;
Οι ζωντανοί ήρωες και τα δυνατά φιλοσοφικά νοήματα.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;
Κάνω το εξής: όταν πάω σε ένα βιβλιοπωλείο αγοράζω πολλά βιβλία μαζί, γύρω στα δέκα. Επειτα τα αφήνω μέσα στη σασκούλα και όταν τελειώσω κάποιο, βάζω το χέρι στη σασκούλα και τραβάω ένα στην τύχη. Δεν μ’ αρέσει να ξέρω ποιο θα είναι το επόμενο που θα διαβάσω. Θέλω –όσο μπορώ– να εκπλήσσομαι.

Με τι τρόπο επηρεάζουν τα βιντεοπαιχνίδια τη ζωή του ήρωα στο βιβλίο σας, του Ιάκωβου;
Λειτουργούν με εθιστικό τρόπο, όπως όλες οι εξαρτήσεις. Ανεβάζουν την ντοπαμίνη, η οποία είναι η ουσία που δημιουργεί ενέργεια και κίνητρο, κι όσο περισσότερο ανεβάνει, τόσο περισσότερο θέλεις να ξαναζήσεις το ερέθισμα αυτό. Όλο το ζητούμενο τίθεται στο ερώτημα «Τι θυσιάζεις σ’ αυτή τη ζωή για την ντοπαμίνη;». Κι έτσι ερχόμαστε στο κεντρικό θέμα του μυθιστορήματος που δεν είναι άλλο από την ελευθερία. Από την άλλη, βέβαια, στο βιβλίο δεν δαιμονοποιείται η τεχνολογία, ούτε το gaming. Υπάρχουν άνθρωποι που βρίσκουν καταφύγιο μέσα σ’ αυτά τα παιχνίδια. Για μερικούς ο φανταστικός κόσμος λειτουργεί ευεργετικά.

Πώς βλέπετε τη σημερινή γενιά των νέων; Τι θα πρέπει να κάνει η κοινωνία για να τους «ακούσει»;
Να τους δώσει βήμα. Να μιλήσουν, να ακουστούν. Η νέα γενιά είναι πολύ πιο εξελιγμένη κι από τη δική μου κι από τις προηγούμενες. Είναι παιδιά που έχουν την πληροφορία για το στιδήποτε ένα κλικ μακριά από το δάχτυλό τους. Παιδιά που είναι περισσότερο ευαίσθητοποιημένα κοινωνικά. Είναι το μέλλον. Αν είναι να αλλάξει κάτι σ’ αυτόν τον κόσμο, θα αλλάξει απ’ την ορμή των νιάτων.

Επιμέλεια: **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ**

ΝΕΑΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ

ΑΝΝΑ ΚΟΥΠΠΑΝΟΥ
«Όταν μας άφησε η θάλασσα»
εκδ. Πατάκι, 2024, σελ. 238

Η Άννα Κουππάνου έγραψε το «Όταν μας άφησε η θάλασσα», που είναι όπως λέει και ο υπότιτλος του βιβλίου μία ιστορία βασισμένη σε πραγματικά γεγονότα από την Κύπρο του 1974. Ασχολείται με την όχι και τόσο γνωστή ιστορία των ανήλικων προσφυγόπουλων που μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα, σε διάφορες δομές, αλλά και οικογένειες, από τον πρώτο κιόλας μήνα μετά την τουρκική εισβολή. Η συγγραφέας καταπιάνεται με την ιστορία δύο αδελφών, της Κατερίνας και του Μιχάλη, που είναι ουσιαστικά δύο ασυνόδευτα προσφυγόπουλα, που στέλνονται στην Ελλάδα, με σκοπό τη φιλοξενία τους σε ιδρύματα ή οικογένειες, «μακριά από τον τρόπο του πολέμου». Η Άννα Κουππάνου, με την απαιτούμενη ευαισθησία, χωρίς όμως μελοδραματισμό, ξετυλίγει έναν διαφορετικό μέγало ταξίδι των δύο προσφυγόπουλων, που αναγκάζονται να φύγουν μακριά από τον γενέθλιο τόπο τους, μα και από την ίδια την παιδικότητά τους. Όπως σημειώνει η συγγραφέας για να γράψει το βιβλίο αυτό ερευνήσε, διάβασε, μίλησε και άκουσε ιστορίες και εν τέλει έφτιαξε τη δική της ιστορία, που όμως είναι ντυμένη με την αλήθεια της πραγματικότητας παιδικών ψυχών που έφυγαν από τον πόλεμο, αφήνοντας πίσω τους μια πρώτη ζωή... Η Άννα Κουππάνου, μεταξύ άλλων, έχει τιμηθεί με το Κρατικό Βραβείο Λογτεχνίας της Κύπρου για Βιβλίο για Μεγάλα Παιδιά και Εφήβους (2020, 2016), με το Α΄ βραβείο του Κυπριακού Συνδέσμου Παιδικού Νεανικού Βιβλίου (2001, 2015), με το βραβείο Λογτεχνικού Βιβλίου για Παιδιά του περιοδικού Ο Αναγνώστης (2015).

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Παράλογα πένθη

ΑΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ
Τρία επί ψυχής
εκδ. Μεταίχμιο, σελ. 320

Η Άνι κλείνει τα τριάντα στη χειρότερη στιγμή της ζωής της. Είναι μες στη σύγχυση, την οποία επιτρέπει η κυρία Μέλπω, η ψυχοθεραπεύτριά της. Υστερα από κάθε συνεδρία επιβεβαιώνει την εντύπωσή της πως κάνει «κακή χρήση της ζωής» της. Ενιωθε «κομμάτι ενός παρατραβηγμένου αστείου». Θα ήθελε τα πράγματα να βγάζουν νόημα. Θα ήθελε να είχε έναν καλύτερο εαυτό, αλλά υποψιάζεται πως ήταν αρκετά τεμπέλα για να κάνει τη δουλειά. Θα ήθελε να ξέρει αν το πρόβλημά της ήταν διαχείρισιμο. Και ποιο στ’ αλήθεια ήταν, από τη στιγμή που ολοένα μάζεψε έναν σωρό «αυτοδημιούργητα προβλήματα». Προπάντων θα ήθελε να μη δείχνει παράξενη. Η Άνι είχε πολλά προβλήματα, αλλά ένα από τα πιο βασικά ήταν μπν την περάσουν για προβληματικά».

Το σοβαρότερο πρόβλημα της Άνι είναι η προσκόλληση στο παρελθόν. Η ίδια και οι δύο φίλοι της από το λύκειο, η Δάφνη και ο Μπάντι, εκδίλυναν συμπτώματα μιας ατελούς ενηλικίωσης. Βέβαια, η οιονεί ανηλικιότητά τους ήταν αρκούτσως επιχορηγούμε-

νη. Δεκατέσσερα χρόνια μετά τον αδόκητο θάνατο του καλύτερου της φίλου, του Φίλιππου Κάππα, η Άνι παρέμενε διαρκώς συντροφευμένη από εκείνον. Ο Φίλιππος Κάππας «δεν είχε λείψει ποτέ από οπουδήποτε: ήταν ο πιο παρών νεκρός που είχε γνωρίσει στη ζωή της». «Για την Άνι, ζούσε στις μεγάλες φωταψίες μιας μνήμης χωρίς διακόπτες». Δεν ήταν μόνο μόνιμος κάτοικος των ονείρων της, αλλά συχνά της μιλούσε «ως ενεστωτικός παράγοντας της ζωής της».

Στο δεύτερο μυθιστόρημά του ο Άρνης Αλεξανδρής αποθεώνει την παντοκρατορία της πλιθιότητας. Μπορεί η Άνι κάπως να διασώζεται, χάρη στην απαρασάλευτη ντροπή της, αλλά οι φίλοι της παραδέρνουν μεταξύ παράνοιας και κουφόνοιας. Η υπερφιλήλ, ξιπασμένη Δάφνη εναλλάσσει πόζες και φαντασιακές ενασχολήσεις, ενώ ύστερα από τριάντα χρόνια δραματοποιημένου βίου φιλοδοξεί να διαπρέψει στη διεθνή μουσική σκηνή. Ο Μπάντι,

από την άλλη, με την εντρύφωσή του σε μια αυτοσχέδια ιατρική, προφητεύει από ήσσονα συμπτώματα μοιραίες παθήσεις. Γνώριζε ανησυχητικά πολλά πράγματα για ασθένειες, ήταν «ένας φετιχιστής νοσολάτρης».

Τα χειρότερα ο Αλεξανδρής τα επιφυλάσσει στους μεγαλύτερους του βιβλίου, στην κυρία Κάππα, τη μητέρα του Φίλιππου, στην κυρία Τερφικόρη, τη μητέρα της Άνι, που πενθεί τον σύζυγό της απομονωμένη σε ένα νησί, καθώς και στο ζεύγος Παπανικολάου, που πενθεί τη μοναχική κόρη του, το πτώμα της οποίας ουδέποτε βρέθηκε.

Από τους μυθιστορηματικούς χαρακτήρες, η κυρία Κάππα είναι ο πιο στραπατσαρισμένος. Σαλεμένη τελείως από τον θάνατο του γιου της, αναδείχθηκε σε τηλεπερσόνα-ντετέκτιβ. Η τηλεοπτική έκθεση επιδείνωσε σημαντικά τη συνωμοσιολογική της υστερία, με αποτέλεσμα η κυρία Κάππα να εξαρτά την αυτοσυντήρησή της από την ανα-

Οι ιστορίες είναι πυγολαμπίδες που ίπτανται

Ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης μιλάει στην «Κ» για το νέο του βιβλίο «Φάλτσα κεφαλής»

Συνέντευξη στον **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

Στο διήγημά του «Εργοστάσιο στο Χρούσου», ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης ταξιδεύει τον αναγνώστη σε έναν όρμο της Χαλκιδικής, στον όρμο του Χρούσου. Τρεις ναυτο-πρόσκοποι πηγαίνουν για εξερεύνηση με υπνόσακους, φαγητό, ένα μπουκάλι τσίπουρο άνευ σε ένα παλιό εργοστάσιο επεξεργασίας ρητίνης. Καταλήγουν όμως να βρίσκονται μπροστά σε μια άγνωστη ιστορία του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην οποία εμπλέκονται οι κατοικικές δυνάμεις, ένας συμμαχικός βομβαρδισμός και μια τραγική ανθρώπινη ιστορία με φόντο υπέροχες περιγραφές φύσης και θάλασσας. Το πραγματικό, η φαντασία, η φύση, τα ζώα, το παράδοξο και το υπερφυσικό, συνδυάζονται αριστοτεχνικά στη νέα συλλογή διηγημάτων του κορυφαίου πεζογράφου Γιώργου Σκαμπαρδώνη, «Φάλτσα κεφαλής», που κυκλοφόρησε πριν από λίγες μέρες από τις εκδόσεις Πατάκη.

Γιατί όμως «Φάλτσα κεφαλής»; «Λέμε “έκανε του κεφαλιού του”. Οπότε, “Φάλτσα κεφαλής” υπονοώ φάλτσα του μυαλού, απρόβλεπτες συμπεριφορές που παράγουν παράδοξες, αναπάντεχες ιστορίες και αφηγήσεις», μας λέει ο συγγραφέας. «Αλλά το φάλτσο συχνά σημαίνει και ευθυβολία. Παλιά εικά γράφει πως το διήγημα είναι απευθείας γκολ από κόρνερ, με φάλτσαριστό σουτ – μόνο έτσι μπορεί να μπει. Δηλαδή με καμπύλη τροχιά, με το λεγόμενο “κυνηγετικό φάλτσο” που λέμε και στο μπιλιάρδο. Που σημαίνει ότι, συχνά, το φάλτσο είναι λάθος, αλλά ενίοτε είναι και η πιο ορθή, έντεχνη διαδρομή. Στη λογοτεχνία, από λάθος δρόμο βγαίνεις ίσως στον σωστό, φανταστικό προορισμό».

– Το βιβλίο ανοίγει με μια χριστουγεννιάτικη ιστορία και κλείνει με ένα διήγημα για μια Ανάσταση. Εντός του βρίσκουμε ιστορίες που εκτυλίσσονται στο Άγιον Όρος και σε Επιταφίους. Τι ρόλο έχουν για εσάς η θρησκεία και η πίστη;
– Δεν έχει σημασία ο βαθμός της πίστης του καθενός. Δείτε τώρα που πλησιάζουν Χριστούγεννα, πώς μεταμορφώνονται και φωταγωγούνται τα πάντα. Πώς αλλάζει η διάθεση όλων, ανεξάρτητα αν πηγαίνουν ή όχι στην εκκλησία. Η Ορθοδοξία

στις ποικίλες εκδοχές της είναι μέρος του φρονήματός μας, είτε το παραδεχόμαστε είτε όχι. Δείτε πώς λάμπουν, ήδη, όλες οι δυτικές πρωτεύουσες. Αυτό είναι μια πραγματικότητα. Το θέλουμε δεν το θέλουμε (και δεν είναι θέμα πίστης) ο Σταυρός συνεχίζει όλη τη Δύση. Υπάρχει μια ιδιαίτερη γλυκύτητα κατά τις μέρες των εορτών, ένα άλλο αίσθημα, πανηγυρικό, υπάρχουν προαιώνιες τελετές που το έχουν εδραιώσει. Υπάρχει γενναιοδωρία, ανάγκη αγάπης, συνεύρεσης με τους συγγενείς και τους φίλους, μνημειώδη τραπέζια, θρύλοι, τσουρέκια, παλαβές ιστορίες. Υπάρχει η συγκινητική μνήμη των εορτών. Της παιδικής ηλικίας. Μεγαλώσαμε με τα κάλαντα, με τα χιόνια, με τα μάλλινα γάντια και τις ωραίες αφηγήσεις. Είναι κάτι βαθύ, πέρα από τη θρησκεία, που μετέχει στην ψυχοπνευματική υπόσταση του ευρέος λαού. Στο βιβλίο έχω μερικά εορταστικά διηγήματα – πάντα οι Γιορτές και η μαγεία τους ήταν προνομιακή θεματογραφία για το διήγημα, αλλά και για το μυθιστόρημα. Σκεφτείτε πόσο ντεκαφεινέ θα ήταν ένας χειμώνας χωρίς Χριστούγεννα, χωρίς Πρωτοχρονιά, χωρίς διηγήσεις. Δύσκολα θα τον αντέχαμε.

– Στρέφετε το βλέμμα του αναγνώστη εκτός Θεσσαλονίκης, στα μικρά χωριά της Χαλκιδικής, στα δάση και τα βουνά της Πέλλας, στην αγροτική ζωή και στο χωριό. Είναι μια αλλαγή στο δικό σας βλέμμα;

– Το ότι δεν ανεβαίνουμε στον Ολυμπο, αυτό δεν σημαίνει πως ο Ολυμπος έπαψε να υπάρχει. Ένας φίλος μου είπε πως θα πάει ταξίδι στην Κίνα. Του λέω, έχεις ταξιδέψει στα χωριά του Κίρκις; Όχι, μου απαντάει. Ε τότε, του λέω, τι δουλειά έχεις στην Κίνα; Τι θα καταλάβεις σε πέντε μέρες από Κίνα; Κι ένας συγγραφέας, οποιοσδήποτε, οφείλει κατ’ αρχήν να ταξιδεύει, να ψάχνει, να οργώνει τη χώρα του αναζητώντας την έμπνευση. Εγώ προσπαθώ να το κάνω συνειδητά. Οι ιστορίες, οι ωραίες αφηγήσεις υπάρχουν εκεί έξω, οι αρχικές ιδέες-σπινθηρισμοί είναι πυγολαμπίδες που ίπτανται στην περιφέρεια, στην επαρχία. Είναι αδέσποτα, μισοτελειωμένα τραγούδια που πλέουν στον αέρα και περιμένουν κάποιον να τα συλλάβει εν πάσει. Εκεί έξω είναι η πραγματική ζωή, η φύση, το σώμα, το χρώμα, το χρώμα. Η

Οι γιορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς ξυπνούν στον Γιώργο Σκαμπαρδώνη τη μνήμη της παιδικής ηλικίας. «Μεγαλώσαμε με τα κάλαντα, με τα χιόνια, με τα μάλλινα γάντια και τις ωραίες αφηγήσεις. Είναι κάτι βαθύ, πέρα από τη θρησκεία, που μετέχει στην ψυχοπνευματική υπόσταση του ευρέος λαού».

“

Σκεφτείτε πόσο ντεκαφεινέ θα ήταν ένας χειμώνας χωρίς Χριστούγεννα, χωρίς Πρωτοχρονιά, χωρίς διηγήσεις. Δύσκολα θα τον αντέχαμε.

Το τραύμα του Εμφυλίου δεν θα κλείσει ποτέ, γιατί κουβαλάμε εντός μας το εμφύλιο μένος. Απ’ την εποχή του Θουκυδίδη ζούμε με αυτό το σπορ.

θάλασσα και τα βουνά, τα χωριά και οι χωματόδρομοι, τα ζεστά καφενεύια που μας περιμένουν. Ο Μπρετόν έλεγε: «Αφήστε τον γάμο και πάτε για πουρνάρια».

– Οι αναγνώστες θα έρθουν μπροστά σε «άγνωστες» λέξεις, όπως οι «μπάφες», το «επικλινές κοπροθέσιο», το «ανεμοτουρλιάζω» ή κάποιες που αποφεύγονται πια, όπως «γύφτος». Σας προβληματίζει το «σιδέρωμα» της γλώσσας για λόγους πολιτικής ορθότητας;

– Οι «μπάφες» δεν έχουν σχέση, βέβαια, με τον μπάφο, είναι τα θηλυκά κεφαλόπουλα – έτσι τα λένε στη Θράκη. Το «επικλινές κοπροθέσιο» είναι από τη βυζαντινή γλωσσική παράδοση. Ενώ το «ανεμοτουρλιάζω» είναι ένα μοναδικό, εκπληκτικό ρήμα που σημαίνει το πώς αναστατώνει μια αλεπού ένα κοτέτσι γεμάτο κόττες όταν μπαίνει μέσα σε αυτό κι αρχίζει να τις πνίγει. Τώρα, οι γύφτοι λαϊκά λέγονται γύφτοι και μπορεί και να σε δείρουν άμα τους πεις Ρομά (όπως λέει ο Διογένης Δασκάλου), άσε που στη δυτική Μακεδονία «Ρομά» είναι μια ποικιλία ντομάτας. Ο καθεὶς μπορεί να τους λέει όπως θέλει, πιστεύω στην ανεξιγλωσσία. Σημασία έχει με πόσο σεβασμό ή όχι αντιμετωπίζονται εν προκειμένω

στην αφήγηση. Επειτα: απεχθάνομαι τη νοβοπάν λέξη «σεξεργάτρια». Τότε, πώς θα πεις τον νταβατζή; Σεξεργοδότη; Σεξαφεντικό; Και πώς θα αντικαταστήσεις την υπέροχη λέξη «τασταά»; Την πολιτική ορθότητα ποιος την επινόησε; Μην ξεχνούμε, δε, πως η λέξη «ορθόν», ιατρικά, έχει άλλη σημασία. Τι ορθότητα μπορεί να εκτοξεύσει;

– Ο ήρωάς σας στα «Γενέθλια» αποφασίζει να «αυτοκτονήσει» στα 101 του χρόνια με ένα τρελό τοιμπούσι, τρώγοντας ό,τι ήταν για εκείνον απαγορευμένο. Φεύγει χορτάτος, όπως γράφετε. Μοιράζεστε κι εσείς την ίδια φιλοσοφία ζωής;

– Ρώτησαν μια γιαγιά πώς έφτασε έως τα εκατόν τέσσερα χρόνια. Κι εκείνη απάντησε πως αυτό συνέβη διότι στα εκατόν τρία της έκοψε το τσιγάρο. Ναι, θα έλεγα πως σε κάποιο βαθμό είμαι Επικούρειος. Έχω μια ροπή προς την κατάχρηση. Είμαι κατωφερής στις απολαύσεις, όπως έλεγαν παλιότερα. Μ’ αρέσει το αλκοόλ, το τσιγάρο, τα ξενύχτια, οι εξωφρενικοί φίλοι, τα μάτια κα-τρορθώματα. Μ’ αρέσει να βλέπω μια τηλεοπτική σειρά συνέχεια, επί δύο τρεις μέρες παρατώντας τα πάντα. Μ’ αρέσει η μαραθίζα να κολύμβηση, το ατελείωτο

διάβασμα, μ’ αρέσουν τα βουνά και τα λαγκάδια. Απολαμβάνω μαζοχιστικά τις εμμονές μου. Βέβαια τώρα γέρασα πια και δεν αντέχω πολλά. Μετά το δεύτερο ποτό είμαι για να με παίρνει το ΕΚΑΒ. Αλλά, έτσι κι αλλιώς, δεν θα τη γλιτώσει κανένας, ακόμη κι αν πίνει σκέτο, εμφιαλωμένο νερό, φοράει ρολόι με ενδείξεις καρδιακών παλμών και κοιμάται με τις κόττες. Ας πεθάνει νηστικός – τι μας νοιάζει; Οι αρχαίοι έλεγαν «Ο Πλούτων ουκ αμείλει ουδενός». Αρα; Θα ξυπνήσω αύριο χαρούμενος ή, παρά τα γηρατειά μου, θα μετανιώσω που δεν εξάτλησα εκτός τα γούστα;

– Στον «Καστανοφύλακα» ο ένας από τους δύο εφήβους ήρωες έρχεται σε επαφή με το φάντασμα ενός καπετάνιου του ΕΛΑΣ στα βουνά του Κόζιακα, στα Τρίκαλα. Δεν έχει κλείσει το τραύμα του Εμφυλίου; Τα φαντάσματά του τρομάζουν ακόμη;

– Το τραύμα του Εμφυλίου δεν θα κλείσει ποτέ, γιατί κουβαλάμε εντός μας το εμφύλιο μένος, πέρα απ’ τη συγκεκριμένη αιματοπρή αντιπαράθεση. Απ’ την εποχή του Θουκυδίδη ζούμε με αυτό το σπορ. Δεν αντέχουμε τον γείτονα, ακόμη κι αν δεν έχει κατί-κα. Δεν έφταιγε ποτέ η κατσίκα.

Τη Θεσσαλονίκη αξίζει να την ερωτευτείς, αλλά όχι να την παντρευτείς

– Αν και η Θεσσαλονίκη είπαμε ότι δεν έχει ισχυρή παρουσία, ωστόσο δεν απουσιάζει παντελώς από τη συλλογή. Πολλοί σήμερα τη συνδέουν με τις δυνάμεις της Ακροδεξιάς και του συντηρητισμού. Ποιο είναι για εσάς το πρόσωπο της πόλης;
– Αυτά που λένε στην Αθήνα και αλλού περί Θεσσαλονίκης είναι μερικές φορές μονομερή κλισιό στα όρια του πιτορέσκ. Η πόλη είναι εντελώς αντιφατική και αενάως σπαρασσόμενη. Και συντηρητική και πρωτοποριακή, και δολοφονική και πδονική και κλειστή και ολάνοικτη. Εξαρτάται τι βλέπει ο καθέσι ή τι τον παρηγορεί να δει. Η Θεσσαλονίκη είναι βαθιά περίπλοκη και δυναμική – τη μελετώ μια ζωή και πάλι μου διαφεύγει. Δεν καθαρίζεις μαζί της εύκολα. Δηλαδή αξίζει να την ερωτευτείς, αλλά όχι και

να την παντρευτείς. Όπως κάθε πόλη εξάλλου. Που σημαίνει ότι αν πάθεις μαζί της βαριά εμμονή, σκέψου ότι υπάρχει και η Φλωρεντία και το Παρίσι, ή απλώς η ωραία και η μόνη Ζάκυνθος του Ανδρέα Κάλβου.

– Πώς θα χαρακτηρίζατε την περίοδο Μπουτάρη;

– Ο κυρ Γιάννης είναι ακόμη μια ιστορία του πώς αντιλαμβάνονται οι άλλοι αφαιρετικά την πόλη – παλιά με τον Ψωμιάδη είχαμε άλλα, αντίστροφα στερεότυπα. Ο Μπουτάρης άνοιξε το παιχνίδι, έφερε κάποιο αεράκι, έπαιξε εμπνευσμένα με τον τουρισμό. Ήταν συμπαθής, ήταν σταρ, αλλά ως δήμαρχος δεν άφησε κάποιο βαθύ αποτύπωμα στην όντως πόλη. Προφανώς υπήρξε ευθέως ευεργέτης και έμμεσα ευεργετικός, έδρασε

Η νέα συλλογή διηγημάτων του Γιώργου Σκαμπαρδώνη «Φάλτσα κεφαλής» κυκλοφόρησε πριν από λίγες μέρες από τις εκδόσεις Πατάκη.

θετικά, αλλά δεν μεταμόρφωσε υποστασιακά τη Θεσσαλονίκη σε πρακτικά, εννοώ, ζητήματα. Τον αγαπούσα, ήταν γλυκός, όμως ξέρω και τα όριά του επί του πραγματικού, παρά τις διάφορες μυθοποιήσεις. Νομίζω ότι ο Στέλιος Αγγελούδης θα αποδειχθεί πολύ καλύτερος δήμαρχος.

– Μετράτε πάνω από 40 χρόνια στα γράμματα. Ποιες ήταν οι λογοτεχνικές δυνάμεις της πόλης που σας επηρέασαν όταν ξεκινούσατε;

– Αν είχα κάποιες αρχικές επιρροές ήταν πιο πολύ απ’ τον Σολωμό (κυρίως τη «Γυναικα της Ζάκυνθος»), απ’ τον Μιχαήλ Μπυσσάν και τον Ροϊδη. Αλλά και από άλλους, κυρίως Γάλλους (Γκιντε Μοπασάν), Τσέχους και Λατινοαμερικανούς. Δύσκολο να περιγράψω το αμάλγαμα. Εξάλλου

επιπρεάζεται κανείς από όσους ήδη προϋπάρχουν κατά κάποιον τρόπο και εν σπέρματι εντός του. Βρίσκει δυναμικές ή πυροδοτικές αλληλουχίες. Αυτοεπιπρεάζεται διά τρίτων.

– Πολλοί νέοι συνδέουν και μαθαίνουν για τη Θεσσαλονίκη μέσα από τα τραγούδια των ράπερ που κατάνονται από εκεί. Εσείς, ποιες φωνές ξεχωρίζετε;
– Έχει κάποιους καλούς ευέλπιδες ράπερ – ίσως ο πιο νόστιμος να είναι ο Λεξ. Αλλά εγώ ακόμη είμαι βαθιά κολλημένος με τον Νιόνιο, με τον Αργύρη Μπακιρτζή, τον Ρασούλη και τον Παπάζογλου.

– Αν μπορούσατε να φέρετε πίσω στη ζωή έναν από τους παλιούς λογοτέχνες και ποιητές της Θεσσαλονίκης ποιος θα

ήταν; Τι θα του λέγατε;

– Φυσικά τον Μανόλη Αναγνωστάκη. Θα του έλεγα να πάμε μαζί την Κυριακή στο Καυταντζόγλειο, να δούμε ένα ματς με τον Ηρακλή.

– Θα πάρετε το μετρό; Σε ποια στάση θα κατεβείτε;

– Στη Βενιζέλου, έχοντας κάτω απ’ τα πόδια μου, κάτω απ’ το διαφανές δάπεδο, ορατή τη βυζαντινή πόλη, αλλά και το αίσημα, όντας μέσα στη στοά, ότι βρίσκομαι στις υπόγειες σπαραγές τις οποίες έφτιαξε ο Δημήτριος ο Πολιορκητής και που ξεκινούσαν απ’ την Ανώ Πόλη και κατέληγαν στη θάλασσα, ενώ χωρούσαν, κατά τον θρύλο, και καθ’ ύψος, έναν έφιππο αξιωματικό και τέσσερις στρατιώτες. Ήταν το πρώτο μυθικό μετρό της Θεσσαλονίκης.

«Θέλω όλη τη βρομιά με έμφραση στο σεξ»

Ο πόλεμος του Τζίμι Χόφα με τους Κένεντι

Λος Αντζελες, 4 Αυγούστου του 1962. Η μέρα που πεθαίνει η Μέριλιν Μονρόε. Είναι δολοφονία; Έχει σχέση με τους Κένεντι; Την ίδια στιγμή, μια σταρλετίτσα β' κατηγορίας πέφτει θύμα απαγωγής. Η Αστυνομία του Λ.Α. μπαίνει δυναμικά στο παιχνίδι. Αυτός είναι ο τρελός κόσμος του Τζέιμς Ελροϊ στο μυθιστόρημά του «Οι γητευτές» που κυκλοφορεί σε λίγες ημέρες από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος. σε μετάφραση του Αντώνη Καλοκύρη. Η «Κ» προδημοσιεύει σήμερα ένα απόσπασμα.

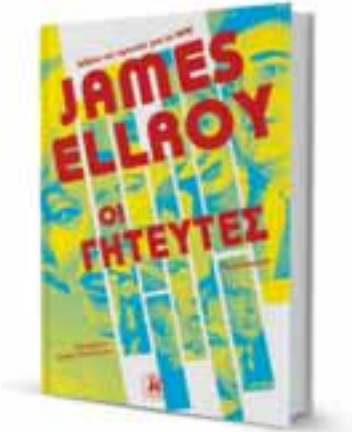
ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

«Ο Χόφα τίναξε ψίκουλα από το παντελόνι του. «Ο Τζακ Κ. πηδάει τη Μέριλιν Μονρόε και τώρα πια την έχει πασάρει στο μικρό του αδερφό. Η πληροφορία είναι διασταυρωμένη, αλλά δεν μπορώ ν' αποκαλύψω την πηγή. Θέλω να φτιάξεις ένα φάκελο με βρόμα για τη Μονρόε, τον Τζακ και τον Μπόμπι, και όποια άλλα άσχετα μουνιά κουτουπώνουν αυτοί οι μαλάκες, και εννοείται όση βρόμα καταφέρεις να βρεις για την ίδια τη μισ Μέριλιν Μονρόε, γνωστή στους κύκλους του Χόλιγουντ ως Πόρνη της Βαβυλώνας».

Ματ. Φλος ρουαγιάλ. Λεφτόδεντρο. Τζάκποτ.
«Θέλεις δουλειά πλήρους ωραρίου με κοριούς και παγίδευση τηλεφώνων. Πόστα παρακολούθησης, έλεγχο μετακινήσεων, αντίγραφα

Σκάνδαλα, πολιτική, υπόκοσμος και βία είναι η παλέτα που χρωματίζει τον κόσμο του Τζέιμς Ελροϊ στο μυθιστόρημά του «Οι γητευτές» (κάτω) που κυκλοφορεί σε λίγες ημέρες από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος.

μαγνητοταινιών και απομαγνητοφωνήσεις, συνοπτικές αναφορές, φυσική παρακολούθηση της Μονρόε και των υπόλοιπων βασικών, και θέλεις όλες αυτές τις μαλακίες είκοσι τέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο, και ξέρεις πολύ καλά ότι θα σου κοστίσουν ένα σκασμό λεφτά».

Ο Χόφα έκανε χρρουνφ. «Είσαι ένας καμπλιέρης και βλέπεις την ευκαιρία να μαδήσεις τον Τζέιμς Ριντλ Χόφα χωρίς ενδοιασμούς».

Εγείρα μπροστά. Ο Χόφα μαζετύπηκε. Αρχισα να μετράω, μπαμ. «Εγώ. Οι τρεις δικοί μου για τα καθημερινά. Ο Μπέρνι Σπίντελ για την εγκατάσταση. Εκατό χιλιάρικά για τη δουλειά – περισσότερα, αν τραβήξει μετά το καλοκαίρι. Καλύπτεις τους μισθούς και όλα τα λειτουργικά έξοδα. Δεσμεύεσαι για εγγυήσεις αποφυλάκισης και δικηγόρους, αν φτάσουμε ως εκεί. Η δουλειά που ζητάς είναι παράτολμη, και ήρθες στο μόνο άνθρωπο που μπορεί να την κάνει».

Ο Χόφα τέντωσε τα χέρια του μπροστά κι έβυσε τ' αρχίδια του. Ο Χόφα καθάρισε το λαιμό του και τίναξε χνουδία απ' το σακάκι του.

«Εντάξει. Είμαι σίγουρος ότι για τη λιβανέζικα δεδομένα σου πρόκειται για τιμή ευκαιρίας».

Είπα: «Θα σου στέλνω ενημερωμένες μαγνητοταινίες από τους κοριούς μια φορά τη βδομάδα, μαζί με δακτυλογραφημένες απομαγνητοφωνήσεις. Θα σου στέλνω συνοπτικές αναφορές με το τηλετύπο κάθε δεύτερη βδομάδα. Θα—»

Ο Χόφα μ' έκοψε. «Η τσούλα η Μονρόε μόλις αγόρασε σπίτι

Ο Τζίμι Χόφα (δεξιά) δείχνει κάτι στο έγγραφο που κρατάει ο Ρόμπερτ Κένεντι. Θα μπορούσε να είναι κάποια από τα μυστικά της οικογένειάς του που ο συνδικαλιστής είχε συλλέξει με διάφορους τρόπους, συνήθως όχι νόμιμους...

στο Μπρέντγουντ. Θέλω παντού κοριούς, ντελούξ. Ο Τζακ και ο Μπόμπι κλείνουν τα ερωτικά τους ραντεβού στο σπίτι του Πίτερ Λόφορντ στην Πασίφικ Κοστ Χαίγουεϊ. Θέλω κι εκεί κοριούς. Ο Λόφορντ είναι παντρεμένος με μία απ' τις αδερφές Κένεντι, ξεννάω ποια...».

«Την Πατ», είπα. «Πατ τη λένε».

Ο Χόφα καθάρισε ένα λεκέ από τη γραβάτα του. Ο Χόφα έσφιξε τη ζώνη του κι έτριψε το χρυσό ρολόι του να γυαλίσει.

«Θέλω όλη τη βρομιά, Φρέντι. Θέλω προστυχιές με το κιλό, με ιδιαίτερη έμφραση στο σεξ».

[...]

Πήγα με το αμάξι μέχρι την παραλία. Το κτήμα των Λόφορντ έφτανε ως την άμμο. Βρισκόταν στο όριο ανάμεσα στην πόλη του Λος Αντζελες και στο Μαλιμπού. Στην άλλη πλευρά του δρόμου υψωνόταν ένας τεράστιος βράχος. Μπoεμίκα εξοχικά συνωστίζονταν πίσω από έναν ασφαλτοστρωμένο παράδρομο που οδηγούσε εκεί.

Πρόσφεραν θέα στο κτήμα από ψηλά, πάνω από την Πασίφικ Κoστ Χαίγουεϊ. Με άλλα λόγια, ιδανικό σημείο για μπανιστήρι. Ο παράδρομος με οδήγησε ψηλά. Από κάτω μου, οχήματα γκάζωναν προς Βορρά και Νότο. Οι ήχοι του αυτοκινητόδρομου πνίγουν στα παράσια τη λήψη απ' τους κοριούς. Η φασαρία της ΠΚΧ, χειρότερη από ποτέ.

Βγήκα από τ' αμάξι και έγειρα στο προστατευτικό κιγκλιδώμα. Βίδωσα ένα φακό ζουμ στη RolleiFlex και κιάλαρα το σπίτι. Ένα μεγάλο ράντσο. Οι πρόσθετες πτέρυγες είχαν καταστρέψει τις γραμμές του κτιρίου, κάνοντας μαντάρια το σύνολο.

Το σπίτι ήταν τεράστιο. Εξακόσια πενήντα τετραγωνικά. Διώροφο. Πρώτης τάξης παραθαλάσσιο τσαρδί. Ζούμαρα και φωτογράφιση πόρτες, παράθυρα, γειώματα. Είμαι ξεσκολισμένος ματάκιας/διαρρήκτης. Όλες οι δουλειές με κοριούς ξεκινούν με μια διάρρηξη.

Λιθόστρωτα μονοπάτια εκατέρωθεν του σπιτιού, βόρεια και νότια. Κατέληγαν στην πίσина με θαλάσσια κι ένα χώρο διαμορφωμένο για άραγμα. Φωτογράφιση μια πόρτα στη βόρεια πλευρά. Η Πατ μπόυκαρε στο φακό μου.

Φορούσε μαντράς φόρεμα με κουμπιά και γδαρμένα δίχρωμα σκαρπίνια. Συν γυαλιά με σκελετό από ταρταρούγα και αντρικό Rolex. Η πραγματική κάμερα συναντά την Ανθρώπινη Κάμερα. Σκεδόν δεκαεφτά χρόνια πριν. Είμαι είκοσι τριών, η Πατ είκοσι ενός. Η λεωφόρος Χόλιγουντ έχει πάρει φωτιά.

Οι Ιάπωνες έχουν κατεβάσει το διακόπτη. Αγγνωστοί φιλιούνται στο δρόμο. Κοζάρω την Πατ, η Πατ με κοζάρει, τα εγκεφαλικά μας κύματα μπλέκονται. Το φιλί παραίνεται. Ένας περιπλανώμενος φωτογράφος τραβάει την πόζα και σφραγίζει την ιστορία. Του δίνω δέκα δολάρια και του εξηγώ το λόγο. Στείλε δύο αντίτυπα στην Ακαδημία της Αστυνομίας του Λος Αντζελες. Θα είμαι εκεί σε τρεις βδομάδες. Η Πατ μ' άρπαξε και με φίλησε ξανά. Είχαμε τρελή τηλεπάθεια. Πήγαμε στο Χόλιγουντ Πλάζα και κλείσαμε δωμάτιο. Εκείνη η νύχτα ήταν. Εκείνη η νύχτα και πάπαλα. Στέλνουμε ο ένας στον άλλο χριστουγεννιάτικες κάρτες, απ' το '45 μέχρι σήμερα.

ΑΘΛΗΤΙΚΑ
ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΣΠΟΡ FM
95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

DEE JAY
93.5
RADIO

NEW
PROGRAM

Espresso
Sabrina Carpenter

Listen on DeeJay 93.5

Brunching
Ελεωνόρα
Καθημερινά 09:00-12:00

POWERED BY

Ένα όνειρο 40 χρόνων στην οθόνη

Ο Κόπολα μεταφέρει στην Αμερική
μια ιστορία από την αρχαία Ρώμη

Megalopolis ★★½
ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2024), 138'
Σκηνοθεσία: Φράνσις Φορντ Κόπολα
Ερμηνείες: Ανταμ Ντράιβερ,
Τζιανκάρλο Εσπόζιτο,
Νάταλι Εμάνουελ

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Το πολυαναμενόμενο magnum opus του Φράνσις Φορντ Κόπολα —όπως ο ίδιος το έχει ονομάσει— φτάνει και στις ελληνικές αίθουσες. Ο βετεράνος κινηματογραφιστής πραγματοποιεί ένα καλλιτεχνικό όνειρο που ξεκίνησε τέσσερις δεκαετίες πριν, μεταφέροντας μια ιστορία εμπνευσμένη από την αρχαία Ρώμη στη σύγχρονη Αμερική. Στην πόλη της Νέας Ρώμης ο ιδιοφυής αρχιτέκτονας και δαμαστής του χρόνου, Κάισαρ Κατιλίνας (Ανταμ Ντράιβερ), οραματίζεται μια ουτοπική πολιτεία γεμάτη από τεχνολογικά θαύματα ζωτανής αρχιτεκτονικής. Απέναντί του θα σταθεί ο συντηρητικός δήμαρχος της πόλης, Φραγκλίνος Κικέρωνας (Τζιανκάρλο Εσπόζιτο), ενώ ανάμεσα στους δύο άνδρες βρίσκεται η Ιουλία (Νάταλι Εμάνουελ), κόρη του δημάρχου και ερωτευμένη με τον Κατιλίνα.

Ο Κόπολα αντλεί σχεδόν από παντού: την αρχαία γραμματεία, την πιο μοντέρνα φιλοσοφία, αλλά και τη σύγχρονη πραγματικότητα, προκειμένου να κατασκευάσει έναν μύθο για το παρελθόν, το παρόν και (κυρίως) να μέλλον του κόσμου. Εξ ορισμού φιλόδοξο, το όραμά του γίνεται ακόμη πιο περιπλοκό λόγω της απόφασής —ή της ανάγκης— να χρησιμοποιηθούν μάλλον ασυνήθιστες μέθοδοι τόσο στη φωτογραφία όσο και στη διαχείριση των ειδικών εφέ, του animation και γενικώς της εικονοποιίας της ταινίας. Το αποτέλεσμα είναι

καταφανώς άνισο: από τη μια κάποιες υπέροχα στημένες και σκηνοθετημένες σκηνές και από την άλλη μερικές απολύτως δυσλειτουργικές, που φλερτάρουν επικίνδυνα με τα όρια του kits.

Το σενάριο

Εκείνο βέβαια που μετράει εξίσου εδώ είναι το σενάριο, το οποίο υπογράφει ο ίδιος ο Κόπολα — αν και όπως έχει αναφέρει σε συνεντεύξεις του υπάρχουν

Ο 85χρονος
κινηματογραφιστής
έχει χαρακτηρίσει
την ταινία του
«μικρό καλλιτεχνικό
φιλμ με μεγάλο
μπάτζετ».

και άλλοι που έχουν συμβάλει σ' αυτό. Εκεί εμφανίζονται μια σειρά από σχηματικούς, κατά βάση, χαρακτήρες, από τον ζήλο του τραπεζίτη Κράσσο μέχρι την αδίστακτη δημοσιογράφου Γουάου Πλάτινουμ και τον ανοικονόμητο πλείμπι Γάιο Πουλχερίο, που αποτελεί ευδιάκριτη καρικατούρα του Ντόναλντ Τραμπ. Όλοι αυτοί έχουν τις στιγμές τους, ωστόσο παράλληλα συμβάλλουν στο γενικότερο κλίμα διδακτισμού που διαπνέει ολόκληρη την αφήγηση, μέσα (και) από την απευθείας παράθεση Ρωμαίων συγγραφέων.

Ο ίδιος ο 85χρονος Κόπολα έχει χαρακτηρίσει την ταινία του ως ένα «μικρό καλλιτεχνικό φιλμ με μεγάλο μπάτζετ», περιγραφή που δεν μοιάζει καθόλου ξένη με όσα βλέπουμε στην οθόνη. Απλώς για τα καλλιτεχνικά πρότζεκτ συχνά η στενότητα πόρων μπορεί να αποτελεί και ευλογία...

Ο Ανταμ Ντράιβερ στον ρόλο του Κάισαρα Κατιλίνα και η ερωτευμένη μαζί του Ιουλία, την οποία υποδύεται η Νάταλι Εμάνουελ, σε σκηνή του «Megalopolis».

HOME CINEMA

Από τη θατσερική Βρετανία στα παρισινά «μπανλιέ»

Ο Αλεξ Χάσελ υποδύεται τον αριστοκράτη —και υπουργό της θάτσερ— Ρούπερτ-Κάμπελ Μπλάκ στους «Ανταγωνιστές».

Η Αντα Ντισά πρωταγωνιστεί στο φιλμ του Λατζ Λι «Οι παρείσακτοι».

**Ανταγωνιστές
ΔΡΑΡΝΙ (2024)**
Δημιουργός: Ντόμινικ Τρέντγουελ-Κόλινς
Ερμηνείες: Ντέιβιντ Τέναντ, Αλεξ Χάσελ

Μία από τις πιο απολαυστικές σειρές που έχουμε δει το τελευταίο διάστημα προέρχεται από την πλατφόρμα του Disney+. Βρισκόμαστε στη Βρετανία των μέσων της δεκαετίας του 1980, εποχή παντοδυναμίας της Μάργκαρετ Θάτσερ αλλά και της τηλεόρασης, που έχει μπει σε κάθε νοικοκυριό. Ο μαχητικός τηλεοπτικός παρουσιαστής Ντέκλαν Ο' Χάρα παίρνει μεταγραφή από το BBC στο ανερχόμενο δίκτυο Corinium, το οποίο έχει την έδρα του στην αγγλική επαρχία. Η μετακόμιση εκεί οικογενειακώς θα τους φέρει σε επαφή με έναν καινούργιο κόσμο, γεμάτο μυστικά, πτώματα μαχαϊρώματα και πολύ... σεξ.

Πράγματι, η ερωτική διάθεση είναι εδώ πανταχού παρούσα, ανάμεικτη με το βρετανικό φλέγμα και μια μεγαλειώδη εικονογραφία που συνεπαίρνει

τον θεατή από τα πρώτα κιόλας επεισόδια. Κεντρική θέση έχουν φυσικά οι χαρακτήρες: από τον εκρηκτικό Ντέκλαν και τη «ζωηρή» σύζυγό του μέχρι τον ανοικονόμητο αριστοκράτη —και υπουργό της Θάτσερ— Ρούπερτ-Κάμπελ Μπλάκ και τον ζάμπλουτο διευθυντή του καναλιού, λόρδο Μπάτινχαμ. Η κόντρα μεταξύ των δύο τελευταίων, η οποία έχει τις ρίζες της και στο παλιό βρετανικό δίπολο μεταξύ πλούτου και αριστοκρατίας, γεννάει τα περισσότερα από τα επιμέρους επεισόδια μιας αφήγησης που εκπλήσσει διαρκώς ευχάριστα με τις μικρές «απολαύσεις» που κρύβει στη ροή της.

Οι παρείσακτοι ★★½
ΔΡΑΜΑ (2023), 115'
Σκηνοθεσία: Λατζ Λι
Ερμηνείες: Αντα Ντισά, Αλέξις Μανέντι

Από την πλατφόρμα του Cinobbo επιλέγουμε ένα πολιτικοκοινωνικό πορτρέτο των γαλλικών προαστίων διά χειρός του υποψήφιου για Όσκαρ Λατζ Λι. Υστερα

από τον αιφνίδιο θάνατο του δημάρχου της πόλης, ένας ιδεαλιστής γιατρός παίρνει τη θέση του, έχοντας ως όραμα να αναβαθμίσει μια εργατική γειτονιά μεταναστών. Το σχέδιο ωστόσο περιλαμβάνει το ξεσπίτωμα των τελευταίων, προκαλώντας την αντίδραση της Χάμπι, μιας νεαρής κοπέλας με καταγωγή από το Μάλι, η οποία θα τεθεί επικεφαλής των κινητοποιήσεων. Όπως είχε κάνει και στους «Αθλίους», ο Λι προσεγγίζει με καθαρό βλέμμα ένα πολύ σύγχρονο θέμα όχι μόνο για τη Γαλλία, αλλά για ολόκληρη την Ευρώπη και τον κόσμο. Η ενσωμάτωση νέων προσφύγων και μεταναστών σε κοινωνικά σύνολα, που ήδη περιλαμβάνουν τέτοιους δευτέρους και τρίτους γενιάς, είναι μία από τις πτυχές που παρουσιάζονται εδώ, μαζί με τη στεγαστική κρίση, η οποία οδηγεί επίσης σε συγκρούσεις. Όλα αυτά μέσα από ένα γρήγορων ρυθμών φιλμ, με πολλούς διαφορετικούς χαρακτήρες, οι οποίοι συμβάλλουν στο να σχηματιστεί η ιδιαίτερη ανθρωπογεωγραφία της αφήγησης.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Συγκινητικές ερμηνείες από τον βαρύτονο Δημήτρη Τηλιακό

Επιτυχημένο ήταν το ρεσιτάλ με τραγούδια που πραγματοποιήσε ο βαρύτονος Δημήτρης Τηλιακός συνοδευόμενος από τη Νεφέλη Μούσουρα στο πιάνο, στις 29 Οκτωβρίου, στην Αίθουσα Δημήτρης Μπτρόπουλος του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών. Μαζί απέδωσαν συνθέσεις των Σούμπερτ, Μπραμς, Ιμπέρ, Ραβέλ και Χατζιδάκι. Από κάθε άποψη τα έργα ήταν μεταξύ τους πολύ διαφορετικά. Τα τραγούδια του Σούμπερτ, που στην ουσία αποτελούν μεγάλης έντασης δραματικές σκηνές εξαιρετικής οικονομίας, πυκνότητας αλλά και πολυπλοκότητας, απέχουν κόσμους ολόκληρους από τη χαρακτηριστική λυρική νοσταλγία των τραγουδιών του Χατζιδάκι. Ωστόσο, η δομή του προγράμματος εξασφάλισε την ομαλή συναισθηματική και αισθητική μετάβαση.

Ο Τηλιακός ανήκει στους τραγουδιστές που αντιμετωπίζουν με την ίδια επιτυχία έναν δραματικό ρόλο σε όπερα, όσο και τις τελειώς διαφορετικές απαιτήσεις ενός τραγουδιού με συνοδεία πιάνου. Πρόσφατα, χάρη στην αβίαστη, ισχυρή φωνή του, απέδωσε με επι-

τυχία τον ρόλο του τυράννου Ντον Πιτσάρο στον «Φιντέλιο» του Μπετόβεν. Στο ρεσιτάλ της 29ης Οκτωβρίου κατέφυγε μόνο λίγες φορές στην πλήρη ισχύ της φωνής του. Το τραγούδι του ήταν γεμάτο διαβαθμίσεις και αποχρώσεις. Επιπλέον, ο τραγουδιστής ρίσκαρε πολλές φορές να εκτεθεί, λόγω χάριν, με χαμηλόφωνους φθόγγους στις ψηλές νότες, ενώ θα μπορούσε να επιλέξει πιο ασφαλείς αλλά λιγότερο ενδιαιφέρουσες λύσεις.

Με τη συνοδεία της πιανίστριας Νεφέλης Μούσουρας, ο διακεκριμένος καλλιτέχνης ερμήνευσε έργα Σούμπερτ, Μπραμς, Ιμπέρ, Ραβέλ και Χατζιδάκι.

Ρίσκαρε και πέτυχε. Πέτυχε ένα εκφραστικό αποτέλεσμα πειστικό έως συγκινητικό, ειδικότερα στα τραγούδια του Σούμπερτ, τον «Οδοιπόρο», το «Ο θάνατος και η κόρη», το «Νυχτερινό», τον «Σωσία» και τον «Βα-

Ο Δημήτρης Τηλιακός αντιμετωπίζει με επιτυχία ένα δραματικό ρόλο σε όπερα, όσο και τις πολύ διαφορετικές απαιτήσεις ενός τραγουδιού με συνοδεία πιάνου.

σιλιά των ξωτικών». Κάθε άλλο παρά αδιάφορες, οι ερμηνείες του ανέδειξαν τη θεατρικότητα των μικρογραφιών αυτών, τις ταχύτατα εναλλασσόμενες διαθέσεις όπως αποτυπώνονται στη μουσική, την ταραχή της

στιγμής αλλά και τη γαλήνη. Στο πλευρό του η Νεφέλη Μούσουρα, αφού ξεπέρασε κάποια αρχικά προβλήματα με το πεντάλ που δεν βοήθησαν τη συνολική εικόνα, υπήρξε μάλλον αμύχανη στον ρόλο της. Είχε

κάνει διαρκώς την αίσθηση μιας δύσκολης ισορροπίας με τον τραγουδιστή, καθώς άλλοτε η παρέμβασή της ήταν υπερβολικά δυναμική και ανταγωνιζόταν ακόμα και την ισχυρή φωνή του Τηλιακού, άλλοτε πά-

λι ήταν ιδιαίτερα διακριτική, αφήνοντάς τον εκτεθειμένο. Σε κάθε περίπτωση, εκτιμήθηκε η καθαρότητα των παιξίματός της και η συναισθητική της αισθητικής της μουσικής κάθε συνθέτη, στοιχεία που δεν πρέπει να θεωρούνται αυτονόητα.

Τραγούδια του Δον Κιχώτη

Ενδιαφέρουσα ήταν επίσης η «γαλλική» ενότητα τραγουδιών που επέλεξαν οι ερμηνευτές. Τα τέσσερα «Τραγούδια του Δον Κιχώτη» του Ζακ Ιμπέρ γράφθηκαν το 1932 για την ταινία «Δον Κιχώτης» του Παμπιστ προκειμένου να αντικαταστήσουν τα τρία τραγούδια του Ραβέλ για την ίδια ταινία, που λόγω προβλημάτων υγείας ο συνθέτης δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει εγκαίρως. Ο Τηλιακός ερμήνευσε και τα επτά. Μουσική περισσότερο λεπταίσθητη, περιγραφική αλλά και διακοσμική, στον βαθμό που ανακαλεί το «ισπανικό» χρώμα και φυσικά έχει γραφτεί για το πλατύ κοινό του κινηματογράφου, είναι ταυτόχρονα επίσης φωτεινή και γεμάτη ζωή. Τηλιακός και Μούσουρα απέδωσαν με διαφάνεια και ελαφράδα τις αποχρώσεις και τη διάθεσή της.

Στο πολυτελές καταφύγιό τους, 25 χρόνια ύστερα από μια περιβαλλοντική καταστροφή... Σε πρώτο πλάνο ο Τζορτζ Μακέι, η Τίλντα Σουίντον και ο Μάικλ Σάνον, στο μετα-αποκαλυπτικό μιούζικαλ του Τζόσουα Οπενχάιμερ «The End».

Είμαστε το παρελθόν μας, οι ιστορίες μας

Ο υποψήφιος δύο φορές για Οσκαρ σκηνοθέτης Τζόσουα Οπενχάιμερ μιλάει για την καινούργια του ταινία «The End»

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Θα μπορούσε να είναι μια Κιβωτός για τον 21ο αιώνα. Μόνο που το ανθρωπινό δείγμα που διασώζεται στην ταινία του Τζόσουα Οπενχάιμερ «The End», ύστερα από μια περιβαλλοντική καταστροφή, που καθιστά τη Γη μη κατοικήσιμη, κουβαλά όλα τα τραύματα, τις ανεπάρκειες, τη νοσηρότητα, τις εννοχές και τα πάθη του είδους. Αλλά μέσα στο πολυτελές καταφύγιό τους, η τριμελής οικογένεια (μπαμπάς, μαμά και 20χρονος γιος που δεν γνώρισε τον έξω κόσμο), μαζί με λίγα ακόμη έμπιστα πρόσωπα, πλαισιωμένοι από σπουδαία έργα τέχνης, όλων των ρευμάτων και των εποχών, τραγουδούν και χορεύουν. Ο λάτρης του ρεαλισμού, βραβευμένος ντοκιμαντερίστας και δύο φορές υποψήφιος για Οσκαρ, Τζόσουα Οπενχάιμερ, δεν επιλέγει τυχαία τη μορφή του μιούζικαλ για την πρόσφατη, πρώτη μυθοπλασία του, που θα προβάλεται από την ερχόμενη Πέμπτη (12 Δεκεμβρίου). Ένα μετα-μιούζικαλ, θα λέγαμε, σκοτεινό, μείγμα μαύρης κωμωδίας, ιδιότυπης επιστημονικής φαντασίας και ψυχολογικού θρίλερ με οικολογικούς απόηχους. Σαρκάζει άραγε ο σκηνοθέτης με τις «φρούδες ελπίδες», με τις οποίες τροφοδοτούσε τους θεατές το χολιγουντιανό μιούζικαλ στην εποχή της ακμής του (δεκαετίες '40 και '50);

Στα δύο (εξαιρετικά) ντοκιμαντέρ του, την «Πράξη του φόβου» και την «Οψη της σιωπής» (2014), εστιάζει στις μαζικές σφαγές που ακολούθησαν την επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος στην Ινδονησία το 1965. Με οδηγό τη μνήμη και την αφήγηση, αναπαριστά τα γεγονότα από την πλευρά του δήμιου/δυνάστη. Μέσα από την ανορθόδοξη ματιά του, αναδύεται όλο το σκοτάδι και η κτηνωδία μιας από τις λιγότερο γνωστές σελίδες της σύγχρονης Ιστορίας.

Ο Τζόσουα Οπενχάιμερ, ντυμένος στα μαύρα, μικροκαμωμένος, αεικίνητος, κάθεται απέναντί μου. Έχει αψηφήσει το τζετ λαγκ και την κούραση (έχει μόλις φτάσει στη Θεσσαλονίκη από την Ιαπωνία, προσκεκλημένος

του 65ου Φεστιβάλ Κινηματογράφου) και ακολουθεί πιστά και με κέφι το πρόγραμμα των συνεντεύξεων.

– Η Κιβωτός της Παλαιάς Διαθήκης αναφέρεται στη σωτηρία του κόσμου. Η δική σας στρέφεται στην παρατήρηση. Παρατηρείτε συμπεριφορές, τρόπο σκέψης, αντίδρασης, κίνητρα. Όπως και στα ντοκιμαντέρ σας.

– Ναι, φυσικά, με ενδιαφέρει η ανθρωπίνη συμπεριφορά, αυτό είναι το σημείο εκκίνησης... (μικρή παύση). Δεν το έχω σκεφτεί ποτέ από αυτήν τη σκοπιά. Βάζω διαρκώς τους ανθρώπους να συγκρούονται με τους εαυτούς τους, να συγκρούονται με το παρελθόν τους. Ισχύει για την ταινία αλλά, υποθέτω, και για τα ντοκιμαντέρ μου, το παρελθόν είναι ο αντίπαλος. Την ίδια στιγμή πιστεύω πως είμαστε το παρελθόν μας, είμαστε οι ιστορίες μας. Αν συγκρούεσαι με το παρελθόν σου, λοιπόν, ουσιαστικά συγκρούεσαι με τον εαυτό σου. Για αυτόν τον λόγο οι καθρέφτες και οι αντανάκλασεις παίζουν κομβικό ρόλο στο «The End».

– Το «Τέλος» του τίτλου είναι το τέλος του κόσμου όπως τον ξέρουμε;

– Το τέλος είναι πολύ πένθιμος χαρακτηρισμός, πρόκειται όμως για το τέλος ενός βιώσιμου ανθρωπίνου είδους. Στην τελευταία σκηνή, καθώς ατενίζουν την άβυσσο και χάνονται στην ανυπαρξία, αντικαθίστανται από κάτι που μοιάζει να είναι το σύμπαν, αλλά αποδεικνύεται πως είναι ο μικρόκοσμος του πлагκτόν. Είναι μια ελεγεία για το γεγονός πως όταν τελειώσει η δική μας ζωή θα υπάρξει μια άλλη. Όταν καταστρέψουμε τους εαυτούς μας θα υπάρξει μια άλλη μορφή ζωής, απλή, πεινασμένη, βίαιη, βασική. Αυτό που κάνουμε στο κλίμα τώρα αυξάνοντας δραματικά την οξύτητα των ωκεανών είναι να καταστρέψουμε ενδοσκελετικούς οργανισμούς, όπως είναι το πлагκτόν, που βρίσκονται στη βάση της θαλάσσιας τροφικής αλυσίδας. Είναι λοιπόν πολύ πιθανό πως όταν φτάσουμε στο τέλος, αυτό το αλληγορικό τέλος, να

Ο Τζόσουα Οπενχάιμερ, στο 65ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, μίλησε για την «εθελουφλία των διόβιου προνομίου απέναντι στο φάσμα μιας οφθαλμοφανούς καταστροφής».

“

Βρισκόμαστε σε ένα επικίνδυνο, τρομακτικό σημείο καμπίς.

Αν καταφέρουμε να παραδεχτούμε τα προβλήματά μας, μπορούμε να δουλέψουμε μαζί και να τα αντιμετωπίσουμε.

πρέπει να περιμένουμε έως και δύο εκατομμύρια χρόνια μέχρι να μπορέσουν οι ωκεανοί να αναγεννηθούν και να καταφέρουν να δημιουργήσουν ακόμη κι αυτή την πρωταρχική μορφή ζωής.

– Οι ήρωες της ταινίας μιλούν συχνά για «όρια». Αυτήν την περίοδο στην πολιτική πραγματικότητα της Αμερικής τα όρια φαίνεται διαρκώς να ξεπερνιούνται. Σας φοβίζει αυτό;

– Πιστεύω πως βρισκόμαστε σε ένα επικίνδυνο, τρομακτικό σημείο καμπίς. Αλλά και στην Ευρώπη βλέπω έναν πολιτικό επαναπροσδιορισμό, με την μέχρι πρότινος παραδοσιακή συντηρητική Δεξιά που εκπροσωπούσε τις επιχειρήσεις να επιστρέφει στις εθνικιστικές, λαϊκιστικές ρίζες της, εκπροσωπώντας τις φτωχές και θυμωμένες ομάδες. Την ίδια στιγμή, τα αριστερά κόμματα αποτυγχάνουν να εκφράσουν αυτόν τον θυμό και να αντιμετωπίσουν τις αιτίες του. Οι οικογένειες του πατέρα μου και της μητριάς μου φυγαδεύτηκαν από τη Γερμανία και την Αυστρία αντίστοιχα. Μόλις σήμειρα έμαθα πως η Θεσσαλονίκη είχε ένα εξαιρετικά εύρωστο εβραϊκό πληθυσμό που στη συντριπτική του πλειοψηφία δολοφονήθηκε. Και πιστεύω πως βρισκόμαστε πάλι σε μια παρόμοια κατάσταση βίαιης πολιτικής αναταραχής, γεγονός που με φοβίζει. Ή μάλλον με κάνει να αισθάνομαι άβολα γιατί καλούμαι να μιλήσω για την κυκλοφορία της ταινίας μου σε αυτήν την τόσο ευαίσθητη και επικίνδυνη πολιτική συγκυρία, τη στιγμή που αυτό που πραγματικά θα ήθελα να κάνω είναι να ακούσω, να αφουγκραστώ, να σκεφτώ και να προσπαθήσω να καταλάβω αυτό που συμβαίνει.

– Η ακραία ρητορική του Τραμπ μοιάζει σαν να «κανονικοποιείται», να αποκτά μαζική αποδοχή. Το πιστεύετε αυτό;

– Συμφωνώ μαζί σας ότι είναι πάρα πολύ επικίνδυνο το γεγονός ότι γίναμε λιγότερο ευαίσθητοι απέναντι σε αυτήν την ακραία ρητορική και ο κόσμος πιστεύει τις υποσχέσεις του και δεν κατεβαίνει στους δρόμους να διαμαρτυρηθεί για το αποτέλεσμα. Θα

μπορούσε βεβαίως κάποιος να πει πως δεν υπάρχει λόγος να αντιδράσει ο κόσμος για ένα έγκυρο αποτέλεσμα. Το 2016 αντιδράσαμε άμεσα γιατί το σοκ ήταν πολύ μεγάλο. Τώρα γνωρίζουμε πως ο Τραμπ ελέγχει απόλυτα το κόμμα και έχει φροντίσει να έχει γύρω του ανθρώπους που θα κάνουν ό,τι κι αν θέλξει, θα κάνουν τα πάντα για να τον ευχαριστήσουν, για να του δώσουν στιδήποτε ζητήσει. Φοβάμαι πως η απουσία αντιδράσεων αυτήν τη φορά δεν οφείλεται μόνο στην απευαισθητοποίησή μας αλλά και στο ότι έχουν αρχίσει να μας τρομάζουν οι ενδεχόμενες συνέπειες. Υπάρχει, ξέρετε, ο σπουδαίος Αμερικανός συγγραφέας, ο Τίμοθι Σνάιντερ, που έχει μιλήσει για την τυραννία. Και έχει πει πως το πρώτο και ένα από τα πιο σημαντικά πράγματα που μπορεί να κάνει κάποιος για να προστατέψει τον εαυτό του από την απολυταρχία είναι να μην υπακούει εκ των προτέρων. Φοβάμαι πως κάνουμε αυτό ακριβώς, πως ο κόσμος αυτολογοκρίνεται γιατί τρομάζει με τις συνέπειες που μπορεί να υπάρξουν αν μιλήσει.

– Τι είναι πιο επικίνδυνο για τον κόσμο μας, η πολιτική ή ο αδιανόητος πλούτος; Ο Τραμπ ή ο Ελον Μασκ;

– Είλικρινά δεν ξέρω. Θέλω να πω, ο αδιανόητος πλούτος και το πολιτικό σύστημα που του επιτρέπει να υπάρχει είναι αδιαχώριστα... Από τη δημοκρατική περίοδο του New Deal μέχρι και καθ' όλη τη διάρκεια της συντηρητικής διακυβέρνησης του Αϊζενχάουερ είχαμε έναν οριακό φορολογικό συντελεστή της τάξης του 90%. Τόσο οι Δημοκρατικοί, όσο και οι Συντηρητικοί συμφωνούσαν σ' αυτό γιατί έβλεπαν πως η αναδιανομή του πλούτου και η εξασφάλιση μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης για τον κόσμο ήταν απαραίτητη αν ήθελαν οι ΗΠΑ να είναι ανταγωνιστικές απέναντι στη Σοβιετική Ένωση και στον υπαρκτό σοσιαλισμό. Ακόμη λοιπόν και στις Ηνωμένες Πολιτείες, ακόμη και με συντηρητικό πρόεδρο, υπήρχε ένα πολιτικό σύστημα που έκανε αδύνατη τη συσσώρευση τόσο μεγάλου πλούτου σε έναν Ελον

Μασκ. Αυτές οι πολιτικές από το '70 και μετά, με τη διακυβέρνηση Ρέικγκαν, αποδιαρθρώθηκαν σταδιακά και συστηματικά. Κάτι ανάλογο συνέβη και στη Βρετανία της Μάργκαρετ Θάτσερ. Και τώρα σε όλη την Ευρώπη, με τον νεοφιλελευθερισμό. Και έτσι αυτήν τη στιγμή έχουμε από τη μια τον νεοφιλελευθερισμό που επιτρέπει την ύπαρξη του αδιανόητου πλούτου, και από την άλλη το φάσμα του φασισμού που αναδύεται από τις στάχτες του σαν τον φοίνικα. Τον εθνικολαϊκισμό να βγαίνει και πάλι από το χρονοντούλαπο της Ιστορίας.

– «Το μέλλον είναι λαμπρό» («The future is bright») επαναλαμβάνουν, ως ρεφρέν, τραγουδώντας, οι ήρωες της ταινίας. Σαρκαστικό;

– Το μέλλον... Υπάρχουν δύο τύποι ελπίδας. Ο ένας είναι η ψεύτικη ελπίδα που βασίζεται στην αυταπάτη, όταν προσπαθείς να πείσεις τον εαυτό σου πως ό,τι και να γίνει όλα θα πάνε καλά. Αυτό είναι επί της ουσίας απόγνωση μεταμφιεσμένη σε ελπίδα, ένα ψέμα. Αυτός ο τύπος ελπίδας είναι που τροφοδότησε τη λεγόμενη «χρυσή εποχή» του αμερικανικού μιούζικαλ. Αν τον ακολούθησούμε, θα συνεχίσουμε την πορεία προς την άβυσσο. Υπάρχει όμως τρόπος να ανακοπεί, να ανανέωσουμε με απόλυτη ειλικρίνεια τα προβλήματά μας και αλλάξουμε. Δεν μπορείς να λύσεις ένα πρόβλημα αν φοβάσαι να το παραδεχτείς. Αν καταφέρουμε να παραδεχτούμε τα προβλήματά μας μπορούμε να δουλέψουμε μαζί και να τα αντιμετωπίσουμε. Αυτό είναι το μήνυμά του «Τέλους», αυτό είναι το είδος της ελπίδας που με εμπύκωσε και με έκανε να γυρίσω αυτήν την ταινία. Είναι η ελπίδα που με βοηθάει στη δουλειά μου, ο λόγος που κάνουμε αυτήν τη συνέντευξη...

Στο «The End» πρωταγωνιστούν: Τίλντα Σουίντον, Μάικλ Σάνον, Τζορτζ Μακέι, Μόουζες Ινγκραμ. Το σενάριο υπογράφουν οι Τζόσουα Οπενχάιμερ και Ράσμους Χάιστερμπεργκ, ενώ τα τραγούδια έγραψαν οι Τζόσουα Σμιτ (μουσική) και Τζόσουα Οπενχάιμερ (στίχοι).

Γαστρονόμος

ΧΡΙ
ΣΤΟΥ
ΓΕΝ
ΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ
8/12

ΣΤΗ
ΔΥΤΙΚΗ
ΚΑΙ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ένα μεγάλο γιορτινό
οδοιπορικό,
με μαγειρέματα
σε αρχοντικά και καλύβες,
σε λίμνες και βουνά

+
Η Μαριλένα Ιωαννίδου
μάς ετοιμάζει
ένα σύγχρονο
γιορταστικό μενού
με παραδοσιακά προϊόντα
-Σούπα κρέμα τραχανά
με αχλάδι
και χοιρομέρι
-Σαρλότα με κάστανα
και γλυκά του κουταλιού

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κοινωνία, Πολιτική και Οικονομικά Επικαιρότητα

www.kathimerini.com.gr